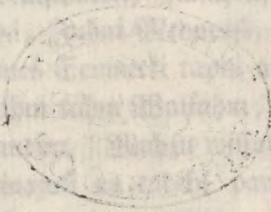

PÄRBAUDITS 1.4. 6

401, IX

L i f f u m i

W i d s e m m e s S e m n e e k e e m

d o h t i.

1820.

Small rectangular stamp at the bottom right corner.

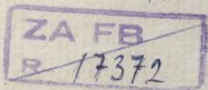
1 m u f f i 2

m o o f o o n m o 2 8 o m m o f o i 2 2

11000

MR

34 (47.4) (003)
933 (474.3) 47-203

Latv. 1952

Widsemnes Leelungi un Muischneeki, fanahfufchi us farwu sinnamu Landagu jeb Runnas-Deenu 1818tâ Gaddâ, Zuhni Mehnessi, weenprahrtigi irr apnehmuschees un fpreedufchi: ka wiffi Widsemnes Semneeki taptu atlaisfi no Dsüntsbuhfchanas, un ka tee Kungi gribb atfazziht wiffahm tahm Wallahm, kas libds schim dsimteem Kungeem bija pahr farweem dsimteem Landim. Mufhu wiffufchehliga Keisera Keiseriffa Gohdiba tahdu Spreedumu irr apstiprinajufi un tadeht pawehlejufi, lai ihpaschi tahda Kommissihje taptu eezelta, kas isdohmatu jaunus Liffumus, prohti tahdus, kâ waijaga buht wiffieem par brihweem atlaissteem Widsemnes Semneekem, lai tee nu irr Krohna-Muischu-Semneeki woi Muischneeku-Semneeki, woi tahdi, kas dsihwo us Pilssehtu- un zittu kahdu Beedribu-Muischahm. Schai eezeltai Kommissihjei bija uswehlehts, tahdus jaunus isdohmajamus Liffumus preekscha list, tai no jauna fa-aizimatai Landagai, jeb teem us Runnasdeenu fanahfufcheem Muischneekem, lai tee schohs jaunus Liffumus pahrraudsitu.

Un tas tâ notiffe tai paschâ 1818tâ Gaddâ, Dezember Mehnessi. Tee jauni Liffumi tappe preekscha lassiti, pahrmekleti; tas, kas winnu deht weenam woi ohtram bij japeeminn, tiffe peeminnehts un klausihhts; un beidsiht nospreests, ka schie jauni Liffumi tâ, kâ winnus taggad lassa, labbi effoht.

Tapehz tab nu Widsemnes Leelungi un Muischneeki, kas teem no farwas Widdus, ko winnu Konventi fauz, ihpaschi to Warru bij dewufchi, schohs Liffumus usnemt pee Landagas Altehm jeb Landagas Spreedumu-Raksteem, tohs usnemm par tahdu Spreedumu, kas farwu Spehku irr dabjujis us to Landagu, kas 1818tâ Gaddâ Zuhni Mehnessi tappe turrehts. Turflaht tiffe nospreests ka schie Widsemnes Semneekem dohti Liffumi, tâ kâ winni taggad irr lassami, wiffi no pirma libds pehdigam, tai wiffufchehligai Keiseriffai Gohdibai effoht preekscha nessami us Apstiprinaschanu, ar to Simu: ka wiffi Widsemnes Leelungi un Muischneeki weenâ Prahtâ winneem effoht peekritufchi.

Mehs, Landrahti, Landmarschalls, tee no Leelungu Pusses us to nosubtiti Kungi, jeb Deputihrti, kas mehs effam tee, ko Leelungu Konventi fauz, un arri no Rihges Nahres-Kungeem tas, kas par Rihges Pilssehtas-Muischahm un par wiffahm zittahm Widsemnes Pilssehtahm, kam Muischas irraid, to Padohmu dewe, mehs kâ tahdam augstam Spreedumam waijaga, schai Landagas Altei, jeb schim Landagas-Spreedumam, appakfscha effam liffufchi farwus Wahrduus un Seegelus, Ritterschaps Sekretetra-

Kings samu Wahrdu irr Gallâ lizzis un wiffa schi Alte wehl irr apsegeleta ar Ritter-
schapts leelaku Seegeli. Rihgâ, us Ritteruhsi 1818tâ Gaddâ, 21mâ Dezemberâ.

(L. S.) Moriz von Gersdorf, wezzakais Landrahts.

(L. S.) O. M. von Richter, Landrahts.

(L. S.) N. von Liphardt, Landrahts.

(L. S.) B. von Berg, Landrahts.

(L. S.) Baron Schoulz, no Niskraukles, Landrahts.

(L. S.) W. F. Baron Ungern-Sternberg, Landrahts.

(L. S.) Gustav Johann von Buddenbrock, Landrahts.

(L. S.) J. von Nummers, Landrahts.

(L. S.) H. E. A. von Hartwis, Landrahts.

(L. S.) C. von Transehe, Landrahts.

(L. S.) F. von Loewis, Landmarschalks.

(L. S.) Baron von Ungern-Sternberg, no Zehrpatas Teefas.

(L. S.) Baron von Löwenwolde, no Zehrpatas Teefas.

(L. S.) Reinhold Samson von Himmelstern, no Pehrnatwas
Teefas.

(L. S.) G. Baron von Campenhausen, no Rihgas Teefas.

(L. S.) Friedrich von Grote, no Rihgas Teefas.

(L. S.) George Carl von Jarmerstedt, no Zehse Teefas.

(L. S.) Carl von Smitten, no Zehse Teefas.

(L. S.) Sigismund Baron von Wolff, no Zehse Teefas.

(L. S.) Burgemeisters Johann Joachim Kolsen, no Rihges Pils-
sehtas un no wiffahm zittahm Widssemes Pilssehtahm.

George Anhorn von Hartwis,
Widssemes Ritterchapts Sekretahrs.

Schê appakschâ irr Widssemes Ritter-
schapts leelais Seegelis.

Us pascheem pirmsaajem Raksteem stahw rakstihst ar ihpaschu Keiseriskas Gohdibas Rohku:

Ed buhs buht

Peterburga,

Aleksanders.

tanni 26ta Merz Mehnescha Deena, tanni 1819ta Gadda.

L i f f u m i

Widsemmes Semneekem dohti.

P i r m a D a k k a.

Brihwlaishana.

P i r m a R o d a k k a.

Liffumi, kas ar ihseem Wahrdeem norahda, ka ta Dsimts-buhschana buhs tapt nozelta.

I.

Widsemmes un Sahmusemmes Leelkungi atsakka us muhschigeem Laikeem wissahm tahm Wakkahm, kas winneem, Dsimtkungeem buhdameem, lihds schim bija par saweem Dsimtslaudim. Tomehr Muishneeki wissu Grunti un Semmi sewim paturr ka peederredamu Mantu, ar ko winni warr darriht ka pascheem patihk, ta ka winni no wezzeem Laikeem scho Wattu irr eemantojuschi par ihpaschigu Muishneeku Peederrumu, un tapehz, ka tahda Watta winneem nahkajs pehz pirmeem Widsemmes Teefasliffumeem un arridsan irr apstiprinata no wiffaugstakeem schahs Semmes Walbitajeem. Tadeht tad nu tee 1804ta Gadda zelti un wiffaugstaki apstiprinati Liffumi preeksh Widsemmes Semneekem, tapat ka tee 1809ta Gadda tur wehl peedohti Liffumi, wairs ne pastahwehs, ne ka tikkai ween eeksch tahm Leetahm, fur tee taggad zelti jauni Liffumi nosakka, ka buhs wehl kahdu Laiku pastahweht.

II.

Pehz wissu schehliga Keisera wiffaugstas Rosazschichanas arri Krohnis atlaisch par Brihwlaudim wiffus Semneekus, kas peederr pee Krohnamuishahm Widsemme; un to paschu arridsan Widsemmes Pilssehtas darra ar saweem Pilssehtas- un Nahtsmuishu Semneekem.

III.

Tapat arridsan teek atlaishti par Brihwlaudim wiffi tee Dsimtlaudis, kas peederr woi tahdeem Rungeem, kam pawiffam Muishas naw, woi tahdeem, kas naw peeskaitami pee Widsemmes Leelkungeem, woi nu scheem Rungeem Muishas buhtu woi ne.

IV.

Tomehr irr faprotams, ka wiffus Dsuntlaudis, zeef ween winnu irr, ne warr atlaist par Brihwlaudin us reisi. To ja ta gribbetu darriht, neween ta waijadfiga Semmes Upstrahdaschana, kas teem Laudim Maisi dohd, taptu aiskaweta, bet arridsan wehl dascha Sajukschana Lauschu starpâ zeltobs un dasch Neapdohms Ustrumâ notiktu, kas tad ne tikkai weenam un ohtram Silwekam buhtu par Melaini, bet gan katram un wisseem fohpâ. Tadeht

- 1) tudalin pehz scho Rikkumu Sluddinaschanas Pagasti tiks ischfirti un Teefas zeltas, un tannis pirmôs tschetrôs Gaddôs wiffas Leetas tiks sagahdatas, kas irr waijadfigas pee Brihwlaifchanas.
- 2) Kad papreefsch wiff tas Skaischis jeb Skaitlis, to pee weenas Muifchas peeder-redanu Saimneeku irr kluis nodallihst divâs lihdsâs jeb tikpat leelâs Dalkâs, tad tanni 1823schâ Gaddâ, Jurgôs, ta pirma Saimneeku Dalla Brihwstibu dabbu, un 1824tâ Gaddâ, Jurgôs, ta ohtra Dalla to dabbu. Tapat arri Kalpu- un Muifchassaimes Skaischis kluhs nodallihst divâs lihdsâs Dalkâs, no kurrâhm 1825tâ Gaddâ, Jurgôs, ta pirma Dalla, un 1826tâ Gaddâ ta ohtra Dalla, brihwâ teef atlaista; ta ka tanni 1826tâ Gaddâ, us Jurgeem, wiffi Widsemmes Semneeki irr Brihwlaudis, lai winni nu buhtu bijuschî peerakstiti par Dsuntlaudin woi pee Krohna- woi pee Rungu- Muifchahm, woi pee zittahm kaut kahdahm, un lai buhtu Rihlam eerakstiti pee Krohna Kassehm un pee Rungeem, woi ne.

V.

Wiffi Widsemmes Semneeku Behrni, kas peedsemm tad, kad schee Rikkumi jau irr darriti sinjami, tee jau no sawas Dsunschanas irr turrâmi par Brihwlauschu Behrneem. Behgli, kas preefsch scho Rikkumu Sluddinaschanas aisbehguschî, paschi no sewis nahf atpakkal, tee ne tohp strahpeti, un wiffas Widsemmes Semneeku Brihwibas un Wakkas dabbu preefsch sewim.

VI.

Pirms Semneeki irr atlaisti brihwi, wianneem jakalpo un jaklausa saweem Rungeem pehz tahm Waku- jeb Nultu- Grahmatahm, lai nu tabs irr norakstitas pehz Semmes Mehrifchanas, woi pehz teefigahm Norunnaschanahm starp Rungeem un Semneekem. Pehzlaikâ, kad Laudis jau irr atlaisti brihwi, tad Rungi un Semneeki sawâ starpâ Klauifschanas warr norunnah, ka ween paschi warr falihgt.

VII. Tatschu naw aisleegts nei Gruntskungan nei Semneekam, jau, kamehr wehl to Brihwlaischanu sataisa, fo norunnabt sawâ starpâ par Klauvischanahm un Dohschanahm, un schahdas Norunnaschanas pastahwehs arridsan tad, kad jau wiffi buhs atlaisti brihwi. Tomehr us Krohna Muischahm tee, kas tahdas Muischas turr us Kenti, un arri tee, kam tahs irr dohtas us Muhscha-Laifu, tahdas Saderreschanas ne warr norunnabt zittadi, ne kâ ar Kameralteefas *) Ufstiprinaschanas. Renteskungi us Kungumuischahm ar Semneekem jaunu Klauvischanu ne warr faderrecht bes Gruntskunga Labbpatifschanas. Mahzitaji jeb Basnizaskungi jaunu Klauvischanu par sawahm Mahzitajamuischahm ne warr norunnabt, bes ka tee pee Draudses peederrigi Muischaskungi sinna par to un irr ar Meeru, weenalgâ, woi tahdas Mahzitajamuischas stahw appaksch Krohna Upgahdaschanas, woi appaksch Kungu Upgahdaschanas.

VIII.

Tik lihds, ka schee jauni Liffumi irr fluddinati, Muischneeki teef atlaisti no wiffas Upgalwoschanas par wiffahm sawu Semneeku Dohschanahm un Klauvischanahm pee Krohna, tik labbi no Galwoschanas par tahm, kas Semneekam janefs un jadohd par few paschu, kâ par tahm, kas janefs par to Semmi, fo wiasch turr. No ta Laika arridsan Muischneekus wairs ne warr peespeest, Semneekem fo aisdoht, un teem palihdseht.

IX.

Wiss, kas pee Muischasfemmes peederr, un tapatt arridsan tee Semneeku Mahjasfemmes Gabbali, kas Muischaslaukeem irr peedalliti, tapehz, ka scheem wehl peetrufketas no Mehrischanas Teefas nospreests Sehjuns, ne makfa ne kahdu Rohmu. Schis Liffums geld arridsan tad, kad brihwi Semneeki tahdu Semmi woi irr eemantofuschi par ihpafchi winneem peederredamu Mantu, woi Uglu pehz to irr nehmuuschi us Kenti; fo tadeht tahda Kunga Grunts lihds schim naw nessufi, to ta arri ne nessifs us preekschu, tâ kâ Zeltu-bruggeschana, Schkuhtu-dohschana un tâ jo probjam. Bet us to Semmi, kas irr peedallita pee Semneeku Mahjahm jeb Sehtahm; us to stahw kâ paleekams Parrads wiffas Krohna-dohschanas un Krohna klauvischanas, kaut kahdas buhdamas. Schis Parrads paleek ir tad, kad arridsan tahdi Laudis, kas sawas Kahrtas pehz zittadigan ne kahdu Makfaschanu Krohnam ne makfa, woi tahdus Semmesgabbalus fewim eemanto par ihpafchu winneem peederredamu Mantu, woi Uglu pehz tohs us Kenti nemm

*) Kameralteefa irr ta Teefa, kas sinna par Krohna Mantahm un Muischahm eelsch Gubernementes.

un us kahdu Raifu ween walda. Tadeht wiffas Krohna-dohschanas, kas us Muisch-neeku Muischahm stahw us to pee Semneeku Sehtahm peedallitu Semmi, irr isrehkenejamas, ne no Kauschu Skaischka jeb Galwahm, bet no Semmes, pehz tabs Semmes Wehrtibas, ta ka Mehrischanas Teesa to irr nosazzijusi un eelikkusi Waku jeb Kultugrahmatas. Kad nu, pehz schihs Nosazzischanas Widsemmes Urklis tohp turrehts lihsfigs 80 Dalbareem, un tabs Krohna-dohschanas teef eedallitas pehz tahdeem Urkleem, tad ta Isrehkeneschana buhs gattawa un arweemu israhdihs Taisnibu. Turpretti tahdas Dohschanas, kas jadohd tik pat no Krohna-Muischahm ka no Kunga-Muischahm, teef isrehkenetas pehz Galwahm un listas us wiffu wihrischku Zilweku Skaischi.

X.

Tahs Kungu-Muischas, kas taggad irr, paturr sawas Leelkungeem peederredamas wezzas Brihwibas un Wallas; prohti: Widsemmes Leelkungeem peeskaitams Muischneeks sawu Padohmu klagt leef pee wiffahm Ismekleschanahm un Runnahm un Notaisichanahm, kas Ritteruhfi jeb Leelkungu Rihges Namma tohp usueintas. Bet Muischneeks, kas ne peederr pee Widsemmes Leelkungeem, tas tik ween tad warr sawu Padohmu klagt doht, kad Kungi fo grihb norunnahrt un nosazzihrt par kahdahm labprahfigahm Dohschanahm. Ja no kahdas tahdas Muischas Muischassemme ween teef nodallita, tad tam, kam tahda nodallita Semme peederr, lai wiensch buhtu no kaut kahdas Kahrtas buhdams, naw ta Walla, arri sawu Padohmu doht pee tahm norunnajamahm labprahfigahm Dohschanahm.

Tahdeem, kam wehl us preefschu dallami Muischaslauki lihds ar Semneeku Mahjassemmi peederrehs, lai nu tahdas nodallitas Semmes buhtu, woi leelas, woi masas, tahdeem tad ween irr lauts, us Leelkungu Landagahm jeb leelahm Saeeschanahm un us Kreis-Konwentehm jeb masakahm Sapulzefchanahm, fo lihds notaisiht, kad wiinneem, kamehr wiinni tahda nodallitu Muischu walda, tahda Brihwiba irr nowehleta zaur leelaku Puffi to Leelkungu, kas sanahkuschi us Landagu.

XI.

Katra, us tahdu Wihsi nodallita Muischas dalla, ja pee wiinnas peederr klagt wiff masafi 120 mehretas Puhru weetas arramas Semmes, un 160 Dalderi Semneekusemmes Wehrtibas, ta eemanto no Leelkungu Muischas Wallahm jeb Brihwibahm ween schahs; prohti, sawu Padohmu doht eefsch Draudschu-jeb Kirsphehu-Kungu Sanahschanahm, Brandwihnu dedsnaht, Krohdsinus jeb Schenkus eetaisiht us scho sawu nodallitu Semmi, ja schee ween naw turwafi, ne ka Likkumi to pawehl, pee zitta Kunga Krohgeem, kas ar Waldischanas Sinnu irr ustaisiti, Dsirnawas jeb Sudmallas eefohpt,

Zakti jeb Meddischanu turreht. Masafahm Muishas Noballahm tahbas Wallas naw. Turpretti Lohpu muishas jeb Puffmuishas kurrakhm jau taggad Isfrohgeschanas Walla irraid, tahs to paturr, faut arri winnahm, fà nodalliteem Muishas-gabbaleem ne buhtu tif dauds arramas Semnes fà pirmiht irr pawehlehts.

XII.

Tif driht, fà schee Likkumi buhs pasluddinati, wiffas Semneeku Lihfoschanas un Mefleschanas, deht Mahjas- jeb Sehtas-Ushnemschanas, fas noteek Maddneezibas woi kahda zitta Semesla dehl, tifs nozeltas un aisleegtas un tadeht, arridsan tifs atmestas wiffas par to taggad pee Teefahm eesuhdsetas Strihdibas leetas.

XIII.

Schee Likkumi tudalin, kad irr pasluddinati, arri Likkumu Spehku dabbu, un wiffaem Laudim jaturrahs pehz winneem, prohti pehz teem Brihwlaischanas- un Teefaschanas-Likkumeem. Tomehr wiffas Klauhschanas un Dohschanas paleek tapatt, fà irr nosaz- zihst eefsch Kullu jeb Wakkugrahmatahm, lihds tam Laikam, fur buhs brihw Kuntrak- tus *) jeb Saderreschanas par Dohschanahm un Klauhschanahm uszelt fà patihf.

XIV.

Pee teem preefschajeem Likkumeem, fas taggad teek nozelti un teek turreti, itt fà ne mas nedohti, turklaht arridsan peederr tahs Galwoschanas, fo tahdi Muishneeki, kam Muishas wehl bija nemehritas, irr usnehmufchees un furreem schi Uppagalwoschana 1804tâ Gaddâ un arri wehl pehz tam, tikke uslikta. Schahs Uppagalwoschanas nu glu- schi un pawiffam irr nozeltas.

XV.

Ja zaur scheem jauneem Likkumeem kahdas Kildas, stary Muishneekeem un Ren- teskungeem jeb Rentineekeem zeltahs, par to stary abbeem norunnatu Renteskuntrakti, un Renteskungs schkistu, fa winsch wairs ne spehtu darriht, fo eefsch Kuntrakta bija apnehmees, un ja paschi ne salihgst un ne paleek ar Meeru, tad tahds Kuntraktis tuda- lin warr isnihft, faut arridsan tee nosazziti Gaddi wehl ne buhtu pagallam.

*) Kuntraktis irr zeeta un skaidra Norunnaschana stary diweem Zilweekeem par jeb kahdu Leetu, fur katriš katram fo sohla. Fas Kuntrakti pahrkahpis, paleek wainigs un warr zaur Teefu Kluht peespeests, fa winsch barra, fo Kuntrakti bija apnehmees.

D h t r a N o d a k k a.

Ekkumi, kas wehl plaschaki mahza, kà Widsemmes dsimteem Laudim buhs eenahkt
eeksch Brihwtauschu Kahrtu.

S. 1.

Widsemmes Semneeki noballisees eeksch Pagasteem, kam ihpaschi Wezzaki buhs, un kas stahw appaksch Pagasta-Zeefahm. Pahri pahr schahm wehl Draudschu-Zeefas, jeb Kirsphehu-Zeefas teek eezeltas, pahri pahr Draudschu-Zeefahm stahw tahs Kreisteefas, un wehl pahr wiffahm schahm Zeefahm augstaka buhs eeksch Opperikts, jeb Rihges Pilsteefas weena Nodakka, kurrai ta pehdiga Pahrraudsichana eeksch Semneeku Zeefaschanahm peederr, tà kà turpmaht wehl plaschaki tiks mahzihts.

S. 2.

Saimneeki irr wiffi tee, kas par teem sinameem Semmes-Gabbaleem, Sweijahm jeb Zuhmallas Strehkeem, ko Rungs winneem eedewis us Augteem, Rungam klausa, tà kà Kullu- jeb Wakkasgrahmatas to nosakka un nospreesch. Saimneeku Puschelneeki, eeksch tahm us Brihwlaischanu farakstijamahm Kullehm (luhfo Munsturi B.) teek usnemti, ne par Saimneekem, bet par Kalpeem, turpretti Utraitne Saimneeze, kas Mahju jeb Sehtu walda, peederr pee Saimneeku Kahrtas.

S. 3.

Pee Deenestneekem jeb pee Mahjas Saines peederr wiffi, kas Saimneekem kalpo, arridsan Wakkineeki jeb Gebuhweti, jeb Pirtneeki un Annatneeki no wihrisch- kas un no feewischkas Kahrtas; woi tee nu kalpotu par Lohni un Maisi, woi par eedohsteem Semmes Gabbaleem (Bandinneeki) woi par Ruhmi, ko Saimneeks dohd bez Wakkas, un tà jo prohjam. Schè klacht arridsan peederr Nekruhfschu Behrni, kas eeksch Laulibas dsimmuschki preeksch sawu Tehwu Nodohschanas. Muischasfaine jeb Muischaslaudis irr tee, kas stahw Deenestâ pee saweem Dsimtskungeem pascheem, lai scheem nu Muischâ buhtu woi ne; un kas par to woi Lohni un Maisi dabbu, woi kahdus Muischas-Semmes-Gabbalus strahda, un no teem usturrah.

S. 4.

Saimneekam naw aisleegts ee-eet Kalpu- un Muischas-Lauschu- jeb Muischas-Saines Kahrtâ, un atkal Kalpeem un Muischaslaudim naw aisleegts ee-eet Saimneeku-Kahrtâ. Pee schihs sawas Kahrtas Pahrmihshanas winneem teek peerehknati tee Gaddi, ko winni eeksch Brihwbuschanas ee-eedami jau irr isdshwojuschi, pehz tahm Nospreeschahanahm, kas atrohdamas I. IV. Nummurâ.

§. 5.

Deht tahs pirmas Brihwlaischanas, kas notiks 1823schâ Gaddâ, us pascheem Jurgeem, Muischneekeem buhs wiffwehlaki 22trâ Janwarâ tai paschâ Gaddâ, Grahmatu farakstiht, pehz ta Munstura B., un to nosuhtht us to Draudschu-Zeesu, kurras Aprinki winna Muischa irraid. Schinnî Grahmatâ jeb Nullê buhs eerakstiht pee Wahrdeem, to weenu Dattu to Saimneeku, kas buhs tee pirimi pee Brihwlaischanas. Scheem Saimneekeem lihdsi ee-eet eefsch Brihwbuhschanas arridsan winnu Seewas un tee no winnu Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi.

§. 6.

Ja pee tabdas Usnemfchanas atrastohs, ka pee pehdigas Galwasnaudas Usrakstifchanas jeb Newihfijes weens woi ohtrs Zilweks newilltoht buhtu palizzis ne peerakstihth, tad tahds taggad teef usnemts, un ta netihfcha pirma Neusnemfchana ne buhs ne weenam buht par Launu.

§. 7.

Ja kahdas Muischas Saimneeku Staischki ne warr eedallihth diwâs tif patt leelâs Dattâs, bet weens, tâ ka leeks pahri paleek, tad Muischneeks to peeffaita tai pirmai, ne tai ohtrai Dattai. To paschu arridsan turpmaf buhs darriht pee Kalpu un Muischas-Lauschu jeb Saimes Israudsifchanas us Brihwlaischanu.

§. 8.

Muischas Kungs teem Semneekeem, kas irr israudsiti us Brihwlaischanu, Mikfelds preefsch tam, to Sinnu dohd par fcho nahkamu winnu Dsihwes-Kahrtas Pahrmihschanu.

§. 9.

Lapatt arridsan irr jadarra, prohti Wahrdu-Nulls janosuhtha us peederrigu Draudschu-Zeesu (§. 5) kad 1824tâ Gaddâ Jurgôs ta ohtra Saimneeku Datta teef atlaista brihwa un 1825tâ Gaddâ Jurgôs ta pirma Datta to Deenestneeku jeb tahs Mahjusaimes un tahs Muischas-Saimes, un 1826tâ Gaddâ Jurgôs ta ohtra Datta tahs Mahju- un Muischas-Saimes.

§. 10.

Dsinti-Kungi, kam Muischas naw, lai nu dsihwetu us Semneehm, woi Pilsfehtâs, un kurreu Laudis peederr pee Kalpu- un Muischas-Lauschu-Kahrtas, tee faru Lauschu Wahrdu-Nulli nosuhtha turp, fur 1825ta Gadda un 1826ta Gadda Sahfumâ, schee buhs usnemti pee Galwasnaudas.

S. II.

Tai Pollizeijes *) Waldifchanai par Utweeglinafchanu eefsch Usluhkofchanas un Laufchu Pawaldifchanas irr waijadfigs, fa katra Semneeka-Zilts faween Kristibas-Wahrdeem wehl weenu Uswahrdu peeleeft, un fa arridsan katris Weentulis, kas patš par fewim sinna un sawas Leetas patš walda, fewim tapat tahdu Uswahrdu peenemm. Jo pehz teem Kristibas-Wahrdeem ween, kas tif daudseem irr tee paschi, ne warr wiff labbi ischfirt un pasiht wiffus Pagasta-Laudis. Tas Uswahrds, fo katris fewim buhs peenehmis, tad wairs naw pahrmihjams ar zitta, bes Waldifchanas Palaufchanas. Pee schem tahdeem Uswahrdeem tee Laudis, kas irr israudsi us Brihwilafchanu, teef usnenti Wahrdu-Rulle (luhfo Munsturi B.).

S. 12.

1826tâ Gaddâ, wiffi Laudis no wihrischkas Rahrtas un no fewischkas, kas us Semnehm dsihwodami peederr pee kahda Pagasta, tiks usrakstiti no jauna, un tahda Usrakstifchana if treschâ Gaddâ atkal notiks no jauna. Schinnis Rullës ikreise irr jausraksta tee, kas pee Pagasta no jauna irr usnenti, un tee jaisdsefch, kas irr atstahjuschees. Pee schahm Usrakstifchanahm tahm Pagastu-Zeefahm peenahfahs gahdaht par to, fa tahs Wahrdu-Rullës jeb Rewihfjes-Rullës **) tohp farakstitas. Schahs Rewihfjes-Rullës, Draudschu-Zeefas jeb Kirspheles-Zeefas-Nottehrs ***) noraksta treijds ihpafchds un skaidrds Rakstds, no kurreem weenu Kammeral-Zeefa dabbu, ohtru Draudschu-Zeefa un to treschu Pagasta-Zeefa paturr pee fewim. Tannis Usrakstifchanas Gaddds lihds pirmam Augustam schahm Rullehm waijaga buht nodohtham pee tahs Kommissihjes ****), kas winnas pretti nemm. Ta Kammeral-Zeefa winnas pahrluhfchs lihds nahkofcham pirmam Janwarim, tà fâ nahfoschâ Merz-Mehneschâ wiffas makfajamas Krohna Dohfchanas, fâ

*) Pollizeije irr tas Waldifchanas Spehls, kas pawiffam luhfo us to, fa ne weenas Draudses-Beedris jeb pee Draudses peederrigs Zilweks, ne fo ne darra, kas irr pretti Laufchu Wesseliba, un meerigai un drohschaj Dsihwofchanai. Turpma eefsch Liffumeem wehl wairak lassifi par to.

**) Rewihfjes-Rullës fauz tahs Gramatas, fur wiffi weena Pagasta-Laudis teef eerakstiti pee Wahrdeem, Galwas Naudas Makfaschanas pehz.

***) Nottehrs. Tâ teef faukts Draudschu-Zeefas Skrihweris.

****) Kommissihje irr tahda Zeefa, kas tohp eezelta us masu, drihs pahreedamu Laifu. Tâ arri ta Prettinemfchanas Kommissihje beigsees tif drihs, fâ wiffas Usrakstifchanas Rullës buhs winnas Rohfâ.

Galwasnauda u. t. j. p. pehz schahm Kullehm warr buht eedallitas un peerahditas. Us preekschu wairs ne waijaga tahdas Kuller nolift pee Kreis-Rentereiehm *), kà lihds schim bija pawehlechts, un tahs, kas no preekschajeem Gaddeem wehl tur irr, tahs buhs isdoht Draudschu-Zeefahm 1826tâ Gaddâ, ka schahs Zeefas no tahdahm Kulleem Paligu warr nemt pee jaunahm Usrakstischanahm. Beidscht schè wehl ja-peemim, ka katrs pee Semmes-Pagasta peerakstihst Zilweks, pee sawa Uswahrdâ tohp usnemts, tif pat labbi eeksch schahm Wahrdu-Kulleem, ka eeksch Basnizas-Grahmatahm.

S. 13.

Katram par brihwi atlaisfam Zilwekam, lai buhtu bijis Saimneeks, Kalps, woi no Muischaslaudim, ja winsch jau preekschlaika ne buhtu apnehmees zittadi, tam irr ta Walla sawu lihds schim walbitu Mahju woi sawu Deenesti usfazzihht un zittur faderretees, woi Mahju nemdams us Renti, woi us Klaukschanahm, woi eedams Deenestâ pee zitteem. Bet tam janemm wehrâ, ka tannîs pirnôs treijôs Gaddôs, winnam ne buhs iseet no sawas Draudses, jeb no sawa Kirspheles un Rahts-Zeefas Aprinka, nef arridsan tannîs treijôs nahkamôs Gaddôs winnam atkal ne buhs iseet no tahs Bruggumeistera-Zeefas Aprinka, pee kurrâs ta Muisch peederr, fur winsch bija par dsintu. Kad schee feschi Gaddi apfahrt, tad winnam feschus Gaddus japaleek tai paschâ Gubernementê. Kur no kahdas Muischas zitti Semneeki peederr pee zittahm Basnizas-Walstim jeb Basnizas-Draudsehm, ne kà ta Muischa peederr, tur, deht Brihwlaischanas un Zeefaschanas, tahdi Semneeki teek peeskaititi pee tahs Basnizas-Walsts jeb Draudses, fur patti Muischa peederr.

S. 14.

Tahdi Kunga Deenestneeki, kas 1825ta Gadda Gefahkumâ, eeksch Widsemmes Newihstjes-Kullehm wehl irr peerakstiti par dsinteem Laudim, un kas pederr tahdeem Kungeem, kam pascheem Muischa naw, tee irr Kalpeem un Muischas-Laudim peeskaitami un 1825tâ un 1826tâ Gaddâ par brihweem atlaischami un dabbu to Wallu, Mikkels preeksch tam, saweem Kungeem to Deenesti usfazzihht un nahfoschâ Gaddâ Jurgôs atstahtees no winneem. Ja winni pehz tahdas Wallas grihb atschkirtees, tad tannîs treijôs pirnôs Gaddôs, fur winni irr atlaisiti par Brihweem, winni warr appakkal dohtees us to Basnizas-Walsti, fur ta Muischa peederr, pee kurrâs winni bija peerak-

*) Kreis = Rentereie irr Krohna = Nauda = Kambaris katrâ Widsemmes Zeefâ, tà kà Kihges teefa, Zehfu teefa u. t. j. p.

stitti. Tannis treijōs nahkamōs Gaddōs, winneem japaleek tai Bruggumeistera=Teefas Aprinkti, fur ta Muischa peederr. Tee Kungi, no kurreem winni schfihruschees, tam Pagastam, fur winni irr peerakstitti, sinnu dohd no schihs winnu Misesechanas.

S. 15.

Preeksch Jurgeem 1832trā Gaddā neweens Sainneeks, Kalps un Deenestneeks, ne drihtst, Semmesdarbus pamesdams, jaunu Dsihwi Pilssehtās usnemt. Ja kas pehzaki tanni noliktā Laikā Pilssehtās Dsihwi usnemm, tad tam buhs papreeksch sawam Pagastam apleezinaht, ka Pilssehtas=Draudse ar to irr ar Meeru, un ka winsch tiks eerakstihst winnas Nullē.

S. 16.

Pagasta Teefahm jaluhko us to, ka lihds 1832tram Gaddam neweenā Mahjā jeb Sehtā pahrafi Darba-Zilweki ne tohp turreti, zittahm Mahjahm par Stahdi; prohti ne wairak, kà weens us trihs Dalberu Semmes Behrtibu, ja ne, jau preeksch Brihw-laischanas, to Laufchu tik dauds bija, ka turreja par labbu, wairak Darba-Zilwekus peeschirt, ne kà Likkumi nefs; woi arridsan tad, ja wiffi schee Mahjas-Zilweki buhtu Sainneeks un winna meesigi Behrni. Ja bes schahm nu pat peeminnetahm Nofazzischanahm schim Likkunam taptu pretti darrihts, tad Pagasta Teefai buhs Sinnu doht Muischas-Waldineekam un schis peedsenn I Sudrabas Rubbuli Strahpesnaudas par katru pahrlēeku turretu Darba-Zilweku us katru Neddelu, un schi Nauda nahf Pagasta-Lahdē.

S. 17.

Kad kahds Sainneeks, Kalps, jeb Muischas-Saines-Zilweks us Miffeleem, to Sinnu irr dabujis, ka us nahfoscheem Jurgeem winsch tiks atlaisst par brihwu (S. 8); tad pirmōs Mahrtinōs winnam buhs sawam Kungam teikt woi winsch grihb palikt un klauhsht tā, kà lihds schim, woi pehz tahs Wallās, ko irr dabujis, tuhdahtin pehz sawas Brihwlaischanas zittur Dsihwi woi Deenesti grihb usnemt. Ko winsch tadeht irr nodohmajis, tas teek isteikts wiffas Pagasta Teefas preekschā, lai pehz ne kahdas Prettirunmaschanas ne zellahs.

S. 18.

Sainneekam, kas irr tizzis brihws, tam eefsch teem trim pirneem sawas Brihwibas Gaddeem, fur jo arri winnam wehl japaleek tai paschā Basnizas=Walsti, irr ta Walla sawu Mahju jeb Sehtu paturreht par tahm Klauhschanahm, kas nofazzitas eefsch Wallugramatas, bet ja to ne grihb, tad us Mahrtineem preeksch sawas Brihwlaischanas winnam buhs sawam Kungam atfazzihst.

S. 19.

Bet, ja tas Saimneek's ne irr atfazzijs fawam Rungam, tà fà S. 18 irr paweh-
lehts, tad jadohma, fa winsch to Mahju jeb Sehtu wehl griibb patureht par tahm
Klauffichanahm, fas nosazzitas eeffch Wakkugrahmatas, un tad tannis treijds pirmos
fawas Brihwibas Gaddos, winnam japaleef pee tahm. Bet ja arridsan Saimneek's
buhtu to Mahju jeb Sehtu atfazzijs, tatschu nekahdu jaunu Weetu ne dabjuis, tad
winnam peenahkabs, turpat palift, un wiffas Wakkugrahmatà nosazzitas Dohfchanas
un Klauffichanas doht, un klauffiht, kamehr tas Muischneek's, kam winsch libds schim
peederreja, winnam wehl lauj tanni Mahjà dshwoht.

S. 20.

Ja tahds Semneek's fas jau irr atlaifts par Brihwu, tannis treijds pirmos Brihwi-
bas Gaddos kahdu Kuntrakti par Mahjas- jeb Sehtas-Waldifchanu norunna ar fawu
wezzu Rungu, tad fchi Norunnafchana, fas noteef pehz abbeju labba Prahta warr buht
tahda, kahda Abbeem irr patihkama, bet ja Zilwek's, tizzis brihws, tahdu Kuntrakti
uszelt ar fwefchu Muischneeku, tad tannis treijds pirmos fawas Brihwubufchanas Gad-
dòs, winnam ne buhs ne kahdas zittas Klauffichanas norunnahht, bet wenn tahs, fas
stahw Wakkugrahmatà.

S. 21.

Ja kahds Saimneek's, fas israudfihhts us Brihwlaischanu pee fawa Runga irr frit-
tis Parradòs, tad winnam peenahkabs us Mahrtineem preefch fawas Brihwlaischanas
fchohs Parradus islihdsinaht, woi arri fawam Rungam peenemniugu Galwineeku usrah-
diht.

S. 22.

Ja kahds Mahjas-Kalps jeb Mahjas-Deenestneek's eeffch teem trim pirneem fa-
was Brihwibas Gaddeem, tai pascha Basnizas-Walfti, fur libds schim winsch irr dsh-
wojis, atkal no jauna par tahdu faderr ar Saimneeku, tad ne buhs norunnahht leelafu
Lohni pahr to Lohni, fo tai Basnizas-Walfti Kalpeem dohd.

S. 23.

Wiffeem tahdeem Kuntrakteem arri wajaga buht norunnateem wiff mafaki us
wesselu Gaddu. Ja, pirms Gads pagallam, tas, fas to Kalpu bij faderrejis, mirft,
un winna Mantineeki to wairs ne griibb patureht pehz Kuntrakta Norunnafchanas, tad
tas brihw atlaifts Kalps, woi Muischas Zilwek's, par to Laifu, fas wehl truhkft no
Gadda, war zittur fur eeffch tahs paschas Basnizas-Walfts deeneht; bet kad tas Gads
pagallam, tad winnam buhs atkal Deenestu faderreht us wesselu Gaddu.

S. 24.

Kad tee trihs pirni winna ihpaschas Brihwibas Gaddi pagallam, tad tahs No-fazzifchanas, kas atrohnamas tai 22trâ S., wairs ne pastahw; un tahds brihws Deenestneeks un Muischas-Saines Zilweks, tanni winnam eerahditâ Uprinki (S. 13), Kuntrakti warr norunnahht pehz sawa labba Prahta, un pehz labba Prahta ta, kas winnu nemn sawâ Deenestâ.

S. 25.

Kad kahds Deenestneeks grihb peeturretees pee zitta Pagasta, tad irr waijadfigs, ka tik labbi Muischneeks, kâ Pagasts irr ar Meeru; ja tomehr Kungs Pagasta preekschâ usnemmahs, galwoht par Deenestneeka Dohschanahm, tad ne waijaga wehl ihpachi Pagasta Lauschanu mekleht.

S. 26.

Muischneeks brihwi tikkuschu Muischasfaines Zilweku warr atlaist no sewis; bet tas Pagasts, fur winsch irr peerakstihhts, ne drihst winnu isstunt no sewis, ja winsch ne irr ne kahds netikls Zilweks.

S. 27.

Muischasfaines Laudin, kas irr Meisteri un Ummatneeki, teem buhs sawam Kungam, ja winsch winnus irr lizzis ismahzihht, un ja winsch us to stahw, wehl trihs Gaddus pehz panahktas Brihwibas kalpoht ar sawu Ummatu, par Drehbehm, Usturri un par to Lohni, kahdu winni lihds schim dabbujuschi. Tohs Ummatu Nihkus, kas no Kungeem winneem irr Rohkâ, tohs buhs atkal Kungam atdoht.

S. 28.

Kas pehz eenahktas Brihwibas ne paleek pee sawa wezza Kunga, bet zittur Deenestu faderr, tam waijaga, pirms winsch sawu Atlaischanu prassa, parahdiht to jaunu Deenesta Kuntrakti, fo winsch irr norunnajis. Schimi Kuntrakti arridsan waijaga buht eerakstitam kury tas Zilweks noeet dsihwoht un us kahdu Kalposchanu un Deenesti winsch irr padeweess.

Trefcha Modatta.

Likkumi, deht pirmas Mahju Utdohschanas, deht Mahjumantas un deht Parradeem.

S. 29.

Katram Sainneekam, kas Mahju walda, pee sawas Mahjas buhs glabbaht to pee Mahjas un pee winna buhdanu Mantu no Sirgeem, Lohpeem un Schklas, lihds tam Laifam, fur warr buht us preekschu ta Mahja buhs jaatdohd. Winnam tadehl ne buhs ischkehrst ittin ne fo no schihs Mahjasmantas, woi zittadi to pasaudeht.

S. 30.

Ja weenam Sainneekam, kas Mahju walda, no tahdahm Mantahm irr wairaf ne kà, pehz winna Semmes Wehrtibas, tee Rikkumi ta nosakka, prohti ja winnam irr

wairaf kà

1 Sirgs, 4 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 6 Puhri Waffaraju=Sehklas us 8 lihds 13 Daldereem Semmes Wehrtibas;

wairaf kà

2 Sirgi, 5 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 8 Puhri Waffaraju=Sehklas us 13 lihds 20 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

wairaf kà

2 Sirgi, 8 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 12 Puhru Waffaraju=Sehklas us 20 lihds 25 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

wairaf kà

2 Sirgi, 12 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 20 Puhri Waffaraju=Sehklas us 25 lihds 45 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

un ja tas pats Sainneeks fawam Kungam ne irr ne ko Parradà, tad ar to, kas winnam wairaf irr, winsch warr darriht, kà gribbedams.

S. 31.

Zaur scho Rikkumu tahda Mahju=Manta tà fakkoht, teef apkihata un Kungam paglabbata, lai tas Skahdi ne zeesch, ja daschfahrt tas brihw tizzis Sainneeks, pee Mahjas Altdohschanas un pehdigas Jelihdsinaschanas ar fawa Kunga, pee scha, woi buhtu krittis Parradòs pats, woi Kungam wainigs palizzis zaur Palaischanu un sliktu Mahjasapfohpschanu. Schi Mahjasmenta tadeht arri ne warr tapt apzeetinata un apkihata par zitteem kahdeem Parradeem, lai buhtu bijuschi kaut kahdi un krahti pee kaut ka.

S. 32.

Ziklibds kà Muischneeks un Semneeks irr zehluschi fawà starpà to pirmu Kuntrakti par Mahjas=Waldischanu, Sainneekam wairs ne peenakhahs scho Mantu glabbah, kà tahdu, kas peederr pee tahs Mahjas, un kas irr peeglabbajama, jo no ta Laika geld, ko par tahdu Mantu Kungs un Semneeks fawà starpà buhs norunnajuschi.

S. 33.

Sainneekam, kas iseet no weenas Mahjas, buhs to Mahju atdoht tà, kà schè teef pawehlehts, prohti:

a) Rudsu Laukam wajjaga buht labbi apstrahdatam un apsehtam; tà kà tas iseedams Sainneeks pats, tannis treijòs pehdigòs Gaddòs to irr apfohpis. Schè

flaht peederr arri tee Meschusemnes Lauki un Gabbali, kas ifgaddes, pehz
 fahrtas, tiffa apstrahdafi, un no furreem tee, kas Nuddeni bij jaapfehji,
 arridsan apfehji irr ja atdohd.

- b) Tãlihds arridsan Ruggajeem waijaga buht usarteem, ja tas par to Widdu tã
 irr eerasts.
- c) Wissahm Mahjasfehtahm waijaga buht labbi apfohptahm un taifitahm, un ja
 ne buhtu taifitas, tad tomehr tai Sehtas Malkai waijaga buht peewestai; bet
 kad jau preeksch scho Rikkumu Shuddinaschanas Sainneeks to ne buhtu warre-
 jis padarriht, woi tahdas Sehtasmalkas Truhkuma deht, woi tapehz ka Mui-
 schas Kungs par to zittadi buhtu nofazziis, tad to arri ne warr usspeest win-
 nam, kad tas to Mahju atdohd.
- d) Wissahm pee tahdas Mahjas peederrebamahm Plawahm waijaga buht tihri
 israhthahm no wisseem nederrigeem Krubneem un no wisseem krittuscheem Koh-
 keem, ja zittadi ne zaur Muischas Malkaszirshanu tahdas Plawas buhtu tap-
 puschas peekrautas.
- e) Tai dsihwojanai Istabai, tã kã arridsan wissahm zittahm pee Mahjasbuhfscha-
 nas waijadfigahm Ehtahm waijaga buht pareiffi apfohptahm.
- f) Pee tahdas Mahjas arri jaatstahji wiffi Suhdi, un kas no Seena, Salneem
 un Pellawahm wehl irr atlizzis, tã kã arridsan
- g) Ta waijadfiga Nihjesmalka, jeb fur Malkas naw, tee waijadfigi Schaggari
 lihds Zella Laikam.

S. 34.

Kad kahds Sainneeks, Mahju atstahdams un to atdohdams tam Kungam kam
 ta Grunts peederr, flaidri warr parahdiht, fo winsch no Leeldeenas 1804tã Gaddã flai-
 toht, pats no sawa Padohma irr ismaksajis pee Mahjas Kohpschanas, lai nu buhtu
 woi no jauna uszirtis weenu pee Mahjasbuhfschanas ittin waijadfigu Ehtu, woi tahdu
 kreetni islahpijis; tad Muischneeks to atlihdsinahs un tahdam Sainneekam par katru
 no zittas Muischas pirttu, un teescham eeliftu Balki, to atdohs, fo tam Sainneekam
 makfa. Tomehr par to ifgadskahrtigu Bruhkschanu pusstreschas Prazentes *) teef
 norehminatã un nowilktas. Par to Uszirshamu jeb Usbuhweschanu ne kas ne teef mak-
 fahs un ja tee Balki irr dohti no pascha Muischas Mescha, tad tahdas Ehtas Kungam

*) Prazentes teef faukta ta Naudas dalka, kas us simts Naudasgabbaleem teef woi wirsu dohta
 un peemakfata, woi no simts Naudasgabbaleem nonemta.

peedert. Tomehr schis tam Saimneekam ismakfa to, fo tas pee tahdas Mahjas Uskohp-
 schanas buhtu aisimakfajis par Keegeleem par Glahsi un par Dselu, bet par to
 Bruhseschanu tam Saimneekam atkal japeezeesch pufstreschas Prazentes par Gaddu.
 Ja no Leelbeenas 1804tâ Gaddâ skaitams, weens Saimneeks few irr usbuhwejis
 gluschi gattawu dsihwojamu Ghku un tihri par sawu Naudu ween, tad winnam japee-
 zeesch 5 Prazentes par katru Gaddu, fo winsch tur eeksha irr dsihwojis, un tahs teef
 norehketas no tam, fo ta Ghka winnam makfa un fo winsch, fâ sawu Zedewumu pee
 tahs, skaidri warr parahdiht.

Tahdas Ghkas, fo tas Saimneeks gan irr uszirtis, bet kas naw ihsti wajjadfigas
 pee Mahjasbuhfschanas, winsch warr nowest, ja winsch tahs Makfas deht ne fa-
 lihgt ar sawu Kungu; turpretti tahdas Ghkas, kas pee Mahjasbuhfschanas irr ittin
 wajjadfigas ne buhs wiff nowest, un ja Kungs un Semneeks winnu deht ne falihgt, tad
 Draudschu=Zeesai buhs tafseereht *) tahs Ghkas un nospreest, zif Kungam par tahm
 buhs ismakfaht.

S. 35.

Ja kahds Semneeks, Saimneeks buhdams, woi sawu Mahju leef pakrist, woi fâ
 Walaidens ischkehrsch to Mantu, kam pehz Wakkasgramatahm buhs buht pee tahs
 Mahjas, un ja zaur Pagastateefas Ismekleschanu winsch arri tahds wainigs teef
 atrasts: tad Muischaskungam irr ta Brihwiba tahdam Saimneekam to Mahju atsaz-
 zihht tudalin pehz scho Rikkumu Sluddinaschanas un wehl preeksch ta S. 19 nospreesta
 Laika, tapehz, fâ tam Kungam peenahfahs tahdu Mahju isglahht no Isnihfschanas.
 Ur tahdu appakkal nemtu Mahju jeb Sehtu, Kungam irr Watta darriht, fâ grihb; ja
 zittadi ne tas Saimneeks tam Kungam peerahda zittu kahdu geldigu un pilnigu Galwo-
 schanu.

S. 36.

Widsennes Leelkungi un Muischneeki farweem Semneekem atlaisch wiffus tohs
 Parrabus, fo tee krahjuschli lihds Imu Januari 1813. — Bet tee Parradi, kas pehz
 scha peemineta Laika irr krahti, Semneekem irr jaatmakfa; un ja par tahdu Utmakfa-
 schanu fur Kildas zeltahs, tad Zeesahm tahs irr jaischkirr pehz scho Rikkumu Nosazzi-
 schanahm.

S. 37.

Deht to Parradu, kas Krohnamuischu Semneekem buhtu, wiff paleef tapat,
 fâ eeksch teem preekschajeem Rentas-Kontrafteem irr nosazzihhts. Tomehr teem Krohna-

*) Tafseereht irr tif dauds, fâ ismekleht weenas Lectas Wehrtibu un par to nospreest.

muischu Semneekem pee Parradu Atlaischanas par Labbu nahf, kas S. 36 Kunga Semneekem irr wehlehts.

S. 38.

Wehl stahw pee Krohna, ka atlizzis wezzais Parrads, ta Seena un Etatties dohschana, kas zitfahrt bija jadohd, bet kas tappe nozelta zaur to wiffaugstaku Keisera Utkasi no trescha Dezember Mehnescha Deenas, 1801mâ Gaddâ. Schis Parrads Krohna- un Kungu-Muischahm wehl lihds schim par tahdu irr usæmts un eefsch Krohna-Mullehm cerakstihst; par fo tad taggad un beidsami teef notaisihts, ka Kammeral-Zeefa no farweem Mehenejuneem un Mullehm to par wezzu un beigufschu Leetu buhs atrakstihst un isdsehst, tapehz ka tammî augstâ un scheidungâ Keiseriffâ Pawehleschanâ no trescha Augusta Mehnescha Deenas 1814tâ Gaddâ, muhsu augsti walbidams Keisers farwu augstu Prahtu par to irr darrijis sumamu, un pawehlejis, ka scho Parradu par gluschi atlaistu buhs turreht.

Zettorta Rodalka.

Likkumi par Semneeku Klausfchanahm, pirms wehl irr atlaisti par brihweem.

S. 39.

Jau scho Likkumu Gefahumâ (luhfo Nummuri VI.) ar ihfeem Wahrdeem irr no-fazzihst, ka Semneekem farweem Kungeem irr jalkausa pehz tahm Wakku- jeb Ruktu-Grahmatahm, fo Rewihstjes-Kommissihje *) irr dewust un ka tur, fur tahs wehl ne buhtu isdallitas, Semneekem irr jalkausa pehz tahm Klausfchanas- jeb Wakku-Grahmatahm, kas tikke dohtas lihds tam Laikam, fur Muischu Mehrischana buhtu pabeigta, bet ka tur, fur arri schahs Wakku-Grahmatas wehl ne buhtu isdohtas, ta Klausfchana tapat paleef, kâ winna lihds schim irr bijusi. Bet wiffas schihš Klausfchanas geld ween lihds tam Laikam, fur Kungi un Semneeki farwâ starpâ norunnahs Kuntraktus jeb Saderreschanas par Klausfchanahm, kahdas Abbeem buhs patiffanas un kâ warrehs falihgt.

*) Rewihstjes-Kommissihje bija ta us Laiku ezejta Zeefa, kas isklausinaja Semneeku Klausfchanu un winna Semnes Wehrtibu, un pehz schahm dabbutahm Einnahm us mehritahm Muischahm tahs us Laiku dohtas Klausfchanas Grahmatas, bet us mehritahm Muischahm tahs ihstenas Klausfchanas jeb Wakku-Grahmatas farakstija.

S. 40.

Mehrischanas-Zeefas *) Darbam buhs buht pabeigtam lihds 1823schu Gaddu, kà jau irr peeminnehts. Bet sinnams, ka winnas Darbs lihds schim dauds tikke aiska-wehts zaur to pahrluhkofchanu, kas bija uswehleta tahm Kommissihjem, kas Pehterburgà un Rihgà us to bija eezeltas. Tapehz tad, un arri tapehz ka wiffas Wakkugrahmatas ween geldehs lihds tam Laikam, fur Rungi un Semneeki paschi par Klausischanahm saderrefees, taggad schahs Kommissihjes teef nozeltas un tai Weetà pawehlehts: ka tahs no Mehrischanas-Zeefas isdohtas Wakkugrahmatas buhs geldigas buht, tik drihs kà Geweschanas-Zeefa **) winnas buhs apstiprinajusi un Widssemnes wiffaugstakais Zeefasleetu Walbitais farwu Wahrdu winnam buhs appakfchà lizzis un tahs ar farwu Pittschaku apseegelejis. Tapehz arridsan tudalin pehz scho Littumu Sluddinischanas, us Walku pee Mehrischanas-Zeefas irr janofuhtha wiffas Muischas fahrtas, Wakkugrahmatas, Ruttes, un kas wehl no waijadfigeem Raksteem lihds schim stahweja appakfch Kommissihju Atflehgahm.

S. 41.

Kad lihds schim wehl mas Krohnamuischas irr tappuschas mehritas, tad tahdahm nemehtitahm Krohnamuischahm to Klausischanu norahda tahs us Laifu dohtas Wakkugrahmatas, un fur arri tahs wehl ne buhtu, tahs Krohna Wakkugrahmatas no 1758ta Gadda.

S. 42.

Kad pawiffam irr waijadfigs, ka Mehrischanas-Zeefas Darbs labbaki schkirrahs, tad arri wehl schè flacht teef nosazizhts un listts:

Tik drihs, ka us preekschu kahda Starpiba un Strihdiba zeltahs par Rohbescheem starp kahdu Krohnamuischu un kahdu Runga Muischu, tad Mehrischanas-Zeefa par to Sinnu dohd Widssemnes Kamneralteesai. Schi tudalin israuga par to Krohna-muischu weenu Zschkthreju, un Muischneeks par farwu Muischu atkal weenu, kas abbi kohpà to Leetu ismekle, un fur irr waijadfigs, arridsan usnemim, kas no weenas Puffes teef prassihhts, un no ohtras atbildehts.

*) Mehrischanas-Zeefas Darbs irr to Mehrneeku Darbu pahrluhkoht un winnu woi atmetst, woi peenemt, un kad irr peenemts, Semneeku Klausischanas un Dohschanas isrehteneht un Wakkas Grammatà eelift.

**) Geweschanas-Zeefa, jeb Geweschanas-Kommissihje irr ta Zeefa, kas taggad irr eezelta us to, us Drihwubhschanu wiffu fogahdaht un to Drihwubhschanu, tà falkoht, Semneeku Widdù ewest.

Ja abbeju Jeschkihreju Padohmi faectahs jeb weenadi irr, tad wiini to, kà fawu Spreedumu nosuhra us Geweschanas=Teesu; bet ja wiinu Padohmi ne irr weenadi, tad katrs fawu Padohmu nosuhra us to paschu Teesu. Schi, ja irr waijadsigs, gabda, ka ta Leeta us teem Rohbescheem pascheem, wehl weenreis teef pahrraudsita un tad nospreesch par to Jeschkihreju Padohmu, woi schis nu buhtu weenads bijis, woi daschads. Schis Spreedums noteef pehz ta Padohma, kam tas leelafais Puls to Teefasfungu peekriht, un teef preefschà zelts Widsemnes wiffuangstakam Teefasleetu Walditajam, lai tas to apstiprina. Bet kad Winnam leekahs, ka schis Spreedums wehl ne buhtu pilnigs, tad winsch, to Wainu parahdidams, to appakkal suhta us Geweschanas=Teesu, lai schi wehl ohtrureis Wiffu pahrmekletu. Ko wiina tad, to padarrijsi, kà fawu beidsamu Wahrdu aisuhta Widsemnes wiffuangstakam Teefasleetu Walditajam, to winsch woi apstiprina woi Augsti waldidamam Senatam us beidsamu Spreeschamu preefschà zell.

S. 43.

Saprohtams irr, ka wifflabbaki un drohschaki warr apstrahdaht un turreht tahdu Semmi ween, kam tik skaidri un sumami Rohbeschi irr, ka ne kas ne teef pretti runnahs. Wisseem tadeht un wiffuwairak teem Rentineeem par labbu, kas us preefschu Mahjas nems us Renti, teef nosazzihts un likts; ka Mahjas Pagabbali, kas gull woi zittu Semneeku Rohbeschòs woi Muischassemnes staryà, warr kluht pahrmihiti arri us tahdu Muischneeku Muischahm, kurreu Waku=Grahmatas jau buhtu bijuschas gattawas, kad tas Laiks atees, fur brihw buhs Mahjas jeb Sehtas us Renti isdoht, kurream patiks. Bet sumams, fur noteef tahdas Pahrmihschanas, tur arrihsan waijaga buht kahda Jesklibdsinaschana woi zaur Semmi, woi, ja zittadi ne warretu, zaur kahdahm atlaistahm Klauhschannahm, tà kà ta Takse to eefsch Riffumem norahda; un kad Semneeki daschfahrt ne buhtu ar Meeru ar tahdu Jesklibdsinaschamu, tad Kirspheles=Teefai buhs to Leetu ischkirt.

S. 44.

Jodeenas jo wairak irr redsams, ka wiffa Meschasemme teef nopohstita un ka wiffa Meschutaupischana ne fo ne palihds, zaur to, ka Semneeks bes wiffas Simas un ka ween gribbedams ar fawu Meschasemmi darra, tà ka behdigs Malkastruhkums jau dauds Weetas rahdahs.

Lai nu tahdas Semmes Bailes taptu nogreestas un ta waijadsiga Malka un Meschasemme teem glabbata, kas us preefschu Mahjas walbids, tapehz teef zelts schis Riffums: Fur Rungeem isleekahs buht par labbu, tur Muischneekreem

tâpat kâ Krohna-Muischu-Waldischanai buhs buht brihwi, appakkal nemt to zet-
tortu Dalku tahs eemehritas Meschusemnes, weenalgâ, woi Mesch buhtu wirsu audsis
woi ne, un tai Weetâ no tahm Klaußschanahm tif dauds atlaist, kâ tas pehz Waffu-
Grahmatas Taffes isneff. Bet lihds 1826tu un 1827tu Gaddu, fur wiffi Saimneeki
buhß atlaisti par brihweem, Muischneekam us nekahdu Wihsî scho Semmi ne buhs ais-
fahrt tapehz, kâ winna irr appakkal nemta ween us to, kâ Mesch taptu taupihst. No
tahs Meschusemnes, kas wehl pee Mahjahm paleek, Semneekam ifgaddus wairak kâ
to 24tu Dalku ne buhs bruhfeht, us treiju Muglu Nonenschanu, woi to Meschu nolihf-
dams woi Schuttès dedsinadams.

S. 45.

No teem eeffsch Widsemnes Gubernementes dohteem Mescha-Liffuneem, wajjaga
noschkirt wiffu, kas Semneekem pee Meschusemnes Upstrahdaschanas, pee Plawu un
Gannibas Istihrischanas prettim un faitigs irr, tomehr Meschahm un winna Taupi-
schanai ne kahdu Labbumu ne atneff. Tai Geweschanas-Teesai irr tapehz usdohts, pah-
raubsiht tohs daschus par Meschuaudsinaschanu dohtus Mescha-Liffunus un turpretti
turreht tahs Weetas un weetigas Wajjadfibas, kas wiffur ne irr weenadas, un beidsami
tur, fur peenakhahs, zaur Widsemnes wiffuugstaku Teefasleetu Walditaju luhg-
tees, kâ zaur Teefasliffuneem nosazsihts taptu, kâ tahdi Mescha-Liffumi woi zittadi
tohp isdohmati, woi tam Truhkumam, kas pee winneem wehl rahdahs, palihdsehts.

S. 46.

Kas us preekschu ar Krohna Muischahm taps schehligi apdahwinati, teem peenah-
kabs pirms trihs Gaddi pagallam no tahs Deenas skaitoht, fur ta Muischa winneem
zaur Teefu tappe eerahdita, schahs Muischas zaur Mehrneekem list mehriht un winnas
Dalderu Emmes Wehrtibu list isrehfeneht zaur Mehrischanas-Teefu un ja schi jau
buhtu nozelta, zaur to Emmes teefu, appaksch kurras ta Muischa peederr. Tas noteek
tapehz kâ tahdas Muischas arri pehz farwas Emmes Dalderu Wehrtibas tã kâ zittu
Muischneeku Muischas farwu Dalku warr peelift pee Krohna Dohschanahm.

O h t r a D a l l a .

Brihwubfchana.

P i r m a N o d a l l a .

Ihpafchas Widsemnes Semneeku Brihwibas un par Semneeku Teefahm.

§. 47.

Widsemnes Semneeki, zitti pakkat zitteem allaiſti par brihweem, irr weena ſawada Brihwlaufchu Kahrtā.

§. 48.

Pee Semneeku Kahrtas peederr katrs, kas pee kahda Semneeku Pagasta irr peerakſtihts. Winna ihpaſchas Brihwibas un Wallas dabbu arridsan winna Seewa un Behrni no wihrifchkas un ſeewifchkas Kahrtas. Tomehr Seewifchkas ween lihds tam Laikam, kad apprezzejahs jeb apwihrojahs, jo apprezzetas, tahs eenahk ſawu Wihru Kahrtā.

§. 49.

Zau zaur to Wahrdu Ihpafchu Brihwibu irr noprohtams, ka brihws Zilweks ne peederr pee Muifchas, un ka brihw tizzis Widsemnes Semneeks ne warr wairs lihds ar Muifchu kluht pahrdohs.

§. 50.

Wiſſeem weena Semneeku-Pagasta Beedri jeb Laudis, eekſch Widsemnes Gubberne-mentes buhs kluht teefateem eekſch pirmas Iſteefafchanas no tahdahm Teefahm, ko paſchi no ſawa Widdus israuga, un eekſch ohtras un trefchas Iſteefafchanas no tahdahm, kam arridsan Teefaswihri jeb Biſſitteri kluht teek israudſiti no winnu Kahrtas un zaur winneem paſcheem.

Kafladarbu Iſteefafchana paleek pee tahm Teefahm, kam ta lihds ſchim bijs pawehleta.

§. 51.

Widsemnes Semneekam peenahkajs wiſſas Krohnadohſchanas un Klauſifchanas pilnigi doht un padarriht; tik labbi tahs, kas winnam janess un jadohd par ſewi, kà arri tahs, kas jaklauſa Krohnam par Semni jeb Grunti, ko Semneeks walda; un wiſſam Pagastam, ar wiſſu, kas tam peederr, irr jagalwo un jaſtahw par teem no ſaweem Beedreem, kas maſkajt ne ſpehtu. Ween zaur ſcho Likkumu warr aifsargahk, ka teem,

Kam tahdas Klausischanas jadsenn un tahdas Krohnu Makfas jafanemim, ne kab ne buhs buht Truhkums jeb zitta kahda Waina pee tahm.

S. 52.

Widsemmes Semneeks Krohnam ne buhs doht leelakas Dohschanas un wairak makfaht, ne ka wisseem Muischneeku Semneekem par wissu Kreewu Walsi irr jamakfa. Tapat arridsan pee wissahm isteeafajamahm Semneeku-Leetahm ne buhs fluht makfati Pofchlini *) Kreposti **) un Stempelpapihra ***) Nauda, no neweena no tahdeem kas Kuntraktus zelt, woi par Mahjas Usnemschanu us Nenti, woi par Semmes Ce-pirfschanu un winnas Aklaischanu us ohtru.

S. 53.

Semneekam irr ta Walla pehz scho Riffumu Hofazzischanahm, uszelt Kuntrak-tus par Deenestu, par Mahjasnemschanu us Nenti un wehl par zittahm Saderrescha-nahm, ja tahs ween naw pretti tahm zaur scheem Riffumeem dohtahm Brihwibahm un Wallahm.

S. 54.

Widsemmes Semneekam irr ta Walla nekustamu Mantu ****) eemantoht fewim un farweem Pehznahfameem, tomehr nekahdu Leelkungu Muischu.

S. 55.

Kuntrahti, fo Widsemmes Semneeki uszelt par tahdu, woi pirktu, woi kislam nemtu nekustamu Mantu, teef sluddinati bes Makfas, Latweeschu un Jggaunu Awwi-ses *****) (par tahm luhko S. 203), tiffai no tahs Kreisteesas, appakfch kurras tas pahrdohts woi kislam nemts Semmesgabbals peederr, un ja tahdi Gruntsgabbali pee-derr appakfch Rahts-Muischahm, tad ta Rahtsteefa, kam par to wajjaga sunnaht, to leek isfluddinaht.

*) Pofchlini irr Prozentes, kas irr jamakfa Krohnam pee nekustamas Mantas Pirfschanas un Pahrdohschanas pehz schihs Mantas Wehrtibas.

**) Kreposti irr tif dauds ka Apstiprinafchanas-Nauda, kas teef makfata Krohnam par to, ka kahds Kuntrahts teef apstiprinahts pee Leefahm.

***) Stempelpapihrs irr tas Pappihrs, kam Kreewu walsis Stempelis jeb Seegelis irr wirfu.

****) Nekustama Manta irr, Semmesgrunts, Nams, Mahja u. t. j. p. Pee kustamas Man-tas peederr wiffas zittas Mahjas-Leetas, Rabbiba, Kohpi, Sirgi, Drehbes, Nauda, Nihki, Selts, Suprabs u. t. j. p.

*****) Awwises irr drikketas Reddela Lappinas, fur wajjadfigas Sinnas wisseem teef dohtas.

und §. 56.

Ja Muischassemmes Gabbali woi ar Semneeku Mahjassemmi woi bes tahs, Semneekam irr kluischi pahrdohiti, tad Widssemmes Leelkunu-Beedriba few farga to pehz Teefas-Likkumeem tai peenahkamu Wallu, tahdus pahrdohitus Semnes Gabbalus peepirktees par to paschu Nandu, fo Pirzeis irr dewis. Tomehr ja Semneeku Mahjassemme ween irr pahrdohita kahdam Semneekam, tad tas Muischneeks, pee ka Muischas fchee Gabbali peederr, ween tad fcho farwu Wallu warr nemt wehra, kad tahda Semne atfal teef pahrdohita. Tomehr winnam to darrist buhs pirms Gads un feschas Meddelas apeet no tahs Deenas skaitams, kad ta Pahrdohschana tiffe fluddinata.

§. 57.

Widssemmes Gubernementes Semneekem irr jacedallahs eefsch Pagasteem, kas appalsch Pagasta-Teefahm stahw; un tam buhs notikt ta:

- a) Pee Muischas-Pagasta teef peeskaititi wiffi eefsch weenas Muischas Rohbescheem dsihwodami Semneeki, lihds ar teem Peedsihwotajeem jeb Wallineekem, kas eefsch tahm pee Muischas peederredamahm Mahjahm irr, lai arridsan buhtu, ka zittas Mahjas Pagabbals un pahri pahr Muischas Rohbescheem buhtu.
- b) Semneekem no wairak ka weenas Muischas, kas wiffas weenam Kungam peederr, irr jafabeedrojahs weena Pagasta, ja Muischneeks to gribb, un Muischu Turwuns to palauj.
- c) Masas Muischas, kas ne gribb ihpaschi Pagasti buht, warr ar farwu Kungu Laufchanu, fohpa fabeedrotees eefsch weena Pagasta, woi arri peedallitees pee leelakahm Muischahm un ta ar zitteem Pagasteem farweenotees. Turpretti leelahm Muischahm naw aisleegts, eefsch wairak ka weena Pagasta eedallitees.

§. 58.

Ja Mahzitaju- jeb Basnizaskungu Muischas un tahdas Muischiras, kam masaki ka fints wihrischku Dwehfeldu irr, ne teef peenemti no Mahburgu-Muischahm, pee furrahm ar farwu Pagastu gribbeja peedallitees; tad no tahdas Neusniemschanas pirms tschetras Meddelas apeet, Sinna irr jadohd Kreisteefai, lai fchi par to nospreesch.

§. 59.

Kaut nu gan us tahdu Wihs weens Pagasts buhtu fabeedrojees ar diwju woi wairak Muischu peedalliteem Pagasteem, tad tomehr katras Muischas Semneekem pascheem fawa starpá ar wiffu, kas teem peederr, jagalwo par tahm Krohna-Dohschanahm un Klaufschanahm, kas us winneem nahk; tapatt teem arri buhs pee fewim farwu Pagasta-Lahdi turreht.

S. 60.

Semneeki, kamehr pee Pilssehtahm irr peerafstiti un Pilssehtâs dsihwo, peederr pee Pilssehtâs-Draudsehm un stahw appaksch Pilssehtâs-Pollizeijes un Teefahm; bet Semneeks, kas pehz 1832trâ Gaddâ Dsihwi gribb usnemt Pallatâs jeh tahdôs Meestôs, kas pee Rungu-Pillim peederr, tam irr jaweerafstahs woi pee Pilssehtahm woi pee Semneeku Pagasteem. Ja tahds pee Semneeku Pagasta peerafstahs, tad winsch arridsan stahw appaksch Semmes Semneeku-Teefahm.

S. 61.

Pagasta Beedris wairak kâ weenâ Pagastâ nekustamu Mantu warr eepelnitees, woi kahdu Rentessaderreschamu norumagt. Sawas Semmes Dohschanas un Klausichanas pehz, tahds tad stahw appaksch tahm Teefahm, appaksch kurrahm ta Rentas-Leeta woi ta nekustama winnam peederredama Manta stahw; bet tahs Makfas un Dohschanas pehz, kas winnam pascham par sewi jadohd, tahds stahw appaksch tahm Teefahm, appaksch kurrahm winsch peerafstijees, un eefsch Isteeeschanas Leetahm pahr winnu paschu tahds peederr appaksch tahm Teefahm fur pats dsihwo.

S. 62.

Semneekeem, kas woi Mahjas us Renti nemm, woi Deenestneeki buhdami, us Semnehm Deenestu faderr, teem tâpatt, kâ wisseem brihweem Kreewu-Walsts-Appakschneekeem irr lauts, eebeedrotees eefsch to Semneeku Pagastu, kas winnus gribb pee sewis peenemt. Kad irr eebeedroti, winneem par Labbu nahk wiffas scha Pagasta Brihwibas un Teefas, tomehr teem arri us sawu Dattu janefs, kas Pagastam darriht un doht peenahkabs: Kollonisti, tas irr, tahdi Landis, kas pehz Kreewu-Walsts Kiffunneem, no fiveschahm Semnehm irr atnahkufchi un Kreewusemmê eedsihwojuschees, tee warr arridsan eefsch Semneeku-Pagasteem kluht usnemi. Ja irr usnemi, tad teem par Labbu nahk wiffas Pagasta Brihwibas un Wallas, tomehr winneem arri lihds janefs wifs, kas Pagasteem nest un darriht peenahkabs.

S. 63.

Muischneekam peederr ta Pollizeijes-Waldschana pahr wiffu sawas Muischas-Pagastu, un pahr fatru no winna Beedreem (luhko S. 134 un tablafi).

S. 64.

Kad kas kahdâ Pagastâ gribb eebeedrotees un Muischneeks gribb galwoht par ta usnemama Zilweka Dohschanahm, tad Muischneeks ween warr winna usnemshamu nosazzibt, bet ja Muischneeks ne gribb galwoht, tad arri pee Pagasta stahw, woi tahdu gribb peenemt, woi ne.

S. 65.

Katram Semneefam irr lauts isheet no ta Pagasta, fur peederreja, un eefsch zitta eebeedrotees, bet winnam waijaga peerahdiht, pirmâ Kahrtâ: ka schis Pagastis winnu irr peenehmis un ohtrâ Kahrtâ, ka winsch irr tizzis lihdsigs ar ta Kunga un ar ta Pagasta, fur lihds schim winsch bija peerakstihis, un tad pirms winsch ischkirrahs, winnam wehl irr jagahda pilniga Galwofchana par to, ka tam Pagastam, kas winnu atlaisch, us preefschu ne kahdas Sajufschanas un Strihdibas ne buhs par to, kas winnam par fewi un zittadi wehl Krohnam bija jamakfa un jaklausa.

S. 66.

Katram Semneeku-Pagastam irr ta Walla jaunus Beedrus fewim peenemt; luhfo S. 64.

S. 67.

Nei Pagastam nei Muischneefam ta Walla peederr, kahdu Zilweku no Pagasta isflehgt, ja pee winna naw tahdas Wainas atrohdamas, kas S. 26 irr peeminmetas.

S. 68.

Kad 1832trais Gads buhs beidsees, tad ta pilna Brihwiba buhs flacht un tad arri Semneefam buhs lauts, peerakstitees pee Pilssehtahm un eefsch Gildehm *).

S. 69.

Widsemnes Semneeks, kas us Saldatu Ummatu jeb par Refruhti irr israudsihts, tam irr lauts, woi zittu luhgt, lai tas winna Weetâ eetu, woi pats pawiffam no Refruscheem ispirktees, par to Naudu, fo Kursennes Gubernementê par to makfa. Woi weenu, woi ohtru darridams, winsch tudalin dabbu to pilnu Brihwibu, un teef atswabbinahts us muhschigeem Laikem no Saldatu Deenesta, ta ka winsch ne kad wairs par Saldatu warr tapt, neds israudsihts neds nemts.

Widsemnes Semneeks, kas irr Saldahts bijis, un no sawa Deenesta tappis atlaists, tas warr Dsihwes-Kahrtu usnemt kahdu pats gribb, woi arri pee Pagasta no jauna list peerakstitees un eebeedrotees pee ta.

S. 70.

Widsemnes Semneefam japaleef Widsemnes Gubernementê, kamehr wehl us preefschu ihpaschas augstas Pawehleschanas par to taps sinnamas. Ja tomehr pa tam

*) Gildeß irr tahdas Nodakas to Pilssehtu Gedsihwotaju, fur tam, kas eefsch winnahm teef usnemt, Krohnam ne Galwasnauda bet Prazentes irr jamakfa, par fo winsch tad arri leelakas Wallas eefsch Rohpmanu Buhschanas dabbu.

Laiſam, Fahdam brihwam Semneekam gaddirohs, fa winnam waijadsetu, zittâ Subbernementê Dsihwi usæent, tapehz fa ſawabi Notiffkumi pee winna winnu us to ſpeesch, tad tahdam no Pagasta jaisneimn Grammata, kam Muischas-Kungs ſawu Wahrdu appafschâ leef un eefsch kurras Pagastis apleezina, fa winsch, to winnam peenahkamu Klauſiſchanu un Dohſchanu pehz, ar wiſſeem irr tappis lihdsigs. Schi Grammata winnam japarahda Rihgâ us Ritteruſſi, tam klahrbuhdamam Landrahtam, ſas to pahrluhko un ismekle, woi winnam teescham tahda Waijadſiba irr, us zittu Subbernementi aiseet; un ja teescham tahda buhtu, tad ſas winnam Wallas Grammatu parakſta, ſas tam Semneekam japarahda Subbernementes-Waldiſchanai, fa lai ta winnam Paſchporti jeb Paſſi gahda.

S. 71.

Tapehz, fa wiſſas Noſazzifchanas eefsch ſcheem Likkumeem weenlihdsi geld un irr dohtas tâ par Krohna- kâ par Muischneeku Semneekem; tapehz tad arri Widſemnes Kammeralteefai, ſas pahrstahw wiſſu Grunts Kunga Wallu un wiſſas winna Brihwibas, peederr us Krohna Muischahm wiſſa ta Waldiſchana, fo ſchee Likkumi Grunts Kungam peeleeſ; un tadeht arri pee Kammeralteefas ſtahw, kam winna atkal us katru Krohna Muischu, ſcho Waldiſchanu un Teefu grihb uswehleht.

D h t r a N o d a k k a.

Par Pagasta Sanahſſchanahm un par tahm Wallahm, ſas ſanahſſſcham Pagastam peederr.

S. 72.

Ja Muischas Waldineekam isleekahs waijadſigs buht, fa woi wiſſ Pagastis ſanahſ, woi weena no Pagasta Nodakkahm (tâ kâ Saimneeki); tad Muischai ta Walla irr tohs ſaaiſinaht, un teem kahdas norunnajamas Leetas preeſſchâ liſt, par fo teem jaſarunnajahs un par fo ſas janospreeſch pehz ta Padohma, kam ſas leelakais Pulks no winneem peekriht.

S. 73.

Kad woi Pagasta Teefai woi Pagasta-Wezzakeem jeb Preeſſchneekem isleekahs labbi buht, fa wiſſ Pagastis tiftu ſaaiſinahts, tad teem peenahkahs Muischas Waldineekam papreeſſch to Simmu doht, fa winni dohma to darriht un kapehz winni tâ dohma, un tad turklat pee Muischas Waldineeka isklaufiht woi ſchis arridsan laus to darriht. Bet Muischas ne warr to aisleegt, ja tam Pagastam irr jaſanahſ tapehz, kâ waijadſigi Teefas-Wihri woi zitti kahdi Pagasta Amnatsu-Wihri irr jaisrauga.

S. 74.

Kas bez Muischas Waldineeka Simnas un Lauschanas, Pagastu leef sapulzina-
tees, woi fleppen, woi Uzzim redsoht, tas teef turrehts par Dumpineeku, teef fanemts,
un us Bruggumeistera = Teesu aissubhts, lai ar to pehz Teefas = Liffumeem darra.

S. 75.

Kad Pagasts teef sapulzinahts, tad Pagasta = Teefas Preekschneeks to walda. Pee
tahdahm Sapulzinashanahm ne buhs zittus sawa Weeta stellet, bet pascham janahk,
Utraitnes ween, kas Saimneejes buhdamas, Mahjas walda, tahdas ween sawas
Waltas un sawu Labbumu leef aissahweht zaur Weetneekeem; tomehr, kad Pagasts
fo nospreech, tad tahdi Weetneeki par few pascheem ween sawu Padohmu dohd.

S. 76.

Ja tas sapulzinahts Pagasts teef usrunnahts kahdas Leetas deht, tad tas sawu
Patihkschanu woi Napatihkschanu pee tahs nosakka pehz ta Padohma, kam Pagasta
leelakais Pulks peekriht.

S. 77.

Ja Pagasts kahdas Leetas pehz irr usrunnahts, kas Saimneekeem jeb Mahjas =
Rentineekeem ween warr par Labbu woi par Launu buht, tad arridsan scheem ween ta
Leeta jaischkirr pehz ta Padohma, kam wiinu leelakais Pulks peekriht. Bet ja schi
Leeta wissam Pagastam warr buht woi par Labbu woi par Launu, tad no wisseem, kas
ween irr fanahkufchi un kam irr peederrigs Wezzums, ta Leeta irr jaischkirr, pehz ta
Padohma, kam to Sapulzinatu leelakais Pulks peekriht. Pee schihs Isschkirschanas
kats sawu Padohmu dohd.

S. 78.

Ko sapulzinahts Pagasts us tahdu Wihst irr nospreechis, tas tad ween Spehku
dabhu, kad Muischaswaldineeks to arridsan apstiprina.

S. 79.

Ja Muischaswaldineeks useet, ka kahda Pagasta = Nospreechana woi Teefas = Liffu-
meem irr pretti, woi ka irr tahda, zaur fo Pagastam kahda Raite jeb Skahde warr zel-
tees, tad wunsch warr pastahweht us to, ka Pagasta Preekschsehdetais to Leetu wehl
ohtru reisi usneem, un Pagastam preekscha nefs, lai labbaki to ismekle un labbaki
apdohmajahs.

S. 80.

Ja Muischaswalbinecks tam, fo Pagasts irr nospreedis, fawu Apstiprinafchanu leeds un Pagastam isliktohs, ka tahda Leegschana winna Brihwibahm un Wallahm buhtu pretti, tad Pagastam ne irr aisleegets pee Draudschuteefas Paligu mefleht.

S. 81.

Ja tas, fo Pagasts irr nospreedis, arridsan irr tappis apstiprinahts, tad peenah-fahs katram Pagastubeedram ar to buht ar Meeru, un tad ween irr lauts arri pa weenam eet pee Draudschu-Zeefas par to fuhdsetees un schelotees, kad tas Suhdsetais skaidri warr parahdiht, ka Pagasta-Nospreeschana irr prettim tahm Brihwibahm, kas zaur Likkumeem irr dohtas, wissam Pagastam un katram, kas pee ta peederr. Tomehr kad Draudschu-Zeefa to ismekle un tas pehz israhdahs, ka tas Suhdsetais welti irr fuhdsejis, tad Draudschu-Zeefa to Wainigu strahpe, ta ka winsch irr pelnijis.

S. 82.

Kad Pagasts tahdu Leetu deht teef usrunnahts, kas ne peederr pee sunnamahm Dohschanahm un Klauvischanahm, bet kad winnam fo buhs norunnaht un notaisiht zittas kahdas Dohschanas pehz, tad Pagastabeedrus ne warr wiss peespeest tahdai Nospreeschanaei peekrist, ja diwi Daltas to fapulzinatu Kauschu ne irr ar to ar Meeru.

S. 83.

Pagastam irr lauts fuhdsetees pee Zeefahm, kad winnam leekahs ka winna Brihwibahm un Wallahm kas pretti turrahs. Bet pee tahdas Suhdsechanas wissahm Pagastam un katram no winna Laudim jeb Beedreem labbi jaleek wehra, fo Zeefaschanas Likkumi par tahdahm Suhdsechanahm pawehl un preekschrafsta, un wisseem jafargahs, ka augstakas Zeefas Paligu ne mefle, kad ne warr drohschi un skaidri parahdiht, ka tahs Zeefas, kam ta pirma Ismekleschana peekrist, winnus ar fawahm Suhdsechanahm, Zeefas-Likkumeem pretti, irr atrahdijuschas.

S. 84.

Talibds — ja pateescham un ittin waijadfigs buhtu, Pagastam wehl irr lauts, diwus Wihrus no fawa Widdus israudsieht un tohs nosiht us Widsemmes wissaugstaku Zeefas leetu Walbitaju, fuhdsetees un Schelastibas luhgtees pee winna, jo tami wissaugstaka, Keiseriffa Pawehleschanâ, kas Subbernementes Waldischanas pehz irr dohta, IVtâ Nodalkâ, ta irr lassams: „ka augstam Subbernementes Preekschneefam labprahht buhs peenemt to, kas wissai Semmei par Labbu irr, un ka winnam tohs Apseeptus buhs aisstahweht.“ Par tahdeem nosihtijameem Wihreem pawissam irr israudsijami Pagastu Wezzaki jeb Preekschneeki; tatschu arridsan Zeefneschus warr us to israudsieht,

ja winnu Teefafchanas Darbs zaur to ne teef aiskamehts un ja winni ne irr paschi tee Wainigi, par kurreem teef fuhdsehts. Par tahdu Nosufhtifchanu jadohd Einna Muischas Waldineekam un schim zaur rakstitu Grahmatu irr ja=apleezina, ka tahdu Einna irr dabbujis. Bes tahdas Apleezinafchanas=Sihmes no Muischas, ta Suhdsefchana pawiffam ne teef peenemta; bet kad Muischas=Waldineeks leedsahs, tahdu Sihmi doht, tad Draudschuteesa Muischas Weeta to isdohd.

S. 85.

Pagasta=Wezzaki, kam waijaga labbi lift wehra wissu to, kas tadeht irr preeksch-rakstihst un mupatt peeminnehts, irr sawa Pagasta ihsteni Pahrstahweji, tik labbi Teesu preekscha ka arridsan zittur, fur irr waijadsiga. Pagastam tapehz arri peenahfahs nospreest, zif winneem no Pagasta=Lahdes buhs ismakfahst par to Laiku, kam mehr winni schimi Pahrstahweja Ammata stahw.

S. 86.

Kad Pagastam irr jafuhds prett sawu Pagastu=jeb Walsts=Teesu, tad tas noteek zaur teem Pagasta=Wezzakeem pee Draudschuteesas.

S. 87.

Katram Pagastam jau no sewis peederr pehz S. 54ta, ta Walla sew nekustamu Mantu jeb Semmesgrunti eepirftees, to turreht un pehz sawas Gribbeschanas waldiht. Pagastam arri neween ta Walla irr bet winnam arridsan buhs turreht pee sewis weenu Pagasta=Lahdi; jeb sawu Pagasta=Naudu waldiht. Weens Pagasts arri ar zittu Pagastu warr fabeedrotees us to, kohpa sewin eepelnitees Mantu un zittas ih-paschi peederredamas Leetas, ta ka arridsan kohpa usnemtees, ar zitteem kahdeem Bilwekeem ko faderreht.

Trefcha Nodalka.

P a r P a g a s t a = W e z z a k e e m.

S. 88.

Katram Pagastam sewin ja=israuga diwi Wezzaki, kas Pagasta Weeta irr, un winna Wallas un Brihwibas pahrstahw wissur, fur ne waijaga wissam Pagastam fanahft.

S. 89.

Schee Wezzakee, zif ween warr buht, teef nemti no Saimneeku=Rahrtas un winneem waijaga buht, ja warr notift, turrigeem, un pawiffam prahstigeem, gudreem, un tahdeem Gohdawihreem, kam ne ko ne warr pahrmest.

S. 90. Pée winnu Israudfifchanas un Apftiprinafchanas nofeek tapat, kà pee Israudfifchanas un Apftiprinafchanas to Pagasta Teefaswihru jeb Teefnefchu, kà turpmaf S. 98ta un eekfch teem zitteem tohp mahzihts.

S. 91. Tahdam Pagastam, kam mafak kà fints wihrifchku Dwehfeldu irr, irr lauts tikkai weenu Pagasta Wezzaku fewim israudfifht, bet pawiffam bes Wezzaka palift pat tahdam Pagastam naw lauts, kas Issteefafchanas pehz ar leelakas Wuifchas Pagastu irr fabeedrojees. Ja no tahda Pagasta, kam weens Wezzakais ween irr, ne weens irr israudfifhts par Pagasta Teefaswihru, tad fchim weenam Pagasta Wezzakam ja = usnemmahs fawu Pagastu eekfch Wollizeies = Leetahm usluhfoht un walbiht, kas kà S. 110ta tohp mahzihts zittadi Pagasta-Teefas Peesehdetajeem pee-friht.

S. 92.

Pagasta Wezzakam fawâ Ammatâ trihs Gaddus jastahw. Kad tee pagallam irr, un winsch no jauna us to teek israudfifhts, tad, ja gribb, wehl trihs Gaddus tannî paschâ Ammatâ warr palift. Tomehr ilgaki kà fefchus Gaddus no Weetas winsch tannî Buhfchanâ ne warr buht, bet ja pehz teem fefcheem Gaddeem trihs Gaddi starpâ irr, un tad gadditohs, ka winsch atkal no jauna par tahdu Wezzaku tiftu israudfifhts un apftiprinahts, tad winsch ne drihft leegtees to Ammatu no jauna usnemt.

S. 93.

Pagasta Beedris par Pagasta Wezzaku israudfifhts ne drihft arridsan leegtees, fcho Ammatu usnemt, ja winnam naw tahdas Isrunnafchanas un tahdas Nisbildinafchanas, kà S. 106 mahza, un kas weenam us Pagasta-Teefnefcha Ammatu israudfifhtam Pagastawihram waijaga buht, ja winsch gribb tift atfwabbinahts no ta Ammata, us fo winsch fluâ israudfifhts.

S. 94.

Pagastam pascham par to jafinna un jaspreefch woi faweem Wezzakeem arri par winnu Darboschanu kahdu Islihdsinafchanu gribb fagahdaht.

S. 95.

Kad tad nu, kà jau irr peeminnehts, fchee Pagasta Wezzaki fawa Pagasta Weetneeki irr wiffur, fur Pagasts pats ne irr fapulzinahts, tad winneem Pagasta Weetneekeem buhdameem, arridsan un ihpaschi peenahfahs pakkal luhfoht, kà ar to, kas

Pagastam peederr un ar winnu Mantahm eefsch Pagasta Lahdes, Rabbibas Magasfihnes u. t. j. p. ne kà netaisni un weegli teef dsihwohts, bet wifs tà, kà peenahkabs, wal-dihts un apkohpts. Turflaht teem arri jaluhko us to, ka wiffas Krohna=Dohfchanas un Klausfchanas ar Taisnibu un pehz Kahrtas teef eedallitas un teem pascheem buhs arridsan pahrstahweht wiffas sawa Pagasta Brihwibas, wiffur, fur winneem leekabs ka schabs Brihwibas teef tà, kà aiskahrtas un eewainotas. Par scho Pahrstahweschanu wehl turpma eefsch Riffumeem wairak un plaschaki kluhs pawehlehts.

S. 96.

Ja Draudschu=Teefa irr pahrleezinata, ka tas Pagasta Wezzakais woi pawiffam to ne darra, kas winnam darriht peenahkabs, un Teefas Pamahzifchanu ne behda, woi kad Teefa panahf, ka winsch ar sawu Warru wairak to ween darra, kas labbi ne irr un kas naw peeckahjigs, tad Draudschu= jeb Kirsphehu=Teefa tahdu no sawa Ummata warr nozelt. Winna tad Kreisteefai par to Sinnu dohd, un Pagastam pawehl ar Muifsch=neeka Ufstiprinafchanu winna Weetâ israudsiht zittu tamehr, kamehr Kreisteefa par to ko buhs nospreedufi.

Zettorta Rodakka.

Par Pagasta= jeb Walsts= Teefahm.

S. 97.

Us katru Muifschu un ja wairak Muifchas eefsch weena Pagasta buhtu fabeedroju=schees us wiffahm fabeedrotahm Muifschahm kohpâ Weena Pagasta= jeb Walsts=Teefa teef eezelta. Schai peederr ta wifspirmaka Ismekleschana un Issteefaschana eefsch Sem=neeku Teefas= un Strihdibas=Leetahm, tik patt eefsch tahm, kas appakfch Pollzeijes Waldifchanas=stahw, kà arridsan eefsch zittahm wiffahm ja tee isteefajami Darbi ween ne irr Kalkadarbi. Muifchas=Laudis, kas Muifchas Deenestâ irr, arri tik labbi stahw appakfch schihs Teefas.

S. 98.

Pee tahdas Pagasta= jeb Walsts=Teefas peederr trihs Teefaswihri jeb Teefneschi, no kurreem tas pirmais tas Preekfchsehdetais, un tee diwi winna Pehfsehdetaji jeb Bih=fitteri irr. Tas pirmais jeb Preekfchsehdetais no Saimneeku Kahrtas zaur Pagastu teef israudsihts, tee Preefsehdetaji teef nemti is wiffa Pagasta Laudim no kaut kahdas Kahrtas tee irr.

S. 99.

Itfkatrs Pagastabeedris, kas jau 25 Gaddus wezs un kas irr Gohdawihrs, warr kluht israudsihts par Teefneschu, tomehr ja no Muischasfaines kahdu par Teefneschu gribb eezelt, tad tam ween warr notift, kad Muischas=Rungs to lauj.

Tahdeem Pagasteem, kam 500 lihds 750 Wihrischku Dwehseles irr, Preekschfehdetajam klahd buhs israudsiht trihs Peefehdetajus; Pagasteem, kam 750 lihds 1000 Wihrischku Dwehseles irr, buhs israudsiht tshetrus u. t. j. p.

S. 101.

Seemneeku Pagasts, sawu Teefneschu Israudsihchanas pehz fanahzis, sawus Pagasta Teefaswihrus, weenu pakkal ohtru us tahdu Wihri israuga: katrai Teefneschu Weetai trihs Wihri teef israudsiiti, un Muischas=Waldineekam darriti sunami, kurrain tad peederr weenu no winneem eezelt un apstiprinaht. Bet ja Muischas=Waldineeks wiffus trihs atmett, tad Pagastam trihs zitti irr jaisrauga un weens no scheem tad irr japeenemm un jaapstiprina par Teefneschu.

S. 102.

Ja eefsch tahda Pagasta, kas ar zittas Muischas Pagastu irr fabeedrohts Rungi ne warr falihgt, kurreu no teem us Teefas=Ummatu israudsiiteem Wihreem buhs apstiprinaht, tad tas Galla=Wahrds peederr tai Muischai, pee kurras Pagasta wairaf Wihrischku Dwehseles irr.

S. 103.

Katrs Pagastabeedris no Wihrischku Kahrtas, kam peederrigs Wezzums, un kas lihds ar teem zitteem irr sapulzinajees, lihds ar teem arri sawu Padohmu dohd pee Teefneschu Israudsihchanas, tomehr tas ween irr turrains par to Israudsiitu, kam tas leelafais Pulks peefritte.

S. 104.

Wiffi Pagasta Teefaswihri teef us trim Gaddeem eezelti.

S. 105.

Ja kahds no Pagasta Teefaswihreem pehz teem trim pirneem sawa Ummata Gaddeem, par tahdu atkal no jauna teef israudsihts un apstiprinahts, tad, ja winsch pats gribb, tam gan warr notift, bet winnu peespeest ne warr. Bet ja pehz teem trim pirneem isdsihwoteem Teefnescha Gaddeem, trihs Gaddi irr starpa, kur pee wiina Teefnescha Ummats ne bija, un winsch tad atkal us to teef israudsihts, tad winsch ne drihst noleegtees.

S. 106.

Ne weenam Semneekam, kas woi par Teefneschu woi us kahdu zittu Pagasta Ammatu tohp eezelts un apstiprinahts, naw brihwi, bes wiffas Wainas un bes peenemigahm Isrunnaschanahm noleegtees to Ammatu usneimt. Tahdas geldigas Isrunnaschanas ween warr buht, kad zits pahri pahr 60 Gaddeem irr wezs, woi kad tannis pehdigds treijds Gaddds jau kas irr stahwejis tai paschâ Pagasta-Deenestâ, pee ka winnu no jauna aizina, woi arri kad winnam kahda Pehrmindera Buhshana irr, fur winnam kahdas Mahjaschopschanas par faweem Bahrineem irr janemm wehrâ, woi pehdigi, kad winsch tahds Wahjigs irr, kas ne spehj dauds Laukâ iseet.

S. 107.

Tee par Pagasta-Teefnescheem israudsiti un apstiprinati Teefaswihri, wiffas Draudses preekschâ teef noswehrinati no sawa Mahzitaja, sawâ Draudses Basnizâ, kad Spreddikis irr pagallam. Draudschu-Teefas Rungs, kam arri pascham waijaga flahht buht, nosaffa to Swehtdeenu, kad tam buhs notift. Bet kad us preekschu kahdi Pagasta-Teefneschi pa weenam ween teef israudsiti, tad tahdi no sawa Mahzitaja warr tapt noswehrinati, kaut arri Draudschu-Teefas Rungs pats flahht ne buhtu, tomehr zittur ne fur, kâ eeksch tahs Basnizas, pee kurras tee Teefneschi un pats Pagasts peederr.

S. 108.

Pee katras Pagasta-Teefas arridsan wehl diwi Weetneeki teef eezelti, kas, kâ jaunaki Peefehdetaji teef usazinati us Teefaschanu tad, kad kas no teem ihsteem Teefaswihreem neweffels buhdams, woi zaur zittahm kahdahm itt leelahm Waijadsibahm aisturrehts, pats pee Teefaschanas nahkt ne warr; schee Weetneeki us Teefaschanu arridsan tad teef usazinati, kad ihstam Teefnescham jaatkahpjahs tadehl ka tas Silweks, kurra Leeta teef ismekleta, no ta Teefnescha turweem Kaddeem irr. Schee Teefnescha Weetneeki us tahdu paschu Wihsi teef israudsiti, apstiprinati un noswehrinati kâ paschi Teefneschi un zitti, kas Pagasta Ammatds stahw.

S. 109.

Ja kahdam Pagastam tahdi Laudis peetruhkst, kas leeti derr, un ja tadehl wisseem Pagasta Ammateem pehz Pawehleschanas derrigus Wihrus atrast ne warr, tad Draudschu-Teefai par to jasinna un janotaisa tâ, kâ Pagastam par Labbu warr buht; bet tad ween tâ waijaga darriht, kad arri it pateescham tahdu derrigu Lauschu Truhkums irr, zittadi ne.

S. 110.

Kad weens no Pagasta Teefaswihreem wehl Ammata buhdams, nomirft, woi kad winnam zittas kahdas Wainas pehz gluschi jaatkahpjahs no sawa Ammata, tad tuhda-lin winna Weetâ, jauns irr jaisrauga.

S. 111.

Katrs Pagasts nosakka to Lohni, ko winna Teefaswihri dabhuhs. Weetneeks ween tad par sawu Darrishanu Teefnescha Lohni warr mekleht, kad winsch wairak kâ divi Neddelas stahweja winna Weetâ.

S. 112.

Ja no teem Teefnescheem pascheem neweens ne proht rakstihit un rehkinahit, tad Pagastam jagahda, ka Skrihweris teef peenemts, kas Pagasta-Teefai neween palihds wissur, fur kas irr jaisrehkina, tã kã pee Maggasihnes- un Pagastalahdes-Waldischanas, bet kas arridsan usskrihwe jeb faraksta to, kas Pagasta-Teefas preekschâ noteef, un wissu to, kas bes tam wehl Rakstôs irr jausnemm, tã kã: zeek Behrni itgaddus ar weeglahm Bakkehni teef pohyeti.

S. 113.

Pee Usrakstischanas to Leetu, kas preeksch Teefas teef ismekletas, waijaga tã darriht: Geksch weenas sawadas Grammatas, kas irr eeseeta un fur katra Lappa ar Zihpareem irr apsihmeta, ikreisi, kad kahda Leeta preeksch Teefas teef usnemta, Latweeschu Wallobâ teef eerakstitas:

1) Ta Deena, kad ta Leeta teef preekschâ nemta.

2) Tee Wahrdi to Teefneschu, kas klahit irr.

3) Suhdssetaja un Upsuhdsseta Wahrdi.

4) Ta suhdsama Leeta jeb ta Suhdsiba, tã kã Teefai ta irr israhdijses.

5) Ta Teefas-Spreeschana.

6) Muischneeka Nosazzischana.

Par tahdahm Teefasleedahm, kas peederr pee Pollizeies Usluhkoschanas, tad ween Rakstôs kas teef peeminnehts, kad winnas newarreja us reisi pagallam isteefahit; tomehr Pagasta Teefahm ne warr usspeest tahdus Protokollus farakstihit, kã pee augstakahm Teefahm irr jaraksta.

S. 114.

Pagastam arri jagahda un janosakka, ka arweenu weens no winna Teefnescheem stahw Muischâ, kas tohs no augstakahm Teefahm nahbdamas Pawehleschanas Israkstischanas, Patentes u. t. j. p. Pagasta-Teefai nonefs. Tahdam Teefnescham arri

jau tadeht waijaga arweemu Muischai pee Nohkas buht, ka Muischa un Pagasta-Zeefa, fur waijadfigs, few Sinmas warr doht un dabbuht.

S. II5.

Pagasta-Zeefai ik Sesdeenâs Preekschpusdeenâ us Zeefaschanu ja-sanahk Muischâ, un bes tam arridsan wehl ikreis, kad irr waijadfigs un Muischas-Waldineeks to griibb. To Weetu, fur ta Zeefa jaturr Muischa gan eerahdihs un sagahdahs. Bet fur irr waijadfigs, tur Pagastam ihpaschi weens Pagasta-Nams irr ja-usbuhweh.

S. II6.

Us to, ka jo labbaki weiktohs Pollizeijes Spehks un Usluhfoschana, buhs Pagasta-Zeefas Peefehdetajeem appaksch fewim wissu to Pagastu tâ eedalliht, kâ appaksch katra Peefehdetaja Usluhfoschanas weena no schahm Pagastu Dallahm stahw. Schim Usluhkotajam peenahkabs wissai Pagasta-Zeefai tuhda lin Sinnu doht par wissahm tahm Pahrfahpschanahm, fo winsch sinna un turflaht gahdaht, ka tai pirinâ nahkofschâ Zeefas deenâ tas Pahrfahpeis atnahk preeksch Zeefas.

S. II7.

Pagasta-Zeefai, tapehz ka ta arridsan Pollizeis-Zeefa irr, peenahkabs pakkal luhkoht, ka wiss aplahrt eeksch Pagasta meeriga, drohscha, gohdiga Dsihwoschana irr, un ka Pagasta Labbums eet Wairumâ. Winnai tadeht zil spehdama jagahda, ka ne weens teem tapehz dohteem Liffumeem ne turrahs pretti, un fo Pagasta-Zeefa deht tahda Labbuna nospreesch, to winnai buhs Muischai sinnamu darriht; winnai arridsan peederr tas Spehks eeksch wissahm ihstenahm Pollizeijes Zeefaschanas-Leetahm skaidri ismekleht wissu, kas meerigai un drohschai Dsihwoschana buhtu bijis prettim darrihts, un winna usnemn tahdu Zsmekleschanu ne ween tad, kad no Waldischanas winnai teef pawehleta, woi kad Laudis paschi tahdu Leetu pehz suhdsahs un apsuhsahs, bet patti no sewis fur un kad ween tahda Zsmekleschana irr waijadfiga.

S. II8.

Pagasta-Zeefai, kas arridsan ta Zeefa irr, kas to Pollizeijes Waldischanu turr peederr, zaur katru no saweem Zeefaswihreem wehl ihpaschi pakkal luhkoht:

1) Ka ne fur eeksch Pagasta ne peemiht un flehpjabs tahdi Laudis, kam woi Paschportu jeb Zeltagrahamatu pawissam naw, woi kam winna Paschporti wairs naw riktigi jeb geldigi, nei arridsan zitti kahdi Deedelneeki, Wasatneeki jeb Wasanki, Behguli un kas no Saldateem buhtu isbehgufchi. Tik drihs, ka useet tahdu, Pagasta-Zeefaswihri tohs fanemm, Muischas-Waldineekam nodohd un gahda,

fa winni teef apwaakteti un aishwesti us to Teesu, pee kurras Muischas-Waldineek's tohs norahda.

2) Tai peederr gahdaht, fa Keelzelli, Basnizaszelli un zitti Zelli arweenu labbi teef kohpti, un bruggeti. Pagasta-Teesa tadeht, lai tas jo labbaki tiktu padarrihts, eezelt weenu Saimneeku par Zella-Ubraugu, kam waijaga wirfu stahweht, fa Teesas-Paweheleschanahm teef paflausihts.

3) Tai peederr tuhbalin Sinnu doht Muischas-Waldineekam, par to, kad Raptfchi jeb Kuppitschi, Eschas Almini un Mehrki teef woi pahrzelti woi isarti, woi us kautkahdu zittu Wihs'i aiskahrti.

4) Tai peederr gahdaht Glahbschanu Ugguns-Grehkös un pakkal luhkoht, fa teef paflausihts tahm turpmaht wehl lassamahm Pawehleschanahm, kas preeksch-raksta, fa irr jadarra, kad Ugguns wallä nahk woi Mahjäs woi Meschös, un fa atkal tad irr jafargahs, kad Sirgu- woi Lohpu-Sehrga fur rahdahs.

5) Tai peederr summaht par Pagastalahdi un Pagasta Labbibas-Magasihni, un tahs pehz teem tadeht dohteem Rikkumeem waldbiht; arridsan gahdaht, fa Pagasta-Nabbagi teef usturreti un kohpti.

6) Tai peederr farakstih't iktreijös Gabbös ihpaschäs Nulles:

a) zik Behrni eeksch Pagasta irr dsimmusch'i,

b) zik Zilweki nomirruschi,

c) zik jauni Beedri pee Pagasta usnemti,

d) zik no teem, kas bija peerakstiti, irr atstahjuschees.

Tahdas Nulles irr jafaraksta pehz kahda ihpascha Munstura, un tahm arweenu skaidri buhs parahdiht, zeek Landis pee Pagasta peederr, jo pehz schahm Nullem wiffas Krohna- un Refruhshu Dohschanas irr jaisrehkena un jaeedalla, ta fa arridsan wiffas zittas Dohschanas, kas pehz Galwahm irr jadohd. Schahs pehz Munstura farakstitas Nulles, wissu wehlaki lihds Iotu Maiju irr janodohd pee Muischas-Waldineeka, lai winsch tahs nosuh'ta us tahm Teefahm, kam winnas sanemt peenakhahs.

7) Tai peederr salassih't no Pagasta beedreem tahs Krohnam nahkamas Makfaschanas. No saweem Muischaslaudim Rungi paschi to sanemm. Pagasta-Teesai, tapehz, fa ta irr Vollzeijes-Teesa, arri jaatbild par wiffahm Krohna Klausischannahm un par wissu to, kas wiffam Pagastam darriht peenakhahs; tomehr Pagastam pascham irr kauts nosazzih't, fa schahs Klausischanas un Dohschanas ihpaschi us katru buhs eedallih't. Tahda Walla Pagastam nahk zaur to, fa

winnam arridsan ar wiffu, kas winnam peederr, irr jagalwo par wiffahm tahdahm sunnamahm Krohna Klauvischanahm un Dohschanahm. Pee winnu Gedaltifchanas irr jaleef wehrâ, ka tahdas fahrtigas Dohschanas jaleef ween us Wihrischku Galwahm un janemm ween no winneem. Pee scheem tomehr ne irr peeffkaitami: Deenestneeku-Behrni, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi, wezzi Laudis, kas pahri pahr 69 Gaddeem irr wezzi, un wehl arri pawiffain Respeh-zigi, kas no Pagasta Wezzakeem teef usdohti par tahdeem. Bet pee teem pawiffain Respehzigeeem ne peederr Sainneeki un Rentineeki, kas gan arri pahri pahr 60 Gaddeem irr wezzi, bet kas woi paschi, woi zaur faweem Behrneem wehl Mahjas walda.

8) Tai peederr peewalbiht wiffus Pagasta Beedrus un katru ihpaschi, ka ne weens Krohnam klauvisht ne leedsahs pee Schkuhtu-Dohschanas, Restantu=jeb Zee-tunneeku=Waddifchanas, Saldatu=Gefohrteleschanas u. t. j. p.

9) Tai peederr fanemt no Pagasta to Teefu, kas Mahzitajam, Skohlmeisteram un zitteem Basnizas=Kalpeem nahkshs no Pagasta, ta ka arridsan fanemt to Etazziji, kas jadohd us Pasti, un sagahdaht wiffu, kas wehl irr waijadfigs pee Pastes=Ufshofschanas un kas tadeht irr jadohd un jamakfa.

10) Tai peederr isklauvisht no Basnizas=Pehrmindereem, woi tas Pagasts arri buhwe un apfohpj ta, ka peenahkshs un ka irr pawehlehts farwu Basnizu, Skohlu, Mahzitaja Muischu u. t. j. p.

11) Tai peederr fanemt un nodohht Refruhshus, pehz teem, schihs Rodohschanas deht dohteem sinnameem Preekschrafsteem.

S. II9.

Kad Semneeki Pollizeies Likkumeem darra pretti, tad Pagasta-Teefa tahdas Pahr-kahpschanas sohbidama, woi bahrgi norahj to Pahrkahpeju, woi arri tam Wainigam usleef peeluhgt to, fo winsch bij apfaitinajis, woi arridsan pawehl appakal nemt kahdu nelabbu Wallobu un islihdshnagt to padarritu Skahdi.

Meesasstrahpes, fo Pagasta-Teefa, kas tapehz irr ka Pollizeies-Teefa, warr nospreest, irr: 30 Sitteni ar Speeki, bet jo ne wairak; — Strahdaschana bes Utlidshnaschanas un us ta Wainiga pascha Maisi, Pagastam par Labbu, bet jo ne ilgati ne ka us trim Deenahm; — Noteefaschana us Zeetumu, ja dauds us trim Deenahm un woi pee filta Ehdeena woi pee Uhdens un Maises.

Tee eeffsch Muischas-Lohnes stahwedami Deenestneeki, ta ka arridsan Muischas-Ustraugi un Meschafargi stahw tik labbi appakfch Pagasta-Teefas un Zsteefaschanas, to-

mehr teem ne warr to nosazzitu Strahpi uslikt, pirms Muishas-Waldineeks tahdu Spreedumu irr apstiprinajis. Ja Pagasta-Zeesa schim Likkumam darra pretti, tad paleef wainiga un tai irr jaatbild par to.

§. 120.

Pee tahdahm Nostrahpeschanahm Pagasta-Zeesai buhs weenu Deenu eefsch Zeetuma turrecht lihdsu 10 Sitteneem ar Speeki. Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi un Seewischkahm ja dauds — 20 Sittenus ar Behrnurihkstehm warr nospreest.

Pee Zeesas strahpes ne pawiffam ne warr noteesah

1) tahdus Pagastabeedrus, kas stahw eefsch kahdeem Pagasta-Ammateem.

2) Wezzus Laudis, kas pahri pahr 60 Gadduun irr wezzi.

3) Wahjigus un Wahrgulus, un Seewas, kas staiga us gruhtahm Kahjahm.

Pagasta-Zeesai arri labbi jaischkirr, kad un kur to Zeesas- un Zeetuma-Strahpi warretu kaut zeest ar Naudu, un kad tam warr notikt, tad 10 Sitteni woi weena Deena eefsch Zeetuma teef turreti lihdsi diweem Rubbuleem Kapparanaudas.

§. 121.

Sche klagt pawiffam irr japeekohdina, ka Pagasta-Zeesai peenahkabs pee Noteesafchanas us Strahpi sawu Warru ne darriht ne weenam par gruhtu un ka ne weens ne teef wairak strahpehts, ne ka winsch irr apwainojees; jo tahs Strahpes, kas sche eefsch Likkumeem teef nosazzitas, tahs irr arweenu tahs leelakas, kas ween warr kluht nospreestas no katras Zeesas. Prohti: Likkumi ween ko warr runnaht un nosazziht par Pahrkaphschanahm, bet kurra un kahda katra Pahrkaphschana buhs, tas pehz tam, ka ta Waina israhdahs preefsch Zeesas, irr jaischkirr tam, kas to ismekle un to Zeesu nefs, un tadeht irr japataujabs us winnu, ka winsch prattihs, woi ko warr attlaist no tahm eefsch Likkumeem nosazzitahm Strahpehm.

§. 122.

Ja kas no Pagasta Laudim, Polliceies Pawehleschanas irr pahrkaphis, tad winnam jazeesch ta Strahpe tur, kur Pagasta-Zeesa fehseh, ja pehz Zeesas-Likkumeem daschkahrt ne irr jadarra zittadi.

§. 123.

Pagasta-Zeesai arridsan peederr ta Warra, peespeest us Paklausischamu to no sawa Pagasta Laudim, kas to ne darra, kas winnam jadarra, woi arridsan to, kas zittadi irr kahds Prettimeeks prett Zeesu. Ja waijadfigs, tad par to arri Simu warr aistlaist us Draudschu-Zeesu.

S. 124.

Gefsch wiffahm zittahm Teefafchanas=Leetahm un Strihdibahm, kas ne peederr pee Pollizeies Leetahm, wiffi Laudis, kas ween peeskaitahs pee Pagasta, arri tapatt stahw appafsch Pagasta=Teefas Zsteefafchanas.

S. 125.

Kad Semneeks zits zittu pee Pagasta=Teefas usfuhdsahs eefsch tahdahm nupat peemimmetahm Leetahm, tad schai jaluhko, ka ween warr, tohs sameerinahst zaur labbu un nihligu Padohmu. Ja winnus ne warr sameerinahst, tad Pagasta=Teefa isklaufina to weenu un to ohtru un ismekle, ko katris isteifdams isfacka few par Labbu, un arri kapehz winsch to effoht dohmajis woi darrijis. Pehz tam, Pagasta=Teefa sanemm to peewestu Leezineeku Leezibu un kad papreeksch labbi irr pahrdohmajusi wiffu to Strihdabuhfchanu, ta ka winnas preekscha irr israhbijusees, tad winna beidscht sawu Spreedumu spreesch. Pee scha Spreeduma teem, kas apfuhdsahs, buhs apmeerinatees, un ne buhs eet schelotees pee augstakas Teefas, ja tahs Strihdaleetas Wehrtiba ne wehl augstaki pahr 5 Sudraba Rubbuleem.

S. 126.

Gefsch tahdu Leetu Zsteefafchanas, kas ne peederr pee Pollizeies=Buhfchanas un Teefafchanas, Pagasta=Teefai naw nekahda Datta wairak, ne ka schee Liffumi winnai dohd. Winnai tadehl irr aisleegts, tahdu Leetu Zsteefafchanu patti no fewis usnemt; un tad ween winnai tahda Zsteefafchana peekriht, kad pee winnas papreeksch par to irr fuhdschts, woi no kahda Pagasta, woi no kahda Muifchas=Waldineeka, woi no zitteem kahdeem Laudim, un wehl, kad winnai tahda Ismekleschana ihpafchi teef pawehleta no zittahm Teefahm un no Waldifchanas.

S. 127.

Kad tas, kas pee Pagasta=Teefas to Wirbrohku irr dabbujis, luhdsahs, lai Pagasta=Teefa sawu Spreedumu, kad tas sawu Spehku irr dabbujis, isdarra; tad Pagasta=Teefa to darra un ne gaida ne kahdas zittas Pawehleschanas par to.

S. 128.

Tapatt arri Pagasta=Teefai peederr, us augstakas Teefas Pawehleschana — kad ta Raktos irr dohta, tohs Spreedumms isdarriht, ko augstakas Teefas irr spreedufchas, kad Laudis tahlaku Teefu un augstaku Pahraudfifchanu irr mellejuschi.

S. 129.

Pee Pagasta=Teefas arridsan irr ta Ufgahdaschana par wiffieem teem no sawa Pagasta Laudim, kas nepeeangufchi, paschi sawas Leetas wehl ne warr apfohpt un waldbht.

Kad tadehl Behrneem Wezzaki nomirft, un winni Bahriini paleef paffal, tad Pagasta-Zeefai bes Kawefchanas jausrakfta to Nomitruschu=Mantas. Scho Mantu Waldischanu winna pawehl Pehrindereem, kas teem Bahrineem teef israudfitti; un gahda, ka ar tahdu Mantas=Waldischanu ta noteef, ka Liffumâ 375tâ un zittôs irr pawehlehts.

Ja Muifchas-Waldineek's fuhdsedams par kahdu no faweem Sainneek'eem pee Pagasta-Zeefas stahw us to, lai winfch zaur Zeefu taptu nomefts no Mahjaswaldischanas, woi winna Rentes Kuntraktis atneimts, tapehz, ka winfch fawu Mahju labbi ne waldoht, woi zaur to, ka tahs Chkas leef pakrist, woi zaur to, ka fawus Laukus pareift ne apstrahda, woi zaur to, ka winfch tahs peederrigas Klauifchanas un Dohfchanas ne klaufa un ne dohd, woi zittas kahdas no Zeefas peenemmigas Wainas pehz, un ja Pagasta-Zeefa fcho Suhdsibu fkaidri ismekledama, to Sainneeku teefcham atrohd wainigu, tad winnai peenahkabs tahdam Sainneekam to Mahjaswaldischanu neimt, un winna Renteskuntrakti atneimt. Tam nomeftam Sainneekam jeb Rentineekam nu gan zaur to ne irr aisleegts, par fcho Zeetu wehl fchehlodamees pee-eet pee augftakas Zeefas, bet Pagasta-Zeefai peenahkabs, tuhbalin un bes Kawefchanas to Mahjas-Waldischanu winnam atneimt, un zaur to aifsargahft, ka tahda Mahja glufchi ne aiseet pohftâ lihds tam Laikam, fur augftakas Zeefas Spreedums par to buhs kluis finnam's. Zurklaht Pagasta-Zeefa arridsan no ta nomefta Sainneeka Mantahm til dauds aiskihla, ka, warr buht, waijadsehs augftakas Zeefas Spreefchanu isdarriht.

S. 131.

Ja Muifchas-Waldineek's Pagasta-Zeefai wirftu stahw, lai ta fcho woi to Zeefas-Zeetu isdarra, kas winnai isleekabs buht tahda kas ne buhtu jadarra, un kad winna Muifchas-Waldineekam to gan buhtu littufi pee Sirbs, bet Muifchas-Waldineek's to Wahrdu ne peenehmis, tad Pagastu-Zeefai bes zittas Prettirumafchanas japa klaufa Muifchas-Waldineekam, kam paleef ta Utbildeschana us winna Galwu. Bet pehz tam, kad Pagasta-Zeefa irr paklaufijufi, winnai peenahkabs Draudfchu-Zeefai to usdoht un luhgtees, ka tahda no Muifchas pawehleta Nospreefchana taptu nozelta un ka Muifchas-Waldineek's taptu peeturrechts, to Skahdi atlihdsinaht, ja zaur to kahda Skahde kam buhtu notiffufi. Draudfchu-Zeefai atfal peenahkabs fcho Zeetu woi isfchirt ar Labbu, woi arridsan ta, ka S. 172tâ irr nolifts, un tamehr wiffu to pawehleht un apgahdaht, kas irr waijadfigs.

S. 132.

Ja Muifchas-Waldineek's useet, ka Pagasta-Zeefas Nospreefchanas ne irr labbas un ka tahs teem Liffumeem irr pretti, tad Muifchas-Waldineekam, bet us fawu paschn

S. 143.

Muischas-Waldineekam buhs arri luhfoht us to, ka pareisi un tà, kà irr pawehlehts, teek dsihwohts ar Pagasta-Lahdes un Labbibas-Maggasihnes, un ja Muischas-Waldineeks tur kahdas Sajufschanas nomanna, tad winnam tas irr jausdohd Draudjhu-Teesai.

S. 144.

Muischas-Waldineeks isdohd Paschportes jeb Parahdischanas-Grahmatas tahdeem, kas pehz Rikkumu Nofazzischanahm woi pawissam ischkirahs no Pagasta, woi us kahdu Laifu ween atstahjahs no ta, ka tee bes Kawefleem warr sawu Zelfu eet. Tapat Muischas-Waldineeks zaur Pagasta-Zeesu leef wakteht tif pat par to, ka bes tahdas Paschportes ne weens no winnas Pagasta ne isect us zittu Draudsi jeb Rirsphehli, kà arridsan wakteht par to, ka neweens no fweefchas Draudses ne eenahf winnas Pagastà un tur fur peemiht, bes ka winnam buhtu tahdas Parahdischanas-Grahmatas.

S. 145.

Schahm Paschportehm waijaga buht drikketahm, bet us nestempeletu Papihri, un apsegeletahm ar Muischas-Seegeli. Tur eefschà waijaga ussihmeht to, kam ta Paschporte irr dohta, kahds winsch irr no Auguma, no Waiga, no Uzzim, no Matteem u. t. j. p.

Pee tahdeem Pagasta-Laudim, kam Muischas-Waldineeks drohschi warr ustizzeht, tahdas Paschportes warr palift, lai winneem, kam daudsreis kahdas Geschanas un Darriphanas warr buht, zaur to kahds Utweeglums irr, bet tad irr japeeraksta us zif ilgu Laifu tahdas Paschportes geld. Turpretti lai tahdas Paschportes ne paleef Rohkà tahdeem Laudim, us fo Muischas-Waldineeks ne warr dauds palautees, bet no teem lai winsch tahs ikreisi fanemin, glabba; un katrureisi kad atkal teek isnemtas, lai winsch peeraksta us zif ilgu Laifu buhs buht geldigas.

S. 146.

Muischas-Waldineekam ne buhs isdohd tahdas Paschportes Deenestneefeeem, jeb Saines-Laudim, pirms irr isklauhsjis, woi arridsan tee, kurru Deenestà fchee Laudis stahw, irr ar Meeru ar to.

S. 147.

Muischas-Waldineekam peenahkabs, tam, kas Paschporti luhdsahs, to isdohd, pirms 24 Stundas irr pagallam; ja ween tahdai Ruhgschanai Rikkumi naw pretti. Ja winsch to ne darra, tad tas, kam to Paschporti aisleeds, warr fuhdserees par to pee

Draudschu-Zeesas, kas par tahdu Nisleegschanu' no Muischas-Waldineeka Utbilbeschenu prassa, un kas, kad to Leetu irr ismellejusi, woi patti winnam Passi eedohd, woi winnu atrahda.

S. 148.

Ja zits no Pagasta-Laudim nohst paleek pahri pahr to eeksch Paschportes nofazzitu Laifu, woi ja kahds bes Sinnas iseet ahra no Pagasta, tad Muischas-Waldineeks tahdu warr list faukt Basniza, ka Wasatneeku, un stahweht us to, ka winsch teek isdohts.

S. 149.

Par wissu, kas sawadi eeksch Pagasta noteek, un kur ihpascha Padohma waijaga, Muischas-Waldineekam bes Kaweschanas, ta, ka lihds schim, buhs Simmu doht Brug-gumeistera-Zeesai un Padohmu prassht.

S. 150.

Wissaugstakais Widsemmes Zeesasleetu Waldbitais Muischas-Waldineekam un Pagasta-Zeesai sawas Pawehleschanas dohd, woi zaur Draudschu-Zeesu, woi arridsan teescham no fewis, kad winnam ta labbaki leekahs buht. Ja winsch sawas Pawehleschanas aislaisch no fewis teescham, tad Muischas-Waldineekam un Pagasta-Zeesai peenahkajs winnan Simmu appakkal rakstht un isteikt, ka winna Pawehleschanas irr isdarritas.

S. 151.

Muischas-Waldineekam ta Watta dohta sawus Muischas-Laudis un Darbineekus pahrmahzht ar weeglahm Strahpehm, lai zaur to Paklausischana un gohbiga Dshwofschana eeksch Muischas teek uskohpta, un turpretti pahrwaldita wissa Nepaklausischana, wissa Nebehdaschana, Nezeenischana, un Slinkofschana, zaur ko Muischas-Laudis daschfahrt, woi few pascheem, woi Muischas-Kungam leelu Skahdi warr padarriht. Schahs Strahpes, ko Muischas-Waldineeks warr nospreest, irr:

- 1) Npzeetinaschana pee Uhdens un Maises us diwi Deenahm, bet tahda Weeta, kas Zilweka Wesselibu ne maita.
- 2) Pahrmahzischana woi ar peezpazmits Sitteneem ar Speeki us gehrbtu Meesu, woi ar tikpat Sitteneem ar Behrnurhstteem, ja tee strahpejami Zilweki irr Seewischkas un Behrni, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi.

S. 152.

Schahs Strahpes warr nospreest:

- 1) Kad Muischas-Laudis woi arridsan tee Semneeki, kas irr pee Muischas-Darba, faut tee arridsan buhtu Saimneeki woi Rentineeki, zaur Dserfchanu woi zittahm

1) Negantibahm, Muischâ Nemeeru un Trohkfni barra, woi arri Muischas = Rungam zaur to padarra Skahdi.

2) Kad winni zaur Beskaunibu un Nepaklausibu Rungam to peenahkamu Gohdu leeds.

3) Kad pee laiskas woi zittas nelabbas Etrahdaschanas Etrahpi irr pelnijuschi.

Kad schahs Wainas naw, un tahs Pahrkapfchanas ne eet taifni prett Muischas = Rungu woi winna Weetneeku, bet tahs ween irr zitta kahda negohdiga Buhfchana, tad tahds Pahrkahpeis teek noteefahs us Etrahpi ween zaur tahs Teefas Spreedumu pee kurras ta Leeta peederr. Us Krohna = Muischahm tas stahw pee Kammeral = Teefas, kam winna to Pahrmahzifchamu Muischâ gribb uswehleht.

S. 153.

Kad daschfahrt Muischas = Walbineeks to nosazzitu Wallu pee Pahrmahzifchanas buhtu pahrkahpis, tad tohp lauts un wehlehts, ka warr eet subdsetees pee Draudschu = Teefas Preekschsehdetaju, kam jaluhko, woi winsch to Leetu ne warretu ischkirt ar Labbu, un ja to ne warretu, tad tam buhs bes Kaweschanas pawehleht, kas irr waijadfigs. Us to Subdsefchanu Muischas = Rungam woi pascham woi zaur Weetneeku jaatbild, woi Nutti prett Nutti, woi ar Raksteem.

S. 154.

Muischas = Walbineeks to Pollizeies = Waldifchamu us sawu Grunti un Semmi, ween tad warr pasandeht us kahdu nosazzitu Laifu, kad Opgerikts = Nodatta, kas Semneeku = Teefas = Leetas isteefa, pehdigi to ta irr nospreedusi. Pee schihs augstakas Teefas to mehr arridsan stahw, pehz sawa Padohma, Muischas = Walbineekam to Pollizeies = Waldifchamu aisleegt un Pagasta = Teefai to pawehleht, jau kamehr ta Leeta weht teek isteefata.

S. 155.

Ja schi Opgerikts = Nodatta, kas Semneeku Teefas = Leetas pehdigi isteefa, scho Pollizeies = Waldifchamu, woi us kahdu Laifu, woi gluschi aisleeds tam no Muischneeka liktam Weetneekam, tad Muischneeks scho Waldifchamu warr uswehleht kam gribbedams, ja winsch to ne gribb doht eeksch Pagasta = Teefas Rohkahn.

S. 156.

Tomehr ja schis Weetneeks kam pahrahi darritu eeksch ta winnam pawehleta Waldifchanas = Ummata, tad Muischneekam ta Etrahpesnauda par winnu irr jaismaksa ja tas Weetneeks to makfahst patz ne spehj; bet tam Rungam ta Walla paleef, scho ismaksatu Etrahpesnaudu atkal peedsiht no sawa Weetneeka.

Sesta Nodatta.

Likkumi par Draudschu- jeb Kirspehlu-Teefahm.

S. 157.

Cefsch wiffas Widsemnes, deht Eemneeku-Teefas-Leetu Zsteefaschanas, tabs waijadsigas Draudschu-Teefas taps eezeltas, ta ka Munsturis C. to israhda. Pee katras Draudschu-Teefas peederr weens Preekschsehdetais no Leelfungu-Kahrtas un trihs Bihitteri jeb Peesehdetaji no teem pee Draudsehm peederredameem Saimneekem woi Rentineekem.

S. 158.

Ja eefsch wiffahm tahm Draudsehm, kas kohpa to Preekschsehdetaju israuga, neweens Muischneeks ne atrastohs, kas buhtu no Widsemnes- woi no Kreewusemnes Leelfungeem, tad to Preekschsehdetaju arri warr israudsiht no zitteem Draudschu-Kungeem, kas ne irr no Leelfungu-Kahrtas, woi wimmu arridsan warr israudsiht no tabdeem Leelfungeem, kas gan paschi ne dsihwo eefsch schahm Draudsehm, tomehr pee wimmahm irr tik tuwu klagt, ka drihs irr aishneedsami teem, kas Teesu mefle.

S. 159.

Appaksch wezza Draudschu-Teefas Preekschsehdetaja Usraudsichanas tas jaunais Preekschsehdetais teef israudsichts zaur teem Leelfungeem, kas peederr woi pee Widsemnes- woi pee Kreewusemnes Leelfungeem un dsihwo tannis Draudses, kas kohpa irr fabeedroti us weenu Draudschu- jeb Kirspehlu-Teesu. Muischneekam, kam peederr wairak ka weena Muischa tai pascha Draudschu-Teefas Aprinkti, tam pee tabdas Israudsichanas buhs fawu Padohmu doht tiffai par weenu Muischu ween, un kas pats ne warr nahkt, tas fawu Padohmu warr atsubtiht Rakstos. Us Draudschu-Teefas Preekschsehdetaja Pawehleschanu, Pagasta-Teefaswihri, appaksch Basnizas-Pohrsteera-Kunga-Waldischanas, israuga tohs Draudschu-Teefas Peesehdetajus. Kur wairak ka trihs Draudses peederr appaksch weenas Draudschu-Teefas, tur Draudschu-Teefas Preekschsehdetajam buhs scho Draudschu-Pagastus nodalliht eefsch trim Dattahm, kam waijaga buht weenadahm jeb tikpat leelahm pehz Lauschu-Skaischa jeb pehz Lauschu-Galwahm, zik ween tas warr notift. Katra no schahm Nodallahm appaksch weena Basnizas-Pohrsteera-Kunga Waldischanas weenu Wihru israuga par Peesehdetaju, ta ka no weenas Draudses tiffai weens Peesehdetais teef israudsichts, ja ziffahrt schim Likkumam naw pretti, kas S. 165ta teef mahzichts.

S. 160.

No tahdu Muishu Pagasteem, kas peederr woi Draudschu=Zeesas Preekschfeh-detajam woi winna Weetneekam, ne buhs israudsieht Peefehdetajus eefsch Draudschu=Zeesas.

S. 161.

Tas irr ja=ezeft us Zeesas=Ummatu, kam pee tahdas Israudsifchanas tas leela-kais Pulk's peekriht; bet kad weenam Israudsitam tif patt daud's Kungi woi Laudis pee-kriht, kà ohtram, tad irr jamesflo, un tas irr ja=ezeft, us fo tee Mesli kriht.

S. 162.

Kas zaur Draudschu=Kungu leelaku Pulk'u irr israudsiehts par Draudschu=Zeesas=Preekschfehdetaju, tas teef darrihts sinnams Opgeriktam jeb augftai Semmes-Zeesai, lai ta winnu apstiprina par tahdu; bet kas tiffai irr israudsiehts par Peefehdetaju, tas Kreisteefai teef darrihts sinnams, lai schi winnu apstiprina. Kad tas irr notizzis, tad Kreisteefa noswehrina wiffus Draudschu=Zeesas Beedrus. Pee tahs nu noteekamas pirmas Israudsifchanas, Kreisteefas Weetâ Semmes-Zeesa gabdahs, kà wiffi Zeesas-beedri teef noswehrinati.

S. 163.

Draudschu=Zeesas Preekschfehdetajam waijaga buht faws Weetneeks un tapatt arri katram no winna Peefehdetajeem faws. Schee Weetneeki teef israudsiti, apstiprinati un noswehrinati us tahdu paschu Wihs'i, kà tee ihstemi Zeesaswihri.

S. 164.

Schinni Zeesâ pee paschas Ismekleschanas un Zeesaschanas allaschin tif ween buhs buht tas Preekschfehdetais, un diwi Peefehdetaji, jo tas tã tohp turrehts, kà tas Peefehdetais no tahs Drauds'es, no kurras ta fuhdsama Leeta tohp ismekleta, allaschin atkahp-jahs un ne kahdu Daltu ne nemm pee Zeesaschanas.

S. 165.

Kur tiffai diwi Drauds'es peederr appaksch weenas Draudschu=Zeesas, tur if treschâ Gaddâ pamihschu teef israudsiti diwi Peefehdetaji no weenas Drauds'es, un weens no tahs ohtras.

S. 166.

Draudschu=Zeesas Preekschfehdetais tif labbi kà winna Peefehdetaji teef ezefti us trim Gaddeem. Kad tee irr pagallam, tad winni atkal no jauma warr tapt usaiginati us zitteem trim Gaddeem, prohti, ja paschi arridsan ar to irr ar Meeru.

S. 167.
 Za Draudschu=Teefa allaschin fanahf pirimâ Mandagâ eefsch katra Mehnescha un paleef kohpâ tik ilgi, kamehr wiffas eefuhdsetas Leetas irr nodarritas. Za woi Preekschfehdetajam pascham woi winna Weetneekam tabdi Kawekli buhtu, ka nei weens, nei ohtris warretu nahft us Teefas-Turrefchanu, tad tam Preekschfehdetajam wajjaga to list fluddinahf Basnizâ to Swehtdeenu papreeksch un nosazzihf kurrâ zittâ Deena winsch to aiskawetu Teefas Darrifchanu usnems. Eefsch fawadahm Wajjadibahm Preekschfehdetais israfsta arridsan ihpaschas Deenas woi us Teefas-Turrefchanu woi us kahdahm wajjadfigahm weefigahm Apraudsifchanahm.

S. 168.
 Draudschu=Teefas Weetneeks, kad tas Preekschfehdetaja Weetâ stahw, turr to fahrtigu Teefu tur, fur tee Teefas Raksti un Papihri stahw.

S. 169.
 Za kahds no teem Peefsehdetajeim zaur Deweffelibu woi zaur zitteem kahdeem preeksch Teefahm peeneminameem Kawekleem teef aisturrehts, tâ ka ne warr pats nahft, tad tam pee Laika buhs Sinnu doht fawam Weetneekam, lai tas eet winna Weetâ.

S. 170.
 Kad Draudschu=Teefa zaur to Sihmi, kas Suhdsfetajam irr janonesf pee winnas, irr atraddusi, ka winna fuhdsama Leeta jau tappusi ismekleta no Pagasta=Teefas, tad Draudschu=Teefa to Leetu arridsan ismekle, to pagallam noteefa un to pabeids

Draudschu=Teefas Darbs irr tadeht schis:

- 1) Za noteefa wiffas tahdas Strihdibas Leetas, kas daschkahrt irr bijufchas, woi Semneeku paschu starpâ, woi starp Pagasta un kahdu Semneeku, woi arridsan kad Semneeks fuhds prett Pagastu.
- 2) Za noteefa un pabeids wiffas tahdas Suhdsfchanas, kas warr buht Pagastam irr prett fawu Pagasta=Teefu un prett Pagasta=Wezzakeem, woi arridsan Pagastu=Teefai un Pagastu=Wezzakeem prett Pagastu.
- 3) Za nospreech par Runga Suhdsfchanahm, kad winsch fuhdsahs, woi prett wiffu Pagastu, woi prett kahdu no Pagasta=Laudim, woi arridsan prett Pagasta=Teefu un Pagasta=Wezzakeem.
- 4) Za darbojahs, ar Labbu ischfirt tahdas Suhdsfchanas, kas woi wiffam Pagastam woi kahdam no winna Laudim, woi Pagasta=Teefai woi Pagasta=Wezzakeem irr prett Muifchu un Muifchas=Walbineeku. Bet kad ne warr ar Labbu

isfchirt, tab Draudschu=Zeesa par to Sinnu aislaisch us Kreisteefu, lihds ais-
fuhta to par scho Leetu usnemtü Protokolli, un sawu paschu Padohmu arri
aisraksta.

5) Tai peenahfahs gabdaht par to, ka ta Kuntraktu=Grahmata, kas irr glabba-
jaina pee Draudschu=Zeesas, peeclahjigi teef farakniita un turreta. Schinni
Grahmata teef eerakstiti wiffi Kuntrakti jeb Saderreschanas, fo woi Pagastis,
woi weens no winna Beedreem jeb Laudim uszell par Rentesdohschanahm, par
Dientesnemschanahm un par Parradeem. Tomehr ween tahdi Kuntrakti teef
eerakstiti, kam Liffumi ne irr pretti.

6) Tai arridsan irr jaisdohd tee Protokolli, kas tikke usnempti par tahm winnas
preekschä ismekletahm Leetahm, ja Muischas=Waldineeks woi Pagastis, woi
weens no Pagasta=Beedreem to isluhdshahs.

7) Tai peenahfahs list aiswest us tahm peederrigahm Teefahm tohs Laudis, kas
pee winnas tappe atsuhstiti un apsuhdseti, un kas zaur winnas Ismekleschanu
irr atrastfi par tahdeem, kas Rakladarbus irr darrijuschfi.

8) Tai arridsan ta Barra, ja irr wajjadsigs, us kahdu Laifu un kamehr Kreis-
teefa par to buhs nospreedufi, Pagasta=Zeesneschus, winnu Weetneekus, Pa-
gasta=Wezzakus un paschus Draudschu=Zeesas Peesfehdetajus nozelt no winnu
Ummata, kad winni sawa Ummata gruhti irr noseegufshees, woi arridsan zittabi
negohdigi un nelabbi dsihwojuschfi.

9) Tai buhs zauri luhfoht tohs Nehkenumus, kas teef turreti par Pagasta=Lahdes
Genemschanahm un Isdohschanahm, un tai arri buhs luhfoht pehz sawa
Aprinka=Magasihnehm.

10) Tai peenahfahs zaur sawu Notehri list norakstihht tihros skaidros Rakstos tahs
no Pagasta=Zeesahm Galwas=Naudas Dohschanas pehz farakstitas Nulles un
apleezinahht, ka tif patt dauds Dwehseles irr usnemptas no Notehra, ka bija
eeksch Pagasta=Zeesas=Nullehm.

11) Tai peederr apstiprinaht par Vehrmindereem tohs, kas Bahrineem irr israudsiti
par tahdeem. Draudschu=Zeesai arri ne warr leegt pahrluhfoht, Vehrmindera
Nehkenumus, kas ifgaddus winnai jaleef preekschä.

12) Zaur sawu Preekschneeku Draudschu=Zeesa weenreis par Gaddu us tahm Mu-
schahm paschahm pahrrauga tahs Pagasta=Lahdes un Magasihnes, woi arri-
idsan teescham tif dauds irr eekschä, ka usdohd. Pee tahdas Apfahrtraufschas-
nas Draudschu=Zeesas Preekschfehdetais no Muischas us Muischu teef schluhtehts

bes Makfas; un ja winnam zittas kahdas ihpafchas Darrifchanas pehz irr ja-
brauz, tad winsch tohs Schkuhtsürgus bes Makfas dabbu no ta Pagasta, fur
winnam ta Darrifchana irraid.

13) Weidicht Draudschu=Teesai peenahkabs paklausiht un to padarriht, kas eefsch
Semneeku Teesafchanas Leetahm no augstafahm Teesahm winmai teef paweh-
lehts un us fo winna teef usaizinata. Ta arridsan isdarra sawus paschus
Spreedunmus, kad teem ne irr pretti runnahts un tee sawu Spehku irr dabbu-
jufchi.

S. 171.

Cefsch wiffahm Pollizeies=Leetahm ta Pollizeies=Waldifchana pahr tahm pee ka-
tras Draudschu=Teesas peederredamahm Draudschm jeb Kirsphelem irr pee Draudschu-
Teesas Preefschsehdetaja. Winsch Mandasstrahpi warr uslift, libds 12 Rubbuleem Kap-
peranaudas, un lift strahpeht pee Meesas ar tif dauds Sitteneem, woi ar Zeetumu us
tif dauds Deenahm, ka tas pehz tahs S. 120 nosazzitas Strahpes Takfas isnesz libds
12 Rubbuleem.

S. 172.

Tannit 170ta S. gan irr nosazzihst, ka eefsch Lauschu Suhdsibahm prett Muifchas=
Walbineeku, Draudschu=Teesai ne peederr, fo pagallam notaisiht un nospreest; bet ka
tai ween buhs dohtees us to, ka Meeru faderretu stary Suhdsjetaju un Muifchas=
Walbineeku. Ja tomehr Draudschu=Teesas Preefschsehdetajam isleekabs, ka waijadsetu par
tahdu Leetu tuhda lin jel fo notaisiht, tapehz ka zaur Wiskawefchane woi weens woi ohtrs
no teem, kas suhdsabs, warr naht Stahde; tad winnam ta Warra irr, schabs Wai-
jadfibas pehz tuhda lin fo spreest un pawehleht, bet turflaht winnam Sinna jaaislaisch
us Kreisteefu.

S. 173.

Kad Draudschu=Teesas Spreedunneem un Pawehleschanahm ne teef paklausihts,
bet kad teem pretti turrabs, tad winna usaizina Brugguneistera=Teefu, lai apwalda
tohs Nepaklausigus.

S. 174.

Ja kahdas eefuhdsetas Leetas Wehrtiba ne irr angstaka pahr 10 Sudraba Rubbu-
leem, tad ar schihs Leetas Ischkirfchana buhs palift, ta ka Draudschu=Teefa to no-
spreede un par to ne drihtst tahlatu Teefu mefleht.

S. 175.

Pee Draudschu=Teefas peederr arri weens Strihweris, fauzams Notehrs, fo Draudschu=Teefas Preekschsehdetais weens pats israuga un fo tas arri warr atlaist, ja tas winnam ne patihf. Schis Strihweris jeb Notehrs teef eeswehrinahts no Draudschu=Teefas. Tomehr ja pats Preekschsehdetais gribb usnemtees, arri Notehra Ummata-Darbu padarriht, tad tam gan warr notift.

S. 176.

Draudschu=Teefas Notehra Ummatu ne warr uswehleht nei Mahzitajam jeb Basnij-Kungam, nei arri zittam kam no Basuzas-Kalpeem, lai tee ne teef aiskaweti eeksch saweem Ummata=Darbeem.

S. 177.

Draudschu=Teefas Notehra Darbi irr: Sarakstih to Protokolli jeb Teefas-Grahmatu par wissahm preech Draudschu=Teefas ismekletahm Leetahm, un skaidrös Rakstös turreht un apkohyt to Rumtraktu=Grahmatu, fas pee Draudschu=Teefas teef farakstita un glabbata. Appaksch Draudschu=Teefas Preekschsehdetaja Uslubkoschana winsch pa Rahrtam un skaidrös Rakstös noraksta tahs Rewihstijes- jeb Galwasnaudas-Nulles par wissahm Draudsehm un Pagasteem, fas peederr appaksch schihis Draudschu=Teefas. Winnam arri peenahfahs israkstih tohs gadsfahrtingus Rehkennumus par tahm Pagastia Labbibas Magasihnehm, fas irr Draudschu=Teefas Uprinki, un ja pee schihis Teefas wehl zittas kahdas Rakstifchanas un Isrehkeneschanas gadditohs, tad tas wiss no winna irr jaapkohyt un jadarra.

S. 178.

Draudschu=Teefa tur fewim klacht weenu Grahmatu=Nesseju, fas sawu Lohni dabbu no teem Pagasteem pehz winna Lauschu Skaitla, pehz Draudschu=Teefas Israkstifchanas.

S. 179.

Kahdu Lohni Draudschu=Teefas Preechsehdetaji un tas Notehrs dabbuhs, to tahs Draudses jeb Kirspheles paschas nosakfa pehz sawu Dwehsefu Skaischka. Notehra Lohne teef makfata us puffi no Muischneekem un us puffi no Pagasteem. Bes schihis norunnatas Lohnes winsch wehl dabbu 5 Kappeelus Kapparanaudas par katru woi wihrifschku woi feewifschku Dwehsefu, fo winsch tahs Galwasnaudas-Nulles kohydam, tur irr eerakstijis (S. 175). Scho Makfu winsch tomehr dabbu tikfai tad, kad wissas Nulles irr norakstitas treijös skaidrös Rakstös, kad tahs irr prettinemtas no Prettinem-

fchanas Kommissihjes, un irr atrastas par labbahrn. Par scho Makfu winnam pascham arri jagahda Pappihrs un wiffas zittas rakstamas Leetas.

§. 180.

Kad weens Draudschu=Zeesas Peesfehdetais tai sinnamâ Zeesasdeenâ nohst paleef un winna Nisbildinaschana ne irr preeksch Zeesahm peenemmama, tad tam jamaksa eeksch sawas Pagasta=Lahdes 1 Sudraba Kubbulis par katru Deenu, fo wiasch irr nohst bijis.

§. 181.

Peesfehdetaju Weetneeki tad ween to Zeesneschu Lohni, zil tas nu par to Laifu istaifa, warr prassiht, kad winni wesselu Puffmehneschu ar weenu irr gabjuschi Zeesneschu Weetâ.

§. 182.

Draudschu=Zeesa, fur irr waijadfigs, Semmes=Zeesai un Kreis=Zeesai Einnu dohd un winna Grammatas aislaisch us Bruggumeistera=Zeesu un to usaizina par Paligu, fur irr waijadfigs.

Septita Rodakka.

Likkumi par Kreisteefahm.

§. 183.

Geksch katras no teem tschetreem Zeesas=Aprinkeem eeksch kurreem wiffa Widsemme teef eedallita, (fo Wahzwalloda sanz Kreises) un tapat arri eeksch Sahmusemmes, Semneeku Zeesaschanas Leetu pehz weena Kreisteesa teef eezelta. Pee schihz Zeesas peederr weens Preekschfehdetais no Leelungu=Kahrtas un tschetri Peesfehdetaji, divi no Leelungu=Kahrtas un divi no Semneekeem.

§. 184.

To Kreisteesas=Kunga Preekschfehdetaju jeb Kreisrikteri un winna Peesfehdetajus no Leelungu=Kahrtas jeb Wfesserus tee Wuischneeki israuga, kas dsihwo tanni Widsemmes=Zeesâ, un kam pascheem Wuischas irraid. Lohs Peesfehdetajus no Semneeku Kahrtas israuga tee Peesfehdetaji pee tahm Draudschu=Zeesahm, kas irr tanni paschâ Widsemnes Zeesâ. Schi Zeesas Kungu Israudschana noteek ik treschâ Gaddâ tai sinnamâ leelâ wiffu Wuischneeku Saeeschanas Deenâ jeb Landagâ; un ja pa tam starpam, kahda Truhkuma deht buhtu waijadfigs kahdu weenu woi ohtru Zeesas Kungu israudsiht, tad tas noteek us Wuischneeku majakahm Saeeschanahm, fo sanz Kon-

wentes. Un tahda Israudsifchana tad noteek pehz teem Preefschrafssteem, kas 1802trä Gadda par wiffahm tahdahm Israudsifchanahm no Leelkungu Puffes irr dohti. Bet scho reiffi pee scho Liffumu un wiffu scho Leetu pirmas Gewefchanas un Getaisfchanas, katras Widsemnes Teefas Landrahtis, kam tas augftais Basnizas Pohrsteera Annats irr, sawa Teefa un sawas Teefas Pilssehta israfstihis weenu tahdu masaku Muischneeku Saeeschamu, fur appafsch scha Landrahta Usluhfoschanas, tee pirini no scheem jaameem Teefas-Kungeem taps israudseti.

S. 185.

Tas no tahdeem Kungeem, kam Leelkungu leelafais Puffs irr peefrittis un kas us tahdu Wiffi irr israudsihts par Teefas-Kungu, tas teek darrihts sinnams tam wiffuangstakam Teefasleetu Walbitajam, un schis luhgts, lai tas winnu apstiprina par tahdu. Tee, kas irr israudfiti par Peefehdetajeem no Semneeku Rahrtas, teek apstiprinati par tahdeem zaur to Dpgerifts-Nodattu, kas Semneeku Leetas isteesa.

Wiffi pee Kreisteefas peederredami Teefaswihri scho reiffi teek noswehrinati pee Semneesteefas un us preefschu tam buhs notift pee Kreisteefas.

S. 187.

Kreisteefas Preefschfehdetais jeb Kreisrikters un arri tee Peefehdetaji teek eezelti us trim Gaddeem. Kad tee pirini trihs Gaddi pagallam, tad winni atkal no jauna warr tapt usazinati us zitteem trim un wehl wairak Gaddeem.

Kreisteefa sawu Teefu turr tamä Widsemnes Teefas Pilssehta, fur Leelkingi to buhs nowehlejuschi, un schi Teefas-Turreschana noteek itgaddos pirina Swetschu-Mehnescha jeb pirina Wewrara-Deena, atkal pirina Seena-Mehnescha jeb Juhli-Deena, un atkal pirina Salnas-Mehnescha jeb Nowembera-Deena. Sanahfusi, ta paleek kohpa, kamehr tahs Leetas irr nodarritas un nobeigtas, par kurrahm tee Teefaschanas-Nakfti jeb Akti pee katras Teefu-Turreschanas irr cenahfuschchi. Ja tomehr Kreisteefas Preefschfehdetajam isleekahs wajjadfigs buht, ka wehl bes tam un femischki ta Teefa taptu fa-azinata, tad winsch to fa-azina zaur Nakfsteem un to Teefu turr, woi pee femis sawa Muischa, woi zittur fur, fur irr wajjadfigs, ta ka winnam pascham irr patihkams, un ta ka ta Lecta to isnefs.

Kreisteefa, buhdama angstaka Teefa, ween tad Subdibas Leetu peenemm, kad woi Semneeki prett Semneefeen, woi Muischas-Kungs prett Semneefeen, woi Pa-

S. 189.

Kreisteefa, buhdama angstaka Teefa, ween tad Subdibas Leetu peenemm, kad woi Semneeki prett Semneefeen, woi Muischas-Kungs prett Semneefeen, woi Pa-

gasts un kahds no winna Beedreem, woi arridsan kahds Pagasta=Ummata=Wihrs prett Muischas Kungu irr gahjuschi schehlotees pee winnas. Par wiffahm tahdahm Leetahm Kreisteefa, ja buhtu waijadfigs, woi Draudschu=Leefahm uswehle, lai tahs tahdas Suhdseschanas us Weetu paschu ismekle, woi arridsan patti tur noeet to ismekleht. Schai Leefai arridsan ta Barra, pehz Leefas Nospreeduma nomest no Ummata nederrigus Pagasta=Leefneschus, nezeenigas Draudschu=Leefas=Peefehdetajus un tahdu Leefneschu Weetneefus. Weidsiht Kreisteefa arridsan wiffus sawus Leefas=Speedumus isdarra lihds Gallam, ja scha Speeduma deht ne kas ne irr gahjis, pee augstakas Leefas schehlotees.

S. 190.

Za gabbitohs — fo tomehr gan drihs ne warr dohmaht — ka pats weens no Semneeku Peefehdetajeem eefsch Kreisteefas buhtu tahds negohdigs un nezeenigs, ka waijadsetu winnu atstahdinahht no Leefas=Ummata, tad Kreisteefa tahdu nozell tamehr, kamehr Dpgerikts=Nodalla, kam Sinna par to irr dohta, buhs pawehlejusi, ka buhs palikt ar tahdu.

S. 191.

Ro Kreisteefa nospreesch eefsch wiffahm tahdahm Strihdibas=Leetahm, furru Wehrtiba well ween lihds 50 Sudraba Rubbuteem, tam arri ta buhs palikt, un ne warr pee augstakas Leefas pee=eet schehlotees par tahdu Speedumu.

S. 192.

Za Lohne, fo schihs Leefas Beedri dabbu un kas wehl waijaga pee winnas Buhfchanas, to augstais Krohnis makfa, ta ka Munsturis D. to israhda.

S. 193.

Lee Kreisteefa=Sekretahri pawiffam teef nemti no tahdeem Widsemnes Leelfungeem, kas Widsemnes augsta Skohlâ irr fataifijuschees us Leefaschanas=Leetahm un Leefas=Kungu=Ummatu, un to irr ismahzijuschees.

S. 194.

Tahds Kreisteefas Sekretahrs teef peenemts us trim Gaddeem un kad tee pagallam, tad winsch atkal no jauna warr tapt usazijnahhts us to paschu Ummatu.

S. 195.

Kreisteefa aislaisch Nakstus us Semmes=Zeesu, winna zaur Naksteem uswehl Draudschu=Zeesai, un winna tàpat Bruggumeistera=Zeesu usajina par Palihgu prett Nepaklaufigeem.

S. 196.

Zittas Zeefas, appaksch kurrahm nei Kreisteefas, nei Draudschu=Zeefas stahw, ne buhs schahm abbahm ne kahdas zittas Darrischanas pawehleht, kà ween tahdas, kas schinnis Likkumòs irr peeminnetas ar ihpascheem Wahrdeem. Tadeht nei Kreisteefai nei Draudschu=Zeesai, kam ween peenahfahs Semneeku=Leetas isteefahrt, buhs tappt apspeestai ar tahdahm Darrischanahm un Pawehleschanahm, kas winnu ihstu Darbu un Darrischanu aislawe.

Ustota Nodalka.

Likkumi par Dpgerikts=Nodalku jeb par to sawadu Zeesu, kam eefsch augstakas Semmes=Zeefas buhs isteefahrt Semneeku Zeefaschanas=Leetas.

S. 197.

Par pehdigu un augstaku Zeesu eefsch Semneeku Zeefaschanas=Leetahm teef afschirta weena sawada Zeesa jeb Nodalka eefsch Dpgerikta, jeb augstakas Semmes=Zeefas, kas wispehdigi, un tà, kà pahr winnas Spreedumu naw wairs wehl tahlaka Zeefasmekleschana, nospreedihs eefsch tahdahm Strihdibas=Leetahm, kas irr woi stary Semneekeem un Semneekeem, woi stary Semneekeem un Muischas=Rungu, woi stary Muischas=Rungu un Semneekeem.

S. 198.

Pee schihs sawadas Zeefas eefsch Dpgerikta peederr Dpgerikta Preefschneeks, tas Landrahts, kas Ritteruhst dshwo, un kas tapatt gan drihs irr kà wissu Landrahtu Wahr-dà, un tee trihs Landrahti, kas tapat jau irr Peeschdetaji jeb Affefferi pee Dpgerikta.

S. 199.

Pee schis Dpgerikts=Nodalkas, kas Semneeku Zeefaschanas Leetu deht teef eezelta, peederr arridsan weens Sekretahra=Rungs, kam buhs schahs Semneeku Zeefas=Leetas

appahdaht un par tahm sawadu Protokolli jeb Teefas = Gramatu turreht. Schis Sekretahra = Kung's us Landagu teef israudsihts un nemts no tahdeem Widsemmes Leekungeem, kas augstās Skohlās irr fataisijuschees us tahdu Amnatu, un to ismahzijuschees. Winna Lohni, tā kā to, ko wehl weens Skrihveris, kas appaksch winna stahw, dabbu, un kas wehl jaisdohd par schihs augstakas Teefas = Rakstischanahm, to Krohnis maksa, tā kā to Munsturis D. israhda.

S. 200.

Schi sawada Teefa eeksch Opgerikta, tā kā lihds schim, sawu Teefu turrehs Ritteruhst.

S. 201.

Kad tad nu schee jauni Liffumi wisseem Widsemmes Semneekem irr dohti, lai tee nu dshwotu appaksch Krohna = woi appaksch Kungu = Muischahm un winni wiffi arridsan irr padohiti appaksch tahm nu isteiktahm daschadahm Teefahm; tad nu arridsan us preekschu nei Kammeral = Teefai nei Kreiskommissheem buhs eejauktees eeksch tahdahm Teefas = Leetahm, kas gaddisees starp Krohna = Muischu un Kungu = Muischu = Semneekem, un winneem tadeht eeksch tahdahm Leetahm ne buhs wairs no fewis woi ko pawehleht woi ko aisleeht zitteem Muischneekem un zittahm Muischahm.

S. 202.

Schee Liffumi, kas wisseem Widsemmes Semneekem irr dohti, arridsan, kā probtams, irr eezelti Nihges Rahts Muischu = Semneekem par Labbu, tomehr zaur scheem tahdeem jauneem Liffuneem Rahts Teefahm pahr sawahm Muischahm ne kas ne buhs tapt atrauts, un tapehz wehl schē teef peeminnehts ar ihpascheem Wahrdeem, ka teem us tahm ihstenahm Nihges Rahts Muischahm dshwodameem Semneekem arri ihpaschi Pagasti un ihpaschas Draudses irr, kas eeksch Teefaschanas = Leetahm, Kreisteefas Weetā, stahw appaksch Nihges zeenigas Rahts Semmes = Teefas, un atkal Opgerikts = Teefas Weetā appaksch wiffas Rahts augstakas Teefas. Bet tahs Nihges Pilssehtas = Muischas, kas irr paschā Widsemme, tahs paleek appaksch tahm daschadahm Semneeku Semmes = Teefahm, tā kā schinnis Liffunds irr isstaidrohts un pawehlehts.

S. 203.

Widsemmes Semneekem par Labbu tahdas drikketas Nebdelas Gramatinas jeb Awihses tiks isdohtas, kas tiks farakstitas Latweeschu un Jggaunu = Wallodā, lai Sem-

necks weegli un bes Maßas warretu Sinnu dabbuht par wiffahm tahdahm Leetahm, kas winnam eeksch sawas Brihwuhfchanas derretu sinnaht, woi sawas Mahjas = jeb Sehtas = Waldifchanas, woi sawas Teefas = Leetu pehz.

Schinns Meddelas un Sinnaß Grahmatinás tadeht ne kahdas swefchas un nepeesderrigas Sinnaß ne tiks usnemtas un eerakftitas; bet ween kas irr waijadfigs sinnaht, tà kà

- 1) Sluddinafchanas par Kuntrafteem, kas irr tiffufchi uszelti deht Pirkfchanas, deht Rentudohfchanas un Rentinemschanas.
- 2) Tahdu Leetu Isdahwaschanas, fo zits gribb pahrdohht woi isdohht us Renti, un atkal Meleschanas pehz tahdahm Leetahm, fo zitti atkal labpraht gribb pirkt woi nemt us Renti.
- 3) Sluddinafchanas par kahda Nomirruscha pehdigu Mantu Nowehleschanu jeb Testamenti, un par tahm Mantahm fo irr atstahjis, tà kà arridsan tahdu Zilweku Saukschanas, kas irr kahda Nomirruscha nesinnami Mantneeki.
- 4) Tahdu Kauschu Saukschanas, no kurreem ne irr sinnaß, fur winni peemihht; un arri tahdu Kauschu, kas bes Sinnaß irr atstahjuschees no Pagasta.
- 5) Sluddinafchanas par sagtahm un atraftahm Leetahm.
- 6) Pawaizafchanas deht Deenestneekem kas woi Deenesti mekle woi tohp mekleti us Deenesti, un Urbildeschanas us to.
- 7) Tahdas Sluddinafchanas no Teefas un Waldifchanas Puffes, kas woi schahdam tahdam Weenam Semneekam waijaga sinnaht woi wisseem. Tahdas Leetas zaur tahm Awihsehm taps darritas sinnaß, un kas wehl tahdahm Leetahm warr buht lihdsigs.

No tahdahm Meddelas = Grahmatinahm jeb Awihsehm weena driffeta Lappa jeb weens tahds Bohgens tiks isdohhts ifmehneschds un, ja irr waijadfigs, if pahr pahri Meddelahm. To, fo ta Driffeschana maßfahs, un kas wehl turklaht buhs jaismaßa, to Widsemmes Leelkungi un Muifchneeki nemm us sewi.

Lee Rihges = un Lehrpatas = Kreisteesu Sekretahri appaksch sawu Teesu Preekschneeku Usluhkofchanas farakftihs schahs Meddela = Grahmatinás un winni par tahdu sawu Darbu iffatris dabbuhs fimts Sudraba Rubbulus no Widsemmes Leelkungu Lahdes. Abbeem scheem Sekretahra = Rungeem scho Grahmatinu Isdohfchanas pehz irr tà kà jafabeedrojahs un winneem waijaga gahdaht, ka ikreis, kad tahda Lappa teef isdohhta, weena tahda Awihse teef nosuhfita Widsemmes augstakam Teefas = Leetu

Walbitajam, weena iffatrai Keiserikfai Teefai, weena katrai Basnizasdraudsei, un weena katram Pagastam. Kad tad nu tà fà schè irr nosazzichts, schinnis Grahmatinâs ne kahdas zittas sweschas Leetas un Sinnas ne teef usnemtas, bet ween tahdas, fo sinnacht ne weenam naw aisleegts, un fas pawiffam ween Semneeku un Muischneeku Waijadfibas eefsch Semmes Apfobpschanas Leetahm peeminn, tad tahs arri warr tapt driffetas bes fa irr waijadfigs Grahmatu Teefas Laufchanu mefleht.

Kad schahs Grahmatinas irr atnahfuschas eefsch Basnizasdraudses, tad tannit pirmâ nahkamâ Swehtdeenâ, kad Basniza pagallam, Basnizas-Skohlmeisteris tahs sawai Draudsei lassa preekschâ.

Ja fas zaur schahm Grahmatinahm fo gribb list darriht sinnamu un isfluddinacht, fas teem nupat nosazziteem Preekschraaksteem naw pretti, tad winnam waijaga to usdoht ar sawu appakschraakfitu Wahrdu woi Draudschu=Teefai, woi Kreisteefai, fas schahs Sinnas aishuhtihis tahlaki. Bet par zittu Zeltu tahdas Sinnas aishlaist ne irr lauts un tam buhs ween notift zaur tahm peeminnetahm Teefahm.

Trefcha Dalka.

Teesafchanas un Isteefafchanas Likkumi.

Pirma Grammata.

Kas mahza, kà Teesafchanas preefsch Teesahm buhs usfahkt un iswest.

S. 204.

Pee Semneeku Teesas=Leetu Isteefafchanas, winneem par labbu, pawiffam diwi Leetas jaleek wehrä, prohti:

1) ka winnu Strihdibas=Leetas drihs teef isteefatas; un

2) ka ta Isteefafchana dauds ne makfa.

Tapehz irr aisleehtas wiffas leelas garras Makstifchanas fchurp un turp, un wiffu Awfahktu *) Gejaukschana.

Wiffahm Semneeku Suhdsibas= un Strihdibas=Leetahm tapehz buhs flucht nodarri-tahm zaur paschas Teesas jeb paschu Teesneschu skaidru Ismekleschana, Mutti prett Mutti. Tadeht ikkatram Teesatajam jeb Teesnescham, jau pehz sawa Ummata peenahfahs palihdseht teem, kas Teesu mefle, ja winni no Negudribas un Nesinnafchanas fo aplam un few par Skahdi darra un runna. Teesatajam tapehz peenahfahs tohs, kas zits prett zittu fuhdsfahs, mihti usfubbinahkt, lai Meeru saderr un falihgst. Ja Teesatais useet, kà ta Teesa, pee furras weenas Leetas pirma Ismekleschana bija, kahdu nelectigu Spreedumu buhtu spreedusi, tad winnam peederr tahdu Spreedumu pahrwehrt, un ja winsch atrohd, ka tee Suhdsfetaji paschi daschkahrt irr aismirfufchi schahdas tahdas Leetas peeminneht, kas Likkumeem ne irr pretti un kas winneem warretu fo palihdseht, tad winnam peenahfahs tahdas aismirfufstas Peeminneschanas usnemt un sawu Spreedumu spreest pehz tam, fo winsch pats, weenam woi ohtram no teem Strihdedameem par Labbu, irr usgahjis un usnehmis; tà kà, kad zits buhtu luhdsis masafu Teesu un Altluhdsinaschana ne kà winnam nahfahs un winsch warreja praffiht; woi arri, kad zittam daschas Misbildinaschanas nahktu par Labbu, fo winsch irr peemirfufstas peeminneht; tà kà, kad ta Strihdibas=Leeta eeksch fenn Gaddeem ne irr fluiisi usnemta un tadeht pa-

*) Awfahkti irr gudri Sinnatneeki, kas us augstahm Skohlahm irr ismahjijufchees, Strihdibas=Leetas eefuhdseht un aistahweht.

likusi par wezzu, woi arridsan kad zits, kas Parrada deht irr usfuhdsehts, us to jau fo buhtu nomaksajis, woi kad winnam kas buhtu norehkenajams prett to Parradu un winsch to ffaidri ne buhtu usdewis u. t. j. p.

Tapatt arri Teefatajam irr jaluhko us to, kas pee Jsteefaschanas Bahrineem un Seewischfahm nahk par Labbu, un ka teem ne teek pahraki darrichts u. t. j. p. Tadeht tad nu arridsan Teefatajam pascham buhs to Strihdibas leetu usnemt un isfkaidroht; fur klahk tad peederr, ka winsch tikpat to Suhdsefchanu ka ta Upsuhdseta Nisbildinsefchanu pats labbi pahrklausa, un to ihstu Strihdibas=Leetu gudri un drihs ischkirir no wisseem Neekem un Neekawahrdeem, kas ne fo ne isfkaidro un tahs Leetas Noteefaschanu ween pawilzina.

Tomehr, kad kahdam Teefas=jeb Teefataju Spreedumam buhs geldeht un ne kluht atmestam itt ka neleetigam un kas ne kam ne derr, tad pee katras isteefajamas Leetas irr jaleek wehra un arweenu irr jadarra ta ka nu tohp mahzihts.

- 1) Papreeksch tas Suhdsetais eefuhds sawu Suhdsibu pee tahs Teefas, kam ihpaschi pehz scheem Likkumeem peederr, tahdu Leetu usnemt un to ismekleht.
- 2) Tas Upsuhdsehts pehz tam irr jaisklauseina un jadsird, fo winsch fazzihs un fo atbildehs us to Suhdsefchanu.
- 3) Kad tas irr notizzis, tad atkal Suhdsetajam buhs peerahdiht, ka winna Suhdsefchana effoht taifna.
- 4) Pehz tam, tam Upsuhdsetam irr jalauj, wehl atbildeht un pretti runnaht, ja winnam kahds Wahrds wehl pretti buhtu.
- 5) Un kad tas wiff irr notizzis, tad ta Teefa, kam peenahkabs to Leetu ischkirir, beidsfoht sawu Spreedumu spreesch.

Pirma Nodalka.

Likkumi kas mahza, ka eeksch Semneeku Jsteefaschanahm ihpaschi buhs notikt preeksch katras no tahm Teefahm, kas Semneeku Strihdibas isteefa.

A. Pagasta=Teefas Preekschâ.

S. 205.

Pagasta=Teefa wiffas Strihdibas=un Jsteefaschanas=Leetas nodarra un ischkirir zaur Jsmekleschanu Nutti prett Nutti, un bes wiffas newaijadfigas un neleetigas Nisfaweschanas; tomehr winnai jaluhko us to, ka wiff tas teek wehra likts, kas Jsteefaschanas deht 204tâ Likkumâ irr preekschrafsihts. Pagasta=Teefai peenahkabs, pahr

wiffahm Leetahm tohs, kas pee wimmahm Teefu mekle, ischkirt ar Labbu. Tam to-mehr buhs notift bes wiffas Uspeeschanas un peespeeschanas Usrunnaschanas. Ja papreeksch tahda Ischkirschana ar Labbu ne irr isdewisees, tad wehl Pagasta=Teefa fahf ihsti isteefahf to Leetu, isklaufinadama papreeksch to Suhdsetaju un to Upsuhdsetu. Schai Isklaufischana no Teefataju Puffes buhs notift ar pazeetigu un usmannigu Prahtu, bes Usluhfoschanas us Silweku Radneezibu, Draudsibu un zittu Buhshamu, tà kà arridsan bes wiffas netaisnas Pahrstahweschanas un neapdohmigas Tizzeschanas woi par Labbu, woi par Laumu. Pehz tam, kad tee, kas suhdshs, irr isklaufinati, tee Leezineeki teek itt skaidri pahrklaufiti, un kad tas irr notizzis, tad Pagasta=Teefa to labbi apdohmadama, kas no abbahm Puffehm irr paradhisees, pehz sawas wifslabba-kas Atfihfchanas un sumamas Sirds sawu Spreedunnu spreesch.

S. 206.

Pagasta=Teefahm, tapehz ka tahm arri ta Vollzeies=Waldischana irr uswehleta, irr wifs jaleek wehrâ, zaur ko wiffa Pagasta Labbums un katra pee ta peederredama Silweka Labbums warr peeaugt un wairotees, zeek warr.

S. 207.

Par tahm Rakstischanam pee Pagasta=Teefas, un kas tadeht irr jaleek wehrâ, jau irr nosazzihfs un pawehlehts S. 113.

S. 208.

Pee Pagasta=Teefas wiffas Leetas irr janodarra ar Wahrdeem un Mutti prett Mutti; ko tomehr usrakstihf waijaga, tas teek farakstihfs Latweeschu=Wallobâ.

S. 209.

Pagasta=Teefa sawu Spreedunnu spreesch pehz ta Padohma kam sawu Teefneschu leelakais Pulks peekriht.

S. 210.

Suhdsetajam tikpatt kà Upsuhdsetajama waijaga pascham nahft Teefas preekschâ un no tam ween warr tapt atlaifts pehz tahm Nosazzischanam eeksch S. 257. Muisch-neekam ween irr laufs suhdseht zaur Weetneekem, tà kà S. 216 to israhda.

S. 211.

Ja kahds no Pagasta=Laudim, aizinahts no Teefas wimmas preekschâ, ne paklausa un ne nahf; tad wimmam par sawu Nepaklausischanu irr jazeesch un wimmam woi wiffai Teefai woi weenam no wimmas Teefnescheem jaatlihdina ta Niskaweschana, kas zaur tahdu Nepaklausischanu irr nahfusi; luhko par to wehl S. 254.

§. 212. Kad Pagasta=Teefas Spreedumam buhs buht geldigam un spehzigam, tad irr wai-
 jadsigs, ka pee winnas Spreeschanas wiffi Teefneschi irr klagt, un ja, ka §. 100 irr
 nosazzihts, wairak ka trihs Teefneschi peederr pee weenas Pagasta=Teefas, tad wifs-
 masaki triim Teefnescheem waijaga buht kohpa, zittadi ta Spreeschana ne geld un ne
 irr pilniga.

§. 213.

Ja weens no teem, kas Teefu bij meklejuschi, ne irr ar Meeru ar to, fo Pagasta=
 Teefa bij nospreedusi un ja ta Strihdibas=Leeta eefsch farwas Wehrtibas wairak welf ka
 5 Sudrabu Rubbulus, tad winnam buhs, tanni pirna Sesdeenâ kas nahk, Pagasta=
 Teefai to Einnu nonest, ka winsch grihb augstakas Teefas Paligu mekleht. Ja tad
 Pagasta=Teefa ar to irr ar Meeru un tahdam Silwekam eefsch Raffteem apleezina,
 ka winsch tai scho Einnu irr dewis, tad winnam buhs farwu Leetu Draudschu=Teefai
 usdoht pirns astonas Deenas pagallam, un schahs Teefas Notehrs eeraksta to par Ut-
 gahdaschanu, ja gadditohs, ka tanni Deenâ Draudschu=Teefa ne sehseh.

§. 214.

Tam Pagasta=Teefas Teefnescham, kas bes teefigeem Kawefkeem tai sinnama
 Teefasdeenâ paleek noht, tam eefsch farwas Pagasta=Lahdes irr jamaksa I Kappara
 Rubbulis par Strahpes=Naudu.

§. 215.

Ko Pagasta=Teefa irr nospreedusi, to, pirns schis Spreedums teek isbarrihts,
 Teefas Preekschfehdetajam buhs nest preekschâ Muischas=Waldineekam, lai sinna par to.

B. Draudschu= jeb Kirspehlu=Teefas preekschâ.

§. 216.

Suhdseschana, jeb kas pee Suhdseschanas, Draudschu=Teefas preekschâ
 irr jaleek wehrâ.

Kas grihb eefuhdseht pee Draudschu=Teefas kahdu Suhdsibu, tam tas irr
 jabarra tai sinnamâ Teefasdeenâ un winnam buhs scho farwu eefuhdsajamu Leetu us-
 doht ar Wahrdeem, un skaidri isstahstiht, par fo winsch suhds un kapeh; turklaht
 arri jausdohd, ka ta Strihdiba irr zehlusces un arri, ka winsch gan dohima farwu Suhds-
 schanu aistahweht. Ja abbi, Suhdsetais un Apfuhdsehts, irr no Semneeku=Kahrtaš,
 tad winneem pascheem janahk Draudschu=Teefas preekschâ. Muischas Waldineeks,
 ja winsch patš irr tas Suhdsetais (woi arridsan kad buhtu apfuhdsehts) warr woi patš

nahf pee Teefas un fawu Suhdsibu eefuhdseht ar Wahrdeem, woi arridsan to usboht eeksch Raksteem, woi arridsan Teefas preekschâ fawu Leetu lift aistahweht zaur kahdu Weetneeku.

S. 217.

Draudschu=Teefa faraksta to Suhdseschanu un fo tas Suhdsetais wehl flahht buhtu peeminnejis. Kad tas irr notizzis, tad Draudschu=Teefai peenahkaks labbi pahrdohmaht:

Imâ Kahrtâ. Woi tas Upsuhdsehts, fawas Buhshanas pehz peederr appaksch schihs Teefas, un tad atkal, woi ta Suhdsibas=Leeta tur peederr. Ja ne, tad Draudschu=Teefa to Suhdsetaju norahda us to Teefu, kam peenahkaks scho Leetu ischkirt.

Bet ja Draudschu=Teefai peederr scho Leetu isteefahht; tad winna **Utrâ Kahrtâ** isisklausina no ta Suhdsetaja: woi ta Leeta, par fo winsch suhds ne irr daschkahrt jau eefuhdseta pee zittas kahdas Teefas; woi winna ne buhs jau ischkirta zaur to, ka Suhdsetais un Upsuhdsetais paschi irr salihgufchees; woi ne buhs jau tappufchi noteefata zaur kahdas Teefas Spreedumu, kas fawu Spehku jau irr dabujis; un beidsiht wehl arri tas irr jaisklausina: woi tahda Leeta, par fo nu suhds, ne zaur ilgeem Gaddeem jau irr palikkusi par wezzu un par tahdu, kas naw wairs usnemnana pee Teefas.

Ja tad atrohnahs, ka ta Leeta jau irr eefuhdseta pee zittas Teefas, tad Draudschu=Teefa to Suhdsetaju norahda us to Teefu fur ta Leeta jau irr peenenta. Ja atkal useet, ka ta Suhdsibas Leeta jau irr tiffusi ischkirta, woi zaur Salihgshanu, woi zaur kahdu Teefas-Spreedumu, woi ka winna irr tahda, fo, ka wezzu ne warr wairs peenemt pee Teefas, tad Teefa tahdu Suhdsetaju atraida ar to Pamahzishanu: ka winna Suhdseschana pawiffam irr neleeta un ne peenemnana.

Bet ja ta Suhdsiba irr peenemnana, tad Draudschu=Teefai **Mischâ Kahrtâ** irr jaismekle: Woi tas Suhdsetais arri, fawas Buhshanas pehz, irr tahds, kam irr ta Watta, Teefai suhdsieht; jo tahda Watta ween irr katram tam, kas pats proht fawu Mantu walbiht, bet Uhrprahigeem, Nejehdfigeem un kas naw pee pilna Prahta, Kurleem un Mehmeem, teem, kas zaur Teefahm irr nosaukti par sinnameem Ischkkehrdejeem, ka arridsan tahdeem, kas irr isklichduschi; wisseem tahdeem waijaga Weetneeki buht, kas preeksch Teefahm winnus un winnu Leetas aistahw. Bahrinu Weetâ winnu Pehrminde-reem irr jaet. Laulatahm Seewahm ne buhs eet teefatees bes faweem Wih-

reem, un ja kahdai Seewai jafahds prett paschu sawu Bihru, tad tai buhs libds nemt zittu kahdu Bihrischku, kas runna preeksch wiinu. Utraitnes un Meitas, kaut schahm arri peederrigs Wezzuns buhtu, ne warr Teefas preekschâ ko notaisiht, kas buhtu geldigs, ja wiinu Nisstahwetasi ne arridsan irr klacht bijuschî. Kur Weetneeki irr peeneimmami eeksch Teefaschanas Leetahm, tur teem arri waijaga israhditees par tahdeem woi zaur Apleezinaschanas Raksteem no teem kurre Weetâ wiini irr nahkuschî, woi arridsan zaur to ka wiini par Weetneekem teef eerakstiti Protokolli jeb Teefas-Grahmatâ. Pehz tam

IVtâ Rahrtâ. Draudschu=Teefai peederr ismekleht, woi tas Suhdsjetais arri teefscham irr tas, kam ta Suhdsibas=Leeta reebj, un kam peederr, to usnemt un mekleht preeksch Teefas. Ja winsch to ne warr apleezinaht, tad winsch no Teefas teef norahdihts, kamehr skaidri buhs parahdijis, ka winsch irr tas, par ko winsch isteizahs. Kad wiffas schahs Ismekleschanas pagallam, tad

Vtâ Rahrtâ. Draudschu=Teefa iswaija no ta Suhdsjetaja, woi wiinam weenam pascham ween irr jafahds par scho Leetu, jeb woi wehl zitti kahdi Suhdsjetaji par to irr, un woi tas Usfuhdschis weens pats ween irr apfuhdsams schihis Leetas deht jeb woi wehl zitti kahdi arridsan irr apfuhdsami, un woi tas Apfuhdschis naw daschkahrt tahds, kas pats sawas Leetas ne spehj aistahweht, un kam tadehst Pahrstahweja waijaga. Scho wiffu Teefai waijaga sinnaht, ka libds nahkuschai Teefas Deenai warr list faaizinaht preekschâ wiffus, kam ween irr Datta pee schihis Leetas Isteefaschanas.

VItâ Rahrtâ. Kad waijadfigs irr, ka tam Suhdsjetajam kahda Galwoschana irr jausrahd, tâ kâ S. 250 irr mahzihts, tad Teefa wiinam pawehl to sagahdajt tâ kâ tas tanni Likkunâ irr nosazzihts. Beidjohit un

VIItâ Rahrtâ. Draudschu=Teefa wehl Suhdsjetajam preekscha lassa wiina Suhdseschamu, tam pee Sirds leek, wehl labbi apdohinaht wiffu, ko winsch irr isfazzihts int woi tur naw nekahda Metaisniba klacht, kas pehz wiinam paschami warretu buht par leelu Wainu. Teefa arri wehl wiinam to peemian ka welti un wiltigi teefatees muhscham ne warr labbus Auglus nest; un tad wiina wiffu wehldigi wehl faraksta wiffu to, ko warr buht tas Suhdsjetais wehl atiniam un kas ne irr atinettans no Teefahm.

S. 218.

Uzinafchana preefch Teefas, jeb kà ar tahs buhs notift.

Draudschu=Teefa to Deenu jeb Termihnu nofakka, fur ta eefuhdseta Leeta kluhs teefata. Scho Deenu winna tam Suhdsetajam sinnamu darra ar Wahrdeem, un zaur Teefas Sullaini ar Wahrdeem leek aizinaht preefch Teefas to Ufuhdsetaju, tohs Leezineekus, tohs kam wehl kahda Datta turklaht irr, un ja waijaga, arridsan tohs Pahrstahwejus un Valigus. Ja fchee ne dsihmotu tai paschà Teefas Aprinki, tad zaur Gramatahm usaizina to Teefu, appafsch kurras winni peederr, lai ta winnu Ustfelleschanu us scho Draudschu=Teefu sagahda. Katrai Teefai peenahkabs, tahdahm Usaizinaschanas Gramatahm, kas no Teefahm us Teefahm teek rakstitas, paklausiht, un ja kahda Teefa to ne darritu, tai irr jaatbild par tahdu Nepaklausifchyanu.

S. 219.

Utbildeschana us to Suhdsefchana, jeb kas fur irr jawemm wehrà.

Ja tas Ufuhdsehts, kam Draudschu=Teefa wiffu to Suhdsibu irr darrijusi sinnamu, leedsahs to darriht fo tas Suhdsetais praffa, tad tam Ufuhdsetam jaatbild jeb jadohd sawu Utbildeschanu prett to Suhdsefchyanu, winnam sawas Cerunnafchanas jadarra sinnamas un wiffu zaur fo winsch dohma fchahs apstiprinaht un ta Suhdsetaja Suhdsefchyanu isnihzinaht.

Ja waijaga sinnaht, woi tas, kas irr nahzis Teefas preefchà kà tas Ufuhdsehts, arri pateescham irr tas patš kas bija apfuhdsehts u. t. j. p. tad tapatt irr jadarra, kà pee ta Suhdsetaja.

S. 220.

Ismekleschana un us kahdu Wihsi tai buhs notift.

Ja ta Teefa wolti irr darbojusees salihdsinaht to Suhdsetaju un to Ufuhdsetu, tad winna to Leetu sahlt ismekleht jeb to Teefas-Ismekleschyanu usnemm un tuhda lin pehz tam sawu Spreedunnu spreesch, ja ta Strihdibas=Leeta irr tahda, kas zaur kahda Liffkuma Saprafchyanu ween weegli warr kluht ischkirta, jo Liffkumus sinnaht un saprast wiffeem Teefatajeem peenahkabs. Bet kad ta isteesajama Strihdibas=Leeta irr tahda, pee kurras schis woi tas irr notizzis, fo papreefch wehl waijaga dsittaki ismekleht un isprast, tad ta Teefa pawiffam turrahs pee tahs Leetas, kurras deht ta Strihdiba irr zehlfusees un fewim isfkaidro wiffu, kas winnas pehz irr notizzis, un us fo abbeju, ta Suhdsetaja un ta Ufuhdseta Suhdsefchana un Utbildeschana stahw.

Kad tad nu tà ta ihsta Strihdibas=Leeta irr atrasta un isfkaidrota; tad Draudschu=Teefa jo prohjam pahrrauga tohs Leezibasrakstus kas daschreis no Abbeem irr peenesti,

noswehrina un pahrklaufa Suhdsjetaja un Apfuhdsjeta Leezineefus, iswaiza, ja irr wai-
jadfigs, arri wehl tohs, kas teefajahs, paschus, un fur wehl waijadsetu ko isprast
zaur Ismekleschanu us Weetas, tur Teefa noeet un to isdarra un ja ir tad wehl ihsti
ne warr panahkt to Pateesibu, tad Teefa, ta ka ta Leeta to isnefs, woi Suhdsjetajam
woi Apfuhdsjetam usleek swehrecht, woi par Taisnoschanu woi par Isfkaidroschanu.

Pee tahdas Ismekleschanas Teefa paleek pastahwigi un tik ilgi, kamehr to Tais-
nibu woi Netaisnibu, woi ittin skaidri irr atraddusi woi ja to arri ne warreja, tomehr
tik ilgi kamehr wissu buhtu darrijusti un usnehmusi, ko ween sumaja, un ko ween pehz
Likkuneem warreja darriht, ka to Pateesibu un Taisnibu panahktu.

Pehz, kad ta Ismekleschana irr pabeigta, tad Teefa iswaiza tohs, kas teefajahs,
woi winneem warr buht wehl kas effoht japeemim, ko usneemt geldetu, un ja atroh-
dahs, to arri wehl faraksta.

Ja zits no teem, kas teefajahs dohma, ka winnam, kamehr ta Leeta wehl ne irr
pagallam ischkirta, no Draudschu=Teefas effoht pahraki darrihts zaur kahdu no winnas
Pawehleschanahm, tad tahdam gan naw aisleegts pee=eet pee Kreisteefas un luhgtees,
ka schi augstaka Teefa to zittadi notaisitu; bet zaur to ne warr flucht aiskaweta ta
ihstena Ismekleschana pee Draudschu=Teefas.

S. 221.

Teefas=Spreechana, jeb ka pee tahs irr jadarra.

Kad ta Ismekleschana irr pabeigta un tee kas teefajahs to Teefas=Spreedummu
gaididami irr atkaphuschees, tad tee Teefataji sawa starpâ farunnajahs par to Leetu, un
fawu Spreedummu spreesch pehz ta Padohma, kam to Teefataju leelakais Pulk's peekritte.

Schis Spreedums no Notehra teek eerakstih'ts Protokolli un tur flacht peeminnehts
ar ihseem Wahrdeem kapehz tee Teefataji sawu Spreedummu irr spreeduschi ta un ne zit-
tadi. Schis Spreedums teem, kas teefajahs woi tuhda lin teek darrihts sinnaams woi
wehl us preekschu kahda ihpaschi nosazzijama Deena, kurr'ai wissu wehlafi, waijaga
buht tai astotai Deenai pehz pabeigtas Ismekleschanas.

S. 222.

Kad Draudschu=Teefa ne gribb, ka winnas Spreedummu buhs atmetst par tihri
neleetu un negelbigu; tad irr waijadfigs, ka Teefas Preekschsehdetaja Padohman wehl
dowi Peeschdetaji jeb Bihfitteri irr peekrittuschi.

S. 223.

Prett tahdu Draudschu=Teefas Spreedumu augstakas Teefas Paligu melleht, ween tad irr wehlehts, kad tas Spreedums irr Gallaspreedums par weenu tahdu Leetu, kurras Wehrtiba welf pahri pahr definitis Sudraba Rubbuteem.

S. 224.

Pehz tam, kad tahds Draudschu=Teefas Spreedums irr sluddinahts, prett ko wehl warr pee=eet pee augstakas Teefas, Draudschu=Teefa teem kas bija teefajufchees sinnamu darra wiffu, kas irr janemm wehrâ, kad wehl gribb pee=eet pee augstakas Teefas, un winneem peeminn, kahdâ Skahde tas nahks, kas to Mekleschanu uskawe, woi kad parweltsi pawilzina to Zsteefaschanas Gallu. Teefas=Protokolli teef arri eerakstihst, ka teem kas bija teefajufchees tahda Peemineschana irr tappufi dohta.

S. 225.

Ta augstaka Teefa pee kurras warr pee=eet prett Draudschu=Teefas Spreedumu, eefsch tahdahn Leetahn, fur wehl irr wehlehts augstakas Teefas Zschkirschanu melleht, irr Kreisteefa.

S. 226.

Kas augstakas Teefas Paligu gribb melleht, tam, ja schai Walkai ne buhs winnam just, waijaga Draudschu=Teefai par tahdu Mekleschanu Sinnu doht, pirins astori Deenas pehz Draudschu=Teefas Spreeduma Sluddinaschanas irr pagallam. Turklacht winnam arri janoleek Teefas=Glabbaschanâ diwi Rubbuli Rapparanaudas, kas eefsch winna Prettineefa Pagasta=Lahdes tiks ismakfati, ja winsch woi pee augstakas Teefas atfal teek atrasts par wainigu, woi arridsan tad, kad winsch pehz pats salihgt ar sawu Prettineefu. Draudschu=Teefa, tik driht ka to Sinnu irr dabbujusi, ka ta Leeta wehl ees us augstaku Teefu, zaur Nakssteem woi aisleeds to darriht woi laus, un jau no fewis scho Sinnu Kreisteefai aislaisch, lihds ar wisseem par schihš Leetas Zsteefaschanu farakstiteem Nakssteem. Ja tam, kas to augstaku Teefu melle, wehl zitti lihds eet us augstaku Teefu, tad scheem tapatt ka winnam waijaga darriht un neimt wehrâ wiffu to kas winnam bij janemm wehrâ; tik ka ta Saundeschanasnauda scheem ne irr jaeleek.

S. 227.

Tam kas augstakas Teefas Paligu melle un kas ne gribb fewin scho Walku pafauheht, tam waijaga Kreisteefai sawu Subdeschanu darriht sinnamu pirins diwi Neddelas pagallam. Echahs Neddelas teek flaititas no tahs Deenas, fur winnam tappe woi lauts, woi aisleegts eet us augstakahn Teefahn. Kad winsch to irr darriht, tad Kreisteefa to Deenu jeb Termihnu nofalla, kad scho Leetu usnems pee Teefas.

§. 228.

Ja ta Leeta wehl irr gahjusi us augstaku Teesu, tad Draudschu-Teefas Spreedums teef wehl aisturrechts; tomehr ja Draudschu-Teefa saproht, ka woi weens woi ohtrs no teem, kas teefajahs zaur tahdu Uskaweschanu warr nahkt Skahde, kad Draudschu-Teefas Spreedums pehz wairs ne warr tikt papilnam isdarrichts, ta ka wajjadsetu; tad winnai peenahkajs jau tuhbalin ko parwehleht un likt darriht, us tahdas Skahdes Nogreeschanu, un no tam Kreisteefai Sinnu doht.

§. 229.

Ja tanni beidsama Deena, fur wehl irr lauts, Sinnu doht no tam, ka zits dohma pee augstakas Teefas pee-eet, Draudschu-Teefa ne fehseh un Teesu ne turr: tad tas, kas gribb pee-eet pee augstakas Teefas, Notehram to Sinnu nonefs un to leek eerakstihht Teefas-Grahmata.

§. 230.

Draudschu-Teefai buhs tam, kas gribb pee-eet pee augstakas Teefas, Apleezinaschanas Sihmi rakstihht par to, ka winsch winnai to Sinnu irr dewis; un tam buhs notikt tikpatt tad, kad Draudschu-Teefa winnam irr aisleegusi to darriht ka tad, kad winna irr lahjusi to darriht. Ar tahdu Apleezinaschanas-Sihmi winsch pee augstakas Teefas faru Suhdsibu eefuhds. Ja Draudschu-Teefa tahdam itt ne kahdu Apleezinaschanu ne dohd, tad winsch to warr apfuhdseht par to, un winnai ne ween irr jaatlihdina wiffa Skahde, bet ta wehl ihpafchi eekriht eefseh Strahpes.

§. 231.

Kad pee Draudschu-Teefas prett Muishas Kungu teef fuhdsehts woi no wiffa Pagasta, woi no kahdeem pee Pagasta peederredameem Zilwekeem; tad Draudschu-Teefa, furrai eefseh tahdam Suhdsibahm ween peekriht apmeerinahht un islihdinaht, bet ne noteefahht, noswehrina un pahrklausa tohs no abbahm Puffehm wadditus Leezineekus, un tad wehl aistelle us Kreisteesu 1) to Protokolli, fur to Leezineeku Leezibas irr usnemtas, 2) tohs daschus zittus pee schihs Strihdibas-Leetas peederredamus Rakstus, un 3) arri faru paschu Padohmu klahht leek.

C. Kreisteefas Preekscha.

§. 232.

Kas schihs augstakas Teefas Paligu melle, tam buhs peefuhdseht ar Wahrdeem faru Suhdsibu prett to Teefas-Spreedumu, par ko fuhdseht winsch irr nahjis pee augstakas Teefas. Bet tas winnam irr jadarra tanni teefiga Starpibas Laika ta ka irr

nofazjih's 226tā §. Turflaht tam arri irr jaisfakka, ar fo winsch dohma aistahweht fcho farwu Suhdseschamu, un ja winnam wehl kahdas jaunās Leetas woi jaunās Leezibas buhtu usdohdamas, tad tam irr lauts tahs peeminneht.

§. 233.

Kreisteefa tuhbalin Suhdsetajam nofakka ar Wahrbeem to Deenu, kad to Leetu buhs usneimt pee dsittakas Zsmekleschanas; un tam, prett fo tas Suhdsetais to augstaku Teesu irr meklejis, Sinnu no tahs Deenas dohd zaur Pawehleschanas raksteem us to Draudschu-Teesu, appaksch ka tas Apfuhdschts dsihwo; tai pawehledama, lai gahda ka tas Apfuhdschts pats tai noliktā Deenā atmah't Teefas preekschā.

§. 234.

Kreisteefa islassidama to Zsmekleschanas Protokolli, fo irr dabbutusi no Draudschu-Teefas, usraksta, fo brihscham tas Apfuhdschts wehl pretti apleezina, un winna to Protokolli pahmekledama, mekle tā fakkoht islihd'sinahrt fur daschahrt pee tahs pirmas Zsmekleschanas kam buhtu missijees un fur kas buhtu pahrgahjis woi teem, kas teefajahs, woi tai Teefai, kas ismekleja. Ja irr wajadsigs jaunus Leezineekus pahrflausiht, tad Kreisteefa to darra, pahrdohma Abbeju Leezibasrakstus un ja irr wajadsigs, tad fchi Teefa woi no farwa Widdus, woi no tahs pirmas Teefas kahbus nofuh'ta us to Weetu, fur warr buht kahda Zsmekleschana un Apraudsichana geld. Kad nu us tahdu Wihs'i fchi Kreisteefa wissu irr darrijusi, zaur fo ween warreja dohmaht to ihstu Taisnibu dabbut sumamu un kad beidscht winna wehl irr is'ausijusi, kas teem Etrihdedameem wehl buhtu japeeminn, tad winna farwu beidsamu Wahrdu spreesch un tahdu Spreedumu darra sinnamu woi tuhbalin pehz tam, kad tee Zsmekleschanas Rak'ii (jeb tahs Alt'es) irr iswesti lihds Gallam woi zittā kahdā teem Etrihdedameem peesaz-zitā Deenā, kurr'ai tomehr wissu wehlaki buhs buht tai 15tai Deenai skaitamai no tahs Deenas, fur tahs Alt'es irr iswestas lihds Gallam.

§. 235.

Kreisteefas Spreedums tad ween pastahw un irr spehzigs un ne warr flucht atmests par neleetigu, kad wissu masaki trihs no winnu Teefatajeem to irr spreeduschi; tas irr, bes Kreisteefas Preekschsehdetaja, wehl weens no teem Affeffereem jeb Peesehdetajeem no Leelungu Rahrtas un weens no Semneeku Peesehdetajeem.

§. 236. Prett Kreisteefas Spreedumu ne warr luhgtees wehl augstakas Teefas jaunu Töme-
 fleschanu, bet ween to warr luhgtees: lai tahds Spreedums taptu pahrraudsihts pee Op-
 geriktes Nodalkas, kas Semneeku Teefasleetas teefa. Un arri tahdu Pahrraudsifchanu
 warr luhgtees ween tad

- 1) Kad Kreisteefas Spreedums irr weens beidsams Nospreedums un kad tahs Teefa-
 fchanas Leetas Wehrtiba irr augstaka pahr 50 Suddraba Rubbuleem. Pee
 Suhdsibahm par tahdeem Kreisteefas Spreedumeem, kas naw beidsami jeb
 Galla Spreedumi, teef darrihts ta ka §. 220ta irr pawehlehts.
- 2) Kad tas, kas to Pahrraudsifchanu luhdsahs — lai nu buhtu Suhdsetais, woi
 Apfuhdsehts — sawu Prahtu un ka winsch naw ar Meeru darra sinnamu
 pirms 8 Deenas pagallam, rehkenajamas no tahs Deenas fur Kreisteefas
 Spreedums tiffe fluddinahts, un kad winsch turklaht arri 2 Sudraba Rubbulus
 irr nolizzis appaksch Teefas Glabbafchanas, kas tad kad winsch woi pehz Opge-
 rikta Pahrraudsifchanas appakschâ irr palizzis, woi kad winsch salihgt, peefriht
 tai Pagasta-Lahdei fur winna Prettimeeks peederr.

§. 237. Tapehz, ka pee tahs Opgerikts Nodalkas, kas Semneeku Teefasleetas teefa,
 wiffa Rakstifchana schurp un turp irr aisleegta, tapehz Kreisteefai buhs skaidri usneim
 Rakstos ta Zilweka Suhdsibas, kas to Pahrraudsifchanu luhdsahs un tahs, lihds ar
 teem zitteem par scho Leetu farakstiteem Raksteem jeb Aktehm, nosuhtihht us Opgerikts-
 Teefu pirms 8 Deenas irr pagallam.

§. 238. Ja tas, kas to Pahrraudsifchanu luhdsahs schkeet, ka gan geldetu, ka ta Leeta
 taptu pahrraudsita, bet Kreisteefa leegtohs tahs Aktes aisuhtihht us Pahrraudsifchanu,
 tad tahdam Luhdsejam irr lauts pee Opgerikts-Nodalkas eefsch Semneeku Leetahm
 fuhdseht par tahdu Leegschanu, bet winnam tas irr jadarra pirms 4 Neddelas irr pagal-
 lam, skaitamas no tahs Deenas, kad Kreisteefa to Akte Nisuhtihhtschanu leedje. Schihš
 Leegschanas pehz Opgerikts Nodalka Abildeschanu prassa no Kreisteefas, un kad to
 irr dabbutjufi, tad winna nospreesch, woi ta Pahrraudsifchana warr notift, woi ne.

§. 239. Ja tahda Pahrraudsifchana tohp mekleta, tad pa tam starpam Teefas Spreedumi
 teef aisturreti; bet fur Kreisteefai leekahs ka zaur sawa Spreeduma Nisturrefchanu
 kahda leela Skahde kam warretu nahht, tur jau tuhda lin kahdas Pawehleschanas dohd,

kas scha Spreeduma nahkoschu Jëdarrischanu tà kà fataisa. Par tahdahm fawahm Pawehleschanahm Kreisteefas arri Dpgerikts Modaltai Sinnu aistaisch.

Teefas Spreedumi fawu Spehku dabbu un teem irr japaakausa tad, kad ta Pahraudsischana ne teef mefleta, pirms 8 Deenas pagallam, woi kad tas, kam ta ne tiffe wehleta no Kreisteefas, astonu Deenu Staryà to Sinnu ne irr dewis, ka winsch buhschoht eet fuhdsetees par to pee Dpgerikts-Modallas eeksch Einneeku-Leetahm, woi kad winsch ne irr fuhdsejis par to, pirms tas nowehlehts Lait's no tshetrahm Meddelahm bija pagallam, tà kà jau pirmiht irr fazzih'ts.

S. 241.

Kreisteefai pehz tam, kad fawu Spreedumu irr fluddinajusi, peenahkabs teem kas teefajahs Mahzibu doht, us kahdu Wihsi tam irr jadarra, kas to Pahrraudsischamu gribb mefleht un kahdà Stahdè tas nahks, kas scho Sinnu ne leek wehrà. Un tad arri teef eerakstih'ts Teefas Protokollu ka Teefa scho Mahzibu teem kas teefajahs irr dewusi.

S. 242.

Ja Draudschu=Teefa kahdas Waijadsibas pehz buhtu pawehlejufi tuhda lin ko darriht, jehschu to Sinnu irr dabbujufi ka ta Strihdibas-Leeta arri wehl taps ismefleta pee Kreisteefas; tad schai Kreisteefai peenahkabs nospreest, woi tahdat Draudschu=Teefas Pawehleschanai buhs pastahweht woi ne; un to Kreisteefai waijaga nosfazzih't, pirms wehl fawu beidsamu Spreedumu par to Strihdibas=Leetu irr spreedusi.

S. 243.

Eeksch wiffahm tahdahm Teefaschanas=Leetahm, fur ta pirma Jsmefleschana un Spreeschana irr pee Kreisteefas; tur schai Teefai jaturrahs pehz teem pascheem Preekfch-raksteem, kas schimms Likkumòs Draudschu=Teefai irr dohti.

D. Dpgerikts Modallas preekfchà.

S. 244.

Jau S. 236tà irr nosfazzih'ts, kà tahdas Strihdibas=Leetas, fur Pagastabeedri woi fuhdsahs woi teef apfuhdsjeti, warr tift us Pahrrandsischanu pee Dpgerikts Modallas eeksch Einneeku Leetahm.

S. 245.

Tif driht, ka tee Teefaschanas Raksti jeb tahs Akt'es irr eefuh'titas us Pahrraudsischamu pee Dpgerikts Modallas, tad schi papreekfch tahs luhko zauri, woi kas sim tur ne truhktu kahds no tahdeem Raksteem; un tad schi angsta Teefa to Teefas Jsmefleschamu paschu pahrrauga, woi irr bijusi pilniga, un ja atrohd kahdas Wainas

un für Teefatajeem irr missejees, tad winna kai femmakai Teefai parwehl, tahdas Wainas nozelt un tahdu Truhkumu islihdsinagt.

S. 246.

Ja tee eesubriti Raksti (tahs Altes) irr pilnigi tà kà waijaga buht, woi ja tas kas truhke irr tappis peelifts; tad tee Teefastungi farunnajahs un pahrdohmajahs un farwu beidsamu Wahrdu nospreesch pehz ta Padohma, kam winnu leelakais Pulks irr peekrittis.

S. 247.

Ko Dpgerikts Nodalka tà kà farwu beidsamu Wahrdu irr nospreedust, pee tam waijaga palift un prett to ne warr mekleht wehl augstaku Teesu, un Pahrraudsichanu, tapehz ka winna eesch Semueeku-Teefasleetahm patti irr ta wissaugsta Teefa.

Suhdlibas par to, ka winnas Teefas-Spreedums effoht tihri neleetias, tahs no teem kas teefajahs warr fluht usdohtas wissu waldidamam Senatam. Suhdlibas par to, ka winna kahdam Zilwekam farwu Teesu buhtu leegusi, teek preekschâ nestas wissu augstakam Teefasleetu Walditajam woi winna Weetneekam. Beidsiht wehl tam, kam schihs Teefas preekschâ ne isdewehs, gan irr lauts, ar farwu Teefaschanu pee-eet pee wissaugstaka Teefasleetu Walditaja woi winna Weetneeka, un luhgtees, ka tee Teefaschanas Raksti (tahs Altes) tiftu no jauna pahrraudsiti, bet us winna pascha Galwu un Altbildeschanu. Ja tad atrohnahs, ka pee schihs Leetas Zsteefaschanas teescham tà fakfoht wehl kas truhkst, tad wissu augstakais Teefasleetu Walditais to Spreedumu wehl aisturr, un Dpgeriktam uswehle, to Leetu woi wehl ohtru reisi pahrmekleht woi arridsan wehl peegahdaht, kas truhkst. Kad arridsan tas irr notizzis, un arridsan tad wehl wissaugstakais Teefasleetu Walditais to Spreedumu atrohd tahdu, kas wissahm Teefahm irr pretti, tad winsch par to pasemmigu Sinnu aislaisch paschai augstai Reiseriffai Gohdibai.

D h t r a N o d a l k a .

Wehl plaschakas Nofazzischanas par kahdahm ihpaschahm Leetahm, kas pee Teefaschanas wehrâ nemmamas.

S. 248.

Par Termihneem jeb tahdahm Deenahm, ko Teefas ihpaschi nospreesch, woi us to, kahdu dffikaku Zmekleschanu usnemt, woi us to, farwu Spreedumu sludinaht, woi arridsan us zittahm kahdahm Teefas-Darrischanahm.

Teefahm, zik ween warredamahm, buhs to Zmekleschanu pasteiqt un tadeht wissus, kam tahdas Zmekleschanas pehz irr janahk Teesu preekschâ, zik ween warr

bucht, drihs aizinacht sawâ Preekschâ, jeb Teefahm ne buhs pawilzinaht tohs Termihnus. Pee tahdas Mizinaschanas tomehr arri irr jaleef Sinna tas Tahlums fur tas aizinachts dsihwo, tee Gadsfahrtri kad ta Mizinaschana noteef, un tee Laufadarbi woi tee daschreis ne irr tahdi, fo labprahnt ne warr atstahnt. Kad Teefas fo irr pawehlejuschees, tad winnahm arri peenahkabs, tà kâ ta Leeta patti woi tas Laifs to isness, weenu Deenu jeb Termihnu nosazzihnt, lihds kurrâm buhs winnu Pawehleschanahm paklausihnt, un turklast winnahm arr irr japeesakfa ta Strahpe kas tam buhs jazeesch, kas lihds tam Termihnam ne irr paklausihnt. Rahdai fchi Strahpei buhs buht, tas gan par daschahm Nepaklausifchanahm jau irr peeminnehts schinnis Riffumds; bet fur wehl ne buhtu peeminnehts, tur ta Strahpe, fo Draudschu-Teefa usleef par to pirmu Nepaklausifchanu jeb par Nepaklausifchanu lihds tam pirmam Termihnam irr diwi Rubbuki Rapparanaudas; par to ohtru Nepaklausifchanu fchi Nauda jamakfa diwfkahrtigi. Pee Kreisteesas par to pirmu Nepaklausifchanu irr jazeesch diwi Sudraba Rubbuli, par to ohtru ohtrufahrt tik dauds. Tas treschais Termihns no abbahm Teefahm teef listis ar fcho Peeekhdinaschanu, ka tas, kas arridsan treschureisi ne buhs paklausigs, zaur to wissu sawu Mekleschanu pee schahm Teefahm pasaudehs, un ja tà notiftu tad Teefahm irr zeeti japeleef pee tahdeem saweem Wahrdeem. Pee wisseem no Teefahm likteem Termihneem, tahs Deenas lihds Termihnam teef skaititas no Pufsdeenas lihds Pufsdeenai, no tahs Deenas eefahkoht, fur Teefa to Termihnu nospreede.

Tahs Swehtdeenas un zittas Swehtkudeenas kas kriht starpâ, tahs teef lihds skaititas; bet ja gadditohs, ka Termihns beidsahs us paschu Swehtdeenu woi zittu Swehtkudeenu, tad pehz Riffumeem Termihna Gals wehl steepjahs lihds tai pirmai Darba-deenai pehz tahs.

S. 249.

Par Peewalludohschanahm.

Wissahm Teefahm, kas Semneefuleetas teefa, schinnis Riffumds irr pawehlehts, wissas Strihdibas isteefahnt un ischkirt zaur Ismekleschanu; tapehz tad arri tahm Teefahm ne wajadsetu ne weenam tahdu Peewallu doht, ka gan brihscham dohd pee leelafahm Isteesaschanahm. Tomehr, ja daschfahrt tahs Leetas tà kâ speesch kahdu Peewallinu doht woi Suhdsetajam, woi Apfuhdsetam, tad Teefahm tas gan ne irr aisleegts, bet lai winnas ween pee tahdas Peewallas arween leef wehrâ, woi arri pateescham irr wajadstiga.

S. 250.

Par Galwineekeem un Apgalwofchanahm.

Ja Suhbsetais Teesai staidri peerahda, ka tas kas irr apfuhdsehs, irr gattams us Behgfa-anu, tad tas Apfuhdsehts teef peeturrehts, Galwineeku gahdaht, kas galwo par winnu. To paschu arri Teesa Suhbsetajam warr uslift, bet ween tad, kad winsch, pirms wehl ta Isteefaschana pagallam, luhds lai Teesa woi wissu Prettineeka Mantu apfihla woi kahdu Mantasdattu. Luhko S. 339.

S. 251.

Pee kurras Teefahm jafuhds?

Ur ihseem Wahrdeem faktoht, schihs Leetas dehl schis Riffums zelts: fur tas Apfuhdsams dsihwo, tur arri winna Teesa irraid, un pee tabs ta Suhbsiba irr jausnemn un jaefuhds; lai nu pehz Riffumeem tai woi ta Ismekleschana un ta Nospreeschana peederretu woi ween ta Ismekleschana, woi arri ween ta Nospreeschana. Sawadu Teefaschanas Leetu pehz tomehr arri wehl ihpaschi kas janosakfa par to, pee kurras Teefas katra Neije jafuhds, jeb kurra ikreisi irr ta peederriga Teefa.

Par to tad nu teef mahzihts:

1mâ Kahrtâ. Ja kas ohtru gribb apfuhdseht, woi kahdas kustamas Mantas dehl, woi zittas kahdas Leetas pehz, kas winnam no ta ohtra ihpaschi nahkabs, tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, ka Aprinki tas apfuhdsams Zilweks dsihwo, jeb winna Dsihwesweetas=Teefa. Luhko S. 408.

2trâ Kahrtâ. Ja kas ohtru gribb apfuhdseht kahdas nekustamas Mantas pehz; tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, kurras Aprinki schi nekustama Manta jeb Leeta stahw, jeb winna nekustamas Mantasweetas=Teefa. Luhko S. 409.

3fchâ Kahrtâ. Ja kas kahda Kuntrakta jeb kahdas Saderreschanas pehz ohtru gribb apfuhdseht; tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, kurras Aprinki tas Kuntrakts jeb ta Saderreschana irr norunnati, un fur tam Apfuhdsetam peenahkabs stabtees preefsch Teefas, ja winsch woi pats daschfahrt winnas Aprinki pakawejahs us kahdu Laifu, woi ja tur winnam kahda Manta ihpaschi peederr. Scho Teesu warr sauft: winnu Kuntrakta=Teefa. Luhko S. 410.

4tâ Rahrtâ. Ja kas ohtru gribb apfuhdseht tapeh, fa tas winna Mantu vareisi ne buhtu waldijis, fâ gan warr notift pee Vabrineem, kad tee irr paliftufchi fawu Mantu Patwaldineeki, un nu fawus Peorminderus apfuhds; tad ta peederriga Teefa, pee kurras jafuhds irr ta fur ta Manta tappe waldita, jeb fweſchu Mantu Waldifchanas Teefa. Lufko S. 411.

5tâ Rahrtâ. Ja kahdam Apfuhdsetam kas nahkabs no ta, kas winnu irr apfuhdsejis, un ja ſchi winna Prettiſuhdſiba ſtahw us to paſchu Leetu, us fo ta Suhdjetaja Suhdſiba ſtahw un tadeht lihds un tai paſchâ Raikâ irr iſſchirrama; tad irr ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds tâ, fur tas Suhdsetais fawu Suhdſibu irr eefuhdsejis, jeb Prettiſuhdſibas Teefa. Lufko S. 412.

6tâ Rahrtâ. Ja tas Apfuhdsehts woi zaur to, fa pretti ne runna, woi zaur paſchu labprahtigu Padohſchanu, irr ar Meeru, fawu Strihdibas-Leetu liſt iſſchirt zaur tahdu Teefu, appaſch fa padohteſ winnu gan ne warr peefpeest, tad tahda Teefa turrana par peederrigu un winnu warr fauft labprahtigas Padohſchanas Teefa. Lufko S. 413.

7tâ Rahrtâ. Ja kahds behdadamees, fa winſch bes tam eekriſtu kahdâ Lihtſtâ, fawu Teefu prett to Ohtru zaur to glabbadams, luhdsahs: lai winna Prettineekſ woi pats teek apzeetnahts, woi winna Manta apkihlata; tad ta Teefa irr ta peederriga, fas winna Luhgſchanu pretti nemm un pehz tahs darra, un tad ta teek faufta: ta Apzeetinaſchanas- un Apkihlaſchanas-Teefa.

8tâ Rahrtâ. Ja kas woi mamidams, fa zits winnu gribboht apfuhdseht, woi ſkaidri ſumadams, fa winſch Laufchu ſtarpâ winnu kahdas Leetas deht uſfuhds par wainigu, un kad tas us tahdu Wiſſi apfuhdsehts Zilweks, zaur fawu Teefu to ohtru leek usaijinahſ ſchabs Teefas preekſchâ, lai winſch woi fawu Teefu meſle, woi to peerahda kadeht winſch winnu uſfuhds, tad irr ſchi Teefa ta peederriga un tohp faufta: Usaijinaſchanas-Teefa.

Schê klacht arri wehl irr jaleek wehrâ:

1) Leckungeem un us augſtahm Skohlahm Iſmahziteem, tâ fâ arridsan zitteem Rungeem, fas Galwasnaudu ne makfa eekſch Semneeku Suhdſibahm prett winneem ta Kreiſteefa kurras Aprinki winni arween diſhwo, irr ta peederriga Teefa.

2) Katram Paqaſtazilwekam irr fawas Diſhweſweetas pehz ta peederriga Teefa tur, fur winſch irr peerakſihts; teem wehl Behrnufahrtâ buhpameem tur,

fur winnu Tehwi dshwo; Seewahm tur, fur winnu Wihri dshwo; Utrait-
nehm tur, fur winnu Wihri irr dshwojuschi.

3) Pehz schahm Nofazzischanahm tadeht buhs subdseht nekustamas Mantas deht
pee tahs Teefas appafsch kurras schi Manta peederr, Semmesfaderrescha-
nas jeb Renteskuntraktu pehz irr jafuhds tur, fur ta Renteseimme stahw,
Deenestu ehz tur, fur teef deenehts; un nelabbas Mantuwaldischanas pehz
peeauguscheem Bahrineem irr jafuhds tur, fur ta Manta tifke wal dita.

S. 252.

Teem, kas teefajahs naw aisleegts, fawu Etrihdibu list ar Labbu ischfirt zaur
Ischfihrejem.

S. 253.

Likkums par nepaklausigu Menahschanun preefsch Teefas.

Ja abbi, Subdsetais tapatt ka Upsubdsehts, aizinati ne nahf preefsch Teefas, tad
ta eesuhdseta Leeta no Teefas teef turreta par atmestu, ta teef isdsehsta no winnas
Maksteem par eesuhdsetahm Leetahm, un ta ne warr no jauna kluht usnemta, ja ne
teef eesuhdseta no jauna.

S. 254.

Ja tas Subdsetais aizinahs ne nahf preefsch Teefas bes wiffahm preefsch Teefas
geldigahm Isrunnaschanahm, bet Upsubdsehts nahf un runna tai Subdsetahanai pretti;
tad tas Subdsetais wehl ohtra reisē teef aizinahs, bet winsch ne teef klausihits no Tee-
fas, pirms winsch tam Usuhdsetam to Aliskaweschanu irr atlihdsinajis pehz schahs
Teefas Nofazzischanas. Ja tas Subdsetais ohtru reisi aizinahs wehl noht paleef,
bes ka warretu peerahdiht preefsch Teefas geldigus Kaweflus, tad tam jaismaksa tam
Usuhdsetam winna Isdohschanas un Skahde. Turklacht tahds ar fawu Subdsibu
arridsan wairs ne teef peenemts.

S. 255.

Ja tas Upsubdsehts ne nahf, Teefai peeclahjigu Einnu ne dohdams par fawahm
preefsch Teefas geldigahm Aliskaweschahanahm, un ja winsch to ne darra nei zaur kahdu
Mahjasbeedri, nei zaur zittu kahdu usstizamu Zilweku, tad winsch lihds tai pirmi nahs
kofchai Teefasdeenai teef peespeests paklausihit, ka nu pehz winna Buhschanas warr no-
tikt, woi zaur pee winna eelikleem Ealdateem, woi zaur Teefasfullaini kas winnu
nemm zeetu un nowedd us Teefu. Teefas preefscha atnahkuscham winnam buhs pehz
Teefas Padohma un Spreeschanas tam Subdsetajam ismakfahit wiffas Isdohschanas
un wiffu Skahdi, kas pehz skaidras Peerahdischanas schim nahze zaur winna Nepa-

Klausfichanu. Bet ja winsch tihschi passchpjahs un ne nahk preekschâ, tâ kâ nei tee eelifti Caldati fo palihdseja, nei Teefasfullaini winnu warreja dabbut Hohkâ, tad, kad winsch pehz tahs ohtras Lizinaschanas ne irr nahzis, ta Teefaschana prett winnu tuhda lin eet sawu Zeltu prohjam. Ja tas, kas irr apfuhdsehts, woi buhdams flims jeb neweffels woi aisturrehts zaur zittahm preeksch Teefas geldigahm Leetahm, ne warr pats nahkt Teefas preekschâ, tad ta Zsteefaschana paleef aiskaweta kamehr winsch woi irr palizzis weffels, woi kamehr tee Kawekli winnam irr pagallam.

§. 256.

Ja abbi tik patt tas, kas augstaku Teesu irr meklejis, kâ tas prett fo schi Teefa tappe mekleta, tai noliktâ Lehrminè ne nahk; tad winneem tapat noteek kâ Suhdsjetajam un Usfuhdsjetam, kad tee irr nepaklausigi. Ja tas, prett fo ta augstaka Teefa tappe mekleta, jau aizinahts ohtrâ reise ne nahk, tad tahds teek turrehts par wainigu, un Teefa bes Gaidifchanas nospreech, kas irr nospreechams.

§. 257.

Kad woi Suhdsjetais, woi Usfuhdssehts woi Leezineeks u. t. pr. aizinahts preeksch Teefas un tomehr ne nahzis, aibildinajahs par to ar kahdeem Kawefleem; tad tas stahw Teefataja Sinnâ, ischkirt un isprast, woi preeksch Teefahm schee Kawekli warr geldeht un tadeht tas Zihweks palikt bes Strahpes woi nè.

§. 258.

Ja Suhdsjetais un Usfuhdssehts katrs sawu Galwotaju jeb Nisstahwetaju peerahda, un tee irr usaizinati, bet ne nahk preekschâ, tad us winnu Galwahm ta Zsteefaschana eet sawu Zeltu prohjam. Tapatt arri noteek tad, kad winni leedsahs buht Nisstahwetaji; bet ja winni irr gattawi us Nisstahwefichanu, tad tee tohp klausiti un turreti par tahdeem, kas lihds teefajahs jeb kas lihds to Teesu mekle.

§. 259.

Par neusaizinateem Nisstahwetajeem eeksch Teefaschanas=Leetahm. Tee, kas labprahht zitteem lihds eet us Teefaschanu, woi nu buhtu beedrojufchees ar Suhdsjetaju woi ar Apfuhdssetu tee no Teefahm teek turreti par Lihdskarrotajeem, jeb par tahdeem, kas lihds ar sawu Beedri to paschu Teesu mekle. Bet ja kas starp teem Strihdedameem bahschahs starpâ, un to Strihdes Leetu griib usnemt kâ sawu un tadeht pats sewim to Teesu mekleht, tad winnam no Teefas teek pawehlehts, ihpaschi fuhd eht par to. Tomehr zittada Leeta irr, ja winsch pilnigi parahda, ka ta Strihdes Leeta winnam peederr pahr wisseem zitteem.

§. 260.

Par tahbeem, kas irr gattawi Teefafchanu usnemt fur winneem ne peederretu.

Ja kam kahda pee Teefas eefuhdseta Leeta pascham ne peederr, bet ja winsch ween kà Weetnecks to glabba, un tahds tomehr usnemtu to Teefafchanu ar ta Suhdsjetaja, bes ka winsch isfacka to kam ta Leeta peederr, tad tahdam arri irr jagalwo un jastahw par wissu Skahdi un par wissahm Mafscham.

§. 261.

Par eefahktahm Teefafchanahm, kad tee kas teefajahs nomirst.

Kad weens no teem kas teefajahs nomirst, pirms wehl ta Zsteefafchana irr pagallam; tad winna Mantineekam peenahfahs, feschu Neddelu starpà no tahs Mirschanasdeenahs skaitoht, Teefai skaidri usdoht, woi winsch to Strihdi griib list iswest lihds Gallam woi ne. Kad kahds, kas augstaku Teefu bija meklejis, nomirst tanni noliktà Starpà no 14 Deenahm pehz pirms Teefas Spreeschanas, tad winna Mantineekeem arri weena Peewalka no 6 Neddelahm teef dohta, fur winni wehl Teefai warr Simu doht par to, woi pee-ees pee augstakas Teefas woi ne. Bet ja woi tas Mantineeks irr nesinnams, woi ta Mantibas-Dalka wehl irr eefsch Strihdes, tad Teefa patti eezelt un leef weenu Bihru, lai tas to Leetu pahrstahw.

§. 262.

Par tahm teefigahm Parahdischanahm.

Suhdsjetajam tapatt kà Usfuhdsjetam gan peenahfahs, Teefai usdoht: zaur ko winni katrs dohina peerahdiht, weens sawas Suhdseschanas Taisnibu, un ohtrs sawu Taisnibu un sawas Serunnaschanas prett to Suhdsjetaju. Bet Teefai, kas wissas Leetas isteefa zaur Zsmekleschanu, paschai peederr, to Zellu eerahdiht, kà schahm Parahdischanahm buhs tapf preefschà listahm pehz Kahrtas. Tadehl tad winna arridsan Termihnus nospreesch, furros Leezineekeem buhs nahkt preefschà u. t. j. p. Pee Parahdischanas tad naw ne kahds Truhkums, kad zaur to warr skaidri atjehgt un saprast, kà ta Leeta teescham irr notikkusi, woi kà irr bijust; bet kad to ne warr, tad pee tahs Parahdischanas wehl kas truhkst, jeschu ta gan drihs warr buht tizzama.

§. 263.

Par to Parahdischanu kad kas ne leedsahs.

Ja tas Apfuhdschets ne leedsahs, ka ta Suhdseschana effoht taisna, woi ja tas Suhdsjetais ne atmett ta Apfuhdsjeta Serunnaschanas; tad ikkatris teef noteefahts pehz sawas paschas Upleezinaschanas.

S. 264.

Ja zits ne leegdamees fo isfacka; tad tahda Isfazzifchana ween geld tad, kad ta

- 1) irr notiffufi preefsch Teefas;
- 2) kad irr skaidra un isteikta ar skaidreem Wahrdeem;
- 3) kad irr no tahda Zilwefa, kas pee Teefas jau fo warr nodarriht un ka Isfazzifchana tadeht war peenemt pee Teefas;
- 4) kad ne irr notiffufi no Nesaprafchanas, woi iswilta zaur Wiltibu un isspeesta zaur Speefchamu.

S. 265.

Wehrmindereem un Pahrstawejeem ta ka Weetneekem, par wiffu fo winni ne leegdamees isfacka, jaatbild teem, kas appafsch winnu Uygahdaschanas un Pahrstahwe-fchanas irr padohiti, un teem, kas winnus irr eezehlufchi zaur Raksteem par faweem Weetneekem.

S. 266.

Ja kas ne leegdamees fo irr isfazzijis Teefas preefschâ, tad tam irr Parahdischanas Spehfs kaut arridsan tas, prett fo tahda Isfazzifchana noteek, to wehl ne buhtu pretti nehmis par pateefu.

S. 267.

Ja kas no teem, kas lihds irr gahjufchi pee weenas Leetas Isteefaschanas, jeb no teem Lihdsfarrotajeem ne leegdamees fo isfacka, tad tahda Isfazzifchana ween fo warr parahdiht prett winnu paschu, bet ne prett teem zitteem, kam arridsan Datta irr pee schihf Leetas.

S. 268.

Ja kas zittu Teefu preefschâ un eefsch zittas Strihdibas-Leetahm, ne leegdamees, fo isfacka, kas arridsan fcho Strihdibu aisenem, tad tahda Isfazzifchana geld par pilnigu Parahdischanu arri eefsch tahs Leetas, fo aisenem.

S. 269.

Par Parahdischanahm zaur Leezibasraksteem jeb Uhrkundehm.

Suhdsetajam tâpatt ka Upsuhdsetam buhs tuhda lin pee Suhdsefchanas un Utbildeschanas Teefai woi tohs Leezibasrakstus paschus (jeb Dokumentes) woi fcho Rakstu ap-leezinatus Norakstus list preefschâ, ja ween to warr darriht un teem naw tahdi Kawekli, kas geld preefsch Teefas.

S. 270.

Ja augstaka Teefa teef mekleta, tad teem, kas weens prett ohtru teefajahs, irr palauts, schai augstakai Teefai jaunus jeb zittus Leezibasrakstus list preekschâ; bet tikkai stary to Laifu, kamehr tahs Strihdibas Ismekleschana wehl naw iswesta lihds Gallam, tas irr, kamehr nei weens, nei ohtrs, nei Abbi, kas teefajahs, irr isteifuschi to Wahrdu: ka winni nei weens, nei ohtrs eeksch schihs Teefaschanas-Leetas ne ko jauna wairs ne peeminnehs un peenessihs. Kad tadeht weena Strihdibas-Leeta jau irr ischkirta un schi Ischkirschana arridsan jau Teefaspehku irr dabbujusi, tad ta ne warr tâ kâ no jauna flucht usnemta zaur jauneem Leezibasraksteem, ja tas, kas tahdus wehl peeness, ne buhtu papreeksch ar Swehrestibu apleezinajis, ka winnam ne kas naw agraki bijis sunnams par scheem jauneem Leezibasraksteem un ka tee winnam wehl irr tikkuschi sunnami tad, kad ta teefiga Ischkirschana jau Teefaspehku bij dabbujusi.

Tomehr, pirms schee jauni Leezibasraksti teef peenemti pee Teefas, waijaga papreeksch klausiht to, prett ko schee Raksti Leezibu dohd.

S. 271.

Ja kahdeem Leezibasraksteem teef pretti runnahts, itt kâ tee ne buhtu taisni un ustizzami Raksti; tad Teefai peenahkabs to papreeksch un peederrigi ismekleht. Prett tahdeem Leezibasraksteem kâ Appakschaksti (appaksch rakstiti Wahrdi) no Teefahm irr apstiprinati par taisneem un ustizzameem; par teem naw ne kahda peenemmama Swehreschana.

S. 272.

Leezibasraksti, kas par to Leetu, ko winneem buhs apleezinaht, wehl rahda us zitteem Raksteem, kas naw lihds peenessi woi kas parwissam irr pasudduschi, tahdi ne irr geldigi un ne warr ne ko apleezinaht.

S. 273.

Zaur Leezibasraksteem ko parahdiht tas irr tik dauds: kâ woi zaur Raksteem un Skaitleem woi zaur zittahm Sihmehm, kas irr Rakstu un Skaitlu Weetâ, peerahdiht kâ kas irr notizzis, jeb kâ kas irr darrihts. Tapehz tad arri Birkas, jeb usgreeschami Rohki tik labbi ko warr parahdiht, un kad winnu Puffes, kas stary diweem Silwekeem tappe turretas un usgreesstas, pehz teem Rohbeem labbi faeetahs, tad tahs tik labbi geld kâ zitti Leezibasraksti. Kad weens no teem diweem sawu Birkaspuffi, woi pamett, woi tihschâ Prahtâ winnu samaita; tad tam Dhtram sawa Puffe irr par pilnigu Apleezinaschanu, zaur ko tomehr tam weenam ta Walta nesuhd, zittu kahdu Parahdischanu peenessi pretti.

S. 274.

Sinnami, un pehz Teefas=Liffumeem farakstiti Leezibasraksti pilnigi apleezina to Darrifchanu, kas eefsch winneem irr peerahdita.

S. 275.

Leezibasraksti, kas irr farakstiti no ta pascha Zilweka, kas tohs leef preefschâ, tee itt ne ka ne warr apleezinaht winnam par Labbu, bet tee gan ko warr peerahdiht prett winnu, kad winna Prettineeks tohs few nemm par Leezibu.

S. 276.

Leezibasraksti, kas irr farakstiti no ta Zilweka prett ko tee teef nesti preefschâ, warr Leezibu doht winnam par Labbu woi par Launu, ja ween winsch irr apleezinajis: tee effoht fawi Raksti.

S. 277.

Ja kam Raksti tiftu preefschâ likti, ar to Tizzibu, tee effoht winna pascha Raksti, bet winsch leegtohs tohs pasiht par faweem, un ja tas Dhtrs, kas winnus leef preefschâ, arri ne buhtu ihsti sinnams un ustizzams Zilweks, woi tas buhtu tahds, kas to tannis Rakstôs farakstitu Parradu jeb Apnemfchanu arri ne tif tahli warretu peerahdiht, ka ta isliktohs buht tizzama Leeta, tad lai tas, prett ko fchee Raksti buhs Leezibu doht, fwehre, ka winsch winneem nei pats irr appaksch rakstijis, nei lizzis winneem appakschâ rakstiht.

Bet ja winsch ne gribb nei weenu nei ohtru darriht, nei fwehrecht nei arridsan tohs Rakstus pasiht par faweem; tad winsch teef turrehts par tahdu, kas tohs Rakstus jau irr pasinnis par faweem pascheem Raksteem.

Kas sawas Rohkas Rakstus pats irr pasinnis par tahdeem, tam ne warr laut zaur Ewehrestibu noleegt to, kas tannis Rakstôs stahw. Ja tas, kas to Leezibu irr zehlis un kam ta Parahdischana peekriht, sawam Prettineekam ne gribb laut zaur Ewehreschannu to apstiprinaht, ka tee appakschakstiti Wahrbi naw no winna rakstiti, un ja fchis Prettineeks turflaht wehl apnemmahs zaur jaunahm Leezibahm parahdiht, ka tas Dhtrs pateescham pats sawu Wahrdu irr appakschâ rakstijis, tad winnam ne warr pretti buht.

S. 278.

Ja tee peenesti Leezibasraksti no zitta kahda irr farakstiti, kam pee schihs Strihdi-bas naw ne kahda Datta, tad tam, prett ko tahdeem Raksteem buhs ko apleezinaht, flaidri irr jaisteizahs un jaisrunnajahs par to.

S. 279.

Weetneekem, kas zaur Raksteem irr eezelti par Weetneekem, Mantasnehmejeem un tahdeem, kas stahweja appaksch Pehrminderu Uygahdaschanas, bet nu jau irr eenahfuschki pilnigâ Wezzumâ, wisseem tahdeem, kad winni woi suhdsedami, woi usfuhdseti, Teefas preekschâ nahf; gan waijadsetu pasiht par taisneem tohs Rakstus, ko tee, kas winnus eezehle par Weetneekem, woi ko winnu Mantasdeweji un Pehrminderi no fewim buhtu dewufchi un rakstijufchi. Bet ja winni to ne gribb darriht, tad winneem zaur Ewehrestibu jaapleezina, ka winni nei sinna, nei tizz, ka tee peenesti Leezibasraksti effoht rakstiti no teem kam to usfuhds, un ka schee ar sawu Sinnu un Gribbeschanu tohs ne effoht rakstijufchi un teem appakschâ likkufchi sawu Wahrdu. Ja tas, kas tahdus Rakstus peenesse, teem, prett kurreem schee Raksti Leezibu dohd, ne gribb laut zaur Ewehrestibu winnus noleegt, tad winsch warr kahdu Isskaidroschanu par to praffiht no ta kas winnus rakstija, ja ween schis wehl irr dsihws un ja irr sinnam. Ja tahds tohs Rakstus pasihst par saweem un apleezina, tad tee paleek geldigi, bet ja winsch tohs noleeds, tad winnam tahdu sawu Noleegschanu buhs apswehrest, un ja to ne gribbetu darriht, tad winnam warr wirfu eet ar Suhdsibu.

S. 280.

Kas Zaur Teesu to melle, ka lai winnam Leezibasraksti teek isdohti, kas irr zitta Rohkâs, tam, pee tahdas Mekleschanas arri japeerahda, kahda Dalka winnam irr pee tahdeem Raksteem.

S. 281.

Ja tahdi zaur Teefas Paligu mekleti Leezibasraksti peederr woi tam ween, kas tohs melle, woi abbeem kohpâ (tam kas tohs prassa un tam ka Rohkâs winni irr) tad scho warr peespeest, tohs Rakstus isdoht.

S. 282.

Ja tas pee ka teek mekleti tahdi Leezibasraksti kas woi tam Mekletajam ween peederr, woi abbeem kohpâ, leedjâhs ka tee winna Rohkâs effoht, tad winnam ar Ewehrestibu buhs apleezinaht ka winsch tohs ne turr pee fewim un arridsan ka winsch tohs tibschâ Prahtâ ne irr saudejis.

S. 283.

Tas, kas Leezibasrakstus zaur Teesu irr meklejis, tam irr arridsan lauts winnus likt norakstihst woi zaur Teefas Skrihwereem, woi zaur zitteem; bet tee pirimi Raksti paschi ja ne peederr tam Mekletajam ihpaschi un winnam ween, irr jaatdohd tam, ka Rohkâs bija un kas winnus Teesai isdewe.

S. 284.

Likkumi par Parahdischanahm zaur Leezineekeem.
 Ifkatram peenahkabs faru Leezibu doht un Paligâ eet, ka pee kahdas Leetas Is-
 meleschanas to Taisnibu warr dabhuht. Tadeht arridsan tahds, kas no Teefas us-
 aizinahts, faru Leezibu leeds woi ar Naudasstrahpi, woi ar Meefasstrahpi, woi ar
 Zeetumu, ja Likkumi naw pretti, zaur Teefahm warr kluht peespeests faru Leezibu doht.
 Tomehr ne weenam ne warr usstahweht lai tas woi faru, woi faru tuwaku meefigu jeb
 dsunnuschu Maddu Kaumu, woi kahdu farwâ Uminatâ Wpshpumu sunnamu darra un
 apleezina. Draudschu=Teefas preekschâ katram, kas Leezibas deht preekschâ irr aizi-
 nahts, irr janahk, bes ka winnam par faru Zeltu un Kawefchanu kas teek maksahts,
 bet Kreisteefa warr nospreest, ka tas, kas ohtru tihri par weltu irr fauzis preekschâ
 par Leezineeku, woi kas kahdas itt neleetigas Leetas pehz zaur Kreisteefu winnu irr lizzis
 preekschâ aizinaht, winnam par katru Deenu atlihdsinadams, ismakfa 25 Sudraba
 Rappeekus.

S. 285.

Kad Leezineeki Teefas preekschâ irr jaaizina, tad Teefahm arri to buhs lift wehrâ,
 zik tahli no tahs Teefas, kurreu preekschâ janahk, tee Alizinati dsihwo. Ja preekschâ
 aizinati Leezineeki ne nahk, tad tee wehl ohtru reisi teek aizinati un ja arri tad ne nahk un
 ne warr aisbildinatees ar tahdahm Isrumaschanahm, kas preeksch Teefahm geld, tad
 tahdi, tâ kâ S. 284tâ irr nosazzihts, teek peespeesti nahkt un bes tam teem buhs wehl
 tam, kas teefajahs, atlihdsinaht to Skahdi, ko winsch peerahda un wissu ko winsch
 zaur tahdu Wiskawefchanu wehl irr isdewis.

S. 286.

Teefa patti usraksta wissu ko no teem Leezineekeem gribb sinnaht un arri kâ win-
 neem to buhs ispraffiht, tomehr arridsan tam, kas teefajahs ne irr aisleegts, tahdas
 Jautaschanas usdoht un Protokollê lift usnemt.

S. 287.

Teefa katru Leezineeku fewischki pahrlausa, bet pirms tas wehl noteek, ta teem
 Leezineekeem pee Sirds leek, lai apdohmajahs un pee Sirds nemin, ka winneem peenah-
 kabs preeksch Deewa Taisnibu isfazihht un ne ko ne melloht nei arridsan ko slehpt, un
 tadeht Teefa winneem pawehl to apnemtees ar Swehrestibu, jeb to Leezineeku Swehre-
 stibu swehrecht.

S. 288.

Kad tas Leezineeks irr pahrklaufshts, tad winnam no Teefas puffes teef preekschâ laffhts wifs fo winsch irr isfazzijis un winsch waizahs, woi winsch to Leezibu tahdu irr dewis, kâ winnam no Protokolla preekschâ laffija.

S. 289.

Ja Abbi, tif labbi tas, kas sero par labbu to Leezineeku irr preekschâ aizinajis, kâ arridsan tas prett fo tam Leezineekam buhs Leezibu doht, ar Meeru irr ka winnu ne swehrina pirms winnu noklausa, tad winnam ta Swehreschana teef atlaista.

S. 290.

Ja wairaf kâ weens Leezineeks teef noklaufshts un winna Leeziba ne irr weenada un ne faeetahs labbi eefsch wiffahm winnu Isfazzischanam, tad Teefai peenahfahs winnus noklaufsht Nutti prett Nutti, woi daschahrt ne zaur to, woi arridsan wehl us zittu kahdu Wihsi, winnu Leezibas wairaf faeetohs.

S. 291.

Ja diwju Leezineeku Leeziba irr weenada, un tee irr Gohda-Laudis kam ne fo ne warr pahrmest; tad winnu Leeziba par pilnu Parahdischanu teef peenemta, weenalgi, woi winni no wihrischkas woi no seewischkas Rahrtas irr; bet weena pascha Leezineeka Leeziba ne teef turreta par pilnu bet ween par Puffsparahdischanu.

S. 292.

Leezineekeem peenahfahs to ween isteift, fo tee par kahdu Leetu paschi skaidri sim, un ne to, fo zitti winneem irr teifusch. Tomehr ja diwi gohdigi un ne ka ne atmettami Leezineeki, swehredami to isfakka, fo tee irr dsirdejusch no tahda Zilweka, kas par ittin taifnu Zilweku wisseem sinnamis irr, un kad scho Zilweku paschu pahrklaufsht ne ka ne warr; tad pee Teefas stahw isprast, zif augsta tahda Leeziba irr turrana jeb zif dauds ta warr parahdisht.

S. 293.

Par Leezineekeem naw peenemmami:

- 1) Wihrs prett sawu Seewu un Seewa prett sawu Wihru.
- 2) Meefigi Wezzaki, Patehws un Pamahte, Wihra- un Seewas-Tehws, jeb Tehwozis un Nahtize, meefigi Behrni, meefigi jeb ihstani Brahli un ihstenas Mahfas, Puffsbrahli un Puffsmahfas. Bet ja winni tif patt tuwi Raddi irr tam, kas winnus nemun par Leezineekeem, kâ tam prett fo winneem buhs Lee-

zibu doht, tad winnus gan warr peenemt, tomehr zaur to isteefajamu Leetu paschi teem Teefnescheem un Tesastungeem jafinna zif winnu Leeziba warr geldeht zif ne.

- 3) Tahdi, kam jau irr peerahdihts, fo winni Teefas preekschâ nepateefi irr swehrejuschî.
- 4) Ahrprahfigi un nejehdfigi Zilweki un kas wehl naw septimpazmits Gabbus wezzi, tà kâ arridsan zitti kristiti Laudis, kas wehl naw peegahjuschî pee Deewa Galda.
- 5) Tahdi, kam no tahs Leetas Isteeefaschanas woi Labbums woi Skahde warr nahft.
- 6) Tahdi, kas dsihwo sinnama Genaida ar to, prett fo winneem buhs doht Leezibu.

S. 294.

Pirms Leezineeki teef pahrlausiti Teefai peenahkajs isprast woi tee irr peenemmami woi atmettami. Tadeht papreeksch par to irr jaklaufa tas, prett fo tam Leezineekam buhs Leezibu doht; un Teefai labbi jaismekle, woi fo winsch isfacka irr Taisniba woi ne. Kur Teefa wehl tà kâ schaubjajs, woi tee Leezineeki irr peenemmami, woi ne, tur winnus gan warr peenemt; bet Teefai pee farwu Spreeduma ittin labbi japahrdohma, zif winnu Isfazschanahm warr ustizzeht. Bet schè wehl jaleek wehrâ ka tahdi Leezineeki, kurre Taisniba naw ihsti sinnama, un kam tadeht ne warr drohschi ustizzeht, zittadi naw peenemmami, kâ ween tad, kad us ne kahdu zittu Wihsti to Taisnibu ne warr panahft.

S. 295.

Ja pee kahdas Teefas Leezineeki teef usdohti, kas dsihwo tahli nohft, tad schi Teefa atkal warr usluhgt to Teefu, kas winneem irr ta tuwaka, lai ta winnus noswehrina un pee sewis pahrlausa pehz teem winnai aissuhstiteem Jautaschanas Raksteem. Tahdas Usluhgshanas Teefu starpâ irr japeenemm un japadarra bes wiffas Makfas, tà kâ arridsan sweschas Tizzibas Laudis bes Makfas teef pahrlausiti un noswehrinati no tahdahm winnu Wirfihahm, kas labbaki sinna kâ tas irr jadarra pehz winnu Tizzibas Liffuneem.

S. 296.

Tad ween, kad zittadi ne warr un kahda Strihdibas-Leeta gruhti irr ischfirrama, warr laut, ka pehz tam, kad jau wiffi Leezineeki irr isklausiti wehl zitti Leezineeki teef usdohti, un tam, kas winnus usdewe buhs apleezinaht pee farwas Dwehseles ka

winnam agrafi ne esfoht bijis sinnams, ka schee no jauna peewesti Leezineeki fo sinna-
juschchi par to ischfirramu Lectu.

S. 297.

Ko Leezineeki Teefas preekschâ irr isfazzijuschchi, to Teefa ne ispaude ne kam; is-
waiza tad tohs, kas teefajahs, woi winni warr buht grihb ka tohs Leezineekus buhs
isklaufscht wehl par kahdam Lectahm, un kad wiffa Vahrklaufsichana gluschi pagallam,
tad Teefa to Leezineeku Leezibu darra sinnamu teem Strihbedameem ween, lai tee fawu
Gallawahrdu nosakka, fo sinnaht Teefai irr wajjadfigs.

S. 298.

Talihds arridsan katram Seemneekupagasta-Beedram irr lauts, ka winsch warr
Leezineekus list noklaufscht us muhschigu Peeminnu. Tas irr jadarra pee Kreisteefas.
To par tahdam Leezibahm farakstiti Protokolli Teefa glabba appaksch fawu Teefas-
Seegela un weenu Teefas Kwittanzi par to isdohd tam, kas to Lectu bij meklesis. Kad
us preekschu tahdas Lectas pehz, pee kahdas Teefas kas irr jaisteefa un tee Zilweki, kam
pee Teefas kahda Darrischana par to irr, luhdsahs, tad tahds Vahrklaufsichanas Proto-
kollis teef aishuhts us to peederrigu Teefu.

S. 299.

Par Parahdischanahm zaur Apraudsichanu us Weetas.

Ja weenas Strihdasleetas Taisniba irr panahkama zaur to, ka kahda Weeta
teef apraudsita jeb ka kas teef apraudsichts us Weetas, tad Teefa weenu no saweem Pe-
fehdetajeem aishuhta us tahdu Weetu. Schim turpat jaeraksta fawâ Protokolli fo
winsch pee tahdas Apraudsichanas irr atraddis un kas fo warr palihdsieht pee Zsteefa-
schanas. Teem, kam ta Strihde irr, naw aisleegts, arridsan fawu Padohmu klah
dohht, un to lihds ar fawahm Luhgschanahm list peerakstiht Protokolli. Ja wajjadsetu,
tad arridsan zitti kahdi Landis, kas proht par to Lectu, teef lihds aizinati un prassiti, fo
dohma par to.

S. 300.

Ja irr wajjadfigs, ka tee, kam buhs kahdu Leezibu doht kahdas Lectas pehz, pa-
preeksch to Lectu reds, tad ta teem teef parahdita, un pehz winni noklaufsiti.

S. 301.

Likkumi par Parahdischanahm zaur Swehrestibn.

Teefahm, kas labbi leef wehrâ ka ta Zsteefaschana isdewahs, irr jasinna par
to, kurrain no teem, kas strihbedami teefajahs warr laut, un kurrain uslist swehrecht,

un zaur to fo parahdiht. Tadeht Teefas warr list swehrecht to Peepalihdsibas = Swehrestibu tab, kad woi zitta ne kahda, woi tomehr tikkai kahda nepilniga Parahdischana irr atrohnama nei no weenas nei no ohtras Puffes, fur tad tahdam Truhkumam ta fakfoht zaur to teek palihdsiehts, jeb tas kas no Parahdischanahm wehl truhkft teek peedohts. Teefa arri warr laut, ka tas Usfuhdsiehts swehre to Taisnoschanas Swehrestibu, kas noteek tad, kad tam Suhdsfetajam tikkai kahda Puffsparahdischana irr, woi kad us winnu Puffi tik dauds Pateesibas ween irr, ka gan drihs winnam warretu tizzeht.

Tomehr arweenu Teefahm peenakhahs, labbaki zaur wiffahm zittahm Ismekleschanahm un Jautaschanahm to Taisnibu panahkt ne ka zaur Swehreschanu, un tikkai tur, fur ittin irr wajadsigs un fur zittadi ne mas ne warr to Taisnibu isprast, Teefahm buhs patwehrtees pee Swehrestibas Paliga; jo winnam peenakhahs luhfoht us to, ka Laudis ne teek kahrinati nepateesi swehrecht, un ka Swehrestibas Dahrgums ne teek apfmeets zaur to, ka tik daudsreis un fur ne mas ne irr wajadsigs lauj un leek swehrecht.

§. 302.

Teef Swehrestibas Wahrbi no Teefahm teek usdohti tahdi, kahdeem winneem wajaga buht pehz to Leetu Buhfchanas. Kam jaswehre tam irr jaswehre pascham un to ne warr darriht zaur Weetneeku. Un Teefa tikkai wehl sawa pehdiga Galla Spreeduma usleek tahdu Swehreschanu, kas to Teefaschanas Leetu ischkirr ka noteek zaur to Peepalihdsibas Swehrestibu un zaur Taisnoschanas Swehrestibu.

§. 303.

Ja kahdas Leetas Wehrtiba woi kahdas Skahdes Utlidhsinaschana ne warr us ne kahdu zittu Wihfi isprast, tad Teefa tam, kas to Utlidhsinaschana prassa, usleek to Leetas Wehrtibu pehz sawas labbakas Upsinnaschanas isteikt, un swehrecht, ka winsch to taifni irr isfazzijis.

§. 304.

Ja kam buhs zittam kahdas Leetas isdoht no Rohkahn ta ka kahdu Mantibu, un ja tee Prettinemeji stahw us to, ka winnam buhs zaur Swehrestibu apleezinah, ka winsch ne fo ne irr flehpis; tad Teefa to pawehl, un winnam jaswehre.

§. 305.

Par Teefas Spreedumeem.

Kad teem us Teefas = Spreeschanu taifidameem Teefatajeem jeb Teefnescheem tee Padohmi ne faetahs, tad tas Spreedums tohp spreests pehz ta Padohma, kam to Teefataju leelakais Pulkis peekriht. Tam jaunakam starp teem Teefatajeem pascham pir-

mam irr jadohd saws Padohms, un tad tam, kas pehz winna nahf, beidsot Teefas Preekschsehdetajam.

§. 306.

Teefas Spreedums teef eerakstihst Protokollt, lihds ar Teefneschu wifslabakahm Peerahdischanahm, kapehz tà irr spreest. Scheem Spreeduma Raksteem Teefneschi tàpatt kà tas Protokolla Skrihweris saws Wahrdu leef appakshà. Teefneschi, kas ne proht rakstih, trihs Krustasihmes peewelf, un Skrihweram japeeraksta, ka tee irr pee-wilkti no Teefnescheem pascheem.

§. 307.

Tam Teefnescham, kam zits Padohms par to isteefatu Leetu irr, ne kà bija teem zitteem, kas to Spreedumu spreede; tam buhs list eerakstihst Protokollt scho sawu Padohmu un kapehz winnam tahds.

§. 308.

Protokollt irr jaeraksta, kà Teefa to Termihnu irr darrijufi sunnamu, kur scho sawu Spreedumu list sluddinaht un arri kursch no teem, kas bij teefajuschees irr bijis klahf pee Spreeduma Sluddinaschanas, un woi bijis pats woi zaur Weetneeku, kur irr lauts Weetneeku stelleht.

§. 309.

Tanni Spreedumà wajaga isteift ar ittin skaidreem Wahrdeem: kas teem, kas bij teefajuschees, weenam un ohtram, woi nahksh woi irr jadohd. Zurklat arriidsan wajaga ar Wahrdeem peeminneht to Strahpi, pee kurras, un to Termihnu, lihds kam schim tahdam Spreedumam buhs buht paklaufihts.

§. 310.

Ja pee kahdas Etrihdes Isteeefaschanas irr israhbijeas, ka pee tahs Leetas, par fo Suhdjetais un Upsuhdsehts stihdejahs, un fo abbi gribb paturrecht, tam weenam tikpat Dallas irr kà tam Dhtram, tad ta Leeta stary abbeem teef dallita, ja irr dallama; un ja ne irr dallama, tad tam Weenam ta teef peedallita bet ar to Pawehleschanu, tam Dhtram ismakshat to nospreestu Utlidhsinaschanu.

§. 311.

Par neleeteem Teefas-Spreedumeem, un neleetahm Melleschanahm
pee Teefas.

Teefahm un Teefnescheem tikpatt kà teem, kas Teesu melle nu teefajahs, jafargahs, ka nei wiini eeksch sawcem Spreedumeem nei schee eeksch sawas Teefaschanas fo barra, kas ne geld un tadeht tohp turrehts par neezigu un neleetigu.

Bet tahdas Neezibas un Nelectibas eefsch Teefas Leetahm zeltahs tab:

- 1) Woi kad kahds Teefu spreesch, kas woi ne mas wehl naw likts par Teefneschu woi wehl naw noswehrinahts par tahdu; woi arridsan tad, kad Teefa tahdu usfuhdsetu Zilweku noteefa kas ne peederr appaksch winnas Jsteefaschanas; woi tad, kad Teefa tahdu eesuhdsetu Leetu ischfirt ko ischfirt un isteefacht ne peederreja winnai, bet zittai kahdai Teefai; woi tad, kad kahda Teefa Teefu spreesch, kamehr jau zitta Teefa to paschu Leetu irr peenehmufi; woi arridsan tad, kad Teefa peeneem peee Jsteefaschanas tahdu Leetu, pee kuras teem Strihdedameem ne kahda Datta naw.
- 2) Kad kahda Teefa jau sawu Spreedumu nospreesch, jebfchu no teem, kas teefajahs weens to irr parahdijis, ka winnam tahdas Niskawefchanas bija, kas no Teefahm irr peeneemmanas, un zaur ko winsch pee Jsteefaschanas ne warreja wissu nemt Wehra ko wajjadseja; woi kad Teefa sawu Spreedumu isbarra, jebfchu winnai ta Sinna irr dohta, ka ta Leeta wehl ees us augstaku Teefu; woi kad tas Spreedums teef nospreefts tam Padohmam pretti, kam to Teefneschu leelakais Pulks peekritte; woi kad Spreedums tiffe nospreefts jebfchu to Teefneschu tif dauds ne bija kohpa, ka wajjaga buht, kad kahdai Nospreefchanai buhs buht Spehks. Luhko S. 235.
- 3) Kad Teefa irr lahwas, ka ta Teefaschana irr usnemta woi no tahdeem, kas ne warreja flaidri israhditees par Weetneekem, woi no tahdeem kas weeni paschi wehl ne warr aishtahweht sawas Leetas, wehl Behrni buhdami; un kad tomehr ta Teefa to Leetu teefa un Spreedumu par to spreesch; woi kad augstaka Teefa jau ko nospreesch par kahdu Leetu, kas wehl ne irr bijusi usnemta pee semmakas Teefas; woi kad Spreedumu spreesch, pirms wehl tas Usfuhdsehts irr atbildejis us sawa Prettineeka Suhdsefchana; woi kad Teefa teem kas teefajahs Gemeslus eemett, ta ka winni sawu Taisnibu ne warr ta parahdiht, ka preefsch Teefahm wajjaga; woi kad winneem pawissam ne lauj parahdiht kas irr japarahda; woi kad kahda Teefa diwejadu Spreedumu spreesch, kas weens ohtram irr pretti.

S. 312.

Par Stahdesmaksafchanu un par zittahm Jsmaksafchanahm.

Kad kas bes wiffas Wajjadsebas ohtru speesch, nahkt pee Teefas; tad winnam buhs ismaksacht un atlihdsinaht wissu Stahdi, un wiffas Maksas, ko tas Dhtrs pateest warr parahdiht.

S. 313.

Bet, kas tihfchi un ar to laumu Prahtu, zittam Nemeeru un Skabdi ween darricht, to welf preeksch Teefas — woi kas prett sawas paschas Apfinafchanas un Pahrleezinasfchanas kahdu skaidru un taifnu Leetu, par to ne kahdas Strihdibas ne warr buht, pawilzina, — wisseem tahdeem ne ween buhs atlihdinaht wiffu Skabdi un zittas Ismakfchanas; bet teem arri wehl ihpaschi sawa Pagastalahde buhs eelikt to peenahkamu Strahpesnaudu, ta ka Teefa to nospreedihs.

Trefcha Modalka.

Likkumi par zittahm kahdahm sawadahm Isteeefafchanahm.

A. Par Parradu Isteeefafchanu zaur Konkursi.

S. 314.

Kad kas tik warren irr eekrittis eeksch Parradeem, ta ka winsch wisseem teem, kas tam fo irr aisdewuschi, to ne warr atkal atdoht, un kad tahds woi pats ar labbu Prahtu woi arri peespeests no teem, kam winsch irr Parrada, wiffu sawu Mantu un Peederummu Teesai nodohd, lai ta pehz saweem Likkumeem wisseem teem Parradudewejeem ismakfa no tahs Mantas, zik tur ween isnahk; — tad fchi tahda Isteeefafchana teef faukta: Isteeefafchana zaur Konkursi *).

S. 315.

Dehl tahdas Isteeefafchanas zaur Konkursi fchee Likkumi teef dohti.

Tik lihds ka Pagasta-Teefa to Simmu dabbu, ka kahds no winnas Pagasta-Beebreem irr eekrittis eeksch Parradeem, ta ka wairs ne spehj ismakfahk wisseem saweem Misdewejeem, tad tai Teesai buhs tahda Parradneeka Mantu un Peederrumu nemt sawa Sargaschanâ un Glabbafchanâ un tadehl usrakstihk tahs wifspehdigas Leetas no winna Mantas, bet lihds pee ta arri Muifchas-Waldineekam Simmu par to doht. Ja fchi winna Teefa tad atrohd, ka no Mantas 100 Rubbuki Papihrunaudas ne paleek pahri, pehz tam kad papreeksch teef norehkenehts, kas pahr wisseem zitteem Parradeem wifs papreeksch janomakfa un kas tuhlin (No. 1. 2. 3. 4.) tiks peeminnehts, tad Pagasta-Teefa gahda, ka wiffi Parradudsinneji sawu Dalku dabbu. Pagasta-Teefa, kas sawa Sargaschanâ turr wiffu Parradneeka Mantu, nu leek fluddinaht sawa Wasnizâ

*) Konkursis nosihme Parradudeweju Saazinafchana, kas noteek zaur Teefu. Konkursneeks nosihme to Parradneeku, kas tik warren irr eekrittis eeksch Parradeem, ka winna Parradu pehz tahda Isteeefafchana zaur Konkursi irr wajjadfiga.

un zittas Basnizâs wißapfahrt: lai wißi Parradudeweji kahdâ noliftâ Deenâ, bet ne mas wehlafi, fanahf preeksch winnas Teefas un skaidru Simmu dohd, zif ikweenam no winneem nahfahs no Parradunehmeja. Pehz tam wißa Parradneeka Manta tohp pahrdohhta teem, kas wißuwairaf par to dohd, un no schahs Maudas tad Teefa ikweenam Parradudewejam to Dalku dohd, kas pehz Teefas-Liffunneem tam nahfahs.

Bet pee tam labbi jaleef wehrâ:

- 1) Tahs Mahjasleetas kas daschfahrt Gruntskungam wehl peederr, tahs wiß ne peederr pee Parradneeka Padohma un Mantas.
- 2) Tapatt arri no Parradneeka Mantas teef wehl norehkeneta ta Mente par pehdigu Gaddu, un fo Muischaskungs arri wehl prassa par to, ka ta Mahja zaur scho Sainneeku irr paliffufi flittaka.
- 3) Wehl teef norehkeneta ta Lohne, kas tam Konkursneekam jeb Parradneekam irr jamakfa saweem Deenestneekeem jeb Mahjaizfamei par to pehdigu Gaddu.
- 4) Wiß fo tahds Parradneeks Krohnam un sawai Muischai irr palizzis Parradâ, eet pahr wißeem zitteem Parradeem un irr papreeksch jaismakfa tâ kâ pehz Pagastam tif gruhii ne nahf to ismakfahf winna Weetâ.

§. 316.

Za kas no teem Misdewejeem dohma, ka Pagasta-Teefa tam masaku Dalku no Parradneeka Mantahm irr nospreedufi, tad tas warr eet schelotees pee Draudschu-Teefas.

§. 317.

Za no Parradneeka Mantas — kad papreeksch irr norehkenets kas jau §. 313. I. 2. 3. 4. irr peeminchts — tomehr wehl wairaf kâ 100 Nubbuli Papihrmaudas atleef, tad Pagasta-Teefa tif labbi Muischneekam dohd Simmu kâ arridsan Draudschu-Teefai, un schai tad jagahda par to, ka teem Misdewejeem tohp ismakfahs, tâ kâ taggad tiks mahzihts.

§. 318.

No pascha Cesahkuma Draudschu-Teefai papreeksch jagahda par to:

- 1) Ka Parradneeka jeb Konkursneeka Manta paleef weffela un ne subd; schi Teefa to pahrluhfo, woi wiß tas irr, kas wajaga buht, fo Konkursneeks pats swehredams irr usdewis un fo Pagasta-Teefa irr usrakstijufi. Schi Draudschu-Teefa tad kahdu taisnu ustizjannu Wihru no ta pascha Pagasta uszell par Schras = jeb Mahjas = un Mantas = Sinnatneeku un Walditaju, kam arri jaatbild par to. Za patti Draudschu-Teefa leef fluddinacht eeksch tahm Basnizahm sawas Teefas

Uprinkfi, ka schis Parradneeks ne spehji sawus Parrabus makscht un ka tabeht winna Manta, kas tam wehl atleek, stahw appatsch Teefas Uslubfoschanas. Schi Teefa arri wehl scho Gluddinaschanu leek darriht sinnamu zaur drikketahm latwissahm un iggaunistahm Uwisehm us trim Lahgahm, un wissus Parradudewejus leek fasaukt, lai tee, ja sawu Teesu ne grihb saudeht, eefsch ta Laika no trim Mehnescheem woi paschi nahf preeksch Draudschu=Teefas un parahda zif Parradneeks teem irr palizzis Parrada un us kahdu Wihfi, woi arri zaur zittu labbi ismahzitu Weetneeku to paschu preeksch Teefas leek isdarriht un parahdiht un lai tee, ja wehl grihb tift klauftit, pawissam tur atnahf tanni pehdigâ Terminhna Deenâ, fur Teefa wissus Konkursneeka Parrabus islibhsinahs. Ja schi Draudschu=Teefa schtistu, ka wehl zitti Parradudeweji warroht buht, kas wehl tahlaki dsihwo, tad tas stahw pee winnas, scheem arri ilgafu Laifu doht, wehl wehtaki sawu Teesu mefleht, un tad schi Draudschu=Teefa arri wehl tahlaki to leek darriht sinnamu.

2) Ja kahds Konkursneeks kahdu Semmes=Gabbalu bij turrejis us Renti, tad tam buhs tuhlin, ja tas wehl naw notizzis, tam, kam ta Semme peederr, to atdoht ar wissahm pehz Teefas=Liffumeem turklaht peederrigahm Leetahm. Bet ja zittam Parradneekam kahds Semmes=Gabbals pascham peederr, tad Draudschu=Teefa, kad wiffi Parradudeweji tai nospreeftâ Laika jau Sinnu par teem Parradeem irr demuschi un tohs peerahdijuschi, scho Konkursneeka Semmes=Gabbalu leek dahwaht us Pahrdohschanu, un kahdâ noliftâ Deenâ to arri pahrdohd tam, kas wissuwairaf par to sohla un maksfa. No Konkursneeka zittahm Mahjasleetahm papreeksch teek noschkirta ta Mahjasmanta kas daschkahrt tai Sehtâ wehl Gruntskungam peederr un wiffa peerahdita swescha Manta; bet wiffas zittas Mahjasleetas eefsch tahs Mahjas bes Pawilzinaschanas teek pahrdohtas tam, kas wissuwairaf par tahm dohd. La Nauda, kas tahdâ Uthruhpe (jeb Nukziohnê) isnahf no tahm pahrdohtahm Leetahm ta wisseem Parradudewejeem nahf par Labbu.

3) Ja kahdam Konkursneekam wehl arri appatsch sweschahm Draudschu=Teefahm irr kahda Nauda woi Manta, tad Draudschu=Teefa schahs Draudschu=Teefas uslubds, lai tahs Teefas tahdu Mantu woi leek sawâ Teefas Sinnâ, woi arri lai to atsuhta. Ikweens Parradudeweis, ja winsch sinn, ka sawam Parradunehmejam wehl zittur kahda Nauda woi Manta irr, par to Draudschu=Teefai Sinnu warr doht, bet ferwischki tam, kas ta Parradneeka Mantu walda, pee-

nahkafs to darriht un zif spehdams wehl pakkal mekleht, woi Parradneefam ne faut fur wehl kahda Manta irraid.

4) Tas Seens, kas irr kahda tahda Parradneefa Mahja, tapatt Salimi un Pella- was ne peederr winnu Nisdewejeem. Bet tad ween to arri warr pahdoht kad warr parahdiht ka Konkursneeks to buhtu pirzis par fawu Naudu.

S. 319.

Us to Deenu, kad wissi Parradudeweji tohp faaizinati preeksch Draudschu-Zee- fas, (luhfo S. 318) tad arri pats Parradumehmeis tur tohp faukts preekscha. Kad wissi tai nospreesta Deena irr sanahkufchi tad Draudschu-Zeesa, pehz teem jau peemin- neteem Likkumeem par Zsteefaschanu zaur Zsmekleschanu (S. 204), ismekle, woi wissi schee Parradudsinneji arri pehz Zeefas-Likkumeem to, fo winni irr usdewufchi, warr praf- sibt no Konkursneeka; un pehz tam Draudschu-Zeesa mekle to isdarriht, ka wissi Parra- dudeweji weenprahtigi islihdsinajahs jeb kahdu Akfordu*) saderr. Bet pee scha Ak- forda jeb Saderreschanas irr waijadsig, ka wissi klahrtbuhdami Parradudsinneji arri lab- prahtigi irr ar Meeru ar to kas irr norunnahst; teem Parradudewejeem kas ne bij nah- kufchi teem waijaga buht ar Meeru ar to, fo tee zitti irr norunnajufchi. Bet kad tahdu Zslihdsinaschanu ne mas ne warr isdarriht tapehz, ka zitti no scheem Parradudsinnejeem teem pretti turras, tad Zeesa dohd to Gallawahrdu zaur usrakfittu Zeefas Spree- dumu, zif dandf itweens no teem Parradudsinnejeem dabbu no fawa Parradumehmeja atliffufchas Mantas; un ta Zeesa tad atkal kahdu Deenu jeb Tehrmihnu nospreesch, kurrä schis Zeefas Nospreedums wisseem Parradudsinnejeem taps fluddinahst.

S. 320.

Pehz Zeefas-Likkumeem teem Parradudsinnejeem tohp ismakfahst us tahdu Wihti: Zeesa papreeksch wissu Mantu un wiffas Leetas noschkirr, kas teem Parradudsinnejeem ne nahkafs, prohibt: Wissa ta Mahjas-Manta kas Gruntskungam peederr, tas, kas Muischaskungam wehl nahkafs no fawa Rentineeka par to pehdigu Gaddu, un fo pehz Zeefas-Likkumeem winsch warr prassibt par to, kas tai Sehtai irr gahjis pohsta; arri tas, fo zits tam Konkursneefam jeb Parradumehmejam irr ustrizzejis us Glabbaschanu, woi fo Konkursneeks irr sadfis, woi fo zits winnam us kahdu Laitu irr aisdewis bes Makfas, ja ween wiffas schahs Leetas wehl warr atrast tai Mahja; arri tahs neardohstas Leetas,

*) Akfordu t. i. weenprahtiga Norunnaschana, Zslihdsinaschana un Saderreschana, kas teek usrakfitta un no Zeefas apstiprinata.

kas winnam bija dohtas ween par Kihlu un par ko winsch to aisdohtu Naudu jau irr dabujis atpakkal. Teem atkal, kam schis Konkursneeks kahdas Leetas Kihlam irr eede-
wis, teem peenahfahs schis aiskihlatas Leetas nodoht pee Teefas, un Teefa winneem
par to ismakfahs preefsch zitteem Parradndewejeem, kad wehl kas atleek no tahs Nau-
das, kas irr nahfusi par tahm pahrdohtahm Leetahm. Pehz tam Draudschu-Teefa
schohs Parradudsinnejus eedalla eefsch kahdahm Kahrtahm, fur zitti paleek tee pirni un
zitti tee pehdigi pee Ismakfaschanas ta ka schè tiks rahdihts.

P i r m a K a h r t a.

- 1) Wiffu papreefsch tohp ismakfahs, ja tas Konkursneeks irr nomirris, kas irr
makfajams pee Nomirruscha Glabbaschanas un Dakteram un Apteferam par to
pehdigu Neweffelibu, ta ka Teefa to nospreefsch.
- 2) Deenestneeku un Kalpu- jeb Maisesbehrnu Lohne par to pehdigu Gaddu.
- 3) Kas irr isdohts pee Mantas Waldischanas un arri Teefas-Makfas par scho
Parraddu-Issteefaschanu.
- 4) Teem tohp ismakfahs, kas Kuntraktu irr taissijuschi jeb ko noderruschi, bet ne ar
pascha to Konkursneeka, bet ar teem, kas pehz Teefas Wehleschanas walda
par winna Mantu.
- 5) Teem tohp ismakfahs, kas kahdu Grunti- jeb Semmes-Gabbalu tam Konkurs-
neekam irr pahrdeuschchi, bet pee Teefas to liffe usrakstiht un Kuntraktà to
apstiprinaht, ka Mahja- un Semmes-Gabbals tik ilgi teem peederr, kamehr
wiffa Nauda par to irr ismakfata.
- 6) Teem tohp ismakfahs, kam wehl kas nahfahs par Konkursneeka Semmes-Gab-
balu jeb Grunti ko winsch irr pirzis, un kas to irr likfuschi agraki eerakstiht, ne
ka Konkursneeka Pirkchanas Kuntrakts bija apstiprinahts no Teefas.
- 7) Wifs tohp ismakfahs kas par Konkursneeka Grunti- jeb Semmes-Gabbalu
bija jaklausa un janodohd par to Laifu, kamehr wehl ta Issteefaschana zaur
Konkursi pastahw.
- 8) Teem tohp ismakfahs kam, ka Mantineekam wehl irr kahda Dalla pee Parrad-
neeka Mantas, un kas farwu Semantoschanas Dattu arri irr likfuschi eerakstiht
pee Teefas un taggadin to prassa.

O h t r a K a h r t a.

- 1) Teek makfahs, ko Konkursneeks irr palizzis Parrada par to pehdigu Gaddu Mah-
zitajam, Basnizai Skohlai un teem kas pee Basnizas un Skohlahm stahw Annarà.

2) Wißas Krohnu = un zittas Semneeku = Dohfchanas, arri kas tam bija jaeleek tai Magasihne par to pehdigu Gaddu.

T r e f c h a K a h r t a.

- 1) Teek ismaksahs teem Konkursneeka Behrneem, kam wißs winnu Manta zaur faru Tehwu irr suddusi, kurra tomehr skaidri bija eerakstita tai Kuntraktu grahmatâ pee Teefas.
- 2) Teem Bahrineem pahr ko Konkursneeks no Teefas bija eezelts kâ Pahrstahweis un Pehrminders, un kam winsch ko irr palizzis Parradâ ar Naudu, ja no scho Bahrinu Leetahm neneeka wairs ne atrohdahs pee winna Mantas.
- 3) Tam Pagastam, pee ka schis Parradneeks peederr, kad Pagasts wimmam ko irr aisbewis, woi ko irr ismaksajis par winnu, ja tas arri irr usrakstihis Kuntraktu-Grahmatâ pee Teefas, tâ kâ arri tohs Parradus pee Magasihnes.
- 4) Teem, no kam Parradneeks kaut ko irr aisnehmis un preeksch Teefas ar Wahrdeem woi ar Raksteem par to faru Mantu Kihlam irr sohlijis, un ja arri wißs tas irr apstiprinahts Kuntraktu-Grahmatâ pee Teefas; tâpatt arri teem, kam kas nahkabs no Parradneeka pehz skaidra Teefas-Spreeduma jau preeksch ta Laika, kad Parradudewesi tappe saajinati, un kas arri scho Teefas-Spreedumu irr likfuschi eerakstiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teefas. — Starp tahdeem Parradudsinnejeem, ja tur irr wairak kâ weens, atkal papreeksch teek maksahs teem, kas agraki to irr likfuschi eerakstiht pee Teefas.

Z e t t o r t a K a h r t a.

Teem teek ismaksahs, kas bes Kihla Parradneekam kaut ko irr aisbewuschi, bet tomehr to paschu irr likfuschi eerakstiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teefas; un tee tahdi atkal teek ismaksati pehz Kahrtas, tâ kâ tee to irr likfuschi eerakstiht pee Teefas, woi agraki, woi wehlaki.

P e e k t a K a h r t a.

Wißs pehdigi teek maksahs wisseem zitteem Parradudsinnejeem, kas tohs Parradus naw likfuschi eerakstiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teefas, no kurreeem atkal teem papreeksch teek maksahs, kam Konkursneeks eeksch Parradu-Grahmatas kaut ko irr apsohlijis par Kihlu.

S. 321. Ja wiffa Konkursneeka Manta irr pahrdohta un tik dauds Naudas ne isnahf; ka wiffem Parradudewejeem warr winnu Dattu ismaksahf; tad tee, kam Augli par Pagaidu irr sohliti no Parradneeka, schohs Auglus jeb Intresses ne dabbu par to Laifu, kamehr wiffi Parradudewesi irr faaizinati un kamehr schi Parraduleeta wehl naw is- teefata lihds Gallam. Tas Parradudsinnejs, kam Gallâ no Teefas wiffa Nauda teef ismaksata, fo winsch irr aisdewis, tomehr tohs Auglus jeb Intresses tiffai ween par pehdigu Gaddu dabbu.

S. 322.

Ja Parradudsinnejeem arri daschkahrt kahdas Maksaschanas irr hijuschas pee schahs Parradudishchanas; tad tahs winnam tiffai tad tohp lihdsinatas, kad wiffi zitti Parradudewesi sawu aisdohtu Naudu ar teem Augleem irr dabbutuschu.

S. 323.

Ja kahds Parradudeweis ar to Dattu, kas tam tai Konkurses Zsteefaschanâ irr nospreesta no Teefas, naw ar meeru; tad winnam irr lauts pehz nosazziteem Liffumeem sawu Teefu tahlafi pee augstakahm Teefahm mefleht, ta ka pee zittu Teetu Zsteefa- schanas.

S. 324.

Ikweenam Parradudsinnejam, kas tai Konkursa Zsteefaschanâ irr usdewis pee Tee- fas to, kas tam nahkabs, un kam arri no Konkursneeka atliffuschas Mantas winna Datta teef maksata, tam wehl, pirms winsch scho Maksu dabbu, irr jaapfwehre, ka winnam teescham tik dauds nahkabs, ka winsch no ta wehl neneeka ne dabbutis, un ka winsch patš Konkursneekam turpretti ne fo naw hijis Parradâ.

S. 325.

Tee Parradudewesi, kas no Konkursneeka atliffuschas Mantas sawu Maksu naw dabbutuschu, tahdi sawu Teefu un Parradus wehl warr mefleht us preekschu, kad winnu Parradneeks atfal fo irr eemantojis; tee us preekschu warr turretees pee sawa Parradneeka pascha un pee winna Mantahm. Tomehr tee to ne warr parriht kad winnu Parradneeks zaur Melaimehm un ne zaur paschu Wainu irr eefrittis eefsch tah- deem leeleem Parradeem, un kad arri Teefa winnu no ta irr atlaiduff.

S. 326.

Teefahm arri ta Warra irr jau pehz sawa Almnata, Konkursa Zsteefaschanu nospreest par tahdu Parradneeku, kas woi irr nomirris, woi arri ar launu Prahtu ais-

behdsis un pee ka jau skaidri warr redseht ka tas sawus Parradus ne speh; maksah; un
 Teesa arri warr, ja brihschahm irr waijadsigs, tahdu aisbehgufchu Parradneeku list
 usmekleht un zeetu sanemt.

S. 327.

Tahds leels Parradneeks arri pats warr islihsfnatees us tahdu paschu Wihs; ar
 saweem Parradudeweem, ja winsch pats daschahrt gribb dabhuht skaidri sinnaht,
 zeef winnam irr Parradudewesi un zeef winsch irr Parrada. Tad tahds Zihweks pats
 pee Teesas to mekle, ka winna Parradudewesi teef aizinati Teesas preekschâ. Schee
 tad tohp fasaukti no Teesas, ta ka pee Konkursâ Zsteefaschanas, un ja kas tai nosprees-
 stâ Brihdi jeb tanni Termihnâ sawus Parradus ne dsem, tad tahds wehlaki ne fo ne
 dabhu, un teef pawissam atrahdihts no Teesas, ja zittadi winsch sawu Parradu Prassi-
 fchanu ne buhtu lizzis eerakstih; pee Teesas tai Kuntraktu grahamatâ (S. 170). Kad
 nu schee Parradudewesi tai nospreesta Laikâ sawas Parraduprassifchanas irr usde-
 wusch; tad tohp ismeklehts, woi tee pehz Teesas un Laifnibas tahs warr prassih;
 un kad tas irr isteefahs, tad Teesa ikweenam Parradudsinnejam nospreesch, zeef ifka-
 tram nahkaks, un fo tas warr prassih; par sawahm Maksahm. Zhwens arri, kas
 naw ar Meeru ar to Spreedumu, tas sawu Teesu tahlaki warr mekleht un warr list to
 pahrluhfoht no augstakas Teesas. Tomehr lai jel ne weens Parradneeks kas tahdu
 Zsteefaschanu mekle, ne zerre isbehgt tahdahm Teesas Pawehleschanahm, kas winnu
 peespeesch maksah; un kas warr buht jau irr gaidamas.

B. Parradu-Zsteefaschana zaur Teesas Peespeeschanu un zaur to,
 ka ta Parradneeka Manta teef apkihtata.

S. 328.

Ja kahdam Parradneekam nekahdas preeksch; Teefahm peenemmamas Gerunna-
 fchanas (Gemelli) naw prett kahdu Parradaprassifchanu, un kad tahds Parradneeks
 tomehr leedsahs to Parradu maksah; tad zaur Teefahm winsch teef peespeeshts pee Mak-
 fashanas.

S. 329.

Ja zaur Teesas Spreedumu tahdam Parradneekam irr nolikts maksah; un winsch
 tahdam Spreedumam, kas jau sawu Spehku irr dabhujis, ne paklausa tanni no Teesas
 winnam nospreesta Laikâ; tad ta peederriga Teesa winnu peespeesch pee Paklaufifchanas.

S. 330.

Kad Teefa us tahdu Wihsî kahdu nepaklaufîgu Parradneeku peespeesch paklaufiht, tad papreefsch no winna Mahjas Leetahm, jeb no winna kustamas Mantas teef atschirta wiffa ta Manta, kas pehz skaidrahm Parradiçhanahm winnam ne peederr; bet ta winnam peederredama Manta teef likta appafsçh Teefas Sargaschanas, jeb teef apfihlata. Kad tas irr notizzis, tad Teefa winnam peesaffa weenu Termihnu lihds furra pehdigai Deenai winnam wehl irr lauts farwu apfihlatu Mantu atpirkt. Ja winsch to ne darra tanni nofazzitâ Laikâ, tad schi winna Manta kahdâ Uthruhpe jeb Auzjionè teef pahrdohra, un tam Parradudsinnejam ismaksahs.

Pee tahda Parradneeka kustamas Mantas, jeb pee winna Mahjasleetahm arri peederr ta Nauda, kas winnam no zitteem nahkabs. Ja ar to Naudu, kas irr eenahfusi par wiffahm tahdahm Mahjasleetahm wehl ne isteek, tam Parradudsinnejam to Parradu ismaksahs; tad arridsan winna nekustama Manta, kâ Semmes-Gabballi, Mahjas u. t. j. p. teef likta appafsçh Teefas Sargaschanas. Schi Teefa tad zaur Studdinaschanu to isdahwa un arridsan Auzjionè to pahrdohd, ja tas Parradneeks eefsçh weena Gadda Laiku (Gadsfahrta) to Parradudsinneju ne irr sameerinajis, un ja ne irr islihdsinajees ar winnu.

S. 331.

Tahda Peespeeschana zaur Teefas Spehku eet farwu Zetku prohjam, kaut arridsan tas Parradneeks Teefai to Simmu buhtu dewis, ka winsch gribb eet schelotees pee augstakas Teefas.

S. 332.

Teefai arridsan ta Walka, apfihlahs wehl zittas kahdas no ta Parradneeka Walkahm kas winnam ko eenefs; bet pee tahm Leetahm ko ne kad ne warr apfihlahs pee tahm peederr: Teesnescha Lohne, Amnatneeka Amnata Nihki un tahs Drehbes, ko Zilweks ifdeenâs walka.

S. 333.

Ja kahds Parrads gan drihs irr parahdihts preefsch Teefas, tad warr arri paschu to Parradneeku likt Zetumâ un winna Mantu apfihlahs; tomehr tas noteek us ta Parradudsinneja pascha Galwa un ween tad kad tam Parradudsinnejam jabihstahs, woi no ta, ka winna Parradneekam Prahts stahw us Behgschanu, woi arridsan no ta, ka winsch to Mantu ischkehrdehs. Bet tas Parradneeks arweenu papreefsch wehl irr jaklausa un no winna Mantahm tif dauds ween buhs apfihlahs, kâ wajadschs to

Parradu islihdſinaht. Bet kad wiinna apfihlajamu Mantu ne warr dalliht, tad ta wef-
fela teef neinta appafsch Teefas Glabbafchanas.

S. 334.

Kad kas fawu Parradneeku paschu grihb list apturreht, tad par to irr jaluhds ta
Teefa appafsch kurras tas Parradneeks dſihwo; bet par to Mantas Apfihlafchamu irr
jaluhds ta Teefa kurras Aprinki ſchi Manta irr. Tahdus Parradneekus, kas apfahrt
wasajahs, warr zeetus neint un wiinu Mantas apfihlaht, fur ween wiinus dabbu.

S. 335.

Kas fawu Parradneeku Zeetumâ grihb list glabbaht, tam arri jau papreefſch irr
jagahda par wiinna Peetifſchamu jeb Pahritifſchamu.

S. 336.

Teefahm paschahm wajaga ſinnaht, kâ tas wiſſlabbafi irr jadarra, ka tas Zee-
tumâ listis Zilweks ne iſſpruht, un ka wiinna apfihlata Manta ne ſuhd.

S. 337.

Tam, kas no kahdas Teefas to Wallu irr dabbutis, woi fawu Parradneeku pas-
schu list Zeetumâ, woi wiinna Mantu apfihlaht, tam Teefa kahdu Terimihnu noſpreeſch,
eefſch kurra Laika tam Parradudſinnejam fawa Leeta irr jaisteefa pee tahs peederrijas
Teefas. Wiinna arridsan tam peefakfa, ka, ja wiinſch to Terimihnu ne list mehrâ,
tas Zilweks list islaifts no Zeetuma, un ka turklaht tam Parradudſinnejam wehl wiſſa
ſkahde buhs jamakfa.

S. 338.

Kad Teefa irr noſpreeduſi, ka kahdu Parradneeku buhs list Zeetumâ un wiinna
Mantu apfihlaht, tad prett tahdu Spreedumu ne fo ne warr darriht zaur Teefahm.

S. 339.

Tik drihs, ka tas Parradneeks ſagahda peenemmamu Galwineeku par to, ka
tam Parradudſinnejam ne kas buhs ſuſt lihds tam Laikam, fur ta Leeta buhs iſteefata,
tik drihs wiinſch teef islaifts no Zeetuma un wiinna Manta atſwabbinata. Daſchahrt
un ja Teefa tâ dohma un grihb, arri Ewehreffiba warr buht Galwoſchanas Weetâ un
Drohfchibu doht.

C. Iſteefaſchana par Laupijumu un ſkahdi.

S. 340.

Kad kas pee Teefas ſuhds, woi par to, ka zits wiinam fo no wiinna Teetahm irr
nonehmis ar Warru, woi wiinu irr iſdſinnis no kahda Semnesgrunta, woi ismettis

no kahdas Mahjas jeb Namma, fo schis isdshits zauru Gabbu pilnâ Meerâ bij turrejis sawâ Rohkâ; woi kad par to teef suhdsehts, ka zits zittam kahdu Wallu un Brishwibu aisleeds, kas winnam tomehr irr pee kahdas Leetas un pahr to Leetu, tâ kâ, kad zits zittam Gannibas aisleeds u. t. j. p.; kad kas pee Teefas suhd par tahdu Laupischanu un Skahdesdarrischanu un luhdsahs, ka winnam ta Skahde teef maksata un winna Prettimeeks apwaldihts; tad Teefa tif drihs, kâ ween warr buht weenu Ternihnu no-fakka, fur buhs to Leetu usnemt pee Zsteefaschanas, un, ja waijaga, arridsan us to Weetu paschu to Leetu pahrraudsht. Tahda Zsteefaschana arri noteef zaur Zsmekleschanu un Nutti prett Nutti. Ja Teefa to Leetu ismekledama atrohd, ka tas Suhdsetais ne irr welti suhdsejis; tad ta winnam atdohd, kas winnam bija nonemts un tur-flaht arridsan nospreesch, zeef winnam nahkâhs par to Skahdi un Zeeschanu, un fo waijaga par to winnam ismaksah. Un scho sawu Spreedumu Teefa spreesch bes Behdahm, woi tas, kas to Skahdi bij darris, un tappis aizinahts Teefas preekschâ, buhtu nahzis woi ne. Schè par Zskaidroschanu wehl irr japeeminn, ka pehz wisseem Teefas-Likkuneem tas, kam kahda Grunte jeb Semme irr dohta Rohkâ us Augleem, ne kahdu paleefamu Wallu un sawadu Teefu us scho Grunti ne warr eemantohht sewim par Labbu. Tad nu arri ne weens Semneeks, kam winna Semme arridsan tikkai us Augleem irr dohta Rohkâ, ne drihst zaur ne kahdahm schahdahm tahdahm Zsrunnaschanahm tâ kâ zaur kahdu wezzu Teefu, kas winnam effohht bijusi pee schis Leetas, nei zittam kahdam Zilwekam atnemt kahdu Grunti paschu, nei kahdai Gruntei atnemt kahdu pee tahs peederredamu Wallu, tâ kâ Lohpus ganniht, tanni pascha Meschâ Malku jirst, sweijoht, braukt par kahdu Zellu kas zauri eet u. t. j. p.

S. 341.
 No Teefa tahdas Buhshanas pehz irr nospreedusi, to ta arridsan isbarra un ne nemm pretti ne kahdas Prettirunnaschanas; jo tahm naw ne kahds Spheks prett Teefas-Spreeduneem, kas irr nospreesti deht Aplaupischanas.

D. Zsteefaschana zar Zsaizinaschanu us Teefu.
 S. 342.

Zkats to Teefu, appasch kurras winsch dsihwo un stahw, warr luhgt, lai ta sawâ Preekschâ isaizina tahdu Zilweku kas leelahs, ka winnam kas nahkotees no winna, — woi tahdu kas winnam niknu Slawu padarra — woi tahdu, prett ka gaidamahm Suhdsibahm geldigas Prettirunnaschanas un Parahdischanas taggad gan buhtu, bet kurrahn.

zaur to, fa tas Prettineeks farou Subdsibu tuhbalin ne eefuhds un usfahf, Spehks un Geldiba fuhd.

Kas tad us tahdu Wihfi irr isaizinahs us Teefu, tam peenahfahs atbitdeht us to Subdseschannu un ja tad israhdahs, fa ta Subdseschana bija taisna; tad Teefa bes wiffas Kaweschanas to tablaku Ismekleschannu usfahf.

S. 343.

Ja no teem, kas us tahdu Wihfi tiffe isaizinati, woi weens, woi ohtrs ne nahf; tad Teefai ta jadarra, ka eefsch fcheem Likkuneem irr mahzihts par nepaklausigu Denehkschannu.

E. Isteeefaschana par Rohbescheem.

S. 344.

Kad woi Semneekam Sainneekam woi Semneekam Mentneekam kahda Etrihde par kahda Semnes Gabbala Rohbescheem irr zehlfuees woi ar kahdu ohtru Kungu paschu, woi ar kahdu no ohtra Kunga Sainneekeem, woi ar kahdu Sainneeku us Krohna- woi Basnizfunga- Muischu; tad tuhbalin Sinna par to jadohd tam, kam ta Grunts un Semne ihpaschi peederr, lai tas to Leetu leef isteeefahf un isfchirt.

S. 345.

Kad kahda Etrihdiba par Rohbescheem zeltahs stary weemu Sainneeku jeb Mentneeku ar ohtru tahdu, kas abbi us ta pascha Gruntskunga Semni fehsh, un kad ta Etrihdiba buhtu woi par to Semni kas winneem irr dohta us Klausifchannu woi us Rentemakfaschannu, woi arridsan par Gannibahm un Plawahm; tad tam, kas turrabs par Applehtu, wajaga pee Pagasta-Teefas Paligu mefleht. Ja tas ne warr tift Gallá, tad winsch warr eet pee Draudschu-Teefas; un ja arri ne warr apmeerimatees ar Draudschu-Teefas Spreedumu, tad winnam gan irr lauts, wehl eet pee Kreisteeefas Paligu mefleht; zaur fo tomehr Draudschu-Teefas Spreedums ne teef aisturrehts. Pee tahdu Leetu Isteeefaschanas tiffai ween jaluhfo us to, fo no farwas Semnes tas Gruntineeks katram no teem Etrihdedameem irr isdewis woi us Klausifchannu woi us Rentemakfaschannu, jo ta Nosazzifchana, kurrei katram tee Rohbeschi irraid, pastahw tiffai us to eefsch Kuntrahta norunnatu Laifu un kamehr winneem ta Semne buhs Rohka woi us Klausifchannu woi us Renti.

F. Par atliffufchas Mantas = Dallifchanu.

S. 346.

Ja pee kahdas atliffufchas Mantas = Dallifchanas, tee kam jadalkahs paschi ar Labbu ne warr ischfirtes; tad tas no winneem, kas naw ar Meeru, to usdohd pee peederrigas Teefas, luhgdams lai Teefa winnus ischfirr. Schi tohs zittus Lihdman-tineekus wiffus faazina kohpa, to Etrihdibu ismekle, un zaur sawu Spreedumu tohs Mantineekus ischfirr.

S. 347.

Tas no winneem, kas ne irr ar Meeru ar scho Teefas Spreedumu, wehl warr eet pee augstakas Teefas Paligu mekleht un Pahrraudsifchanu luhgtees. Ja tas, kas woi pee weenas woi pee ohtras Teefas to Wirsröhfku dabbuja jeb uswarreja, to praffa un stahw us to; tad ta dallama Manta irr jaapfihla zaur Teefu, un tas arri jau preefsch tahs Jsteefaschanas warr notift, ja tas, ka Rohkas ta Manta irr, peenemnigu Ap-galwofchanu ne spehj usrahdiht.

Peelikkums par Atlaulafchanu, un par to Leetu Jsteefaschanu, kas Bahrineem peederr.

S. 348.

Jau lihds schim, Semneekem par Labbu, wiffas tahdas Etrihdibas = Leetas, kas zaur augstu Basnizas = Teefu teef ischfirtas, tappe isteefatas zaur Ismekleschanu ar Mutti prett Mutti un tam buhs ta palift arr us preefschu. Bet par wiffu Widsemni weena patti tahda Basnizas = Teefa ween irr, kas tahs Etrihdibas, kas daschfahrt stary laulateem Draugeem gaddahs, isteefa, un winnas Jsteefaschanas ne warr labbi pasteigtees arri tapehz, ka teem, kas tablaki dsihwo tif gruhti Zelli irr jastaiga. Zur-klacht zaur to tahdeem arri leelafa Jstehreschana un leelakas Makfas irr. Tapehz tad nu schihs Leetas pehz teef lifts: ka tahm Semnes = Teefahm, katrai sawa Teefa jeb Aprinkt, buhs pee sewin nodarriht wiffas tahdas Etrihdibas laulata Draugu starypa, kas ta faktoht, irr mafakas Etrihdibas un fur ween irr wajadsigs tohs apmeerinaht un pastubbinahht us meerigu un mihligu Dsihwofchanu. Tomehr tam ne buhs notift bes Basniz = Teefas Simnas, bet tif ween us winnas Luhgfschanu; un pee tahdas Jsteefascha-

nas eeffch Semmes=Teefas waijaga flabt buht woi weenam no teem Mahzitajeem, kas irr augstas Basnizas=Teefas jeb Konsistoriuma Peefehdetaji jeb Uffefferi, woi Pra-westam. Pee Semmes=Teefas arridsan eeffch tahdam Strihdibas=Leetahm, kas us Utklaulafchanu rahda, tee Leezineeki warr tapt noklausiti. Tee pee Semmes=Teefas farakstiti Protokolli woi par Upmeerinafchanu woi par Leezineeku Noklaulafchanu, tee teef aissuhititi us augstu Basnizas=Teefu, ka fchi farvus Spreedumus warr nospreest pehz tahm usrakstihahm Isfazifchanahm.

S. 349.

Ja Teefa woi patti manna woi zaur zitteem Sinnu dabbu, ka woi weens, woi abbi tee Pehrminderi un Uisstahweji, kas Bahrinu Leetas walda un aisstahm, to ne darra, kas winneem peenahkaks darriht; tad Teesai peederr, to ismekleht un atlaist no fawa Pehrmindera Ummata to, kas irr atrasts par wainigu un neustizzamu. Winnâ Weetâ tuhbalin zits teef eezelts no Teefas, kam tad buhs peedsiht no ta atlaista Uisstahwetaja Mantahm to, kas, warr buht, truhkst pee Bahrina Mantahm. Ja tahdi no fawa Ummata atlaisti Pehrminderi tad wehl gribb eet schelotees pee augstakas Teefas; tad tas teem gan ne irr leegts, bet zaur to tad Teefas=Darbs ne teef apturrehts jeb kawehsts.

S. 350.

Ja Bahrini, kas stahweja appakfch Pehrminderu Upgahdafchanas, kad paschi irr nahkufchi peederrigâ Wezzumâ, ne irr ar Weeru ar kahda fawa Pehrmindera woi ar abbeju Pehrminderu Waldischanu, un ja tee warr peerahdiht, ka ta teescham effoht bijusi nelabba; tad winneem jafuhds par to pee tahs Teefas, kurras Uprinki winnu Manta tikke walbita. Schi Teefa arri tahdas Suhdsibas isteefa zaur Zimekleschanu un Nutti prett Nutti. Kas ar winnas Spreedumu naw ar Weeru, tam ne irr aisseegts, wehl eet augstakas Teefas Paligu un to Leetu Pahraudsifchanu mekleht.

Zeefafchanas un Jsteefafchanas Likkumi.

D h t r a G r a h m a t a.

Likkumi par tahdu Brihwibu un Walku Jsteefafchanu, kas Semneekam irr sawâ starpâ, tas irr, kas winneem irr weenam prett ohtru.

§. 351.

Zee Likkumi, kas schè tohy zelti, mahza, kahdas ihpafchas Brihwibas un Walkas Widsemnes Semneekem irr sawâ starpâ, tas irr zittam prett zittu, tif labbi Wih-rischkeem kâ Seewischkahin; un kâ buhs ischfirt un isteefahd tahs Strihdibas, kas scho Brihwibu un Walku pehz wissu wairaf starp winneem rohdahs. Tomehr wiffas tahdas Strihdibas, kahdas ween warr gadditees, ne warreja schè peeminneht, un ja tadeht tahdas rohdahs, par kurrahm schee Likkumi ne fo ne nosaffa, tad tohs irr jaisteefa un jaishchfirt pehz wezzu Laiku Darrifchanas, pehz kahdeem labbeem Geraddumeem, un pehz zitteem woi Widsemnes woi wiffas Kreewu-Walsts Likkumeem.

P i r m a N o d a k k a.

Likkumi par to Brihwibu eedohtees Laulibâ, un par nelaulatu Lauschu Behrneem.

§. 352.

Widsemnes Semneekem no wihrischfas un no seewischfas Kahrtas, kam irr peeder-rigs Wezzums, ta Walka irr, eedohtees Laulibâ jeb apprezetees. Tomehr teem kas gribb prezzetees ne buhs buht tif tuweem Raddeem, kam zaur Likkumeem irr aisleegts Laulibu faderreht. Brahlis ar pakkal palikkuschu Brahtaseewu, un Mahsa ar Mahsaswihru Utraitni, tâ kâ Brahta un Mahsasbehni us preekschu warr prezzetees, bes ka waijaga wehl ihpafchi kahdu Laufchanu par to isluhgtees.

§. 353.

Zauni Laudis, kas gribb prezzetees un wehl stahw appafsch Wezzaku Waldifchanas, tâ kâ arridsan tahdi, kam Wezzaki irr nomirruschi un kas stahw appafsch Pehrmin-dereem teem ne buhs to darriht bes Tehwa un Mahtes, Patehwa un Pamahtes, Maises-tehwa un Maisesmahtes un Pehrmindera Sinnas un bes winna labba Prahta.

S. 354.

Ja tahdeem kas griib prezetees irr jafuhds par wezzaku Lauschu woi Pehrminderu Nisleegschanu, tad tee luhgdamees tahdas Suhdsibas warr nest preefschâ tai Draudschu-Teesai, kurras Teefas-Alprinki tee dsihwo kas to Prezzeschanu aisleeds.

S. 355.

Mahzitajeem ne buhs falaulaht ne weenu Pahri jaunu Lauschu kam ne irr woi skaidra Apleezinaschana par to, ka winna Wezzaki (Patehws un Pamahte woi winnu Pehrminderi) ar to irr ar Meeru, woi kas ne warr usrahdiht Teefas Spreedumu, zaur ko Wezzaku Nisleegschana irr nozelta, woi kas ne irr apleezinajufchi ka tee ne stahw wairs appafsch ne kahdu tahdu wezzu Lauschu un Pehrminderu Waldischanas.

S. 356.

Deenestneekfeem, jeb Saimeslandim kas griib prezetees, tik labbi teem no wihrischkas Kahrtas kâ no seewischkas, peenahkâhs papreefsch sawu Gaddu isdsihwoht jeb isstahweht pee sawa Kunga woi Saimneeka. Bet ja schis ar Meeru woi ja winsch zittu buhtu dabbujis Weetâ, un ja tas no Pagasta-Teefas teef apleezinahts eefsch rakstitahm Grahmatahm; tad tahds Saineszilweks arri preefsch sawa Gadda warr atstahtees.

S. 357.

Kad pehz skaidri norunnatas Derribas jeb Saprezeschanas (Derribasderschanas) Abbeem irr schehl un tee atkal griib ischkirtees, tad tam gan warr notift, tomehr tad ween winni tahdu Brihwibu dabbu, kad winni wehl naw peegullejuschees. Ja tad nu tahdi atkal ischkirrahs; tad teem zits zittam jaatdohd, ko winni to Derribu zeldami zits zittam irr dewufchi. Ja ta Bruhte atfakfa, un tai irr peenemmigs un geldigs Utsazschanas wahrds; tad tai buhs atdohd Bruhtganam wissu to, ko no winna bija dabbujufi un turpretti winna atpakkal dabbu arri to, ko Bruhtganam bija schinkofufi. Bet kad ta Bruhte bes geldigas un peenemmigas Wainas, grohsidamees ween atfakfa; tad winna ne warr praffiht appakkal, ko Bruhtganam bija dewufi, bet winnai buhs atdohd Bruhtganam ko winsch tai bij dewis. Tapat arridsan noteef pee Bruhtgana, kad winsch woi kahdas Wainas pehz woi bes ne kahdas Wainas Bruhtei atfakfa.

S. 358.

Laulatai Seewai peederr wiffas winnas Wihra Brihwibas un Wallas, un ta schim lihds ee=eet eefsch winna Dsihweskahrtas. Tadeht ja Widsemnes Semneeze brihwa buhdama dsuntu Wihru apnemun tad winna padohdahs tam ko Kreemu-Walsts Likkumi par to nosakfa.

S. 359.

Kamehr Widssemnes Semneeku laulati Draugi dsihwo kohpâ, tamehr arri winneem kohpâ peederr wiffas winnu Mantas. Bet ja wiini ko irr norunnajufchi par to, fas to zittadi notaisa, un tas irr notizzis pirms wiini bija laulati; tad paleef pee tahdas winnu Norunnafchanas.

S. 360.

Semneezei Utraitnei fas warr parahdiht ka ne us gruhtahm Kahjahm irr pakfal palikkufi, tai bes wiffas zittas Mekleschanas pee Teefahm irr lauts, 5 Mehneschus pehz sawa Wihra Nomirfchanas atkal apprezetees. Utraitne fas gruhta palikke pakfal, ne warr agraki eedohteas ohtrâ Laulibâ, ka kamehr pehz sawahm feschahm Neddelahm irr bijufi Basnizâ.

S. 361.

Semneeks Utraitnis bes wiffas Mekleschanas pee Teefahm warr atkal eedohteas Laulibâ, kad trihs Mehneschi pehz wiina laulatas Seewas Nomirfchanas irr pagallam.

S. 362.

Kahdam Tehwam woi kahdai Mahtei, fas atkal gribb eedohteas Laulibâ, un kam no sawahm pirmahm Laulibahm Behrni irr, teem, pirms jaimu Laulibas Kahrtu usnem, papreefsch irr jaislihdsinajahs ar saweem Behrneem par to Mantu, fas scheem nahkabs, woi no sawas Mahtes, woi no sawa Tehwa. Tadeht tahdam Tehwam woi tahdai Mahtei sawa nomirruscha laulata Drauga Mantas irr jausdohd pee Pagasta-Teefas, fas isklausa no ta nomirruscha laulata Drauga tuwakeem Kaddeem: woi ta Manta irr usdohta pehz Taisnibas, un ja tam tâ irr, tad Pagasta-Teefa to apleezina zaur kahdu rakstitu Sihni, bes kurras Parahdischanas ne weens Mahzitais ne drihkt tahdus laulaht.

S. 363.

Ta atlikfufchas Mantas Datta, fas Behrneem peederr no pirmas Laulibas, lai ta nu buhtu teem Behrneem peekrittufi woi no nomirruscha Tehwa woi no nomirruschas Mahtes, ta teef wal dita no ta no winnu Wezakeem, fas eedohdabs jaimâ Laulibâ, bet tâ, kâ ta Nomirruscha tuwaki Kadidi arri sinna par to Waldischanu.

S. 364.

Widssemneezes Bandasbehrni jeb tee, fas ne irr dsimmufchi Laulibâ, paleef pee sawas Mahtes-Kahrtas; bet kad winnu Tehws pehz Laulibu saderr ar to Mahti, tad

tee Behrni zaur to arridsan wiffas tahs Brihwibas eemanto, kas tahdeem Behrneem peederr, kas irr dsimmuschi Laulibâ, un tee tahdi tad teef usnemti pee sawa Tehwa Kahrtas.

S. 365.

Par Bandasbehrna Tehwu irr turrans tas, kas woi ne warr leegtees, ka winsch to Mahti irr peegullejis, woi kam warr peerahdiht, ka winsch to irr darrijis, un kam ne isdohdabs ko winsch tahdai Parahdischanai pretti eemett. Tahdam kamehr winsch dsihwo un kamehr tas Behrns wehl ne spehj pats sawu Usturru pelnitees, irr jagahda schin sawam Behrnam Maifi un Drehbes lihds desuitam Gaddam.

S. 366.

Kad kahda Bandesbehrna Mahte isfacka us kahdu no Leelungu Kahrtas, ka winsch tam Behrnam essoht tas Tehws, un schis arri ne leedsahs; tad tas Behrns, kamehr winnam wehl naw peederrigs Wezzums, paleef pee sawas Mahtes Kahrtas, ja zittadi winna Tehws winnu naw peenehmis, gribbedams winnu likt ismahzihht un isaudseht us zittu Dsihweskahrtu. Usaudsis winsch warr Dsihweskahrtu usnemt, kahdu pats gribbedams.

S. 367.

Wissemmes Semneeka tehwischkiga Warra pahr saweem Laulibâ peedsimmuscheem Behrneem buhs buht tahda, ka wiffas Kreewu-Walsts Likkumi to nosacka, un ja par tahdu Warru daschkahrt kahda Suhdsiba un Strihdiba zeltahs; tad ta pee Semneekem teef isteefata us tahdu paschu Wihsi, ka pee teem zitteem schihs Gubernementes brihweem Sedsihwotajeem.

S. 368.

Tomehr schihs tehwischkigas Warras pehz wehl tas irr janosacka; prohti, ka neweenam Semneekam ne buhs sawu Behrnu, kad tas jau 17 Gaddus wezss irr, zittam kahdam Zilwekam nodohht Deenestâ, ja Behrns pats naw ar Meeru ar to.

S. 369.

Behrneem, kas no kahda Semneeka woi no kahdas Semneezes, kam pascheem sawâ Laulibâ Behrni ne irr, teef peenemti par saweem Behrneem un furru Naddi ar to irr ar Meeru, teem tahdeem peenemteem Behrneem peederr wiffas tahs Waltas un Teefas, kas Tehwa un Mahtes meefigeem Behrneem peederretu. Bet par tahda Behrna Peeneemshanu allaschin pee Teefas kas irr jausnemm eelsch Teefas Mastieem; lai pehz ne zeltahs ne kahdas Strihdibas un Schaubischanas par Mantu-Dallischanu.

Dhtra Modalka.

Par Pehrinderu-Buhfchanu un par zitteem Aisftahwetajeem.

§. 370.

Widsemmes Semneeks un Semneeze paleef Behrnufahrtâ, kamehr wehl 17 Gad-
dus ne irr wezzi. Tomehr paschi ween samu Mantu walduht, winneem tad wehl pee-
friht, kad irr diwidefmit un weenu Gaddy wezzi.

§. 371.

Par Bahrinu Mantahm un par winnu Usraudsfichanu Pehrinderi gabda.
Aisftahwetaji teef zelti no Teefahm tahdeem Zilwefeem, kas Sweschumâ irr, (tad, kad
pehz Teefas-Liffumeem tas buhtu wajadfigs); tahdeem, kas irr nosaukti no Teefahm
par Zschkehrdejeem; tahdeem kas samas Leetas nelabbi walda; un tahdeem, kas naw
pee pilna Prahta. Seewischkas, kam gan peederrigs Wezzums, bet kam ne kahda
Preekfchneeka naw, paschas fewim israuga tahdus Wihrus, kas winnas un winnu
Leetas aisftahw.

§. 372.

Bahrineem tee Pehrinderi teef likti, woi no winnu Wezzakeem, pirms schee
mirft, woi ja schee saweem Behrneem tohs ne buhtu sagahdajufchi, no Pagasta-Teefas.
Tee kas irr israudfiti us to, tee par Pehrindereem teef apstiprinati no Draudfchu-
Teefas, kad Muifchas-Waldineeks papreekfch irr apleezinajis, ka winni geld us tahdu
Ammatu.

§. 373.

Pee katras Pehrinderu Waldifchanas buhs eezelt woi weenu woi diwus Gohda-
wihrus, kas proht rakstih un kas wiswairak irr nemmami no paschu Bahrinu Mad-
deem.

§. 374.

Tahds Semneeks ween tahdu Pehrindera Ammatu warr nowehrft no fewim,
kam wairak kâ 5 Behrni irr; woi tahds kas jau stahw eekfch tahdas Pehrinderu-
Waldifchanas, fur winnam dauds Darrifchanas irr; woi kas pahri pahr 60 Gaddeem
irr wezs, woi Nabbags, woi Wahjfsch, un Slimneeks, woi beidsjht arri tahds kas jau
stahw zitta kahdâ Pagasta-Ammatâ.

§. 375.

Ja maseem ne peeaugufcheem Behrneem winnu Mahte patti wehl irr dsihwa, un
ja nomirris Tehws ne fo ihpaschi par to irr nospreedis; tad tai Mahte teef peedohts par

Pehrinderu weens Gohdawihrs no Pagasta-Laudim un zif ween warr buht no nomirruscha Tehwa Raddeem. Schin Pehrinderam waijaga skaidri sinnacht par wissu Mantu, fo tas Tehws irr astahjis (S. 129), un winnam peenahfahs Mahtei buht pee Rohkas ar labbu Padohmu, fur irr waijadfigs. Tadeht arridsan Mahtei, eefsch wiffahm Mantibas-Leetahm, ne buhs ne fo nodarriht bes winna Sinna.

S. 376.

Ja abbi, Tehws un Mahte irr apinirruschi; tad tee Pehrinderi, kas irr eezelti par tahdeem woi no teem mirruscheem Wezzakeem woi no Teefahm, tuhda lin mefle pakkal pehz tahs pakkal paliffufchas Mantas, to fahrtisfigi faleef, wissu sweschu Mantu no tahs atschkirdami, un tad to usraksta skaidros Raktos. Schohs Raktus par Bahrimu Mantahm tee Pehrinderi nodohd pee Pagasta-Teefas; un kad tad no to Nomirruschu Mantahm tee Parradi, kas daschfahrt warr buht, irr islihd sinati; tad tas kas no Mantahm wehl atleef, zaur teem Pehrindereem teef isdallihst pehz Riffumu Nofazzifchanahm. Pee schihd Isdallifchanas teem tuwakeem Bahrimu Raddeem waijaga klahht buht.

S. 377.

Ja wiffi Mantineeki wehl ne irr 15 Gaddus wezzi, un ja ta dalkama Manta irr woi Lohpi un Sirgi fo usturreht dauds makfa, woi zittas kahdas Leetas kas drihs isnihst un grubti irr glabbajamas; tad schi tahda Manta teef pahrdohda, zif labbi ween warr; un schi Pahrdohschana noteef appafsch Pagasta-Teefas Usluhfoshanas, un ta ka Muischaswaldineeks arri par to sinna. Bet ja wiffi Mantineeki jau pee pazmits Gaddus irr wezzi, tad bes winnu Wehleschanas tahdu Mantu ne warr pahrdohd.

S. 378.

Ja gattawa Nauda, kas pee tahm Mantahm irr atrabbusees, tapatt ka ta Nauda, kas irr eenahfufi par tahm pahrdohdahm Leetahm, bes wiffas Kaweschanas irr janodohd pee Pagasta-Teefas. Ur scho Naudu papreefsch tee Parradi teef makfati; ja kahdi Parradi irr jamakfa. No ta, kas atleef teef atnems tif dauds, ka waijaga par Bahrimu Peetifschanu un Audifschanu. Kas tad wehl atleef, tas teef isdohst us Mogleim jeb Intreffehm to mehr ween tahdeem kam to drohschi warr ustizzeht. Ja bes teem Mogleim jeb Intreffehm, kas ifgaddus eenahf, ne warr peetift, tad ta atleekama Nauda teef dahwata Leefkungu Beedribai jeb Ritterschapei, lai ta ja gribb, to nemm pee ferwis, kamehr tee Bahrimu buhs usaugufchi un lai ta ifgaddus tahs gadshahrtigas Intresses makfa ta ka Riffumi leef. Bet ja warr peetift bes tahm Intreffehm, tad

ta atleekama Nauda tai Widsemmes Kreditkaffe *) teef dohta, lai tur stahw un lai Intresses no Intressehm jeb Augli no Augteem ifgaddus krahjahs un eet Wairumâ. Za turpretti ta atleekama Nauda irr tik masa Leeta, ka to drohschi ne warrehs ne fur isdoht us Intressehm, tad ta teef glabbata Pagasta=Lahdê teem Bahrineem par neaisfahrtu Mantu.

S. 379.

Pehrindereem peenahkabs pawiffam par to gahdaht, ka tee winneem pawehleti Behrni wissu to labbi ismahzabs, kas Wihrischkeem woi Seewischahm no Semneekuhahrtas peeklahjahs simaht un prast. Pehrindereem irr jagahda arri par to, ka schee tahdi Behrni teef isdohti kabhâs labbâs Weetâs un us Deenestu un Kalposchanu. To waijaga darriht tapehz, lai winnu Usturrefchanu ne tik dauds makfa, woi lai winnu Mantasdalka, zif ween warr buht, winneem wessela teef glabbata, winneem pascheem par Labbu pehz laikâ kad jau buhs usauguschi. Zif ween tahdi Behrni, kam brihnum mudra jehdsiga weegla Galwa irr, warr tift mahziti kabhâs gudrâs Skohlâs, kas Naudu makfa.

S. 380.

Wissu ko Pehrindereem irr nehmschi sawâ Glabbafchanâ Behrneem par Labbu, to teem arri buhs labbi glabbahht un fargahht un atbildeht par wissu to, kas no tahdahm Leetahm fuhd un aizeet Pohstâ zaur winnu Wainu, woi zaur winnu Newihshofchanu woi zaur winnu Wiltihu.

S. 381.

Weenreis par Gaddu, Dezemberâ Mehneschâ, teem Pehrindereem peenahkabs preeksch Pagasta=Teefas atbildeht no sawas Annmata=Waldifchanas; un ja daschahrt Pagasta=Teefa pee winnu Waldifchanas ko atrastu, kas winnai tâ kâ ne patiftu, un ja winna tadeht teem pawehletu ko darriht zittadi, tad Pehrindereem peenahkabs, to pasemnigi nemt pretti.

S. 382.

Pee Pagasta=Teefas ihpaschi Nakti jeb ihpaschas rakstias Grahamatas teef turretas, kas norahda, kâ Pehrindereem sawu Annmatu walda; un tahs teef farakstias us

*) Kreditkaffe irr ta Sabeedroschana no dauds Widsemmes Leelungeem, kas irr sabei-drojufchees us to, Naudu no schihs Beedribas nemt us sawahm Muischahm un par to Utdohschanu galwoht ar wiffahm sawahm Muischahm. Kas schai Kreditkaffe Naudu isdohd, un kam ne waijaga ifgaddus tahs Intresses jeb Auglus prassihht, tas par scho Naudu fewim Auglus no Augteem warr pelnitees.

tahdu Wißi, fã Munsturis E. to israhda. Schiini Grammatã teef eerakstita, fã zaur Pehrindereem usrakstita Manta, tee Nehkencjuni, tã fã Pehrinderi tohs usdewufchi un peerahdijufchi woi ar Wahrdeem woi eefsch Naksteem, un pehdigi tur arridsan teef farakstihits tas, fo Pagasta-Zeefa eefsch Pehrindereu Aminata Leetahm pawehl un nolcek.

S. 383.

Schee paschi Rikkumi, fas tahdeem Pehrindereem irr dohti, fas Bahrinu Leetas walda, geld arridsan, fãd zitteem fãhdeem jau usauguscheem Zilwekeem, fãhdi Nisstahwetaji teef dohti. Tomehr pee teem, fas pecauguschas Seewischkas aistahw, irr zitta Buhshana.

S. 384.

Bahrineem, fas wehl naw usaugufchi un kam nei Tehws nei Mahte irr, tã fã ahrprahtigeem Zilwekeem Pehrinderi teef zelti.

S. 385.

Tahdam, fas sawas Leetas flikti apkohpj, prohti tahdam, fas zaur Slinkofchanu un Plihtefchanu sawu Labklahschanu pats isnihzina un fas ne warr prohjan tift, un fas tabehl ar sawahm Klausichanahm un Dohschanahm paleef wainigs augstam Krohnam, wainigs tam Kungam us fã Semne winsch dsihwo, fas ir paschus tohs Sawejus ne apkohpj un ne apgahda; — tahdam Pagasta-Zilwekam Pagasta-Zeefa zelt weenu sinnamu Gohdawihru preekschã, kam gan waijaga buht no Sainneeka Nahrtas, lai tas tahdu Palaidoni un winna Leetas walda. Ja schis ne gribb padohtees appafsch winna un ja tas winnam turrabs pretti, tad Zeefai buhs tahdu pahrmahziht un strahpeht.

S. 386.

Tahdam Nisstahwetajam jeb Preekschneekam peenahfahs gahdãht par to, fã tas winna Usluhkofchanai pawehlehts Semneeks wissu to darra un klaufa, fas winnam peenahfahs darriht un klausiht un arri fã winsch sawu Mahju kohpj. — Tuhdalin Ruddeni pehz pabeigtas Kulschanas tam Nisstahwetajam ar sawu Appafschneeku irr ja-aprehkene, zif ilgi schis ar to iskultu Rabbibu gan warroht istift, woi, fas sinn, winnam wehl fas pahri paleef, fo warrehs pahrdohht un zeef tas buhs. Bet papreeksch no scha Alleekuma irr jaatrehkene un janoschkirr wiß tas fas wehl irr janodohd. Pehz tam ta Sehfla teef atschkirta un paglabbata un tas Nisstahwetais nomakfa fas Krohnam nahfahs, un to Rentesdaudu un zittus Parradus, un beidsiht noneß Pagasta-Zeefai to Sinnu par wissu to, fo winsch irr darrijis.

S. 387.

Tadehl tahdam Saimneekam woi Rentineekam, kam sawas Palaischanas pehz, tahds Nisstahwetais irr zelts preekschâ, ne buhs us ne kaut kahdu Wihsi un itt ne fo no sawas Labbibas un zitteem Semnes-Äugleem pahrdobt, ja winna Nisstahwetais ne sinna par to. Tâpatt winnam arri ne buhs bes scha Nisstahwetaja Simnas itt ne kâ faderrecht par fo, woi kahdu Kuntrakti zelt. Ja winsch tomehr tahdai Nisleegschanaï pretti turrabs, tad ne ween winsch pats tiks strahpehts no Pagasta-Zeesas, bet arribant tee, kas winnam irr pahrdewuschi, woi fo pirkuschi no winna, woi fo norunnajuschî ar winnu, pasaude sawu Teesu.

S. 388.

Tahdi Nisstahwetaji un Pehrinderi, kas woi Bahrineem woi tahdeem irr peelitti kas ne irr pee pilna Prahta, tee par sawu Amnata-Waldischanu un Darbu ne warr ne fo prassibt; bet Palaidomu Nisstahwetajeem peedert peežas Prozentas no sawa Nisstahweta Mantas Äugleem, kas atleek kad papreeksch irr nonemts un atschirts, kas irr ja-nouemm un jaatschirt.

Trefcha Rodalla.

Par to Walku kas ikfaram irr par sawahm ihpascha Mantahm.

S. 389.

Widsemnes Semneekam ta Walla irr tâpatt kâ arribant zitteem Kreemu-Walfts Appakschneekem, fo notaisiht un nosazziht par sawahm Mahjas-Leetahm, jeb par sawu kustamu Mantu, un par to fo winsch pats ferohn ar Taisnibu irr eepelnijees, un to atstahnt kam winsch grihb, ja ween tas noteek us tahdu Wihsi, kâ Riffumi preekschrafsta. Bet par sawu nekustamu Mantu, Semnes-Gabbaleem u. t. j. p. fo winsch no saweem Raddeem irr eemantojis, winsch ne drihst ne fo notaisiht kas winna tuwateem Raddeem buhtu par Stahdi.

S. 390.

Pehz Teefas-Riffumdeem daschreis arri kas kahdu Leetu woi Teesu warr eemantobt zaur fo, ka winsch parahda preeksch Teefas ka winsch zaur ilgeem Gaddeem scho Leetu woi Teesu effobt turrejis un tomehr tik ilgî ne weens Zits to ne mas ne mellejis, kaut gan to buhtu warrejis. Bet lai rikkai tas, kas dohna tâ fo eemantobt, tohs Gaddus ne skaita no ta Laika, kad wehl bija Dsuntuwihrs.

Aiskaweta un ne mefleeta Teefa pehz kahdeem Gaddeem isfuhd pawiffam. Tapehz nu zaur to aikal zits kahdu Leetu woi Teesu warr dabbut un fewim eemantoh; prohti, kad eefsch ta Brihscha un Laika, kas pehz Teefas-Likkumeem irr nospreestis, ne kas tahdu peenahfamu Teesu (Dohschanu woi Darrischanu) naw praffijis no winna; woi kad eefsch scha nolikta Laika ne kas winnam naw usstribdejis ka tahda Leeta woi Teefa winnam peederroht; woi arri kad tik ilgi ne kas winnam naw leedstis darriht pehz kahdas Teefas jeb Wallas.

Schis Teefas-Likkums ween irr dohts tapehz, lai ikweens to paturr, kas tam irr un peederr pehz Teefas, un lai welti ne fahf teefatees ar zitteem. Tapehz schis Teefas-Likkums arri tam ween nahf par labbu, kas turklaht taifnu Sirbi turrejis, prohti, kam to warr tizzeht, ka winsch pats un arri tas, no ka winsch to Leetu irr pirzis woi eemantojis, ne sinn un naw sinnajis, arri to ne warrejis summaht, un ka arri winnam ne peenahzehs summaht: Ka zits to ka Teesu warretu praffiht no winna; woi ka fchi usstribdeta Leeta zittam peederroht, woi ka fchi Teefa jeb Walla winnam ne peenahfthohs. — Wehl fchi Teefa tikkai tam nahf par labbu, kas weenumehr no Weetas scho Leetu turreja woi pehz schih's Teefas darrija eefsch wiffa ta Laika, kurrâ pehz Teefas-Likkumeem kahda wezza Teefa suhd; un arri, wiffspehdigi schis Teefas-Likkums nahf par labbu tikkai tahdam, kas to Leetu irr eemantojis pehz Teefas un Taifnibas, bet ne kad tahdam kas turpretti to Leetu woi Teesu irr dabbutis pee fewis tamehr, kamehr tas, kam fchi Leeta woi Teefa peederreja, bija tahf noht. Tadeht nu arridsan ne kas sagtas Leetas ne warr eemantoh zaur to ka winsch tahs irr turrejis ilgus Gaddus un ne weens tahs naw praffijis no winna.

Schis Laiks kamehr famu Leetu woi Teesu waijaga mefleht, ja tai ne buhs palift par aiskawetu un pasuddeschu, irr desmits Gaddi, un schis Laiks no desmits Gaddeem buhs arridsan geldeht pee Isteeefaschanas par tahdam Etribibahm, kas woi Semneekeem irr prett zitteem Laudim, woi scheem prett Semneekeem. Bet schis Laiks un ta Semantofchana zaur to fo fauz wezzu aiskawetu Teesu, ne geld wiff, kad Semneeki stribdahs par kahdeem Semnes-Gabbaleem, kas winneem irr Dohfâ dohta no ta Kunga kam ta Grunts peederr; jo pehz Teefas-Likkumeem tahds, kam ta Grunts ne peederr un kas wimmu tik ween Nuglu dehl turr us kahdu Laifu, tahds nei Semnes-Gabbalu paschu nei kahdas Wallas un Teefas par to ne warr eemantoh, zaur to fo fauz wezzu Teesu. (Luhfo S. 340.)

S. 393.

Tee kas bija Behrmuhartā un kurreem, kamehr wimmi bij Behrni, kahda tahda Leeta woi Teefa sudde, tee sawu wezzu Teesu warr mekleht un to list isteefahf eefsch weena Gadda un feschahm Meddelahm, kas irr rehkenejamas no ta Brihscha fur wimmi eenahze peederrigā Wezzumā.

S. 394.

Ja kas pee Teefas gribb suhdseht par to, ka kahda Leeta, ko winsch irr pirzis, effoht wainiga un slihta; tad tam buhs tahdu sawu Suhdsibu eesuhdseht diwi Meddelas jeb 14 Deenas pehz tahs Deenas, fur winsch to Leetu pretti nehmis. Kas ilgaki uskawejahs tas sawu Teesu saude. Bet kad pee tahs Leetas, ko kas pirke, tahs Wainas tuhda lin warreja redseht, tad ne kahda Suhdseschana par to ne teef pretti nemta no Teefas.

S. 395.

Kad kas kahdu Leetu atrohd, un tas kam ta Leeta peederr ne irr sinnams; tad tas kas to irr atraddis to ne drihst tuhda lin paturrecht par sawu, bet winnam schihs atrastas Leetas deht irr jadarra tā:

- 1) Tas, kas kaut kahdu Leetu atrohd tas to nonefs pee Muischaswalbineeka. Schis tanni pirmā nahkamā Teefasdeenā Pagasta-Teefai Sinnu dohd par to Leetu ko zits irr atraddis, un to Leetu paschu arri winnai nosuhta. Ja schi Leeta 25 Kubbulus Pappihranaudas ween irr Wehrte, tad Pagasta-Teefa gahda, ka tas teef issluddinahts Wasnizā; bet ja schi Leeta wairak irr Wehrte ka 25 Kubbulus Papihra Naudas, tad winna teef issluddinata ne ween Wasnizā bet arridsan eefsch tahm driffetahm latwiskahm Awisehm.
- 2) Ja ta Leeta, ko zits irr atraddis, irr tahda, kas drihs sawainojahs un woi paleef wezza kad wimmu ilgaki turr, woi eefsch sawas Wehrtes suhd un paleef masaka; tad pehz diwi Meddelahm ta pee Draudschu-Teefas teef pahrdohhta tam kas wissuwairak par to dohd, prohti Uthruhpe jeb Alukzionē. Ta Nauda, kas eenahf, teef glabbata pee Teefas tam par Labbu, kam ta Leeta peederr.
- 3) Ja pehz tam, kad ta Leeta irr tikkusi issluddinata, tas, kam ta Leeta peederr, nahf pehz to; tad winsch dabbu woi to Leetu paschu, woi to Naudu kas pee Pahrdohschanas eenahze, bet winnam irr jaismaksā tas, kas irr isdohts un turklaht tam Utraddejam Pateizibasnaudu pehz tahs Leetas Wehrtibas, tā kà abbi paschi warr salihgt, bet ja ne salihgt tad Teefa wimmus ischfirr.

4) Ja tas, kam ta Leeta peederr, ne mefle pehz to, kanehr Gads un seschas Neddelas apeet; tad Draudschu=Teefa Uthruppe jeb Ukzionè to Leetu pahrdohd un no tahs Mandas, kas eenahk, to treschu Dattu tam Utraddejam dohd, un tahs divas Dattas eeleeft eefsch wiinna Pagasta-Lahdes.

S. 396.

Kad Zubrasimallâ kahdas Leetas no grimmuscheem Kuggeem woi zittas kahdas Leetas zaur Wilneem teef peedsihtas (peenestas) un kad ne irr sinmans kam tahs Leetas peederr, tad tam kas tahs Leetas atradde buhs tuhdaim par to Einnu doht tai tuwafai Draudschu=Teefai. Schi Draudschu=Teefa atkal Einnu par to aislaisch Gubernementes Waldischanai, kas gahdahs par to Sluddimaschanu. Par Pateizibas Naudu tas Utraddeis dabbu to Dattu ko Kreemu-Walsts Likkumi nospreesch.

S. 397.

Jau tee Wahrdi: „manna Manta, manna pascha Manta, tas man peederr, to israhda, ka Widsemnes Semneekam ta Walla irraid no sewim nowehrft wissu Skahdi, wissu Kaiti un Pohstu, ko zits winnam gribbetu darriht pee wiinna Mantahim un pee kaut kahdas Leetas, kas winnam peederr, un ka winsch tahdu Zihweku kas to darra warr apfuhdseht pee Teefas.

S. 398.

Ja kas ko irr aisnehmis no ohtra, un ja ar scho to Deemu irr norunnajis kad winsch to atdohs ko irr aisnehmis, un ja winsch turflaht wehl ko no sawahm Leetahim tam Nisdewejam Kihlam irr dewis; tad schi Kihlam dohta Leeta, jeb schis Kihls wehl ne peederr tam Parradudewejam, kad tai norunnatâ Deenâ tas Ohtrs sawu Wahrdu ne irr turrejis. Schim Parradudewejam zaur to ween ta Walla peederr, eet pee Teefas un luhgtees: lai Teefa scho Kihlu pahrdohd, winnam to Parradu ismaksfa no tahs Mandas kas eenahk, un tad kas wehl atleef, atdohd tam, kam tas Kihls peederreja.

Zettorta Rodalla.

Par atliffuschas Mantas=Dattischanu.

S. 399.

Ko nomirris Widsemnes Semneeks no Mantahim atstahj, tas pehz wiinna Mirschanas peekriht Mantineekem, woi pehz ta Nomirruscha pascha Wehleschanas, woi pehz Teefas-Likkunneem, ja tas Kommirris par to naw ne ko nosazzijis. Jffatram kas bes

Zeesas Nowehleschanas fahdu atliffufchu Mantu irr usnehmis, woi to nehmis pee ferwis, tam irr jagalwo tik labbi par to, ka ta atliffufi Manta paleek wessela, ka arridsan par ta Nomirruscha Parradeem un par wissu, fo pehz Zeesas-Liffuneem warr prassihit no winna, Mantineeka buhdama. Ja tas kas nomirre bija Sainneeks woi Mentineeks, tad no tahs Mantas fo winsch atstahj papreeksch wissa swescha Manta teek atschkirta.

A. Ka buhs palikt ar Mantahm kad tas Nomirris pats naw ne fo par to nosazzijis.

S. 400.

Kad Widsemnes Semneeks nomirrt bes ka winsch fo buhtu nosazzijis par sawu atstahu Mantu un ja winnam pakkal paleek Utraitne ar Behrneem, kas tai irr no schi sawa nomirruscha Bihra; tad ta Mantas Waldischana gan paleek pee tahs Utraitnes, tomehr ar sawa Uisstahwetaja Sinnu un ar Behrnu Pehrmindera Sinnu. Schi Waldischana pee tahs Utraitnes paleek lihds tam Laikam, kad tas wezzakais Dehls buhs peeaudsis, un ja tikkai Meitas irr paliffufchas, tad paleek lihds tam Laikam, kad weena no tahm tiks isprezzeta. Bet kad Mahte to Mantu woi nelabbi walda, woi kad patti atkal apprezzejahs, woi arri kad ta Utraitne ne gribb wairs palikt sawa nomirruscha Bihra Sehta jeb tai Mahja, fo tas dsihwodans waldira; tad Behrnu Pehrminderam peenahkabs, wissu to Mantu dalliht un ta Utraitne, kad papreeksch sawu Puhru irr atnehmuft, Behrna Dattu dabbu. Schi Datta pehz Mahtes Nomirruschanas atkal teem Behrneem peekriht.

S. 401.

Kad fahda Mantiba teek dallita; tad tahdeem Behrneem, kas fahdu Paligu irr dabbiufchi no sawa nelaita Tehwa, woi pee Mahjas Usneimschanas woi pee Isprezzeschanas, schi Datta japeeness klacht jeb ta irr japeerehkene, ka lai wissi Behrni weenlihdsigas Dattas dabbu.

S. 402.

Ja Behrni no diwahm woi wehl no wairak Paulibahm paleek; tad ta Mantas Waldischana paleek pee tahs Utraitnes lihds tam Laikam fur tiks dallita, ka jau irr nosazzijis S. 400. Tomehr no Utraitnes Waldischanas irr jaatschkirr ta Manta kas winnas Pabehrneem nahkabs no sawas Mahtes jeb no sawahm Mahtem. Schi tahda Manta scheem Pabehrneem par labbu ihpaschi teek waldira no winnu Pehrmindereem.

Kad pehz ta Manta teef dallita; tad tee Behrni no diwahm woi no wairaf Paulibahm lihds ar to Utraitne pa Galwahm un weenlihdjäs Dattäs Tehwa un Bihra Mantu isdalla sawâ starpâ, bet katras Paulibas Behrneem paleef ihpaschi atfal sawas Mahtes Manta. Ja, kamehr ta Utraitne ta Bihra Mantu irr waldijusi, schi Manta irr peeaugusi, tad wiffi weena Tehwa Behrni, no zif Paulibahm tee ween buhtu, fohpâ un weenlihdjäs Dattäs eeksch tahs peeauguschas Mantas dattahs.

S. 403.

Ja Utraitne ne irr pakkal palikkusi, tad tee Behrni kas irr woi no weenas Paulibas woi no wairaf Paulibahm to Tehwa Mantu isdalla stary sewim weenlihdjäs Dattäs un pa Galwahm; tomehr, kas katras Paulibas Behrneem nahfahs no sawahm Mahtehm, tas winneem ihpaschi paleef.

S. 404.

Ja Behrni no pirmas Paulibas pakkal paleef lihds ar Pamahiti; kam paschai Behrni naw: tad ta Pamahite papreeksch atnemm sawu Puhru un dabbu tad to Puffi no tahs ar sawu Bihru eekrahtas Mantas.

S. 405.

Behrni, kas bija dsimmuschy preeksch Paulibas, bet ar kurra Mahti pehz tas Tehws liffe salaulatees, tee dabbu no sawa Tehwa Mantahm tikpatt leelu Dattu kâ winnu Brahli un Mahses, kas pehz peedsimme.

S. 406.

Widsemnes Semneezees Bandasbehrneem tik ween Mahtes Manta peekriht, un teem naw ne kahda Dalla pee sawa Tehwa Mantahm, kaut schis arridsan buhtu skaidri sumams. Kad ta Mahte pehz apprezzejahs ar zittu Bihru un wiannai mirstoht Behrni pakkal paleef kas dsimmuschy eeksch schihs Paulibas, tad schee lihds ar teem Bandasbehrneem dattahs eeksch sawas Mahtes Mantas pa Galwahm un weenlihdjäs Dattäs.

S. 407.

Kad Widsemnes Semneezei mirstoht Bihrs un no scha Bihra Behrni paleef pakkal, tad tas Bihrs no sawas Seewas un tee Behrni no sawas Mahtes Mantas weenlihdjäs Dattäs dabbu. Kamehr schee Behrni paleef pee Tehwa, un kamehr tas ne eedohdahs ohtrâ Paulibâ, tanehr tam kâ sawu Behrnu meesigam Pehrminde-ram ta Waldischana par Mahtes Mantu peekriht lihds tam Laikam fur wiffi Behrni irr peeauguschy.

S. 408. Ja abbi Wihrs un Seewa mirst bes ka tee ko buhtu nosazzijufchi par sawahm Mantahm un bes ka teem dsihwi Behrni paleef pakkal, tad winnu tuwaki Mantineeki irr winna Behrnu Behrni. Schee to Mantu dalla stary fewim, tomehr ne pa Galwahm bet pa Ziltim; prohti, us tahdu Wihfi: Wezzaku Wezzaku Manta teef isrehkeneta tik dauds Dattas zif teem to Behrnu bija. No scheem Behrnubehrneem katrs Zilts dallahs weenlihsas Dattas eefsch tahs Dattas, kas winna Wezzakeem buhtu peekrittufi ja tee wehl buhtu dsihwi.

S. 409.

Ja kahds Wihrs nomirst kam nekahdi Pehznahkami naw, tad winna Utraitne, kad papreefsch irr atschkirta ta nekustama Manta, ko tas Wihrs pats bija eemantojis no saweem Raddeem, un kad ta Utraitne arri sawu Puhra-Zeesu irr atnehmufi, dabbu no sawa Wihra Mantas weenu Puffi un to ohtru Puffi dabbu ta nomirruscha Wihra Raddi, kas pehz appakkal skaitamas Kahrtas *) winnam irr tee tuwaki. Un ja arri tahdi Raddi winnam ne buhtu, tad schi ohtra Puffe peekriht teem meefigeem Brahleem un tahm meefigahm Mahfahm no ta Nomirruscha. Us tahdu paschu Wihfi tas Wihrs kas paleef pakkal, manto; ja winna Seewa bes Behrneem mirst.

S. 410.

Kad ta, ka irr peeminnehts, noteef; tad meefigi Brahli un meefigas Mahfas to Mantu sawa starypa dalla weenlihsas Dattas, un ja winneem jadallahs lihds ar meefigeem Brahla-woi Mahfas-Behrneem, tad schee kohpa dabbu to Dattu kas buhtu krittufi us winnu Wezzakeem, ja tee wehl dsihwotu; tas irr: winni paleef par lihds-mantineekeem ne pa Galwahm bet pa Ziltim.

S. 411.

Ja ne kahdi meefigi Brahli un nekahdas meefigas Mahfas irr, bet ween Brahla-woi Mahfas-Behrni, tad tee to Mantu stary fewim dalla pa Galwahm, tapehz ka winni wiffi weens ka ohtrs tikpat irr tuwu Raddi kam, kas apmitre.

S. 412.

Ja ne irr ne kahdi, nei no appakkal skaitamas (Kahrtas) nei no tahs us preefschu skaitamas Kahrtas, nei arridsan meefigi Brahli un Mahfas, un meefigi Brahlu-

*) Appakkal skaitama Kahrtas: t. i. kad tohs Raddus ta skaita ka eefahf skaitiht no Behrneem, un tad ta faktoht, uskaph jeb appakkal skaita lihds Tehweem, Tehwu Tehweem u. t. j. p.

un Mahfas-Behrni, tad dallahs eeksch ta Nomirruscha Mantas winna Pufsbrahli un Pufsmahfas, prohti tee, kas irr woi no weena Tehwa bet ne no weenas Mahtes, woi no weenas Mahtes bet ne no weena Tehwa. Pufsbrahlu- jeb Pufsmahfu-Behrneem irr tà jadallahs, kà S. 410 un 411 irr mahzihts.

S. 413.

Ja arridsan tahdi Raddi ne buhtu, tad Tehwa- un Mahtes-Brahli un Mahfas manto, un ja ir tee ne buhtu tee tuwafi Raddi, kam pehz Galwahn jadallahs eeksch tahs atstahstas Mantas. Bet schè irr jaleef wehrà, ka arweenu tee ween fo dabbu, kas irr tee tuwafi Raddi un tee zitti ne fo.

S. 414.

Ja kahdam nomirruscham laulatam Draugam naw ne kahdi meefigi Raddi; tad winna pakkal palizzis laulahts Draugs wiffu winna Mantu dabbu.

S. 415.

Ja ta atliffufi Manta kas irr jadalla, irr kahda nekustama Manta, tà kà Semmes-Gabbals u. t. j. p. tad tee Mantineeki no wihrischkas Kahrtas eet pahr teem no feewischkas Kahrtas.

S. 416.

Ja diwi Dehli irr paliffufchi pakkal, tad tas wezzakais no winneem tahs nekustamas Mantas Wehrtibu nosakka jeb to takseere un sawam Brahlam Waltu lauj, woi schis to gribb paturreht un sawam wezzakam Brahlam sawu Dattu ismakfahst. Ja wairaf kà diwi Dehli irr tee Mantineeki, tad winni kohpà tahs nekustamas un dallamas Mantas Wehrtibu nosakka un tad Messus mett par to, zeef buhs nahft us katru Dattu. Kad pee Wehrtibas Nosazzischanas jeb pee winnas Takseereschanas tee trihs woi wairaf Dehli ne warr salihgt, tad Pagasta-Zeesa to Wehrtibu nosakka.

S. 417.

Pee tahdas Semmes- jeb Grunts-Gabbala Takseereschanas, tahs Ehkas, kas warr buht stahw us to Grunti ne teef takseeretas, tapehz ka Ehkas no sewis ne kahdus Muglus ne dohd.

S. 418.

Ja kahdi Mantineeki no wihrischkas Kahrtas kahdu Semmes- jeb Grunts-Gabbalu gribb isdallihst stary sewim; tad tam buhs notift tà kà katram Mantineekain pee-friht wifsmasafi weens Semmes-Gabbals no tschetrachm mehritahm Pubruweetahm arramas Semmes katrà Laufà, kas wiffòs treijòs Laufòs kohpà irraid 12 tahdas Pubruweetas.

S. 419.

Ja tee, kas pehz Teefas-Likkumeem irr tee Mantineeki, ne irr sunami un ja ta atstahta Manta 500 Rubbutus Papihrnauudas wehl woi masafi; tad buhs winnus fafaukt trihsreis tai Basnizâ, pee ka tas Nomirris peederreja, un turklaht arri trihsreis eefsch Semneeku Uwisehm un teem fluddinaht lai winni pirms Gads un 6 Neddelas apeet, nahk to atstahtu Mantu fareint. Ja tahs atstahtas Mantas Wehrtiba wehl stahw augstaka pah: 500 Rubbuleem Papihrnauudas; tad ne ween kâ jau fazzihst tee Mantineeki tohp faukti trihsreis Basnizâ un tannis Widssemnes Semneeku Uwihses, bet arridsan wehl tâpatt trihsreis teek aizinati tannis Kreewu-Walts Uwihses, lai tee woi paschi woi zaur Weetneekeem nahk, pirms Gads un feschas Neddelas apeet, kas irr rehkenajams no tahs Deenas, kur ta Uzinaschana tiffe fluddinata. Ja neweens Mantineeks ne rahdahs, woi ja Teesa atrohd, ka tas, woi tee kas mellejahs pehz tahs atstahtas Mantas to ne warr dabhuht, tapehz ka winneem naw skaidras Parahdischanas, ka winni irr tee Mantineeki; tad wissa ta atstahta Manta peekriht tai Pagasta-Lahdei, pee kurras Pagasta tas Nomirris Galwasnaudu maksaja.

S. 420.

Kamehr tas Uzinaschanas Laiks wehl ne pagallam, tamehr wissa atstahta Manta teek ustizzigi un kohpigi wal dita zaur Uisstahwetajeem, ko Pagasta-Teesa eezelt.

B. Par tahdas atstahtas Mantas-Dallischanu par ko tas, kas to atstahj, pats ko irr nosazzijis.

S. 421.

Kas ko gribb nosazzihst par to, kâ buhs palikt ar winna Mantu kad winsch buhs nomirris, tam wajjaga, kad winsch to darra, buht pee pilna Prahta un to darriht ar labbu Updohmu.

S. 422.

Widssemnes Semneeks, woi Semneeze, ja gribb ko nosazzihst par to, kâ buhs palikt pehz winna Nomirschanas ar tahm Mahjas-Leetahm jeb ar to kustamu Mantu, ko winni woi irr eemantofuschi no Raddeem woi paschi cepelnijuschees, teem tahdeem naw ta Walta, pagallam isflehgt no Mantoschanas sawus Behrnus, scho Pehznahkamus un, ja fchee ne buhtu dsihwi, sawus wehl dsihwodamus Wezzafus woi Wezzafu Wezzafus. Wisseem fcheem arweenu wajjaga dabhuht kahdu noliftu Dalku pee tahs atstahtas Mantas.

S. 423.

Schi Datta, fo fauz to peecklahjigu Teefu un kas irr janowehele teem tahdeem Mantineekeem, woi tee nu peederretu pee teem fo fauz to appakkal skaitamu Kahrtu, woi pee teem, fo fauz us preekschu skaitamu Kahrtu. — Schi Datta wehl to zettortu Dattu no wiffas atstahdas Mantas, un ja schee tahdi Mantineeki buhtu wehl ne usauguschi Behrni, tad teem par labbu wehl tif dauds japeemett klaht, ka waijaga, ka tee no ta warr tapt usaudsmati. Ar to zittu Mantu, kas wehl atleek, kad papreeksch schi peecklahjiga Teefa irr atschkirta, tas kas to Mantu atstahj warr eepreezinahd woi weenu woi ohtru Behrnu woi arri zittus kahdus labbus un mihlus Draugus.

S. 424.

Seewai, kam no fawa Wihra Behrni irr, kamehr Wihrs wehl dsihwo tif ween ta Walla irr, faweem Behrneem par Labbu fo nosazzihd par sawahm Drahnahm jeb Drehbehm un zitteem kahdeem dahrgem Seewischku Glichtumeem. Wihram ne peederr Behrnudatta pee sawas Seewas Drahnahm jeb Drehbehm. Ja tas Wihrs irr nomirris; tad wianna Altraitnei buhs Wihra Mantineekam jeb Kaddeem atstahd to Dattu, fo patti bij dabbutufi no fawa Wihra Mantahm, ta ka S. 403 irr mahzihts.

S. 425.

Laulati Draugi, kam tahdi Raddi naw, kurreem ka S. 422 un 423 mahza, ta peecklahjiga Teefa irr jaatstahj un janodatta, tee tahdi laulati Draugi sawa starpa warr nosazzihd weens ohtram par Labbu: ka tas no winneem kas ilgaki dsihwohs, wiffu Nomirruschu Mantu dabbutus.

S. 426.

Ja daschfahrt tas ihstais Mantineeks, kam gan waijadsetu wiffu ta Nomirruscha atstahda Mantu mantohd irr tahds blehdigs Zilweks kas Blehdibas irr darrijis woi zittus kahdus Nedabus, fo Teefas-Likkumi aisleeds; tad schee Likkumi tam, kas to Mantu atstahj, lauj, schim ihstam Mantineekam to atstahdu Mantu aisleegt un pehz Teefas-Likkumeem fo nospreest par scho Naudu zitteem swescheem Zilwekeem par Labbu kam winsch to atstahdu Mantu nowehl. Schi tahda Walla arridsan Widsemmes Semneekeem teek lauta, bet ween tad, kad pee winnu ihsta Mantineeka tahdas Wainas irr, fadehd winnu warr isslehgt no Mantoschanas.

S. 427.

Ja kahda Zilweka Behrni, Behrnu Behrni, Wezzaki, woi Wezzaku Wezzaki, winnam ne irr palihdsejusch, kad winsch bija Rabbadsiba un Behdas, un ja pehz-

laikâ Deews tahdam irr palihbsejis, tà kâ mirdams Mantu atstahj; tad tahdam ta Watta teef dohta, tahdus sawus Nabbineekus isslehgt no Mantoschanas, un zitteem par Labbu ko nosazzih par sawu atstahjamu Mantu.

S. 428.

Kad kahds nomirst kas sawas Nabbadsibas pehz tappe usturrechts no Pagasta, tad winna Mantineeki ne ko no winna atstahstahm Leetahm ne warr dabbuht, pirms Pagastam irr aismakfahs ko tas winnu usturredams un kohpdams irr isdewis.

S. 429.

Ja kas ko gribb nosazzih par sawahm atstahjamahm Mantahm, tad winsch to warr darriht woi ar Wahrdeem, woi ar Raksteem. Ja winsch to nosalka ar Wahrdeem tad; ja schai Nosazzischanai buhs Spehks buht tai waijaga notikt tà, prohti: Winnam buhs diwju beswainigu un ustizzamu Leezineeku Preekschâ, kam abbeem arri ne kahda Dalka naw pee tahs atstahstas Mantas, nosazzih ar skaidreem Wahrdeem to, ko winsch sawas Mantas pehz leef. Ja ta Nosazzischana teef usnemta Rakstôs; tad atkal teem waijaga parahdiht ar skaidreem Wahrdeem ta Manta Atstahjeja Prahtu, un teem Raksteem waijaga buht usrakstiteem woi no Mantas Atstahjeja pascha woi no Draudses Mahzitaja, woi no Pagasta=Teefas. Turpretti tahdeem Raksteem naw ne kahds Upleezinaschanas-Spehks kas irr farakstiti us tahda Silweka Pawehleschanu kas pats ne proht rakstih un Rakstus lassih, woi arridsan kad naw farakstiti no tahda Silweka, kam Teefa warr ustizzeht jau winna Ammata deht.

S. 430.

Ne weenam tahdam, kas Mantu atstahjis, un par to gribb nosazzih ar Wahrdeem naw aisleehts, scho sawu Nosazzischanu arri wehl usdoht Teefas Preekschâ, ja winsch sawâ Prahtâ schaubitohs par to, woi gan kad winsch buhs nomirris arridsan taps darrihts pehz teem Wahrdeem ko winsch isteizis Leezineeku preekschâ. Tahdas Usdohschanas pee Teefas irr jausraksta, un schai peenahkabs tahs turreht fluffas.

S. 431.

Kas, woi ar Wahrdeem, woi eeksch Raksteem, woi Teefas preekschâ woi preeksch Leezineekeem jau irr nosazzijis par to, kâ buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winsch nomirst, tahdam tomehr wehl brihwi irr katrà Brihdi scho sawu Wahrdu appakkal nemt woi arridsan zittadi nosazzih; bet ween lai winsch to darra woi preeksch Teefas woi diwju ustizzamu Leezineeku Preekschâ.

at maddot dat ;idofha unafst amaf S. 432. *hijedallay ri maddot dera*
 Ja kahds, kam Dhtrs no fawahm Mantahm jau bij ko nowehlejis, agraki mirft,
 ne kà tas, kas winnam ko nowehleja, un ja fchis fawu pirnu Nofazzifchanas Wahre
 du appakkal ne nemtu un arri eefsch fawas Nofazzifchanas ihpafchi ne buhtu peemin-
 nejis tohs Mantineefus no ta Nomirruscha kam winsch ar labbu Prahtu ko bij no-
 wehlejis, un ka tee winna Weetâ to buhs dabbuht; tad fchi Mantasballina peekriht
 teem zitteem Mantineefem, ko tas, kas to Mantu atftahj, irr eezehlis par tahdeem.

S. 433.

Tas, kas Mantu atftahj un ko nofakfa par to, warr daschkahrt fawam Man-
 tineefam woi kahdam zittam, kam winsch kahdu Mantasballinu nowehl, arri ko
 preekschrafsiht, ko woi weenam woi ohtram buhs darriht ja tee to katram nofazzitu
 Mantasballu gribb dabbuht. Turflaht tas, kas to Mantu atftahj, warr wehl pee-
 fazziht: ka winni to nofazzitu Dalku ne dabbuhs kad tee to ne darra, kas winneem
 irr preekschrafsihts. Kad nu tà noteek; tad tahdeem, kam kas tohp preekschrafsihts,
 irr kauts pawiffahm atfazziht fchai Mantasballai, un tad ta peekriht teem ihsteneem
 Mantineefem, woi arridsan tahdeem, kas pehz Teefas-Liffumeem arri wehl irr pee-
 fkaitami pee turwakeem Raddeem. Tomehr ja tas, kas to Mantu atftahj tam, kam
 winsch kahdu Dallinu nowehleja woi tam Mantineefam pascham fawâ Nofazzifchanâ
 buhtu preekschrafsihtis ko darriht ko woi pawiffam darriht ne warr, woi kad winsch
 buhtu preekschrafsihtis tahdu Leetu kas naw lauta, woi tahdas Leetas, kas tam, kas
 to darra, Regohdu atnefs; tad tahdas Preekschrafsifchanas irr neezigas un ne geld, un
 tas kam ta Mantasballa bij nofazzita to arridsan paturr, kaut arridsan winsch to ne
 darrijis.

S. 434.

Ja tas, kas ko nofakfa par fawahm Mantahm woi fawa Nofazzifchanâ dasch-
 kahrt ko irr peemirfis, ko winnam wajadsetu flahf lift, woi ja winna Nofazzifchana
 daschas Weetas labbi nesaeetahs ar Teefas-Liffumeem woi zitti tahdi Truhkumi pehz
 ta Spreedeja Nomirfchanas wehl teef atrastij; tad us Teefas-Spreedumu tam kas eefsch
 ta Mirreja Nofazzifchanas irr tà kà nepilungs tohp palihdsehts, un kas labbi ne faee-
 tahs ar Teefas-Liffumeem tas teef pahrtaihts. Tomehr kas tanni Nomirruscha No-
 fazzifchanâ irr labs un no ka fkaidri winna Gribbeschanu warr fapraft, wifs tas paleef
 fawâ Spehka.

S. 435.

Ja eefsch tahdas Nosazzifchanas par atlikfufchahm Mantahm fchurp un turp fahda Waina rohnas, prohti, ka ne warr ittin fcaidri noprast ta Mantas Altstahjea Prahtu un Gribbeschanu, un ja to warr diwejadi faprast woi teem Mantineekeem un kam kaut kas no tahs Mantas irr wehlehts par Labbu woi teem par Skahdi; tad arweenu to buhs faprast ta ka teem Mantineekeem jo wairak irr par Labbu.

S. 436.

Ja fahda atstahta Manta wairak stahw Wehrte ka peezfimts (500) Rubbulus eefsch Papihraudas, tad Latweefchu Awihfes teef isluddinahts, ka tas, kam fchi Manta peederreja irr nomirris.

S. 437.

Wiffas Nosazzifchanas par atstahjamahm Mantahm irr jaisluddina no Teefas kad tas mirst, kam ta Manta peederr. Schi Sluddinaschana noteef fahda papreeksch nosazzijama Deena, un ja kas dohma fahdai tahdai Mantu Metaisfchanai pretti runnaht, tapehz ka winnam zaur to Metaisniba effoht notiffufi, tad tas to warr darriht kamehr Gads un feschas Meddelas apeet; kas fcho Termihnu ne leef wehra, pasaude fawu Teefu.

S. 438.

Behrni, Wahprahtigi Zilweki un tahdi kas Uhrprahta, tapatt arridsan tahdi, kas jau Teefas preekscha irr nosazziti par Palaidoneem ta ka arridsan wiffi tahdi Zilweki, kam woi ta Manta patti, woi ta Waldifchana par to irr nonemta pehz Teefas-Likkumeem, — wiffi tahdi ne warr ne fo nosazziht par to, ka buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winni nomirft.

C. Par Updahwinaschanahm jeb par to, kad kas ohtram fo no fawas Mantas dahwina jeb fchlinko.

S. 439.

Kam ne drihft aisleegt fawu Mantu waldiht pehz fawas Patihfchanas, tam peederr arri ta Walla ar fahdu fawas Mantas Dattu ohtru Zilweku apdahwinaht.

S. 440.

Nekahda tahda Updahwinaschana, kas stary dsihweem Zilwekeem noteef, war geldeht, ja tahs dahwinatas Leetas Wehrtiba welf pahri pahr 50 Rubbulus Papihraudas un ja tahda Updahwinaschana naw tappufi usrakstita pee Teefas.

S. 441.

Zffatrâ, kam ne warr aisleegt fo nosazzih̄t par to, kâ buhs palift ar winnu Mantahm, kad winsch nomirrt, tam arri ne warr aisleegt nosazzih̄t kâ pehz winna Nomirschanas buhs fo no winna Mantahm schim woi tam dahwinah̄t.

S. 442.

Kad kahds zittam tahdu Dahwanu no sawas Mantas nowehle, fo tam buhs dabuht kad tas Deweis buhs nomirris; tad schim Dewejam wajaga to isteift diwju us-tizzamu Leezineeku preekschâ. Weenam no scheem wajaga buht no ta pascha Pagasta, pee ka tas Deweis peederr.

S. 443.

Tas Deweis us tahdu Wih̄si Dhtram fo nowehleis fo tas dabuhs pehz winna ta Deweja Nomirschanas, iffurrâ Brih̄di scho Sohlischanas Wahrdu warr appakkal nemt, ja tas Dhtrâ to wehl ne irr pretti nehmis. Ta Deweja Mantineeki ne warr ne weenu Wahrdu pretti runnah̄t, ja tahdai Nowehleschanai Rikkumi naw pretti.

S. 444.

Tas Deweis warr nosazzih̄t kâ tam, kam winsch to Dahwanu dohd, buhs tur-retees, jeb fo tam buhs darriht kad winsch to gribb dabuht. Ja nu schis ar tahdu Preekschrakstu irr arr Meeru; tad winnam tas arri irr jadarra, ja winsch ne gribb sawu Teesu pee tahs Dahwanas pasaudeht. Tomehr arri pee tahdahm Nosazzischanahm geld tas Rikkums, kas S. 443 irr dohts par tahm Nosazzischanahm, fur woi ih̄tam Mantineekam woi zittam, kas tiffai kahdu Mantas Dalkinu dabu, papreeksch kas irr jadarra, pirms winsch sawu Dalku warr dabuht. —

Peefta Rodakka.

Par to Waktu, Saderreschanas uszelt.

S. 445.

Wibsemnes Semneekam, lih̄ds ar zitteem Kreerwu Walsts Appakfschneekem irr ta Waktu, pehz Teefas-Rikkumeem un us tahdu Wih̄si, kas ne irr aisleegta, Saderreschanas uszelt woi par fewi paschu woi par sawu Mantu. Wiffas tahdas Saderreschanas, lai tahs nu buhtu norunnatas un uszeltas woi Deenesta pehz woi kahdas Mantas Leetas pehz, tahs teef isteefatas pehz teem Teefas-Rikkumeem, kas jau irr dohtas un sinnamas par tahdahm Derribahm, un arri pehz scheem ih̄paschi nu pee-

minnejameem Liffumeem. Tomehr Widsemnes Semneeks ne drihft tahdu Saderrefchanu par fewi paschu norunnacht un uszelt, zaur fo winna ihpaschiga Brihwiba subd un winsch zittam padohdabs par dsuntu.

S. 446.

Tapehz Widsemnes Semneekam ta Walla irr, pehz Teefas- Liffumeem un Preeksch-
raksteem Deenesta- un Rentes-Kuntraftus zelt, zittus Zilwekus zaur Gramatahm ezelt par
faweem Beetneekem, woi arri listees no zitteem zeltees par tahdu; winnam irr Walla gal-
woht par fo, woi zitta Galwofchanu peenemt; winnam Walla, pirkt woi pahrdoh; zittam fo
aisdoh woi aisnemt us Utdohfchanu; miht un mainiht; Kihlam nemt woi Kihlam doht;
ar zitteem fabeedrotees us jeb kurreu zaur Teefas-Liffumeem ne aisleegtu Buhfchanu — ar
ihseem Wahrdeem fakfoht: Widsemnes Semneekam ta Walla irr faderrecht ar zitteem,
un zitteem list faderrecht ar winnu par wiffahm tahdahm Lectahm, kas naw aisleegtas.

S. 447.

Tomehr warr isprast, ka Widsemnes Semneekam, kas irr Urreis un Semnes-
strahdneeks, no wiffahm tahdahm Saderrefchanahm wiffuwairak schahs dirwas irr ja-
usnemin, prohti: Saderrefchana par Mahjas-Waldifchanu, kas noteek pee Saimnee-
keem un Rentineekem; un Saderrefchana par Deenestu, kas noteek pee teem kas par
Lohni un Maist zitteem faderrah us Deenestu. Tadeht tad par schahm abbejadahm
Saderrefchanahm schee nu nahkami Liffumi teek zelti.

A. Par Saderrefchanahm, kas teek uszeltas Deenesta pehz.

S. 448.

Widsemnes Semneekam irr lauts faderretees eeksch Deenesta pee zitta no kaut kah-
das Kahrtas schis arridsan buhtu; tomehr ween us tahdu Deenestu, kas ne irr aisleegts.
Ja winsch nu few irr faderrejees Deenesta; tad winnam arri peenahkabs, pehz sawas
wiffulabbakas Simnas un Spehschanas, wiffu to padarriht, fo irr usnehmees. Ja
tas, pee ka winsch Deenestu gribb faderrecht ne dsihwo tannit pascha Draudsê jeb Kir-
spehlê, tad winnam par to jadohd Simna Kirspehles-Mekleram *) kas winnam zaur
tahdu Eihmiti ka Munsturis F. to israhda, to apleezina, ka winsch tahdu Simnu irr
dewis.

*) Par scho Mekleri turpnaß lassifi.

S. 449.
 Tabdeem ween kas jau paschi par sewi sinna un walda, irr lauts faderretees par Deenestneekem. Tapeh; Behrni, kas wehl stahw appaksch Tehwa Waldischanas to ne warr darriht bes sawa Tehwa Lauschanas; kas stahw appaksch Pehrmindereem, tee to ne warr darriht bes scho Pehrminderu Simmas; laulatahm Seewahm waijaga buht sawa Wihra-Wehleschanas; tabdeem kas jau stahw eeksch Deenesta, waijaga Parahdischanas par to, ka tee sawu Deenestalaiku woi irr isdshwojuschi, woi ka irr atlaisti.

S. 450.

Tee, kas Deenestu mekle, un wehl nefad irr bijuschu Deenesta, teem tabdeem waijaga kahdu Sihmiti isnemt pee sawas Pagasta-Zeefas, appaksch kurras libds schim dsihwoja, par Upleezinaschanu, ka winnus drohschi warr nemt Deenesta. Ja tabdas Upleezinaschanas truhkst, tad winnu Deenesta-Kuntraktis tuhdaun warr isniht zaur to, kad woi Tehws, woi Pehrminders, woi Wihrs pretti runna. Turflaht arri wehl tam, kas Deenestu mekle kahda Sihmite par scho sawu jaunu Buhshanu jaisnemm no ta Muischas-Kunga, pee ka winsch Deenestu irr faderrejis. Schi Sihmite irr janones pee Pagasta-Zeefas, fur ta teef glabbata, un bes tahs winsch ne teef atlaists no sawa Pagasta.

S. 451.

Kas sawa Deenesta peenemm Laudis, kam tabdas Upleezinaschanas truhkst, ka S. 450 preekschrahta; tam irr jazeesch woi Pollizeies-Strahpi woi 2 Rubbuli Sudraba Strahpesnaudas irr jamaksa eeksch Pagasta-Lahdes.

S. 452.

Tannit 13ta Liffunâ gan irr teikts ka eeksch teem tur nosaziteem Gaddeem Deenestneekam ne buhs buht aisleegts, Deenestu faderreht ka gribb, woi sawas Bruggumeistera-Zeefas Aprinkti, woi tai Gubernementê, fur winsch dsihwo; tomehr tahdam wehl tas irr jaleek wehra, ka no weenas Rewihfies jeb Galwasnaudas Uskrastischanas libds ohtrai; tas irr no 3 libds 3 Gaddeem winnam japaleek tai Draudschu-Zeefas Aprinkti fur winsch irr lizzis eerastitees pee Galwasnaudas. Bet ja tas, kas Deenestu mekleja, pa tam Starpam kahdu Mahju gribb nemt us Renti, tad winnam scho Leetu deht ween irr jaturrahs pee ta, fo Liffumi 13 un 65 par to nosakka.

S. 453.

Deenesta Saderreschanas jeb Deenestu-Kuntrakti woi teef uszelti zaur Raksteem, woi arri norunnati ar Wahrdeem diwju Leezineeku preekscha, woi arridsan faderreti zaur

to ka Nauda teef dohta us Rohku un teef pretti nemta. Kad tee kas sawâ starpâ tahdu Saderreschanu uszell, to apleezina Teefas preekschâ, tad tai Saderreschanai Spehks irr.

S. 454.

Pee tahdahm Saderreschanahm waijaga skaidri nosazziht to Lohni, fo tam Deenestneekam buhs dabbut, to Laiku kamehr tam jastahw Deenestâ, un to Darbu fo winnam buhs strahdaht. Ja tas, kas Deenestneeku faderreja, ne dsihwo schai Draudsê jeb Kirspehlê, tad Abbeju Wahrdi irr jaeraksta pee tahs Draudses Mahflera, fur tas Deenestis irr usnemts.

S. 455.

Ta Nauda, kas teef dohta us Rohku, un fo Abbi warr norunnaht, fâ paschi gribb, pa Laikam teef atreheneta no tahs Lohnes; bet nei tam weenam irr lauts tai dohtai Naudai atfazziht, nei ohtram to Rohkas Naudu atdoht un zaur to tà fâ atkabh-tees no sawas Saderreschanas.

S. 456.

Tas Laiks, kad Deenestneekam buhs sawu Deenestu usfahkt, tas stahw pee tam fâ Abbeji to norunna, un Abbeem arri buhs zeeti turretees un palikt pee ta, fo tee sawâ Starpâ irr norunnajuschi par to. Ja tadeht tas Deenestneeks ne nahk tai nospreestâ Deenâ sawu Deenestu usfahkt un tam, kas winnu bij derrejis, irr jamekle pehz winna; tad Deenestneekam buhs atlihdsinaht to Kaweschamu un to kas irr isdohts par to Mekschanu, un ja tas, kas winnu bij derrejis winnu wairs ne gribb turreht, tad tam Deenestneekam ne ween buhs atdoht to Rohkasnaudu, fo winsch bij dabbutis un atlihdsinaht to Skahdi, bet winnam arri wehl buhs maksahht weenu Sudraba Rubbuli eeksch Pagasta-Lahdes. Ja tahds ne spehj maksahht, tad tas winnam janostrahda. Bet ja tas Deenestneeks peerahda, fâ winsch gan irr aiskawejees, bet ne zaur sawu Wainu, tad tas, kas winnu bija faderrejis ne warr ne fo wairak praffiht fâ ween to Rohkasnaudu. Zurpretti; kad tas Deenestneeks paschâ Laikâ nahk sawu Deenestu usfahkt, un tas, kas winnu irr derrejis, ne gribb winnu peenemt, tad schim buhs tam Deenestneekam to Skahdi atlihdsinaht us tahdu paschu Wihsi, fâ tam irr jaatlihdsina, kas preeksch Laika un bes wiffas preeksch Teefahm gelbigas Wainas Deenestneeku atlaisch no Deenestâ.

S. 457.

Tas Deenestneeks kas Deenestu faherr ar wairak fâ Weenu, irr strahpejams tâpatt fâ tas, kas zaur sawu Wainu tai noliktâ Deenâ sawu Deenestu ne usfahkt. Tas, kas tas pirmais winnam Naudu dewe us Rohku, winnu paturr pee ferwis Deenestâ.

S. 458.

Tas, kas Deenestneeku irr faderrejis, tomehr wehl warr atkahptees no sawa Kuntakta, pirms tas Deenestneeks sawu Deenestu irr usfahzis; ja winsch tam tahdas Wainas warr peerahdiht ka S. 468 irr isteiktas, un zaur ko tam kas Deenestneeku irr derreis ta Watta tohp dohta sawu Deenestneeku atlaist, pirms winna Deenestalaiks irr pagallam. La Rohkasnauda tad arri irr jaatdohd, ja Kungs woi Saimneeks to atpraffa.

S. 459.

Kas ohtra Zilweka Deenestneeku iswilt, tam buhs, ja teef fuhdsehts par to, woi Pollizeies = Strahpi zeest woi Strahpesnaudu maksah pehz tam, ka ta Leeta to isnesz.

S. 460.

Deenestneekam peenahfahs bes teem ihsteem sawa Deenesta darbeem, us ko winsch irr derrehts, arri wehl zittus strahdaht par Paligu, winnam ihpafchi peenahfahs buht usfizzigam Zilwekam un schiglam pee Darba, faderrigam, usmannigam, pafemmigam un paklaufigam. Deenestneekam peenahfahs ne ween eeksch sawa Deenesta ne kahdu Skahdi ne padarriht tam, ka Waise winsch ehd; bet arridsan zittur wissu Skahdi nowehrst no winna. Deenestneekam arri ne buhs apfahrt wasatees bes Simnas, un tam japadohdahs appaksch sawa Kunga woi Saimneeka Mahjas = un Wuischas = Geraddumeem un Pawehleschanahm.

S. 461.

Ja Deenestneeks, woi tihschâ Prahtâ, woi zaur leelu Nebehdashanu un Nepaklawischanu tam, kam winsch kalpo, Skahdi darra; tad winnam tas irr jaatlihdina, un woi teef norehkenehts no winna Lohnes woi no winna atstrahdahts, kad winna norunnahs Deenestalaiks pagallam.

S. 462.

La Lohnes un tas Ehdeens par ko Deenestneekam buhs kalpoht, tas irr janorunna starp to kas eet Deenestâ un to kas zittu nemm Deenestâ. Kad Deenestneekam, kamehr winsch stahw Deenestâ, Slummiba useet, ta ka winna Kungam jeb Saimneekam Algadsis irr japeenemm winna Weetâ; tad tas, ko schis maksâ, Deenestneekam irr ja peezeesch no sawas Lohnes, ja winna Kungs woi Saimneeks stahw us to. Tomehr schim peenahfahs, sawam newesselam Deenestneekam Pahrtischanu sagahdaht un arri winnu Newesselibâ kohpt.

S. 463.

Teem, kas Deenestneekus turr, buhs arridsan luhkohht us to, ka tee peeklahjigi dsihwo un tik labbi Mahjas ka Deewa Namunâ Deewu peeluhds un Deewam kalpo.

S. 464.

Ja neweens no Abbeem, nei tas kas Deenestneeku turr nei tas Deenestneeks irr atfazzijs; tad teef turrehts, ka ta Saderreschana zaur to irr ka atjaunata us tikpatt ilgu Laifu, ka winni pirnu reisi to bija saderrejuschi. Tomehr ja ta pirna Saderreschana bij norunnata us wairak Gaddeem un tee weens Dhtram ne buhtu atfazzijschi; tad teef turrehts, ka ta Saderreschana irr atjaunota tikkai us weenu Gaddu. Ja tee, kas dehl Deenesta irr saderrejuschees, ne ko ne buhtu sewischki norunnajuschki tahs Atfazzischanas pehz; tad teef likts: ka pee tahdeem Deenesteem, kas irr norunnati us Gaddu, tik labbi weenam ka Dhtram buhs atfazziht diwi Mehneschi preeksch Gadda Galla; un ja tas Deenests irr saderrehts us Mehnescheem, tad zits zittam buhs atfazziht diwas Meddelas preeksch ta Mehnescha Galla. (S. 24.)

S. 465.

Neweenam, kas stahw Deenesta, irr lauts, sawu Deenestu atstahst pirms wehl tas norunnahs Deenestalaiks pagallam. Bet ja Deenestabehnam pateescham tahdas Wainas buhtu, fur pehz Teefas-Likkumeem irr lauts atstahtees; tad tam ne buhs zittadi notikt, ka zaur Peerahdischanu pee Teefas un zaur Teefas Spreedumu. Kas bes Teefas Sinnas atstahjahs, un ko Kungs woi Sainneeks ne peenemin atkal, tam irr jaatdohd ta Rohkasnauda un turklaht tam wehl japeemakfa tik dauds, ka winnam Lohne bija apsohlita.

S. 466.

Turpretti atkal tam, kas Deenestneeku turr, peenahkajs sawam Deenestabehnam to nopelnitu Lohni pareisi ismakfahst, winnam wesseligu un labbu Ghdeenu ehst doht un eeksch sawas norunnatas Waldischanas pahr winnu winnam pahrafi ne darriht. Kas schim Likkumam pretti darra, tas irr turrams par tahdu, kas sawu Kuntrakti irr pahrfahpis un zaur to Deenestneekam to Wallu jeb Brihwibu dewis eet sudserees pee Teefas un to mekleht, ka woi ta Saderreschana pawissam teef nozelta, woi tahs Gruhtibas atnentas, par ko winnam bij jafuhdsahs.

S. 467.

Tahdas Wainas un Gruhtibas, kurre dehl Deenestneeks jau preeksch sawa isdshwota Gadda un bes Atfazzischanas warr atstahtees no sawa Kunga jeb Sainneeka, irr: kad tas Deenestneeks pahrleeku irr tizzis strahpehts un neschehligi turrehts; kad tee, kurre Deenesta winsch stahw, woi arridsan tee Lihdsdeenestneeki winnam pawehl ko Launa darriht; kad winnam to peenahkamu Lohni un Maifi ne dohd; kad winna

Kungi aiseet us tahlahm sweschahm Semmehm un kad winsch pats kriht itt gruhtâ Slinnibâ. Bet kad tâ noteek, tad Deenestneekam no tam waijaga Sinnu doht sawai Pagasta-Zeefai un peerahdiht, kahdas Wainas pehz winsch atstahjabs.

Tâpatt arri Deenestneeks wehl preeksch sawa isdsihwota Laika warr atstahtees, tad kad winna Lohne winnam ne teek ismaksata pareisi fâ an kad nahfahs; woi kad winsch Laudim redsoht zaur sawa Kunga Wainu irr tizzis Kaunâ; un arridsan tad winsch warr atstahtees kad winsch kahdu Mahjaswaldischamu gribb usnent; un Seewischkas tad kad teek isprezzetas. Wisseem scheem arweenu buhs usfazziht woi diwi Mehneschi woi diwas Meddelas papreeksch, tâ fâ winni sawâ Starpâ to Deenestu irr faderrejuschi woi us Gaddu woi us Mehneschu.

S. 468.

Tam, kas Deenestneekus turr irr ta Walla sawus Deenestneekus wehl preeksch winnu isdsihwota Laika atlaist un winneem to Lohni aisturreht, kad winni irr zeeti un nepaklausigi Laudis, kas ne fa Mahzibu ne peenemm; kad Kunga un Saimneeka Behrneem woi zitteem Deenestneekem Kaunu mahza; kad sohg un Deenestadeweju peewill woi tihschâ Prahtâ to pawehletu Darbu ne strahda, woi ar kaunu Sirdi Skahdi darra; kad zaur palaiduschu Dsihwoschanu slinmas Wahjibas dabbu; kad par Naktim ne stahw Mahjâ; kad irr ne mas ne atgreeschami Dsehreji un Kahruspehleji woi dohdahs us zittahm Kauna Leetahm; kad pawiffam to strahdajainu Darbu ne proht; kad sawam Maises-Zehwam rupji pretti runna un to kehfi; kad Maises-Zehwa Peederrigus usskubbina us Nemeeru ar to; kad us winna Wahrdu Parradus krahj; kad weenumehr neapdohmigi un aplam drohschi dsihwo ar Ugguni; kad plehschahs un kaujahs ar zitteem; un kad nelaulatas Seewischkas paleek us gruhtahm Kahjahm. Deenestneeks pehz Zeefas-Likkumeem arri wehl warr tapt atlaists preeksch sawa isdsihwota Deenesta-Laika, kad pee ta, kas winnu turreja tâ noteek fa winnu wairs ne warr turreht. Tomehr kad tâ noteek, tad tas atlaists Deenestneeks gan sawu pilnu Lohni dabbu, bet winsch ne warr prassiht, fa winnam wehl buhs aismaksahht par Ghdeenu un Drehbehm.

S. 469.

Za tas, kas Deenestneeku turr, scho atlaisch no sawa Deenesta bes wiffas Wainas; tad schis sawu pilnu Lohni dabbu, un turklaht Altlaischanas Gramatu, tâ fâ tas pehz sawas Wallas zittu Deenestu drohschi warr faderreht.

S. 470.

Deenestneeks, kas atstahjabs, tam peenahfahs wiffas tahs Leetas bes Truhkuma atdoht, kas woi no sawa Kunga woi no Saimneeka winnam bija Nohkâ, un ar

fo winsch woi Darbu strahbaja, woi fo winsch ween glabbaja. Ja kas no schahm Leetahm truhkst tad winnam wajjaga to atlihdsinagt woi no sawas Lohnes, woi zaur to, ka winsch to Leetas Wehrtibu atstrahda.

S. 471.

Ja kas par sawu Naudu sawu Deenestneeku irr lizzis ismahziht woi kahdu Anmatu, woi winnu irr dewis Skohla, fur tas ismahzijahs rakstih, rehkencht un Rehfenejumus israkstih; woi ja winsch to irr peeturreis pee zittas kahdas labbas Mahzi-
bas un ja tas irr notizzis ar ta Deenestabehrna Wezzaku woi Pehrminderu Sinnu un Labpatihfschanu; tad tahdam Deenestabehrnam buhs atmakfagt woi atkalpoht to, fo winna Kungs woi Saimneeks tadeht irr isdewis.

S. 472.

Kad kahds Deenestneeks atstahjabs, un kad tas kas winnu turreja, ne bija Semneeks, tad tam, kas winnu atlaisch buhs doht Apleezinaschanas Gramatu jeb Sihmiti, fur winsch pehz Taisnibas apleezina, ka tas Deenestneeks winnam irr kalpojis un ka tas pee winna irr turrejees.

S. 473.

Ja tahds Kungs, bes wiffas Wainas woi pawiffam leedsahs tahdu Sihmiti rakstih woi tanni Sihmitē winnu welti un netaisni usfuhds, un ja Teefas preefscha winnam to, fo tam pahrmett ne warr parahdiht; tad ta peederreja Draudschu=Teefa scho Apleezinaschanas Sihmiti tam Deenestneekam faraksta.

S. 474.

Turpretti ja kahds Kungs kahdam blehdigam un neustizzigam Zilwekam tahdu Sihmiti israksta fur winsch wiffai Taisnibai pretti to tahdu Zilweku usteiz; tad tahdam Kungam jagalwo par wiffu Skahdi, fo tahds Zilweks zittam, kas winnu nemm sawa Deenesta, daschkahrt padarra. Tomehr tahdas Skahdes Atlihdsinaschana ne buhs eet augstaka pahr 100 Sudraba Rubbuleem.

S. 475.

Tahdi, kas stahweja Deenesta pee Saimneekem un Rentineekem, kad atstahjabs no ta Pagasta, fur bija, dabbu no Pagasta=Teefas to Apleezinaschanas Sihmiti, furra irr eelitis, ka winni irr kalpojuschu un dsihwojuschu.

S. 476.

Saimneekem un Rentineekem ta Walla teek dohta, fur buhtu ihsti wajjadfigs, sawas Saines Nepaklausifchanu un Pahrgalwibu sawaldihht un zaur kahdu weeglu

Mahjasstrahpi tohs peespeest, darriht, kas teem peenahkabs. Schi Strahpe ne warr eet pahrazi pahr sescheem Sitteneem ar Speeki.

Kahdu Strahpi Muischas = Kungs sawai Saimi un teem Muischasdarbòs buhdameem Pagasta = Laudim warr uslift, tas jau irr peeminnechts un likts S. 154.

S. 477.

Ja Deenestneeks zaur to weeglu Mahjas pahrmahzischanu ne labbojahs; tad tahds teek nowests pee tahs peederrigas Teefas, lai ta pehz Teefas = Liffuneem to affafi peewalda.

S. 478.

Kad tas, kas Deenestneeku turreja, mirst, pirms scha Deenesta Gads irr pagallam; tad ta Nomirruscha Behrni un Mantineeki to Deenestneeku warr woi paturrecht pehz sawa Kuntrakta, woi winnu atlaißt. Ja winnu atlaißt, tad tas dabbu sawu pilnu Lohni pehz tam, kà winsch irr faderrejees, woi us Mehnescheem, woi us Gaddu.

B. Par Rentes Kuntrakteem jeb Rentes Saderreschanahm.

S. 479.

Widsemnes Semneekam ta Walla irr, kahdu Gruntsgabbalu, kas winnam ihpafchi peederr zittam Zilvekam isdoht us Renti, us patihkamu Laiku un pehz patihkamahm Norunnaschanahm; lai nu tas buhtu bijis no kaut kahdas Kahrtas buhdams. Tapatt arri Semneekam irr lauts, kahdu Gruntsgabbalu kas zittam peederr neimt us Renti. Tomehr tahdi Gruntsgabbali, kas peederr pee Widsemnes Leelfungu Muischahm ne warr tik isdohti us Renti woi Kihlam dohti us ilgaku Laiku ne kà us 50 Gaddeem; zittadi tahds Kuntrakts us ilgaku Laiku taps isnihzinahs. Un kad pehz pabeigteem Rentes = Gaddeem woi Kihlas = Gaddeem tahdi Leelfungu Gruntsgabbali teek atdohti, tad Atpakkaldewejam ne buhs par Semnes un Mahjas Uskohpschamu wairak kà weena Gadda Renti woi weena Gadda Auglus no tahs Kihlanaudas praffiht no ta, kas to Semmi isdewe us Renti woi Kihlam dewe, nei arridsan no ta kas daschfahrt irr nahzis ta pirma Isdeweja Weetâ un winna Teesu irr usnehmis. Majorahtes = Muischas *) pawiffam ne warr faderrecht ne kahdas tahdas Aisdohschanas us Renti woi

*) Majorahtes = Muischas irr tahdas kà Waldischana weenumehr weenas Leelfungazilts Bezakam peekriht.

tahdas Niskihleschanas, kas tam Kungam, kas pehzaki to Muischu walbids warr buht faitigas un winna Teesu aiskahrt. Us kahdu Wihsfi Krohna = Muischas Grunts-Gabbali warr fluht isdohti us Nenti woi Kihlam dohti, to nosazziht Krohnam weenam pascham peederr.

S. 480.

Kuntrakti jeb Saderreschanas par Semmes-Gabbaleem, kas teef nemti us Nenti, warr woi fluht zelti eefsch Raksteem woi fluht norunnati ar Wahrdeem. Ja irr zelti Rakstos, tad schee irr janoraksta, un schee Noraksti irr janoleef pee Draudschu-Teefas; ja teef norunnati ar Wahrdeem, tad par to Protokollis jausnemn pee Kirspehlu-Teefas. Abbi, tee Noraksti ta ka tas Protokollis, teef eelikti Kuntraktu-Grahmata, un ween tahdeem eefsch Kuntraktu-Grahmatas usnemteem Kuntrakteem Spehfs irr, bet wiffas zittas Rentes-Norunnaschanas irr nespehzigas un ne kam ne geld.

S. 481.

Tomehr pirms tahdas Saderreschanas teef eerakstitas Kuntraktu-Grahmata, Draudschu-Teefai peenahfahs ismefleht woi tanni Saderreschanâ jeb Kuntrakti naw kas norunnahs, kas scheem Likkumeem irr pretti; un woi ta Grunts-Gabbalu Nisdohschana arridsan ta ka nahfahs irr apstiprinata; prohti, woi us Krohna-Muischahm irr lauta no Kammeral-Teefas, us Kunga-Muischahm no Grunts-Kunga, un us Mahzitaja Muischahm no teem pee Draudses peederrigeem Muischneefeeem. Turklaht ja kahda Seewischa Kuntrakti zelt, Teefai wehl irr jaismefle, woi tas arri noteef ar winnas Pahrstahwetaja Sinnaschamu. Kuntrakti, kam woi weena woi ohtra no schahm Sinnahm truhkst, irr nespehzigu un ne kam ne geld.

S. 482.

Tanni Rentes-Kuntrakti skaidri irr jausnemn un janosihme:

I) Ta Leeta, kas Rentineefam teef isdohta us Augleem, un fo schim Rentunehmejam pascham lihds ar diweem beswiltigeem Leezineefeeem wajjaga apraudsiht, ta ka winsch summa, fur ta Rentes-Leeta irr, zil leela ta irr, un kahdi winnas Rohbeschi.

Tadeht arridsan us tahdahm Krohna-Muischahm, kas ne tiks mehritas, tohs Mahju = jeb Sehtas-Rohbeschus wajjaga apsihmeht ar Skaptscheem jeb Kupitscheem, un to Meschusemni kas teef isdohta lai to nemn un strahda few par Labbu pehz Teefas-Likkumeem, to wajjaga bes Kaweschanas atschirt nobst no ta ihstena Krohna-Mescha.

- 2) Tur irr jausnemn, fà un us fahdu Wihfi Rentesehmejäm irr lauts to eedohtti Grunts=Gabbalu turreht few par Labbu.
- 3) Tur irr jausnemn, us zik ilgu Laifu ta Semme teef isdohta us Renti. Schin Laifam arweenu waijaga beigtees ar Turgeem, jo ap scho Laifu pee mums tas Semmesstrahdaschanas Gads beidsahs.
- 4) Tur irr jausnemn ta Grunts=Gabbala Buhfchana, jeb eefsch fahdas Buhfchanas tas teef isdohts; turflaht ta Mahjasimanta arri jausnemn, fa pehz pabeigteem Rentese=Gaddeem ta Semme un ta Mahjasimanta atkal eefsch tahdas paschas Buhfchanas (tik patt labbas un tik patt dauds) warr flucht ardohtas.
- 5) Tur irr jausnemn ta Klauhschana, jeb fà un zik klauhsht Rentineeks irr usnehmis un kurrà Laikà tahs Klauhschanas janoklaufa.
- 6) Tur irr jausnemn ta Galwofchana, jeb woi Rentesehmejäm arri jausrahda fahda Galwofchana, fahdai tai buhs buht, un par zeef irr jagalwo.
- 7) Tur irr jausnemn ta Skahdeszeefchana, jeb kam ta Skahde irr jazeefsch, fas eefsch Rentese=Gaddeem daschfahrt warr gadditees, woi Rentesehmejäm, woi Rentesehdewejam un woi tad wiffa Skahde jazeefsch woi tiffai fahda Dalla no tahs.

S. 483.

Kuntrakti, kam wiffi schee nupatt S. 482 isteikti Veelikkumi truhfst, teem tahdeem arri truhfst saws Spehts un us teem ne warr wifs fo eesuhdseht pee Teefahm. Tapatt arri ne warr pee Teefas suhdseht par tahdahm Norunnaschanahm, fas Kuntrakti naw peeminnetas ar skaidreem Wahrdeem; woi ja tahs schinnis Likkums ne irr nosazzitas par tahdahm, bes kurrahm Kuntrakts ne war buht.

S. 484.

Tapehz tad nu, fa taptu nogreestas, wiffa Mesinnaschana wiffas Isrunnaschanas un wiffas no tahm zellamas Strihdibas, un fa iffatts drohschi warr walduht to fo winsch turr woi to fas winnam peederr; taggad tee nupatt peeminnejami Likkumi teef zelti. Schee irr turrami par Preekschrafsteem un tà falkoht par to Munnsturi, fas mahza, fà buhs notikt pee Semnes Isdohtchanas us Renti. Schee tahdi Preekschrafstli geld arri Teefnescheem pee Isteeaschanas; un kaut tas, fo winni preekschrafsta, arri Kuntrakti ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr tahdas Strihdibas=Leetas irr jaisteesa pehz winneem, ja winni daschfahrt ne buhtu tappuschchi nozelti ar skaidreem Wahrdeem, woi no Rentesehdeweja woi no Rentesehmeja.

- 1) Kaut arri Kuntrakti tas ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr Rentesehmejам irr janefs un jamaksa wiffas Krohnadohschanas un zittas Klauvischanas ta ka tahs isnahk, un zif no tahm nahk us winnu, pehz winnu Pagasta-Buhschanas, pehz winna pascha un pehz tahs Semmes-Buhschanas, fo winsch turr. Schahs Dohschanas un Klauvischanas winnam irr jadohd un jaflausa par sewi, par saweem Peederrigeem, un Deenestneekem.
- 2) Nei tas, kas to Muischu pee kurras ta Renteseimme peederr, irr pirzis; nei tas kas winnu irr eemihjis; nei tas kas buhdams Mantineeks to Muischu irr eemantojis, nei arridsan tas, kas to irr dabujis zaur kahdu labprahligu Nowehleschanu un Dahwinaschanu — tee wiffi ne drihkt Rentineeku isdriht un aisfahrt, kamehr winna Rentese-Gaddi wehl naw pagallam.
- 3) Zapatt arri Rentesehmejам naw ta Walla pirms winna Gaddi pagallam tai Rentei atfazziht un wehl masaki winnam ta Walla irr, to Renteseweetu atstahk, tapehz ka ta Renteseimme irr nahkfusi zitta Kunga Kohnas. Tam Rentineekam peenahkafs arri ar to jaunu Kungu tohs Rentese-Gaddus isturreht.
- 4) Rentineekam, kam jau ta Semme ween us Mugleem irr dohta, buhs ar Meeru buht ar to, fo winsch dabu no saweem Laukeem, Dahrseem un no sawahm Plawahm un buhs istift ar tahm Gannibahm kas winnam ihpaschi irr eerahditas un ar to dedsamu Malku, fo Kuntraktis winnam nospreesch. Wes Rentese-deweja ihpaschas Laukschanas Rentineekam tadeht ne buhs Lihdumus lihst un no nolihsta Lihduma wairak ka trihs Graudus nonemt; tam arri ne buhs wairak ka to 24tu Dattu Meschafemmes ifgaddus strahdaht, ne kahdas zittas Schuttet ne dedsinahk ka ween no Schaggareem, ne kahdas Balkus un Kohnus preeesch Chkahn zirft, ne kahdas Drawas iszirft, nei arri zittus kahdas Nedabus pee Mescha padarriht. Tam arri ne buhs tammis winnam eerahditos Kohnbeschos zittu eelaist, lai tas no winna Semmes fo strahda woi zittadi tur wirsu darbojaks. Zapatt arri Rentineekam ne irr lauts dedsamus Wellenus jeb Torpi isgreesht, nei Kalku un Giptsakminus nei arridsan zittus Alminus laust un israkt, nei arridsan tahdas Sawallas usnemt, kas Muischneekem ween peederr, ta ka sweijohk, Zakti, Sudmallas turreht, iskrohgeht u. t. j. p.
- 5) Rentineekam naw lauts, Malku, Garkuhla Salmus un Barringu pahrhoht.
- 6) Rentineekam peenahkafs to Renteseweetu arweenu ta apfohpt, ka S. 33 irr preeeschrafsihts tahs pirmas Mahjas Aldohschanas deht. Laukeem wajaga

bucht labbi apstrahdateem, Plawahm istihritahm, Ghahm labbi apfohytahm un pawiffam Junteem labbi islahpitem, un fur Dahrst irr, tur Dahrseem arri waijaga buht labbi eestrachdateem.

7) Tik drihs, ka kahdam Rentineekam ta Renteseweeta teef usfazzita; tad tam peenahkabs lihds pirmai Webruari Deenai preeksch sawa Rentese-Gabba Beiguma, isruhmeht to Puffi tik labbi tahs dsihwojamas Istabas ka arridsan to zittu waijadsiga Ghfu, ka lai tas, kas nahks pehz winna, wehl ar labbu Seemaszellu Ruhmi warr dabbuht un pamafam eefohytees.

8) Rentineeks ne drihst aisleegt Renteseweejam, kad tas brihschahm arri pee winna apfkattahs un pahrranga, ka winsch dsihwo un sawu Darbu strahda. Pawiffam to ne warr aisleegt tad, kad ta Semme irr usfazzita, fur Rentesewejeem ihpafchi irr jaluhko us to, ka tas Rudsulauks labbi teef apstrahdahts.

Bet turpretti arridsan:

9) Renteseweejam ne buhs us nekahdu Wihsi pretti buht Rentesehmejiam kad winsch to us Renti nemtu Semmi, ta ka Kuntrakti irr norunnahs, few par Labbu strahda. Turpretti Renteseweejam buhs wehl ihpafchi aisstahweht sawu Rentineeku; kad tam to, kas peederr pee winna Rentese Semmes, gribb nemt un nostrihdeht, un kad winsch weens pats ne warr pretti turretees.

10) Renteseweejam buhs tam Rentesehmejiam to ismakfaht, ko schin waijadsija isdoht tahs Renteseleetas Ustureschanas pehz, ta ka arridsan to, ko schis ar winna Sinnu irr isdewis par labbaku Renteseleetas Uskohpschamu, kad winsch sawu Isdewumu skaidri warr parahdiht. Tomehr tas winnam tik tahli weent irr jaismakfa, zif tahli pee Utdohschanas arridsan teescham to Labbumu warr peerahdiht; un kas par to irr jaismakfa, tam ne buhs nekad eet pahri pahr weena Gabba Renti.

11) Renteseweejam peenahkabs Rentesehmejiam bes Makfas doht, kas irr waijadsigs pee Buhweschanas ja schis waijadsigu Ghfu woi tihri no jauna gribb usbuhweht, woi arridsan zittu gohdigi islahpiht. Tomehr tee Salimi preeksch Junteem Rentineekam irr jadohd.

12) Renteseweejam peenahkabs kad mas iftreijds Gaddos pahrmekleht, woi Rentineeks arri to Semmi strahda pehz sawa Kuntrakta; un ja winsch sawu Kuntrakti buhtu pahrkahpis, tad Renteseweejam ta Leeta tuhdaalin jausneimm pee Pagasta-Zeesas.

S. 485.

Kentunehmeis ne drihft to Rentes=Leetu paschu un winnas Waldischanu zittam kam nodohst hes Rentudeweja labba Prahta, fo preefsch Pagasta=Teefas waijaga usrahdiht eefsch Raksteem. Ja Rentineeks ne behda par to, tad zaur to winna Kuntraktis irr isnihzis.

S. 486.

Wiffas Suhdseschanas, kas zellahs stary Rentudeweja un Kentunehmeja, un kam tas Usuhdschts ne runna pretti; teef turretas par taisnahm, un us Suhdssetaja Luhgschanu ta peederriga Teefa to Upsuhdsjetu peespeesch, to padarriht, kas winnam peenahfahs.

S. 487.

Ja tas Rentineeks Semmi nemdams us Renti, Galwineeku jeb Apgalwofchanu ne irr usrahdiht, tad winsch pee tahdahm Suhdseschanam ja Rentudeweis to grihb un us farvu Galwu nemm, no Teefas teef peespeeshts, tam Rentesdewejam kluht lihdfigs; un tas noteef, faut arridsan Rentineeks to Suhdseschanu wehl ne buhtu peenehmis par taisnu, woi ne leegdamees woi kluffu zeedams. Tomehr ja pee dillakas Ismekleschanas israhdahs, ka ta Suhdseschana ne bija taisna, tad Rentudewejam ne ween irr jaatlidhsina wiffa Skahde fo Kentunehmeis zaur to irr zeetis, bet us peederrigas Teefas Spreeschamu winnam arri wehl jamakfa peenahkama Strahpesnauda eefsch Rentineeka Pagasta=Lahdes.

S. 488.

Ja Kentunehmeis, faut kahdus Gemeslus eemesdams, leedsahs tahs Klauvischanas noklaufiht, fo klauviht winsch irr usnehmees, tad winsch zaur Teefas=Spehku warr kluht peespeeshts to padarriht, tapehz, ka Muishas un Semmes=Darbeem zaur tahdeem Gemesleem ne buhs tift aiskaweteem. Tomehr Rentineekam ta Walla paleef suhdseht prett Rentesdeweju, ja schis no farwas Puffes ne irr turrejees pehz farwa Kuntrakta.

S. 489.

Ja kahds Rentineeks zaur farwas Rentessemmes flittu Kohpschanu, to leef panihht, woi arridsan ja Rentudewejam irr jabihstahs, ka winna Rentesnehmeis to ne darrihs un klauvishs, fo darriht un klauviht irr usnehmees; tad, faut tas arridsan Galwineeku buhtu usrahdiht, Rentesdewejam ne irr aisleegts Teefas Ismekleschanu usaiжинаht lai schi pehz tom, ka to Leetu atrohdt, nospreesch ka Rentineeks to darra, kas winnam peenahfahs darriht un lai winsch par to flittu Semmes= woi Ehtu=Apkohp=

schanu kahdu Atlihdsinafchanu dohd. Zurflaht arridsan tas Rentes-Kuntraftis zaur Teefu warr tapt isnihzinahts, kad ta Rentesnehmeja Galwofchana Rentesdewejam ne dohd pilnu Drohschibu, ka winnam wehl us preekschu ta Ekahde taps atlihdsinata un wifs taps noklausihhts, kas Rentunehmejam doht un klausiht peenahkabs.

S. 490.

Ja Rentesdeweis tannit Kuntrafti to arridsan irr eelizzis, ka Rentesnehmejam, kad winsch fawu Rentesnaudu tai norunnata Laika ne maksa, wehl kahdu nosazzitu Strahpesnaudu par to Rentesdewejam buhs peemaksah; tad tas naw aisleegts, bet fchi Strahpesnauda ne buhs buht leelaka pahr weena Gadda Intreffem *) fo pehz Teefas-Likkumeem warr nemt, tas irr, ta ne buhs wairak buht, ka feschas Prazentes woi no tahs Rentesnaudas, woi no ta Rentes-Parrada.

S. 491.

Ja Rentes-Kuntraftis jeb Saderreschana irr norunnahhts us wairak ka weenu Gaddu; tad Rentudewejam tapatt ka Rentunehmejam peenahkabs dewin Mehneschus preeksch Renteslaika Beiguuna, zittam prett zittu isteiftees woi schai Saderreschanai wehl buhs pastahweht us ilgaku Laiku woi ne. Ja neweens no winneem Dhtram ne atfacka; tad teef turrehts, ka no tam irr saprohtams, ka winnu Kuntraftis, ta ka wimmi to lihds schim bija norunnajufchi un turrejufchi, wehl paleef wessels us trim Gaddeem. Bet ja Abbi fawu Kuntrafti ween buhtu zehlfufchi us weenu Gaddu; tad Puffgaddu papreeksch waijaga atfazziht, un ja ne teef atfazzihhts, tad tas wezzais Kuntraftis gan arri wehl paleef wessels, bet tiffai us weenu Gaddu ween.

S. 492.

Kad Rentunehmeis nomirft, tad jau zaur to tas Rentu-Kuntraftis isnihft un us Jurgeem irr pagallam. Tomehr zitta Leeta buhtu ja tannit Saderreschanai ihpafchi buhtu nolikts, ka pehz winna Mirschanas winna Mantineekeem wehl buhs to Kuntrafta Laiku isdshwoht. Pee ta Tehwa tad stahw nosazziht, kam no saweem Behrneem winsch to Rentes-Waldifchanu uswehl. Bet kad neweens no winna Behrneem scho Waldifchanu woi ne spehtu usnemt, woi Rentudewejam ne patiftu, tad Rentineeka Atraitnei, ja ne irr jau Respehjeeze, jakauj dshwoht, kanehr winnas Behrni buhs pee-

*) Intreffes irr ta Nauda, fo Parradneefam fawam Parradudewejam ifgaddus par to Aisdeuwumu, par Augteem jamaksa wirsu, un pehz Kreewa-Walts Likkumeem irr us 100 Aisdeohteem Naudasgabbaleem fufcht tahoi Naudasgabbali par Gaddu wirsu jamaksa.

augufchi, un ja winnai gaddohs ohtrs Wihrs, tad arri fchim to Rentes=Waldfchanu warr atftcht.

S. 493.

Rentudewejam ta Walla irr, tam kas winna Rentunehmeis bija, aisleegt, lai tas ne iseet no tahs Mahjas un lai sawas Mantas ne aiswebd, kamehr tas par wiffeem Parradeem sawam Rentesdewejam irr fluis lihdsigs.

S. 494.

Ja Rentesnehmeis Rentesdewejam pehz Kuntrakta irr palizzis wainigs; tad winnam tas irr jaaismakfa lihds ar tahm pehz Teefas=Liffuneem peenahkamahm Intrefehm, jebfchu arri tee Rentes=Gaddi jau buhtu pagallam.

S. 495.

Turpretti arri Rentesnehmejam irr ta Walla, ne iseet no tahs Rentesweetas, kamehr to irr dabbujis, kas tam pehz sawa Kuntrakta wehl nahkajs no Rentesdeweja, un fo fchis woi pawiffam ne warr noftrihdetees woi fo Draufchu=Teefa lihds tam Laifam fur ta Leeta labbaki buhs iffaidrota irr usnehmufi par tahdu Parradu, kas Rentesnehmejam nahkajs no Rentesdeweja; bet ja fchis peenemmigu Galwofchanu dohd, tad Rentesnehmejam jaiseet.

S. 496.

Ja Gruntineeks jeb Rentesdeweis sawas Parradubufchanas dehl pehz Teefas=Nofazzifchanas eekriht eefch Zfteefafchanas zaur Konkursi un wiffa winna Manta winna Parradudewejeem peekriht; tad fcheem irr ta Walla wiffas Rentes=Saderrefchanas us ta Konkursneeka Grunti tammis pirmos nahkamos Zurgos nozelt, kaut arridsan tee Rentes=Gaddi wehl ne buhtu pagallam, bet tomehr dewin Mehneschus preefch tam teem irr jausfakfa teem Rentesnehmejeem.

Tomehr tahdu Rentes=Kuntraktu Nozefchanas pehz, wehl teef preefchrafstihis:

- 1) Kad ta Konkursneeka Parradudeweji eefch diweem Gaddeem no ta Laifa, kad ta Zfteefafchana zaur Konkursi tappe nofpreesta, ne irr usfazzijufchi tohs Rentes=Kuntraktus, kas jau preefch fcheem diweem Gaddeem irr bijufchi zelti; tad tee paleef weffeli un sawa Spehka, kamehr tee Rentes=Gaddi irr isdfihwoti.
- 2) Kad woi ta Konkursneeka Parradudeweji woi tas, kas irr eezelts par wimmu Weetneeku no winneem un kam wajaga wiffu to weetiga Bufchana pasiht, un

sinnabt, kas irr waijadsigs pee Semmes Apfohpschanas, kam arri turklaht zif ween warr buht waijaga dsihwoht Turumâ, — jaunus Rentēs-Kuntraktus irr zehluschi tai wezzu un nozeltu Kuntraktu Weetâ, kas woi paschi irr beiguschees woi zaur to Konkursi irr nozelti; tad tahdeem jauneem Kuntrakteem Spehks irr tiffai lihds Turgeem eefsch ta Gadda, kurrâ ta Konkursneeka Grunts jeb Muischâ tiks pahrdohhta zaur Aufzioni jeb Uthruhpe.

3) Tahdi Rentēsnehmeji, kas sawu Nenti noklausa ar Klauvischanahm, tà kâ tahs eefsch Waku-Grahmatahm irr nosazzitas, un arri tahdi, kas sawu Nenti makfa woi ar Naudu, woi ar Labbibu un zittu Teefasdohshanu bet us tahdu Wihsi ka par katru Dalberu Semmes-Wehrtibas irihš Sudraba Kubbuli teef dohti woi ar Naudu woi eefsch Labbibas un zittahm Leetahm, tahdi Rentineeki paleef, kamehr winna Rentēs-Gaddi irr isdsihwoti.

4) Un ka jel Rentineeki ne bes Sinnaš un sew par Skahdi Rentēs-Kuntraktus faderretu, buhs winneem schohs Likkunus preefschâ lassih un isškaidroht, ikreisi, kad Rentēs-Kuntrakti tiks ecrakstii Draudschu-Teefas Kuntraktu-Grahmatâ un buhs turklaht wehl to arri peerakstih ar ihpascheem Wahrdeem, kâ Teefa winneem schahš winneem waijadsigas Sinnaš irr dewufi.

S. 497.

Wiffas Wallas kas pehz Likkuma S. 496 Konkursneeka Parradudewejeem irr dohtas, peederr arridsan Widsemmes Muischneeku Kreditkaffe prett Mahjas jeb Semmes Rentineekeem us tahdahm Muischahm, kas no Kreditkaffes Naudu irr dabbuschi us Zintreffem bet tahs ne speh j makfaht un tadeht no Kreditkaffes teef apfihlatas. Tazehz tad arridsan bes winnaš Labbatifschanas ne warr pahrdohht nedš Kihlam doht nekahbus Pagabbalus no tahdahm Muischahm.

du Teesafchanas un Zsteesafchanas Likkumi.

Treescha Gramata.

Polizetes = Likkumi.

Pirma Rodakka.

Par Semneeku Pagasta sinnamahm Dohschanahm un Klauschahanahm.

A. Rekrushchu = Dohschana.

S. 498.

Za Zsrehkeneschana un Peerabdischana, zeek Rekrushchu irr jadohd par wissu Widssemmi un zeek Lauschu un Naudas sewischki par katru Muischu, kas ne noteek arweenu weenadi, bet pehz tam ka ikreise ta Pawehleschana preekschraaksta, paleek ta ka lihbs schim pee Landrahtu Teesas.

S. 499.

Krohna-Muischu un Krohna Mahzitaja = Muischu deht Landrahtu Teesa to Zsrehkeneschanu aistelle us Kammeral = Teesu, lai ta to pahrrauga un kad tas irr notizzis; tad Landrahtu = Teesa to Zsrehkeneschanu aisubhta us Gubernementes = Waldischanu, kas atkal katrai Muischai to darra sinnamu.

S. 500.

Tadeht pee Rekrushchu Zselschanas Pagasta = Teesahm ween peekriht, tik dauds Zilwekus ka irr pawehlechts iszelt, un to us Pagastu nahkdamu Naudu, kas pee Rekrushchu Nodohschanas jafagahda peedsiht. Kad Rekrushchi jaiszelt; tad Pagasta = Teesahm buhs, zif ween warr, ween Puischus iszelt.

S. 501.

Pagasta = Teesa ar Muischas = Waldineeka Apstiprinaschamu nosakka: kurrus no Pagasta = Laudim buhs nodohht par Rekrushcheem. Za Muischas = Waldineeks, bes jeb kahdas no Teesahm peenemmigas Wainas, to Apstiprinaschamu leeds; tad Draudschu = Teesa par to nospreesch.

S. 502.

Par Rekrushcheem, kaut arri zittadi gan gelbetu, ne buhs iszelt:

1) Gruntineekus, kam Semnes = Gabbali peederr, un kas, ja mas irr, katra Kautka isfehj feschus Rihgas Puhrus Rudsu. Tahda Gruntineeka wezzaku Dehlu arri ne buhs nemt.

2) Sainneekus Kentineekus, kam us Muischneeku Muischahm tabba Semne us Nenti woi us Klausichanu irr Rohka, kurras Dalderu Wehrtiba stahw lihds 10 Daldareem un pahrafi, un us Krohna = Muischahm ne buhs Nekruhshds nemt Pusztortortneekus. Talihds arridsan buhs wisseem tahdeem Sainneekem un Kentineekem atstah wimmu wezzakus Dehus. Tomehr arri schein irr jaet, kad Truhkums irr no tahdeem Laudim, kas geld Nekruhshds, un kad Draudschu = Teefa wimmu Iszelschanu irr apstiprinajusi.

3) Stohlmeisterus, kamehr sawu Ammatu turr.

4) Pagasta = Wezzakus, Pagasta = Teefneschus, Draudschu = Teefu un Kreisteefu Peeehdetajus, kamehr stahw sawa Ammata.

5) Muischas Saimes = Laudis, ta ka to nosakka tas nu nahkdans Likkums.

S. 503.

Prohti tam buhs notift ta:

1) Muischneekam, us ka Muischu lihds simts (100) Wihrischku Dwehseles irr peerakstitas pee Pagasta, tahdam irr lauts, tschetrus Wihrischkus usdoht ka sawus Muischas = Laudis, un schein kaut zittadi arridsan buhtu ittin geldigi ne warr fluht nemti Nekruhshds.

2) Muischneekam, kam sawa Muischâ wairak ka simts Wihrischku Dwehseles irr, tam irr lauts, us ik peezdefnits Dwehselem, kas irr wairak, wehl weenu usdoht par Muischas = Saimes Zilweku, fo ne warr nemt Nekruhshds. Ta tad isnahk us 200 Wihrischku Dwehselem 6, us 300 Wihrischku Dwehselem 8, u. t. j. p. Kam masak ka 100 Wihrischku Dwehseles irr sawa Pagasta, tam irr brihwi us ik 25 Dwehselem weenu usdoht par Muischas = Zilweku, fo ne warr nemt Nekruhshds.

3) Kam us 100 Wihrischku Dwehselem ne irr 4tri Muischas = Zilweki, kas gelbetu Nekruhshds; un kam us wairak ka 100 Wihrischku Dwehselem naw tik dauds Nekruhshds geldedami Muischas = Laudis, ka appaksch Zihpara 2 irr nosazihits, teem ta Watta irr, no Pagasta wehl tik dauds Laudis ka truhkst usdoht par saweem Muischas = Laudim, fo ne warr nemt Nekruhshds.

4) Kam wairak irr, ka weena Muischa, tas arridsan us katru sawu Muischu pehz tahs Wakkas warr darriht, kas wimmam schinni Likkuma teef dohta.

5) Pee Muischneeka stahw, woi tas kahdam no saweem Muischas = Laudim, fo papreeksch bija usdewis par tahdu fo Nekruhshds ne warr nemt, scho Labbumu atkal gribb atnemt.

6) Zkreise kad Rekruschchi teef iszelti, Muischneefkeem Pagasta=Zeesai jausdohd, furreem no saweem Muischas=Laudim winni scho Labbunu gribb paturrecht, furreem ne.

S. 504.

Zit ilgi, kamehr wehl eeksch Pagasta zitti irr, kas geld Rekruschschds, ne buhs dirvus Brachus us Reisi nemt par Rekruschcheem.

S. 505.

Pagastam peenahkabs gahdabt, ka tahdeem nepeeanguscheem Behrneem, kurru Tehws irr nodohts Rekruschschds, Pahrtitschana ne truhst.

S. 506.

Za ap to Laifu, fur Rekruschchi irr janemum, kahds no Pagasta=Laudim, kas gelbetu Rekruschschds, bes Paschportes woi fleppeni fur aiswelkabs woi arridsan ilgaki nohst paleef, ne ka winnam pehz winna Paschportes bij lauts; tad ja tahdu atkal dabbu Rohka to buhs tuhda lin nodoht Rekruschschds Pagastam par Labbu.

S. 507.

Wissi tahdi Pagasta=Laudis kas woi no augstas Polizeies=Zeesas, woi no tahm Zeesahn, kas Kasladarbus isteefa, Blehdibas pehz teef nodohti Rekruschschds, irr jarehkene par Labbu tam Pagastam, pee ka winni peederr Galwasnaudas=Dohschanas un zittas Krohna=Dohschanas pehz.

S. 508.

Pagasta=Beedram, kas irr isbraudsichts us Rekruschchu=Buhshamu, tam irr lauts zittu kahdu Zilweku, kas derr us tahdu Buhshamu, un kam us to labs Prahts irr luhgt, lai tas eetu winna Weeta. Tomehr schim tahdam ne waijaga buht peerakstitam Galwasnaudas pehz, nei pee Pilssehtas Draudsehm, nei pee kahda Pagasta eeksch Widsemmes Subbernementes, nei pee kaut kahdas Subbernementes eeksch Kreewu=Walfts.

S. 509.

Pagasta=Zeesa zaur weenu no saweem Zeesnescheem woi arri zaur Pagasta=Wezzaku tohs no Pagasta iszeltus Rekruschschus tai Kommissijei, kas winnus pretti nemm, leef preekscha west un nodoht.

S. 510.

Za no teem par Rekruschcheem iszeltteem Zilwekeem kahds woi aisbehg woi paleef neweffels, woi nomirft, pirms no Kommissijes irr pretti nemts, woi arridsan kad zits

no teem fà negeldigs ne maf ne teef pretti nemts; tad winna Weetâ Pagastam buhs zittu israudsiht un iszelt no sawa Widdus.

S. 511.

Ja fahds no Pagasta=Laudim, gribbedams iswiltees is Rekrushchu Deenesta, irr aisgahjis no sawa Pagasta us zittu; tad tam Pagastam, pee fa winsch paslepjabs, irr jaatbild par to un tadeht jagahda, fa winsch sawam Pagastam teef appakkal dohts, arri tad, kad winsch eeksch ta swescha Pagasta tahdu Buhshanu buhtu usnehmis, kas gau arri pehz Teefas=Likkumeem atswabbina no Rekrushchu=Buhshanas.

S. 512.

Ja tahdeem, kas irr iszelti par Rekrushscheem, wehl winna Wezzaki dsihwo; tad scheem peenahfahs, schohs sawus Behrnus, fà gribbedami un spehdami, apkohpt un apgahdaht. Ja Rekrushcha Wezzaki jau irr nomirruschi; tad winna Lihdsnantineekeem irr jaislihdsmajahs ar winnu pirms teef nodohs. Ja tahds Rekrushis nahf appakkal, pirms Wezzaku Mantu irr isballita, un sawu Dattu, fo winnam wehl wajaga dabbuht prassa; tad no tahs papreeksch irr jaatweht, fo winsch no saweem Wezzakeem dabbuja, kad tappe nodohs Rekrushchds. Zurpretti ja winsch atpakkal nahf us sawu Dinteni tad, kad winna Wezzaku=Manta jau irr dallita, tad winsch ne fo wairaf ne warr prassht; bet tam irr japaleef ar Meeru ar to, fo winsch dabbuja, kad tappe nemts Rekrushchds.

S. 513.

Kad tahdi teef nodohiti par Rekrushscheem, kas wehl ne irr usnemti pee Deewa Galda; tad tee no tahs Prettinenschanas Kommissihjes teef aisfuhiti us Pilssehtas Mahzitaju, lai tas winnus mahza un peenemm pee Deewa Galda.

Rekrushchu=Seewas, kad ne gribb saweem Wihreem lihds eet; trihs Gaddus pehz sawu Wihru Nodohschanas, kas irr skaitami no tahs Nodohschanas Deenas, warr flucht atlaulatas no saweem Wihreem un to Wattu dabbuht eedohtees zittâ Lauliba.

B. Par Semneeku Labbibas = Magasihnehm.

S. 514.

Pagasta=Teefai buhs apkohpt un usraudsiht sawu Semneeku Labbibas=Magasihni un tadeht gahdaht, fa tuhðalin pehz beigtas Kulshanas wifs, kas irr isnemts no Magasihnes, atkal teef eeliks un atdohts; un ja kas par dauds kawejahs, to fo winsch

irr isnehmis affal eelift; tad Pagasta-Zeesai buhs tahdu peespeest ar Zeesas warru, to Alsaemtu affal eelift; un pawiffam pee Magasihnes Apkohpschanas buhs wissu to list mehra; kas sche teef preekschrafftis un pawehlehts.

Prohti, Pagasta-Zeesai jaluhfo us to:

- 1) Ka eeksch katra Pagasta pehz wiinna Lauschu Skaischka jeb Skaitla irr ihpascha Magasihnes-Klehts, kam waijaga buht zeetai Ghai, un tahdai, kas zaur Ugguns-Grehku lehti ne warr Skahdi zeest un kas arri stahw tahda Weeta, fur Ugguns to tif drihs ne warr aisnemt. Echi Magasihnes-Klehts teef turreta appasch trim Utslehgham, no kurrain weena irr Muishas-Waldineeka Rohka, weena pee Pagasta-Zeesas Preekschsehdetaja un ta trescha pee weena no Pagasta-Wezzakeem; ta ka wissi schee irr tee kas to Magasihni walda.
- 2) Pagasta-Zeesas Preekschsehdetajam un teem diweem Pagasta-Wezzakeem ween irr jagalwo par to Labbibas Magasihni, un tee diwi Pagasta-Wezzaki irr tee ihstemi Magasihnes Usraugi.
- 3) Abbeem Magasihnes Usraugeem, kam ween peederr to Magasihnes Labbibu isdoht un faenemt, arri irr jagalwo par to, ka ne kas ne truhst un ka nekahda flakta Labbiba teef eelifta; tadeht wiini ne kahdu flaktu un netihru Labbibu ne nemun pretti.
- 4) Kad Labbiba woi irr jaisdoht no Magasihnes, woi jaeleek eeksch Magasihnes, tad Muishas-Waldineeks un Pagasta-Zeesas Preekschsehdetais fawas Utslehgas Magasihnes Usraugeem dohd Rohka, un tas Zeesas Preekschsehdetais teem pawehl, kas irr jadarra. To padarrijufchi un tahs Utslehgas atdohdami, tee Usraugi Zeesas Preekschsehdetajam to isstahsta un Muishas-Waldineekam arri to winnam waijadfigu Sinnu dohd. Kas katrareise irr isdohts no Magasihnes woi eelifts eeksch Magasihnes, tas teef eerakstis Magasihnes-Grahmata.
- 5) Magasihnes Usraugeem ne buhs ne mas zittadi darriht ne ka Pagasta-Zeesas Preekschsehdetais teem irr pawehlejis.
- 6) Zfgaddos Zuhli Mehnescha Pagasta-Zeesas Preekschsehdetajam un Magasihnes Usraugeem waijaga list pahrmehriht to Magasihnes Labbibu, un Muishas-Waldineekam japahrmele ta Magasihnes-Grahmata, un tee Nehkenejuni woi arri labbi faetahs.

- 7) Ifgaddôs, kad ta Labbiba irr tikkufi pahrmehrita, kad ta Magasihnes = Grahmata irr pahrmekleta, un tee Magasihnes Parradi peedfihiti; Pagasta = Teesai peenahfahs, Draudschu = Teesai taifni usdoht zeef Labbibas pateescham irr Magasihne.
- 8) Ifgaddôs waijaga no jauna peelift Magasihne to Labbibas Dattu, fo Likkumi nosakka, un Rudseem tif labbi kâ Waffarajai waijaga buht labbeem ihpaschi Waffarajai waijaga labbi diht.
- 9) No Magasihnes isdoht warr un buhs ween tâ, kâ tee tadeht dohti Likkumi to irr nosazzijuschi.
- 10) Tahdâs Magasihnes, fur us katru Wihrischku Dwehfeli jau irr eelifti trihs Puhri Rudsu un diwi Puhrus Waffarajas, ne waijaga wairs ifgaddus fo no jauna peelift; bet fur wehl tif dauds naw eelifts, tur wehl ifgaddus tainehr irr japeeleef, kamehr tif dauds buhs us katru Wihrischku Dwehfeli. Fur daschfahrt woi Waffarajas prett Rudseem, woi Rudsu prett Waffaraju wairaf buhtu, ne kâ pehz Magasihnes Likkumeem waijadsetu buht no katras Labbibas, tur Pagasta = Teesai jagahda, ka ta Labbiba kas irr wairaf, teef ismihta prett to, kas irr masaki.
- 11) No tahdahm Magasihnehm kas jau irr pilnas, t. i. fur jau, kâ nupatt irr peeminnechts, us katru pee Pagasta peederredamu wihrischku Dwehfeli irr eelifti 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Waffarajas, no tahdahm Magasihnehm teem kam ihsta leela Waijadfiba irr, Labbiba teef aisdohta ween us tahdu Wihfi, ka winni us katru Puhru fo irr nehmuschi, pee Utdohfchanas par Augleem wirsû dohd to 12tu Dattu jeb Pusfseezimu. Tur fur tahs Magasihnes wehl naw pilnas, un fur tadeht wehl ifgaddus no jauna jaeleef: tur tas Pusfseezimsch fo buhs wirsû doht par Augleem, tad wehl tiks dohts, kad ta Magasihne buhs pilna.
- 12) Schee Auglu pehz wirsû dohti Pusfseezimi, tâ fakfoht, irr turrami par Paligu, ja daschfahrt kahds ne mas nenogreeschams Truhkums pee Magasihnes gaddahs. Kad tomehr schee Seezimi tâ peeaugtu, ka winnu ne mas ne waijadsetu tahda Truhkuma pehz, tad buhs, ar Pagasta = Teesas Simu, un tahdâ Gaddâ, fur Labbiba labbi teef maksata, tohs pahrdohht Pagasta Lahdei par Labbu.

13) Parrabi pee Magasihnes irr japeedsenn arweenu, un ar wissu Barru kas Tees-
 meem buhtu pilna t. i. faut arri tur eekschâ buhtu us katru wihrischku Dweh-
 feli 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Bassarajas; jo kas irr pahri pahr to, un
 kas Magasihne irr auglojees, tas teek pahrdohs Pagastam un winna Lahdei
 par Labbu.

14) Katram Parradneekam pee Magasihnes, kad winsch noliktâ Laikâ ne buhs
 sawu Parradu atdewis, un ne warrehs peerahdiht, ka winsch zaur Kruffu,
 neangligeem Gaddeem u. t. j. p. irr palizzis tuffsch; tam irr japadohdahs
 appaksch Teesas Barras, kad ta peedsih's to, fo winsch irr aisnehmis un tohs
 Aughus kas irr jadohd wirsû un arridsan to ifgadsfahrtingu Peelikkumu.

15) Pagastam ar wissu, kas tam peederr, jagalwo par to, ka tai Magasihne ne kas
 ne truhkst; un ka ifgaddus no jauna wehl tohp peelikts tamehr, kamehr buhs
 pilna. Ja tahds Truhkums parahdahs, fo tuhdaun un Abtrumâ ne warr pee-
 pildiht; tad Pagasta=Teesa Draudschu=Teesai to usdohd, lai schi bes Kawe-
 schanas skaidru Simu melle dabuht, zaur fo tahds Truhkums irr zehlees.
 Ja Pagasta=Teesa irr wainiga pee ta, woi Magasihnes Usraugs; tad tam
 Wainigam irr jamakfa. Bet ja ta Waina ne buhtu pee winneem; tad schis
 Truhkums gan irr janorafsta no Magasihnes, bet tas irr jaatlihsina no wissa
 Pagasta, un katram kas peederr pee ta irr japeedohd sawa Dalta.

16) Katram Pagasta=Beedram, kas atstahjabs no Pagasta un kas wehl buhtu pa-
 lizzis Parradâ to, kas winnam lihds nahkoschai Newihfije jeb Galwasnaudas
 Usrafstischanaï ifgaddus buhtu bijis jaeleek Magasihne; tam buhs to eelikt,
 pirms winsch atstahjabs no Pagasta, woi arridsan Galwoschannu par to usrah-
 diht. Tomehr winnam ne paleek ne kahda Dalta pee schihs Magasihnes; ta-
 pehz kâ winsch tur, fur winsch jaunu Dsihwi usnems, tahdu paschu Paligu
 no Magasihnes jau atraddihs preekschâ.

17) Ja gaddahs, ka eeksch kahda Gadda ne tikpatt jauni Beedri eenahk pee kahda
 Pagasta, kâ iseet un atschirrah's no ta, un ka tadeht eeksch Magasihnes ar-
 weenu ne warr buht tikpat dauds Labbibas; tad nahkoschâ Gaddâ Pagastam
 eeksch saweem Nehkenejunneem irr jausnemm un jausdohd: kas irr woi wairak
 (pahrak) woi masak, tâ kâ eeksch Magasihnes ne kad ne peetruhkst tee us katru
 wihrischku Dwehfeli nosazziti 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Bassarajas.

18) Muischas = Sainne un Laudis, kas bshrow us Muischas = Semni, ne to ne eeleek Magasihne, bet arridsan no tahs ne to ne warr isnemt. Muischas Kungam tapeh; irr jausbodh; zeek winnam tahdu Sauschu irr, ka to skaidri warr sunnaht un tohs atschirt no teem, kam peenahfahs eelikt eefsch Magasihnes, un ka skaidri warr nosazziht, zeek Labbibas eefsch Magasihnes wajaga buht, kad schie Muischas = Laudis irr atschirti.

19) Las Skaischkis to wihrischku Dwehselu eefsch katra Pagasta, kas pee pehdigas Galwasnaudas Usrakstischanas irr atraddees, un no ka irr atschirti wissi Muischas = Laudis, eefsch katra Pagasta teek usnemts us muhschigeem Laifeem ka tahds Skaischkis, us to wissas Magasihnes Aprehkeneschanas stahw itt ka us kahdu Grunti; lai nu pehz arridsan Pagasts eetu woi Wairumâ woi Masumâ.

C. Par Pagasta = jeb Walsts = Lahdi.

S. 515. Eefsch katra Pagasta weena Pagasta = Lahde buhs buht, fur eefschâ wissa gattawa Nauda tohp glabbata, un arridsan wissi Naudas = Raksti jeb Obligaciones *) kas wissam Pagastam, jeb wisseem weenas Muischas Semneekem kohpâ peederr, un arri tahda Nauda, to tik ween eefsch kahdam ihpaschi nosazitahm Wajadsibahm warr isdoht Pagastam par Labbu.

Schi Pagasta = Lahde

1) teek glabbata tahda Weetâ, fur winnu drohschi warr turreht un ta stahw appafsch Pagasta = Teefas, ta ka appafsch abbeju Pagasta = Wezzaka Waldischanas, un irr aisflehgta appafsch trim Utsflehgham, no kurrham weena irr Muischas = Waldineeka Rohkâs, ta ohtra irr pee Pagasta = Teefas Preefschfehdetaja, un ta trescha pee Weena no Pagasta = Wezzakeem. Schi Pagasta = Lahde ne teek atflehgta, ja ne irr klah Pagasta = Teefneschi un Pagasta = Wezzaki.

2) Schai Pagasta = Lahdei peekriht un peederr a) wissas Strahpes Makfaschanas, ja tahs ne irr norahditas fur zittur. b) Wissa Nauda, kas eenah no Maga =

*) Naudas = Raksti jeb Obligaciones irr tahdi Raksti, kas apleezina; ka tas, kas tahdeem Raksteem sawu Wahrdu irr lizzis appafschâ, kam, kam ta Obligazione irr, tik dauf irr Parradâ, ta tur eefschâ irr nosshmehts.

- sihnes Auglu Pahrdohfschanas. c) Lahda atstahtha Manta, furra ihstais Mantineeks naw atrohdams, lai gan pehz Teefas=Likkumeem buhtu meflehts pehz winna. d) Jhpaschas Dahwanas; ar weenu Wahrdu falkoht wijs, kas irr turrans par tahdu Mantu, kas wiffam Pagastam kohpâ peederr un no ta irr eemantota.
- 3) Ja Pagasta=Lahdei arri wehl zittas kahdas Leetas bes tahs gattawas Naudas peekriht; tad tahs appaksch Pagasta=Teefas Usraudsifchanas Aufzionê jeb Uht-ruhpe teek pahrdohthas Pagasta=Lahdei par Labbu, kad papreeksch schi Pahrdohfschana irr fluddinata eeksch Basnizas.
- 4) Wiffseem Pagasta=Laudim, fo gauscha Waijadsiba speesch, teem us Aldohfschanu teek aisdohts no Pagasta=Lahdes, kad papreeksch Pagasta=Teefa winnu Waijadsibu ismekleja un Wuifchas=Waldineeks ne bij pretti. Tomehr teem Nehmejeem jagahda Galwineeks un teem par to Nisdeuwumu japeemakfa tahs gadsfahrtingas Intresses.
- 5) Zikreisi no Pagasta=Lahdes kam kas teek aisdohts, tikreisi arridsan irr janosakfa, us zik ilgu Laifu teek aisdohts un woi tai Aldohfschanai buhs notift us reisi woi pa Dallahm.
- 6) Kas bes preeksch Teefahm peenemunigas Wainas to, fo winsch irr aisnehmees, ne ardohd nosazzitâ Laikâ; tam irr gaidams ka tik dauds no winna Mantas=Leetahm kâ Pagasta=Lahdei nahkabs, zaur Teefahm bes Kaweschanas tiks nonemts un pahrdohthas, un ka, ja ar to ne peeteek, wehl winna Galwineeku peespeedihs, to kas wehl truhfst peemakfaht.
- 7) Katurreisi, kad Pagasta=Lahdes Usraugi kam fo no tahs grihb aisdoht, tad teem par to Wuifchas=Waldineekam Einna jadohd, un pee Naudas Nisdohfschanas teem labbi jaluhko us to, woi arri drohschi warr aisdoht, un ja winni to ne buhtu likfuschi wehrâ, tad winneem jagalwo par to Skahdi, kas zaur to Pagastam nahk.
- 8) Teem, kas to Pagasta=Lahdi walda, waijaga Nehkenumus turreht par to, fo irr eenehmuschki un fo irr isdewuschki, un teem peenahkabs ikreis Wuifchas=Waldineekam usdoht, woi ta Naudasumme irr augufi woi krittufi.
- 9) Jk pehz trim Nehnescheem tee Pagasta Wezzaki lihds ar Pagasta=Teefas Preekschsehdetaju pahrskaita un pahrrauga to Pagasta=Lahdi. Ja weens no

scheem Usraugeem woi nomirft woi atstahjahs no tahs Walbifchanaas; tad, tapehz fa teem Usraugeem jagalwo par to Pagasta-Lahdes Walbifchamanu, ta Pagasta-Lahde teef pahrmefleta, ta fa winsch pats woi winna Mantineeki irr tur flah; un ja kahds Truhkums tur israhditohs, tad warr turretees woi pee ta Nomirruscha Mantineekeem, woi pee ta pascha, kas ischfihrahs.

IO) Muischas Waldineeks weenreis par Gaddu pahrrauga to Pagasta-Lahdi, bet winnam naw aisleegts arri bes tam to darriht zikreis ween winnam isleekahs fa buhtu waijadfigs.

II) Kad eefsch Pagasta-Lahdes ta tur glabbata Nauda ta peeaugtu, fa gan drihs wairis ne derretu to tur ilgaki turreht; tad tahda Nauda teef isdohta us Augleem jeb Intresshem, woi Widsemmes Keelungu Beedribai woi arridsan Widsemmes Kreditkassai. Schi pehdiga, ta fa winnas Likkumi to nefs, tahs Intresses maksahs, un no Ritterfchaptes jeb Keelungu Beedribas to Naudu appakkal warr dabhuht woi us 15tu Merzi woi us 15tu Nowemberi, tomehr tad Pusgaddu papreefsch ta aisdohta Nauda irr jausfakka.

D. Likkumi par Skohlahm.

§. 516.

Semneeku Pagasta- un Draudses- jeb Kirspheles-Skohlas buhs tapt eetaifitas pehz scheem mupatt peeminneameem Likkumeem.

I. Pagasta-Skohlas.

1) Eefsch katra Pagasta, un fur weetigas Buhfchanaas to lauj, eefsch wairak Pagasteem kohpa, kam tomehr ne waijaga pahri pahr 500 Wihrischku Dwehfelehm buht, buhs weena Pagasta-Skohla buht, un pee tahs weens brangs Skohlmeisteris, kas teef eezelts no Muischas-Kunga un, fur wairak Muischas irr fabeedrojuschees Skohlu turreht, no scheem Muischas-Kungeem kohpa, tomehr ne bes fa Mahzitais sawu Padohmu arri flah buhtu dewis.

2) Schinni Skohlâ Pagasta-Behrneem buhs mahzitees, flaidri lassih, Katekismu jeb Lizzibas-Mahzibu ismahzitees un buhs arri mahzitees swehtu Dseefmu Meldijas dseedaht, kaut arri ne wiffas tomehr tahs, kas wiffuwairak teef dseedatas.

- 3) Katram Behrnam kas ne irr atlaists no Skohlas woi kas ne teek aisturrehts zaur Slimnibu, tam waijaga, no sawa desmita Gadda lihds tam Laikam, kur Mahzitais winnu usteiz par ismahzitu, eet Skohlâ. Ja tâ ne noteek, tad tahdu Behrnu Wezzakeem, Audsinatajeem woi Saimneekem 5 Kappara Kappekus Strahpesnaudas jamaksa sawâ Pagasta=Lahdê par katru Deenu, ko tas Behrns ne buhs bijis Skohlâ; tâ kâ Skohlmeistera Peeraktischanas Grammata to israhdihs. No Skohlas atlaist warr ween tahdus Behrnus, kas pehz Mahzitaja Simnaschanas pee saweem Wezzakeem woi Apkohpejeem Mahjâs labbi un tâ kâ peenahkâhs tohp mahziti.
- 4) Mahzitais lihds ar Skohlmeisteru un Basnizas Pehrinderu ifgaddus Ruddeni katram pee tahs Draudses peederredamam Pagastam saraksta to Behrnu Wahrdu=Rulli, kur tohp eelikti tik labbi to Behrnu Wahrdi, kas Mahjâs irr mahzami, kâ to Behrnu, kas irr dohdami Skohlâ. Turklaht arri Mahzitais peeraksta kurreem no scheem Behrneem woi Wezzaku woi Saimneeku Nabbadhibas pehz, kahdas Peepalihdsibas waijaga, ka tee warretu eet Skohlâ. Abbas schahs Wahrdu=Rullis Muischas=Waldineekam teek nosihtitas. Schi atkal Pagasta=Teesai usdohd lai ta teem Nabbagu Behrneem peenahkamu Us-turru dohd, ko Pagastam buhs atlihdsmaht un kas isness par Deenu us katru Behrnu diwus Mahzimus Maifes un to waijadfigu Pawalgu, ko ifneddelâs waijaga Skohlmeisteram doht Rohkâ. Schi Peepalihdsiba teek nemta no Semneeku Magasihnes un nahkoscha Ruddeni teek atlihdsinata, kur jau tâ jafanemm, kas bija isnements no Magasihnes, un kur Pagasta=Teesai janosakka un jaedalla zeek Pagastam buhs jafanett par to. Tee zitti Skohlas=Behrni, sawu Pahrtschanu dabbu woi no saweem Wezzakeem woi no saweem jitteem Kohpejeem un Skohlmeisters to fanemm. Bet tahdi Behrni, kas dsihwo tik tumu pee Skohlas, ka bes Behdahm un bes ka Laiks ar to aiseetu, warr kluht atlaisti us Mahjahm, tee warr eet us Mahjahm paehstees, un paehduschi atkal atpakkal nahkt us Skohlu.
- 5) If gaddus Skohla teek turreta no Mahrtineem lihds Iotai Deenai eeksch Merz Mehnescha; un ifdeenâs 4 Stundas Preekshpufsdeena un 4 Stundas Pehz-pufsdeenâ. Tomehr Swehtdeenâs un leelâs Swehtkôs ne. No Iotas Merz Mehnescha Deenas lihds Mahrtineem Mahzitais Basnizâ tohs Skohlas Behrnus mahjidams, ismekle pee winneem woi labbi proht lassht un arri luhfo

us to, ka eeksch teem astoneem Mehnescheem, fur tee Behrni paleef Mahjäs, ne tohp aismirfts, kas Skohlä bij mahzihfs.

6) No Sefsdeenas us Pufsdeena lihds Mandagai us Pufsdeenu tee Behrni teef atlaisti us Mahjahm, lai labbi nomasgajahs un tihrus Kreklus (tihras Drahnas) dabbu un Maifi us to jaunu Neddelu.

7) No Mahrtineem lihds Iotai Merz Deenai ifzettorta Neddelä tee Behrni, kas Mahjäs pee saweem Wezakeem un Kohpejeem mahzahs, fanahf pee Skohlmeifera, lai tas winnus pahrlaufa, kahdi irr eeksch Mahzibas. Ja winnu wairaf buhtu kà 30; tad winni dallahs diwäs Dattäs, un ta weena Datta nahf, tammi weena Deenä un ta ohtra Datta nahf tai ohträ Deenä. Par katru Behrnu, kas ne nahf pee Pahrlaufifchanas, ifreis 10 Kappeeki Kappara-naudas par Etrahpi teef mafjati Pagasta-Lahde. Ja pee schihs Pahrlaufifchanas, woi pee weena, woi pee ohtra Behrna israhdahs; ka ta Mahjasmahzifchana ne weizahs, kaut Skohlmeisters un Basnizas=Pehrminderis gan ffubbinaja; tad tahds Behrns teef dohts Pagasta-Skohlä, woi us sawu Wezaku Maifi un Usturru, ja tee spehj, woi arridsan ja tee ne spehj, us Pagasta-Maifi.

8) Nabbagu Kauschu Behrni un Bahrini kas woi Mahjäs tappe mahziti no Saimneefeen woi Skohlä us winnu Maifi; teem tahdeem Behrneem lihds sawam 17tam Gaddam jakalpo un japaleef pee tahdeem Saimneefeen un Kohpejeem.

9) Mahzitajam un Basnizas=Pehrmindereem peederr ta Waldifchana par Pagasta-Skohlahm, un ja Muifchneefs gribb; tad winnam to augstaku Usluhkofchamu ne warr leegt. Ja irr waijadfifs, ka kahds zeetaks Behrns, kas Skohlmeifera woi mihligeem un tehwiifchkeem, woi arridsan winna bahrgakeem Wahrdeem ne klaufa un ne behda par Zeetumu un zittahm tahdahm Pahrmahzifchannahm, arridsan zeetaki tohp pahrmahzihfs un strahpehts; tad schahm Pahrmahzifchannahm tomehr ne buhs buht affahm, bet arweenu tehwiifchfahm; un ja waijaga kult; tad tam ween buhs notift ar Behrnurihfstehm; bet plifkeht, ar Spehki fift un kas fcheem irr lihdsfifs, tas Skohlmeifteram naw lauts. Ja wiffas tehwiifchfigas Pahrmahzifchanas ne fo ne palihds; tad Mahzitais zaur Basnizas=Pehrminderu Muifchas=Waldineekam Sinnu par to dohd un winna Paligu us-azina. Ja schis to leedsahs doht, tad Mahzitais Basnizas Pohrsteerus usfauz par Paligu, un fo tee pawehlehs, tas irr jadarra bes Prettirunnafchanas.

- 10) No Iotas Merz-Mehnescha Deenas lihds Mahrtimeem Skohlmeisters ifzettortâ Meddelâ pahrlaufa wiffus sawus Pagasta-Behrnus, fur Basnizas-Pehrmin-deram waijaga flacht buht, lai tas atkal Mahzitajam waijadfigu Simmu par to dohd.
- 11) Katram Behrnam buhs sawu NBC= un Laffifchanas-Grahmatu lihds atnest us Skohlu. Nabbagu Behrneem Pagasta-Lahde to fagahda tà kâ arridsan wiffas zittas pee Skohlas waijadfigas Leetas un Swezzes jeb Elji, jo Skallas dedfmaht irr aisleegts.
- 12) Pagasts gahda, ka winna Behrni firtu Ehdeenu dabbu, tà kâ winni Mahjâs irr eeraddufchi; un par to waijaga fo norunnaht ar Skohlmeisteru, woi ar to, kas to Skohlu turr.
- 13) Ja Muifchas-Kungs gribb, ka to Skohlu buhs turreht Muifchâ, tad tas naw aisleegts; bet wifs kas pee Skohlas irr jadohd un jagahda, tas Pagastam peederr doht, un tam arri peenahfahs tahs waijadfigas Ehkas usbuhweht un afkohpt tà kâ arri to waijadfigu Malku peedsiht.
- 14) Skohlas Ehkai waijaga buht tahdai, kas Behrnu Wesselibai ne fhahde, kam arridsan irr Deewsgan leela peeklahjiga Ruhme pehz Behrnu Skaischka, un kam labbas Krahfnas, Lohgi ar Engehm, Benki un Galbi.
- 15) Pagasta-Wezzakeem un Basnizas-Pehrindereem irr jaluhko us to, ka tas Skohlmeisters tohs Behrnus gohdigi mahza, un teem arri Muifchas-Walbineekam Simma par to irr janonesz. Schis winnu, kad to irr pelnijs, warr raht un arri winnu strahpeht lihds I Rubbulim Sudraba Naudas, un ja buhtu ittin waijadfigs winnu nomest no sawa Ammata. Tomehr pirms winnu nomett, papreeksch Basnizas-Pohrsteëru-Kungu Padohms irr jaisklaufa.
- 16) Skohlmeisteru, kamehr fahw sawâ Ammata, ne warr strahpeht pee Meefas, nei arridsan winnu iszelt par Rekrufschu, un til ilgi winsch arridsan Galwas-naudu ne makfa.
- 17) Ja Skohlas-Behrni ne nahf Skohlâ un Skohlmeisters Pagasta-Teefai ne fahdu Simmu ne dohd, lai ta to Strahpesnaudu peedsenn; tad winsch pats arri lihds paleef wainigs un lihds ar to wainigu Sainneeku to paschu Strahpes-naudu makfa.

18) Mahzitajeem peenahkabs labbi pakkat luhkoht, kà tee Behrni tohp mahziti eeksch Mahjahm un eeksch Skohlahm. Teem buhs diwreiti par Gaddu tahs Skohlas eeksch faweem Draudsehm pahrraudsiht un ittin lihdseni Skohlas Konwentam usdoht, zeef Behrni irr mahzijuschees un kà irr mahzijuschees.

19) Jfgaddus Pawaffarâ, kad Skohlas=Laihs irr beidsees, tas Skohlas=Konventis teef turrehts no wisseem pee Draudses peederrigeem Kungeem. Schim Konwentam peederr pawehleht, kas Skohlahm warr buht par Labbu, to Strahpesnaudu ismekleht un eeneim un Basnizas=Wirspohrsteera=Kungam usdoht, kà eeksch Pagasta=Skohlahm ta Mahziba irr isdewusees, kahda Buhfchanâ tahs Skohlu=Chkas irr, kahdi tee Skohlneisteri irr un kà winni dsihwo un zeef Rohnes tee dabbu. Schee Raksti pee Kungu Sanahfchanas teef farakstiti un Basnizas=Pohrsteer=Kungi un Mahzitais sawus Wahrduis leef appakfchâ.

S. 517.

II. Draudses= jeb Kirspheles=Skohla.

1) Eeksch katras Draudses, kam irr 2000 Wihrischku Dwehseles, weena Draudses= jeb Kirspheles=Skohla buhs buht, kas stahw appakfch Basnizas Pohrsteeru=Kungu un Mahzitaja ihpaschas Usluhfoschanas. Schee tik labbi to Skohlas=Kohpschanu, kà to Skohlas=Waldischanu turr appakfch sewim. Draudses, kam masaki kà 1000 Wihrischku Dwehseles irr un kas ne gribb tahdu Skohlu ihpaschi turreht sawâ Widdû, teem irr jasabeedrojahs ar zittahm Draudsehm, tã kà tas warr buht pehz winnu Lauschu Skaischka un pehz winnu Turwuma.

2) Schinnis Draudses=Skohlâ arweenu un wismasaki 12 jauni Laudis teef mahziti par to tee pee Draudses peederrigi Pagasti makfa, bet ja kahda Draudse wehl wairaf Behrnus gribb doht schinni Skohlâ un par to fo norunna ar teem, pee kurreem ta Skohlas=Waldischana irr, tad tas ne irr aisleegts. Teem schinnit Skohlâ usnemnameem Behrneem, zil ween warr buht, waijaga buht 14 lihds 17 Gaddus wezzeem, un winnu Wezzakeem waijaga buht tahdeem Laudim, kas paschi sawus Behrnus warr un gribb usturreht. Bet ja schis masais Pulzinsch no 12 Behrneem ne atrastohs, kas no saweem Wezzakeem ar labbu Prachtu teef dohti Skohlâ; tad Skohlas=Konventis israuga tohs, kas wehl truhft, no teem Behrneem, kas eeksch Pagasta=Skohlas zaur weeglu Galwu

un wehl wairak zaur Mudribu un labbu Tiffumu irr rahdijuschees tee labbaki pahre teem zitteem. Pawiffam irr peenemmami tahdi Bahriini, kas irraid jo turrigi un tahdu Wezzaku un Kohpeju Behrni, kas lohti kahro, ka winnu Behrni gudrafi tiftu mahziti. Tahdus Behrnus faweem Wezzakeem un Kohpejeem arri ne buhs nonemt, kamehr winni wehl naw peeaugufchi un kamehr winnu Wezzaki un Kohpeji paschi to ne gribb.

3) Tahdi Pagasta=Jaunekli, ko Pagasts par sawu Naudu turreja pee gudrafas Mahzifchanas Draudses=Skohlâ; tee ne warr atrautees jeb leegtees sawam Pagastam feschus Gaddus kalpoht par peeklahjigu Lohni woi kahdâ Skrihwera=woi Skohlmeistera=Ummatâ. Ja Muifcha Mahzifchanu un Usturru Draudses=Skohlâ makfajufi par winneem; tad teem buhs tâpatt Muifchai feschus Gaddus kalpoht par peeklahjigu Lohni.

4) Ja Wezzaki sawus Behrnus gribb subtiht us Mahzibu zittas Draudses Skohlâ lihds winnu 17tam Gaddam; tad tas naw aisleegts, ja ween fchi Skohla irr tai paschâ Draudschu=Teefas Aprinkfi.

5) Schinni Skohlâ-Behrneem buhs mahzitees: rakstiht, rehkeneht, fwehtu Dseefmu=Meldijas dseedah, Katefismus jeb Tizzibas Mahzibas Gudribu fapraft, un arri peenemt wiffu zittu labbu Mahzibu, zaur ko wiffa leeka un Mahnu Tizziba fuhd pee Laudim, un kas mahza isfargatees no Breesmahm, un kas Padohmu dohd ka sawas Kahrtas Darbus buhs strahdaht ar Prachtu un Apdohmu.

6) Draudses Skohlas=Behrni, tâpatt fâ tee eeksch Pagasta=Skohlahm eet Skohlâ no Mahrtineem lihds Iotai Merz=Mehtescha Deenai. Kas sawus Behrnus aisturr no Skohlas, teem par katru Deenu 10 Kappara=Kapeekus Strahpes Naudas jamakfa eeksch Pagasta=Lahdes. Skohlmeisters tohs, kas sawus Behrnus ne stelleja Skohlâ, usdohd Mahzitajam un Basnizas=Pohrsteereem, un schie to Strahpesnaudu peedsenn zaur Muifchas=Kungu, un fur irr waijadfigs, zaur Draudschu=Teefu.

7) Pee teem pee Draudses peederredameem Kungeem un pee Mahzitaja stahw to isdohmaht, us kahdu Wihsfi schahs Draudses=Skohlas wifslabbaki warr eetaifihht un apkohpt.

8) Ja kahds Draudses=Skohlas=Behrnus kahdu weeglu Meefas=Strahpi irr pelnijis, tad winnam to ne warr doht bes Mahzitaja Einnas; zeetakas Strahpes ne warr nospreest bes Basnizas=Pohrsteeru Laufchanas.

- 9) Augsta Basnizas = Teesa preekschrafsstih, fà Skohlmeisteram buhs tohs Behrnus mahzih un no kahdam Gramatahm. La arri gahdahs, fà tahdas Skohlas = Gramatas ne kad ne peetruhst.
- 10) Tahs Isdohshanas par Skohlas = Gramatahm par waijadfigahm rakstamahm Leetahm un par Skohlas = Rihkeem tà fà arridsan par Elji woi Swezzehm teef neintas no tahs Pagasta = Lahdes, pee kurras tee Behrni peederr.
- 11) Tee jauni Landis, kas taisahs pirmureisi pee-eet pee Deewa Galba, irr mahzami Mahzitaja Muischâ, lai ne aisneim to Ruhmi teem ihsteem Skohlas = Behrneem. Kur naw tahda Istaba, tur Basnizas = Draudse to apgahda.
- 12) Draudses = Skohlas = Skohlmeisteri teef eezelti no wisseem weenas Draudses Kungeem un no Mahzitaja, tai Draudses = Kungu Sanahkschanâ jeb Konwentê. Draudsei peenahkabs to eezeltu Skohlmeisteri un winna Mantu pee-west kad atnahk; bet ne nowest, kad atstahjahs. Kur warr notift un Basnizas Dseedatais irr derrigs us to, tur winnu arridsan warr eezelt par Draudses = Skohlmeisteri.
- 13) Eeksch tahdam Draudsehm, fur wehl naw gahdahs par Skohlmeistera Pahr-tikschanu fà waijadfigs, tur Kungu Konwentam jadohd tahs waijadfigas Pawehleschanas par to, un bes tam wehl Draudsei irr jagahda, fà par to Skohlasturrefchanas Laifu Skohlmeisters weenu Meiti dabbu, kas palihd to Ghdeenu iswahriht u. t. j. p. Tapatt arri Pagasta = Teesa jaluhko us to, fà Skohlmeisters wissu to dabbu, kas winnam nahkabs.
- 14) Kad daschfahrt Lohnes un Labbibas Weetâ Skohlmeisteram kahds Semmes-Gabbals teef eedohts, tad winnam arridsan jaturrahs pehz teem Preekschrafssteem, kas schinnis Rikkumôs Saimneekeem un Rentineekeem irr dohti.
- 15) Draudses = Skohlmeistereem peenahkabs Basnizas = Pohrsteereem paklausihht un Mahzitaja Padohmu pasemmigi pretti nemt, kad winsch tohs mahza fà tohs Behrnus buhs mahzih un waldihht; jo eeksch wissahm Skohlas = Leetahm tas Skohlmeisters irr padohhts appaksch sawa Mahzitaja.
- 16) Draudses = Skohlmeisters ne drihst sawus Skohlas = Behrnus list pee Mahjas-Darbeem, nedf tohs list strahdah preeksch fewis.

- 17) Kad to Skohlas-Behrnu ittin dauds irr, tad Skohlmeistereem irr lauts, few eeksch Mahzishanas likt palihdseht no sawahm Gaspaschahm woi no zitteem, ja ween Mahzitais irr ar Meeru ar to.
- 18) Trihs Deenas pehz katra Skohlas Mehnescha Beiguma Skohlmeisteram buhs Mahzitajam usdoht eeksch Raksteem: zeef Behrni gahjuschi Skohlâ un ne palikkuschî noht; woi tee kas bija Skohlâ irr peeauguschî eeksch Updohma, Gudribas un gohdigas Dsihwoschanas.
- 19) Draudses Skohlmeisters kas sawu Ammatu palaisch, un par fo woi Mahzitais woi zitti Laudis suhds papreeksch irr japahrmahza ar Wahrdeem no Basnizas-Pohrsteereem un no Mahzitaja, woi arridsan tuhda lin mehreena Naudas strahpe tam jausleef, kas tomehr ne warr buht leelaka pahr 5 Sudraba Rubbuteem. — Ittin nederrigi, blehdigi nepaflausigi Skohlmeisteri irr janozett no sawa Ammata lihds tam Laikam, fur Konwentis winnus nomett.
- 20) Mahzitajam peenahkâhs Draudses-Skohlas-Labbumu mekleht un tapehz dauds tur flahht buht, kad Skohlmeisters mahza; winnam pascham arri buhs ifneddelâs 4tras Stundas Draudses-Skohlas Behrnus mahziht; lai Skohlmeisters zaur to atfal mahzahs no winna. To Sinnu, kâ eeksch Draudses-Skohlas un kâ eeksch Pagasta-Skohlahm flahjahs ar Mahzibu un Mahzishanu, un kas wehl pee winnahm irr wajjadfigs un japeeminn, to wissu Mahzitais ifgaddus isteiz Skohlas-Konwentam, kas wissu pawehl kas irr wajjadfigs, un tad atfal plaschaku Sinnu par wissu Skohlu Buhshanu aislaisch us augstaku Basnizas Wirfs-Pohrsteeru.
- 21) Schee augstaki Basnizas Wirfs-Pohrsteeri atfal no sawas Pusses ne atrausees, Prawesteem usdoht: lai tee, ja irr wajjadfigs, tahs Skohlas pahrrauga. Us tahdu Pahrraudsishana Schluhtsfigi teef israfsiti no augstakâ Basnizas-Pohrsteera Teesas, un fur ittin buhtu wajjadfigs, tur arridsan augstaki Basnizas Wirfs-Pohrsteeri paschi brauks apfahrt un to sagahdahs un pawehlehs, kas stahw eeksch winna Barras. Un fur winni ween no sewis ne fo ne warr darriht un tomehr irr pahrlcezinati, ka wehl fo wairak wajjadsetu nospreest Skohlahm par Labbu, tur winni Widsemnes Leelungu-Landagai woi arridsan Kreiskonwentam Sinnu par to dohs, tâ kâ tas no Leelungeem irr norunnahs tai Landagâ, kas 1818tâ Gaddâ tappe turreta,

E. Par to Dakku, kas Semneekem irr japeeleef pee Mahzitaja= un Skohlmeistera= Teefas un par to, kas Pagastam kobja irr jabuhwe.

S. 518.

Us tabdahm Mahzitaja= Muischahm, kam paschahm Semneeku naw, Draudsei, ta ka lihds schim, irr jadohd tee Darbineeki; un kur ta bija eerasts, tur arridsan us preefschu tahs Wallineeku Deenas irr jaatklausu. Bet Wallineeki jeb Pirtneeki irr ween tee, kas nei ar Muischu nei ar Sainneekem kahdu nosazzitu Kalposchanu irr faderrejuschi un tihri ween dsihwo us sawu Nohku. Pee winneem tadeht naw peeskaitami Pufs= kalpi, Kalpi kas Sainneekem kalpo un winnu Seewas.

Ka tad nu arri taptu nogreestas wiffas Strihdibas un wiffa Mesinnaschana, kas schurp un turp eefsch Draudsehm lihds schim bija par to Teesu, un par zittahm kahdahm Dohschanahm, kas Mahzitajeem un Skohlmeistereem nahkabs no Draudses jeb Kirspheles un no katra sawas Draudses Pagasta; tad taggad teef nosazzihis:

Ka Draudses= jeb Kirspheles= kungeem buhs fanahkt un pehz Taisnibas islihdsi= naht un nosazzihit to Teesu, kas Mahzitajam un Skohlmeisteram nahkabs. Tas Protokollis kas tohp usnems par to un kur appakscha arri Mahzitajam jaleef saws Wahrds, augstai Basnizas= Pohrsteera= Teesai teef aissubhtihis. Kad schi eefsch teem nosubhtiteem Protokolleem atrohd, ka woi par to Labbibu woi par zittahm Teesa dohdamahm Leetahm, kahda Strihdiba un Starpiba irr starp Muischneekem un Mahzitaju woi Skohlmeisteru, tad schi to ismekle; un kur kas buhtu notizzis nepareisi un ne pehz Kahrtas, tur ta to nozell, un to Teesu kas pateefi irr jadohd darbojahs isprast, pehz Genneral= Gubernementes Pawehleschanas no 19ta Aprilla 1768ta Gadda, un pehz schihis Pawehleschanas Apstiprinaschanas kas irr notiftufi zaur Kreewu= Walfs Justiz= Teesu, 1769ta Gadda, 12ta Dezemberâ.

Pagasteem pascheem irr lauts to us tahdu Wihfi, un pehz Waldischanas= Liffu= meem nosazzitu Mahzitaja un Skohlmeistera= Teesu eedallihit sawa starpâ, ka pascheem patihkams; bet Pagastu= Teesahm arweemu jaluhko us to, ka lihds ar tahm zittahm Nodohschanahm pee Magastihnes, arridsan schi Teesa, ta ka irr eedallita us katru, teef fanemta un ta ka lihds schim wehl preefsch Seemasfwehtikeem Mahzitajam un Skohl= meisteram teef nodohhta.

Kur Mahzitajam un Skohlmeisteram arridsan no Muischahm ifgaddus Labbiba nahkabs, tur ar to paleef pa wezzam.

Krohbſineeki, Melberi un zitti Kahdi Landis, kas dſihwo us Muſſchas-Semmi, ifgaddus Labbibas-Weetâ Mahzitajam makfa 25 Kappeekus Kapparanaudas par ferwi un ſaweem Behrneem un ne atklaufa ne kahdas Wallineeka- woi zittas Deenas.

Par to, kas Mahzitajeem par katru winnu Annatu-Darbu wehl nahkabs no Semneekem, tee ne maſ ne pahrkahpejami Preeſſchraſti irr atrohdamî tai General-Gubbernementes Pawehleſchanâ no 18tâ Dezemberâ 1774tâ Gaddâ. Tai Geweſchanaſ Kommiſſihjei irr jadsennahs us to, ka bes Kaweſchanaſ teek iſdabbuhts un iſpraſts, kas Mahzitajeem un Stohlmeiſtereem nahkabs kâ winna Teefa.

S. 519.

Par to, kas Semneekem jabuhwe un jaapfohyj pee Baſnizas, pee Mahzitaja-Muiſchahm, pee Dſeedataju-Draudſes-Stohlas- un Kohrtelu-Nammeem, pee Kaſer-nehm un pee Paſtunammeem, ſchê tâ teek liſts: Pee Paſtunammu Buhweſchanaſ un Apfohyſchanaſ Semneekem ir jadohd un japeewedd us Buhweſchanaſ Weetu wiſſas Keetas jamakfa wiſſa Nauda un arri jadohd tee Strahdneeki. Kaſ pee Paſtu-ſtat-ziſes teek peelikts no Muiſchahm; taſ tâ paleek kâ us Landagu 1802trâ Gaddâ irr no-ſazzihts un arri us preeſſchu tiſs peelikts no Muiſchahm.

To zittu Buhweſchamu pehz teek noſpreekſts:

1) Ka wiſſas taſs preeſſch Buhweſchanaſ waijadſigas Keetas, tâ kâ Balki, Deh-les, Kahrtis, Lattes, Keegeli, Dakini un Kalki us tahm Muiſchahm teek eedallitas pehz Semnes-Urkleem un teek dohtas no Muiſchneekem; bes ka Semneekem kaſ irr jaatlihdſina par to, kaut arridſan Muiſchai paſchai tahdas Keetas ne buhtu. Turpretti Pagastaſt peenahkabs, ſchahs Keetas, un arridſan tohs lauſchamus Alminus peewest bes ne kahdas Utlidſinaſchanaſ. Echi Pee-weſchana arri pehz Semnes-Urkleem teek eedallita. Pagastaſt arri jadohd tee waijadſigi Salmi.

2) Ko tee pee Buhweſchanaſ waijadſigi Annatneeki, Mahlberi, Pohdneeki, Kalleji u. t. j. p. makfa, prohti winnu Uſturreſchana un Lohne, tâ kâ arridſan ko Pehrwe, Glahſe, Gipte, Kraſſnupohdi, Nagli u. t. j. p. makfa, taſ wiſſ us Puſſi teek eedallihſt un iſrehtenehts us Urkleem un us Puſſi atkal us Galwahm. Kaſ iſnahk us teem Urkleem taſ teek makfahts no Muiſchas un kaſ iſnahk us Galwahm taſ teek makfahts no Pagastaſt.

3) Tee pee tahdahm Buhweſchanaſ dohdami Strahdneeki teek eedalliti us Galwahm un dohti no Pagastaſt bes nekahdas Utlidſiſchanaſ.

4) Kur Basnizas, kam paschahm Nauda un Manta irr, no jauna irr jabuhwe, tur wifs, kas irr japehrf un jamakfa teef ismakfahts no schahs Basnizas-Naudas, un tad ween, kad ar to ne isteek, tas, kas wehl truhfst teef peelifts no Muischahm un Pagasteem, pehz tahm nupatt peeminnetahm Nosazzischanahm un Gedallischanahm.

F. Par Nabbagu = Apkohpschanu.

S. 520.

Pagasta = Teesai irr jagahda ka Pagasta = Nabbagi teef apkohpti un winnai tadeht jaluhfo us to, ka tas teef padarrihts, kas schihs Apkohpschanas deht sche teef listis un pawehlehts; prohti:

- 1) Jffatram Pagastam peenahkafs zif warredamam apkohpt un apgahdaht tohs no sawa Widdus, kas bes sawas paschas Wainas irr palikfufchi par Nabbageem. Jhpafchi Pagastam peenahkafs, Maifi sagahdaht atstahstem Bahri-neem un teem, kas Wezzuma un Newesselibas un zittas Meefaskeites deht, woi tadeht, ka Krohpli irr, ne spehj paschi sawu Maifi pelniht un kam arri ne kahbi turwi un turrigi Naddi, kas winneem warretu palihdseht.
- 2) Scheem Pagastu = Nabbageem un Bahrineem par Labbu no Pagasta = Lahdes teef nemts no tahs Naudas fo labbfirdigi Zilweki no labba Prahta eeksch tahs irr dahwinajufchi. Turklaht katra Pagasta = Teefa sawa Pagasta ifgabbu tannu Swehtdeenâ preeksch Mikkeleem, Dahwanas falassihis no saweem Pagasta = Beedreem.
- 3) Ja ar scho Naudu ne isteek un ja ittin leela Waijadfiba speesch, tad Pagasta = Teefa usazina sawu Pagastu lai sewischi kahdu Ubbagu Naudu fanefs. Saimneefkeem un Nentineefkeem tad irr jadohd pehz Semmes = Wehrtibas, Deeneftneefkeem pehz tahs Lohnes fo dabbu.
- 4) Pagasta = Teefa un Pagasta = Wezzaki kohpâ, farehkena un walda to, kas Nabbageem par Labbu teef eenemts un isdohts.
- 5) Pagasta = Teesai un Pagasta = Wezzakeem arri ta Walta irr, tahdus Pagasta = Laudis, kas zaur Palaischanu un Slinkofchanu irr eekrittufchi Nabbagu Buhfchanâ, un kas Pagastam ar sawu Nabbadsibu irr par Gruhtibu, Saimneefkam nodohht un ar to farunnatees par to, lai tas winnus dsenn pee Darba, ka paschi sawu Maifi warr pelniht.

- 6) Pee tahdeem Pagasta=Bahrineem, par fo Usturu un Audsinaschanu Pagastam irr jagahda, peederr arridsan atrasti Behrni, kurre Wezzaki naw simami, ne-peeaugufchi Behrni, kurre Zehwi irr nodohiti Rekrufschös un arridsan tahdi Behrni kam Wezzaki Ubbagös irr nomirruschi.
- 7) Wiffa Deedeleschana teef aisleegta pehz tahm tabeht dohtahm Pawehleschanahm un arri pee Basnizas ne warr ne weenam laut Ubbagös eet, kam ne irr no fawa Muischas=Waldineeka Upleezinaschana par to, ka winsch pawiffam ne warr ne fo eepelnitees.

G. Par ahrprahligu Lauschu Kohpfchanu un par lippigahm Sehrgahm.

S. 521.

Kamehr us Semnehm wehl naw ihpaschi Nammi, fur Pagasta ahrprahligus Laudis un tahdus gruhtus Slimneekus kas gull pee lippigahm Sehrgahm warr peenent un kohpt; tamehr iffatram Pagastam peenahfahs pascham us to dohmaht, un palihdsetees, ka tahda Melaine ne uskriht, un, kad fur irr uskrittusi, gahdaht zil warr par to, ka ta ne ispleeschahs tahlaki.

H. Par Mehkleri un winnu Gezelschanu.

S. 522.

Wisseem Laudim eefsch Pagasta par Utrveeglinaschanu, un ka ne buhtu katram pa weenam jamefle, schim kahda Rentes=Weeta, zittam kahds Deenests — zaur fo drihs Staiguli warr gadditees, kas woi pa weenam woi pa Ziltim Weetu mekledami apfahrt wasajahs few un zitteem par Gruhtunnu — un arridsan tabeht ka Muischas=Waldineeki un Kungi Rentineekus un waijadfigus Saimneekus, un schee abbi atkal tohs winneem waijadfigus Deenestneekus drihsaki warr dabbuht; wisseem pee weenas Draudses peederredameem Pagasteem kohpa buhs weenu Mehkleri eezelt. Schis teem, kam Rentes=Weetas irr isdohdamas, tapatt ka teem kas tahdas Weetas mefle, Kungeem Saimneekem un Deenestneekem wiffas tahdas Sinmas warr doht un pehz katra Waijadfibas to usrahdiht, fo katrs mefle.

Schis Usrahditais jeb Mehkleri:

- 1) Us Draudses=Kungu Konventi teef israudsihts stary tahdeem Zilwekem, kas proht rakstihht. Ja Basnizas Dsedataji un Draudses=Stohlmeisteri, irr tif

gubri, ka to Mehleri warr nemt no winneem; tad tam warr notift. Woi tahdam Mehleram arri kahdu Pohni buhs doht, un zeek, to Draudses-Kungi paschi norunna sawa starpa. Schee arridsann tahdu, kas ne geld ifbrihscham warr nozelt.

- 2) Mehleris teek noswehrinahts no Draudschu-Zeesas Preekschsehbetaja.
- 3) Mehleram, zil ween warr buht, waijaga dsihwoht turvu pee Basnizas, un tam waijaga if Sesdeenäs wissu Deenu buht Mahjäs, bet Swehtdeenäs un Swehtkös tiffai trihs Stundas pehz tam kad Basniza pagallam, ka ifkursch sinna winnu atrast un to waijadfigu Sinnu dabbuht no winna.
- 4) Pee katra Mehlera buhs buht diwas, no Basnizas-Pohrsteera ar sawu Wahrdu appaksch rakstias Gramatas; kur eekschä wansch pehz ta Muntura G. Latweescha Wallođa eeraksta eeksch teem Rubbrikscheem, kas irr bijis pee winna un woi Renti woi Deenestu meklejis. Ta Leelkungu Beedriba jeb Ritter-schapt schahs Schnohra-Gramatas sagahda par sawu Naudu un leek eedrikscheht tohs Rubbriks, ta ka Mehleram ne kas naw jamakfa par to.
- 5) Kas Rentesweetu woi isdahwa woi mekle, tas Mehleram 50 Kappeekus Kapparanaudas makfa; kas woi Deenesti woi Deenestneeku mekle tas 20 Kappeekus makfa par to Gerakstischanu.
- 6) Kas gribb lai winnam ko israksta no schahm Gramatahm, tas makfa Mehleram 50 Kappeekus Kapparanaudas par katru Bohgenu.
- 7) Mehlers ne drihst ne weenu Deenestneeku woi Rentineeku eerakstift sawa Gramata, kam no ta Kunga jeb Gruntineeka appaksch ka wansch lihds schina irr dsihwojis naw Sihmete par to, ka winna Rentes- woi Deenesta-Gaddi tad buhs pagallam, kad wansch to Mehleram irr usdewis.
- 8) Tiflihs ka Gruntineeks sawai isdahwatai Rentesweetai Rentineeku, woi Kungs to mekletu Deenestneeku irr dabbujis, wansch Mehleram to Sinnu par to dohd, lai wansch to peeraksta sawa Gramata. Kas tahdu Sinnu ne dohd Mehleram, tam jamakfa 2 Rubbuli Kapparanaudas, kas teek dalliti us Puffi Mehleram un us Puffi Pagasta-Lahbei par Labbu.
- 9) Basnizas - Pohrsteereem peederr us to luhkoht, ka schahs Schnohra-Gramatas teek turretas pehz Rahrtas un ta ka peenahkajs, tadeht teem buhs daudf-reisi winnus pahrraudsift.

I. Par Ugguns = Grehku, un par eedegguscheem Mescheem.

S. 523.

Kad Ugguns fur irr tizzis Wallâ un kad Meschi eedeggahs, tad wisseem Pagasta = Teefnescheem buhs turp steigtees us Glahbschanu ar wisseem pee Pagasta buhdameem Dsehschanas = Gerohscheem, un buhs tohs pakuhtratus Pagasta = Laudis skubbinahst us Glahbschanu un luhfoht us to ka teek darrihts pehz scheem Preefsch-raksteem.

1) Ugguns = Grehks wissuwairak zeltahs zaur Nenokohpschanu un Lauschu leeku Drohschibu. Tapehz Pagasta = Teefahm ar Muischas = Waldineeku Paliga ittin zeets buhs ismekleht, kâ un zaur ka Zilweka Waimu ikreis Ugguns irr tizzis Wallâ un ja tas irr peerahdihts, zaur ka Nenokohpschanu arri zittam Skahde irr notikkusi, tad tahds irr japeetur, tam to peedarritu Skahdi atlihdsinaht.

2) Pee katra Pagasta us ik peejahm Mahjahm buhs buht diwi Ugguns = Spainu, un us katra Mahju weens Ugguns = Keffis diwus lihds trihs Alfis garsch, weena Dsehschanas Slohta un weens ahra pakahrts klappejams Galds.

3) Kad kahdâ Mahjâ jeb Istabâ Ugguns teek Wallâ, tad buhs tuhdaht bitti ussist un klaudseht us to klappejamu Galdu, lai Mahburgi zaur to ne ween dabbu sinnaht, ka Ugguns fur irr tizzis Wallâ, bet lai arridsan zaur to Skannu warr nomanniht to Weetu fur ta Melaine irr. Wisseem zitteem Mahjas = Laudim tschakli buhs aistwehrt ne ween Durwis un Lohgus, bet arridsan wissus zittus Zaurumus, lai ne kahds zauri welkams Wehsch ne zeltahs un lai tas Ugguns taptu apstahpehts paschâ Sahkumâ.

4) Kad zaur to Skann = Galdu ta Sasaukschanas Sinna irr dohta un tas Ugguns eeraudsihts; tad wisseem Saimneekem un Rentineekem ar teem Dsehschanas Gerohscheem un ar Treppem jasteidsahs us to Ugguns = Weetu. Winna Kalpeem ar Uhdni braufschus irr jadohdahs pakkal un wisseem kohpâ irr jadarbojahs ka to Ugguni warr apdsehst.

5) Weens no teem Pagasta = Teefnescheem scho Dsehschanas = Darbu usluhfo un skubbina, un ikkatram peenahkâhs winnam paklausht. Bes winna Lauschanas ne buhs noplehst ne kahdu Ghku. Winnam arridsan buhs tuhdaht to Sinnu par tahdu Melaini aissuhtit us Muischu. Tas pats arridsan tahs glahbtas Leetas leek fanest weenâ Weetâ, winsch tahs peeluhfo un gahda, ka ne teek sagtâs.

- 6) Wisseem Laudin, kas irr klagt pee kahda Ugguns-Grehka, peenahkabs palihdsigas Rohkas klagt list us Glahbschanu. Ja Uhdens peetruhst Tahlumâ deht, woi ja naw ganna Paliga zittas kahdas Wainas pehz; tad tas klagt buhdams Pagasta-Zeesawihrs atkal leek klandseht us to klappejamu Skanngalda; un kad to dsird, tad arri wissahm Saimneezehm ar zittahm peeauguschahm Seerwischahm jafastreen pee Glahbschanas. Bet kas woi pawissam ne nahk Paligâ, woi klagt buhdams ne glahbj un ne palihds, teek strahpehts.
- 7) Ja tahs Weetas deht fur tas Ugguns-Grehks irr, waijadsetu kahdus pa Wehjam un tuwu klagt buhdamus Zumtus noplehst; tad pee gruhtas Utbildeschanas ne weenam ne buhs pretti turretees.
- 8) Nahburgu-Muischahm arri peenahkabs, zitta zittai eet Paligâ, kad Ugguns-Grehks zeltahs.
- 9) Bes tam wehl Muischas-Waldineekam un Semmes-Pollizeiei irr jaluhko us to, ka jaunâs Ehkas tâ teek ustaifitas, Smehdes tâ teek zeltas, Krahfni un Skursteni arweenu tâ teek islahpiti, ka arweenu masak irr jabihstahs no Pohsta un Melaines zaur Ugguni.
- 10) Kad kahdâ Muischâ Ugguns-Grehks zeltahs, tad teem Muischas-Semneekem woi teem no zittahm Muischahm, kas tuwaki klagt dsihwo turp janosteidsahs ar wisseem Dsehshanas-Gerohtscheem un jaglahbj un japalihds, tâ kâ winneem teek pawehlehts. Pagasta-Zeesai kas klagt irr, arri tahs glahbtas Muischas-Mantas jauswakte.
- 11) Kad Meschi, Kruhmi woi Silles eedeggahs, woi zaur Zilweka Neapfohpschanu un leeku Drohschibu ar Ugguni woi zaur zittu kahdu Notikkumu; tad teem klagt dsihwodameem Semneekem, tik labbi swescheem kâ pascha Laudin buhs eet Paligâ ar Zirwim un Schippelchm, un darbotees, woi ne warretu isfargahk ka Ugguns tahlaki ne ispleshahs un tadeht buhs Grahwjus israkt un Carrus un Rohkus nozirst un noruhmeht.

K. Par Lohpu- un Sirgu-Sehrgahm.

S. 524.

Zik drihs kâ Lohpu- woi Sirgu-Sehrga kahdâ Weetâ rahdahs, Pagasta-Zeesai peenahkabs Sinnu par to doht Muischas-Waldineekam, kas atkal sawai Bruggunee-sterâ-Zeesai Sinnu aislaisch. Bes tam wehl jaleek wehrâ schee Preekschrafsii:

1) Wisseem, kas Pollizeies-Keetas walda irr jaluhko us to, ka ne kahbi Lohpi nei Sirgi no tahdahm Weetahm kur Sehriga irr teef pirkti un pahrdohhti un zaur to ta Sehriga tahlaki isplefchahs. Kas tam darra pretti un zaur tahdu sawu Nepaklausifchanu to Nelaimi zitteem uslaisch, tam par Strahpi irr jamakfa eefsch Pagasta-Lahdes weens Rudsu puhrs woi tik dauds Naudas, ka Puhrs Rudsu makfa, un bes tam tahds wehl teef pahrmahzihts ar gruhtu Pollizeies-Strahpi.

2) Ja abbeem, tam Pahrdewejam un tam Pirzejam irr bijis sinnams, winnam kas pahrdewe ka tee pahrdohhti Lohpi irr dsihhti no fehrdsigas Weetas, un schim kas winnus pretti nehme, ka tee nahze no tahdas Weetas; tad abbeem jazeesch ta patti Strahpe. Bet ja tam Pirzejam ne irr bijis sinnams, ka tee Lohpi irr nahkufchi no fehrdsigas Weetas, un ja tahds pirkts Lohps nosprahgst; tad Pahrdewejam buhs to Naudu ardoht Pirzejam.

3) To Strahpi, kas appafsch I irr nosazzita, buhs arridsan zeest

a) tee kas apfirgufschus Lohpus ne atschkurr no wesseleem un zaur to paleef wainigi ka ta Sehriga peelihp;

b) tee, kas nosprahgufschus Lohpus woi Sirgus ne tuhda lin eerohk Semme tahda Bedre, kas, ja mas 5 Pehdus irr dsitta un tahda Weeta, kur ne kahdas Gannibas naw;

c) tee, kas zaur Sehrigu kritufschus Lohpus un Sirgus nodihra;

d) tee, kas apfirgufschus Lohpus kam jau lippiga Sehriga irr, dsenn Lauka un us Gannibahm tohs klahht laisch zittu Semneeku Lohpeem;

e) tee, kas kaschkainu Sirgu ar zitteem Sirgeem laisch kohpa un ne gahda, ka tas kaschkains Sirgs teef isahrstehts;

f) tee, kas Pagasta-Zeefai Sinnu ne dohd tik driht, ka lippiga Sehriga kur eefsch Pagasta tohp manniita.

Veelikkums, par Krohgeem un Iskrohgeschanu.

§. 525.

Muischas = Walbineekam un Pagasta = Zeefai peenahkabs, Krohgu = un Iskrohgeschanas pehz, pakkal luhkoht, ka teef darrihts pehz scheem Preekschraaksteem.

1) Muischas = Walbineekam irr jaluhko us to ka neweens kam tahda Walta ne peederr, Krogus ustaisa un iskrohge woi us sawu, woi us zitta Wahrdu.

- 2) Pagasta-Zeesa usluhfo, ka Zeltugahjeem (Zella-Laudim) jeb Reisneekem ween un ne weenam zittam Naktiruhme Krohgôs teef dohta un ka tee ne paleek par Plihteschanas un Reschlihtibas-Skohlahm. Tadehl Krohdsineekem jaatbild par to, kad zaur winnu Wainu woi kahda nepeederriga Dsihwoschana zellahs woi kad winni tahdus Laudis, kas isleekahs buht blehdigi Laudis, ne fanemin un Muischas-Waldineekam nodohd. Ja irr waijadfigs, tad wisseem zitteem Laudim, kas tanni Brihdi irr Krohgâ, buhs Krohdsineekam palihdseht, tahdus Zilwekus fanemt.
- 3) Krohdsineekem irr jagahda par to, ka Zeltugahjei un Reismanni labbi teef apfohpti, ka wissu kas winneem waijaga dabbu, un ka tee warr buht drohschi, ka winneem ne kahda Skahde ne notiks un pawiffam, ka zaur Ugguni ne nahfs Skahde. Ja Krohdsineekam warr parahdiht ka winsch tihscha Prahta ne irr behdajees par wissu to; tad winsch pehz Teesas-Likkumeem teef strahpehts.
- 4) Kad Krohdsineekem fo dohd glabbah; tad winnam irr jaatbild par to.
- 5) Kad pa Zeltu eedami woi braukdami Semneeki woi arridsan zitti Reisneeki zaur Ugguni eefsch Krohgeem Skahdi darra; tad teem Wainigeem tas irr jaatlihdina, zeek ween to warr peedsiht no winnu Mantahm.
- 6) Kas Krohdsineekus fehst kad tee to darra kas winneem irr pawehlehts, woi kas us kaut kahdu Wihst winneem pahraf darra, un winnus ne klaufa kad winni us to stahw, kas irr waijadfigs gohdigas Dsihwoschanas un Meera pehz; tas, ja teef suhdsehts, tohp strahpehts pehz tam, ka buhs pelnijis.
- 7) Krohdsineeki, kas Wiltibu ar Krohga Prezzehm darra, un tadehl teef usfuhdseti no Muischas-Waldineeka, teef strahpeti ar Meesas-Strahpi, pehz tam, ka winni woi wairaf woi masak tahs Krohgaprezzes irr saskahdejusch.

D h t r a N o d a k k a.

Par tahdahm Pahrkahpschanahm, kas eet prett Pollzeies-Likkumeem.

A. Par tahdahm Pahrkahpschanahm kas irr pretti Semmes-Meeram un drohschai un peenahkamai Dsihwoschanai.

S. 526.

Kas kahdu no Teesahm paslubdinatu Pawehleschanu saplehsch, woi flehpi, woi zaur winnas wiltigu Islikschanu Sajukschanu un Dumpi zelt; tas pehz tam, ka winna Pahrkahpschana israhdisees tiks strahpehts, woi gruhlaki woi weeglaki.

S. 527.

Kas Semmes-Liffumus un Pawehleschanas nizzina jeb apfneji, kas Nemeeru un Kurneschanu prett Waldischanu mekle fazelt; tam buhs kluht fanemtam un nosubtitam us Bruggumeistera-Zeesu, lai ta ar winnu darra, ka irr jadarra pehz Teefas-Liffumeem.

S. 528.

Ja kas eedrohschinajahs bes Waldischanas Labpatifschanas kahdu Lauschu Pulkfu sabedroht eefsch kahdas Beedribas; tad ar faweem Sidhsinnatneefeeem tohp strahpehts pehz tam, ka irr pelnijuschi, un ta Beedriba patti isnihkt.

S. 529.

Zahm Vollizeies-Zeesahm un teem, kas stahw Vollizeies Ammatos, irr jagahda, ka Pagasta-Laudis ne fanahk un ne fassreen patgalwigi un teem Liffumeem pretti, kad winneem ne irr pawehlehts. Duppineeki woi kluht strahpeti pehz Vollizeies-Liffumeem, ta ka irr pelnijuschi, woi nosubtiti us ta Aprinka Bruggumeisteru-Zeesu.

S. 530.

Katra Nepaklaufschana prett Pagasta-Zeesahm un Muifchas-Waldineekam ta ka arridsan prett augstas Waldischanas Pawehleschanahm teef strahpeta pehz Nopelnuma, un ja tas Pahrfahpeis buhtu pelnijis leelaku Strahpi, ne ka Pagasta-Zeesa warr nospreest, tad tahds irr aissuhstams us Draudschu-Zeesu.

S. 531.

Kas, kad Ugguns-Grehks kur irr tizzis Walla, israhdahs kuhtrs pee Glahbschanas, woi pawiffam fawu Glahbschanu leeds; tas teef strahpehts pehz tam, ka irr pelnijis.

S. 532.

Wiffas wifsaugstas Pawehleschanas, kas irr dohtas deht isbehgufschu Caldatu Slehpschanas un deht tahdu Lauschu Slehpschanas kam Paschportes ne irr, paleef fawâ wezzâ Spehka. Bet ja tas, kas Zilweku bes Paschportes turreja, pats to darra finnânu; tad tahdam ta Strahpe teef atlaista.

S. 533.

Kad kahds Pagasta-Zilweks woi noht paleef pahri pahr to eefsch winna Paschportes noliftu Laifu, woi pawiffam aiseet bes Paschportes; tad winsch teef strahpehts pehz tam ka ta Leeta rahdisees pee Zsmekleschanas.

S. 534.

Drandschu-Zeefai peederr to ischfirt, woi Pagasta-Zeefa kam pahrat irr darrijusi ar famu Warru.

S. 535.

Ja kas Walbischanat garram eedams pats atreebjahs un pats sew Zeefu nemm, kas winnam ne peederr, tà kà, kad kas famu Parradneefu pats iskihla (luhfo S. 544); tad tahds teef strahpehts ar Pollizeies-Strahpehm, ja winsch tik ween un ne arri wehl zittu kahdu Warrasdarbu flacht irr darrijis.

S. 536.

Kas Raundarritajus flehpi tihschà Prahtà, woi winneem palihds pee Zsprushtschanas, tam buhs flucht strahpetam.

S. 537.

Kad kas kahdu Nestanti jeb Zeetumneefu taifa walkà, woi tam pee Zsprushtschanas palihds, woi kad kas tahdu Zeetumneefu, kas winnam bija pawehlehts, leef ismukt; tad tahds tohp nodohts Bruggumeistera-Zeefai. Bet kas Zeetumu uslauch, woi us zittu Wihsi kahdu Zeetumneefu atswabbina ar Warru; tas kà Warrasdarbadarritais teef nodohts tahm Zeefahm, kas Kafladarbus isteefa.

S. 538.

Zeetumneefu, kas irr ispruzzis no Zeetuna, buhs atkal sanemt un eelift Zeetunà, un pee Noteefaschanas par winna Nosegumu, winsch zaur to Misbehgschanu leelaku Strahpi dabhuhs.

S. 539.

Kas eedroschinajahs Zeefneschus woi tohs pee Zeefahm peederredamus Skrihwerus zaur Naudu nopirkt un zaur Dahwanahm apmahniht; tam tàpatt kà teem, kas tahdas Dahwanas irr pretti nehmuschi, buhs tapt nodohtam tahm Zeefahm, kas Kafladarbus isteefa.

B. Par Upgrehkoschanahm prett Tizzibasdraudsehm un Basnizahm.

S. 540.

Kas eedroschinajahs Basnizàs to Deewakalposchanu fajaukt un kas tabeht, kamehr wehl Deewawahrði teef turreti, fahk runnaht pilnà Balki, smeet, brehkt un Trohkfni zelt, tahdu buhs iswest no Basnizàs, zeeti sanemt un strahpeht tà kà tee Bas-

nizas = un Vollizeies-Likkumi to pawehl; un ja waijadsigs, winnu buhs aisfuhtht us paschahm tahm Teefahm kas Kalladarbus isteefa, lai tahs winna Noseegunu ismekle un nostrahpe.

S. 541.

Kas tahdās Weetās, fur dauds Laudis fanahf, ohtram winna Tizzibu pahrmett un winnam Kildas zelt; tas taps bahrgi norahs un ja tas ne palihdschs, tad tahds kluhs zeetaki pahrmahzihts no Vollizeies.

S. 542.

Tahdeem, kas darbojahs ar wissadahm Blehnahm un kas leelijahs, ka teem effoht sawadi Spehti, un ka tee effoht Eihlneeki, Burwji, Manturazzeji u. t. j. p.; wisseem tahdeem tahdus aplamus Darbus un tahdu Leelischanu bahrgi buhs aisleegt un Vollizeies=Waldischanahm peederr tahdus Blehschus labbi usluhfoht, un ja tee ne atgreeschahs no saweem aplameem Darbeem un sawas Neprahstibas; tad tee irr fanemmami un nosuhthjami us ta Aprinka Bruggumeistera=Teefu, lai ta ar winneem darra pehz Teefas=Likkumeem.

S. 543.

Ja kas usnemmahs kahdu fweeschu pahrgrohsitu Tizzibu eezelt, un ne klausa Vollizeies=Waldischanai, kas winnu grihb atgreesht no winna neprahstigas Apnemshanas; tad tahds irr zeeti fanemmams un nosuhthjams us to Bruggumeisteru=Teefu, kas irr tanni Aprinki.

Trefcha Modakka.

Par tahdahm Pahrlahpschanahm, prett Vollizeies=Likkumeem, kas wairaf fleppeni noteel.

A. Par tahdahm Pahrlahpschanahm, kas eet prett Zilweku drohschu Dsihwofchanu un prett teem Vollizeies=Likkumeem, kas irr dohti deht Dsihwibas un Wesselibas.

S. 544.

Wissa Patwarra irr aisleegta, jo Neeeenam naw lauts (l. S. 535) pascham few to Teefu nest, bet winnam buhs pee-eet pee teem, kas zaur Likkumeem irr eezelti un apstiprinati par Teefnescheem. Kad tadeht jeb kahdam Zilwekam woi kas no winna Mantahm teef nemts ar Warru, woi kad winnu paschu aisteef; tad winnam ween

irr lauts, tik dauds pretti turretees, kà irr waijadsigs, tahdas winnam draubedamas
 Dreesinas nowehrst no fewis; bet ne weenam naw lauts, masaku Warrasdarbu aisdsiht
 ar leelaku Warru bes Mehra un bes Galla. Tapehz arri ne weenam ne buhs Tee-
 fahm garram eet, faut arridsan leelaka Uskaweschana warretu buht kaitiga, tà kà, kad
 kas sawu nosagtu Sirgu woi zittu kahdu Lohpu pee zitteem fivescheem ne usfizzameem
 woi zauri braufdameem Laudim useet; tad, ja winsch to teescham pasihst par sawu,
 winnam gan irr lauts, to apturreht, bet winnam buhs to apturretu Sirgu woi Lohpu
 tuhda lin nowest pee ta tuwaka Muischas-Waldineeka, un wissuwehlaki eefsch trim Dee-
 nahm pee tahs tuwakas Draudschu-Teefas, ka lai schi, kamehr ta Jsteefaschana par
 to buhs iswesta lihds Gallam, nospreesch: woi ka tam, pee kam tas Sirgs irr atrasts
 buhs Galwineeku usrahdiht, woi arridsan ka buhs to Sirgu tam, kas pehz to mefle,
 isdoht. Ja kas pretti turrahs tam, kas to Leetu apturr kà sawu, tad teem, kas irr
 Turwuna, buhs winnam eet Paligà, ja winsch tohs usazina us Paligu.

S. 545.

Wasatneekus, Ubbagus, Parradneekus kas flehpjabs, Blehdneekus, un tahbus
 kas taifabs us leelahm Blehdibahm; ikfursch warr fagrahbt un nodohht tai Teesai, kas
 winnam irr ta tuwaka.

Bet ja kas bes tam, zittu Zilweku Brihwibu un meerigu Dsihwoschamu aisteek,
 winnu fanemm, fur eeflehd u. t. j. p. tad tahdam buhs Pollizeies-Etrahpi iszeest pehz
 tam ka winna Grehks woi irr leelaks woi masaks, un winnam buhs wehl wissu Skahdi
 atlighdsinaht tam, fo winsch tà irr aistizis.

S. 546.

Tahdi Zilweki, kas eefsch diweem Mehnescheem ne irr usnehmuschi nei kahdu
 Nenti nei arridsan kahdu Deenestu un kas ne warr parahdiht, ka winni usturrahs tà kà
 peenahfahs un kà Rikkumeem naw pretti, tee tahdi irr jafanemm no Pagasta-Teefas
 un irr jaaisfuhsta us to Draudschu-Teefu appafsch ka winni peederr. Ja Draudschu-
 Teefa zaur dsittaku Jsmellefchamu irr pahrlleezinata, ka winni irr Wasatneeki, kas bes
 Darba apkahrt wasajahs; tad ta winnus leef aiswest us ta Aprinka Bruggumeistera-
 Teefu, woi ja appafsch Rahtes-Muischahm peederr us Pilssehtas Pollizeiji, lai tahs
 winnus nodohd Refruhschds Pagastam par Labbu ja irr derrigi, un ja tee ne derr, lai
 augstam Krohnim winnus nodohd, ka tas ar winneem darra kà patihkams.

S. 547.

Kauschanas, fur ne weens ne irr tappis eewainohts; teef sohditas pehz Pollizeies-
 Rikkumeem. Bet ja ta Kauschana woi Eewainoschana irr tahda, ka tas sakauts Zil-

wefs warr buht nelainigs woi pee sawas Wesselibas, woi pee kahda no saweem Meefas-Lohzefleem; tad tas kas winnu sakahwe irr nodohdams tahm Teefahm, kas Aafkladarbus isteefa.

S. 548.

Kad kas eelaufchahs eefsch zitta Zilweka Namna, Dsihwokka woi Kohrtela, bes ka winnam tahda Walla; tad winnam par to ta Strahpe irr jazeesch, fo winsch irr pelnijis. Tam, kam eefsch sawas Mahjas jeb Kohrtela tahds Warradarbs teef padarrihts; tam tad ta Mahjas-Warra peederr t. i. winnam wifs ne warr aisleegt, tahdai Gelaufchanai eefsch winna dsihwojamas Weetas pretti turretees ar waijadsigu Spehtu, un ja waijaga sawas Mahjas-Laudis un Mahburgus faukt Paliga. Bet tiffai lai winsch pee tahdas Prettiturrefchanas pahrafi ne darra pah to, kas pehz S. 544 irr lauts; zittadi winsch pats eekriht eefsch peenahkamas Strahpes.

S. 549.

Bes Muifchas Kunga ihpafchas Palaufchanas ne weenam no Pagasta-Laudim ne buhs schaujanus Gerohfchus turreht sawa Mahja neds tohs nest pee sewim. Kas par scho Nisleegschanu ne behda, tam tahdi Gerohfchi teef nonemti un pahrdohhti Pagasta-Lahdei par labbu, un wehl wirfu winnam arridsan Pollzeies Strahpe irr jazeesch. Kam ne irr aisleegts tahdus Gerohfchus turreht, bet kas ar teem ne apdohmigi dsihwodams zittu Zilweku eewaino woi zittadi irr wainigs, ka ar tahdahm bailigahm Leetahm kahda Nelaine noteeft, tam buhs to padarritu Skahdi atlihdsinaht un wehl turflaht fluht strahpetam no Pollzeies. Ja tam, zaur fo tahde Skahde noteeft, bija aisleegts, tahdus Gerohfchus turreht; tad tas neween pasaude to Gerohzi, bet winnam arridsan buhs atlihdsinaht to Skahdi un iszeest to leelaku Strahpi, fo Pollzeies-Waldifchana warr nospreest.

S. 550.

Ja kas kahdu Zilweku warreja isglahbt no Slepawu un Laupitaju-Nohkahm, no Slibfchanas un no zittahm Breesnahm, bes ka winnam pascham zaur to kahda leela Nelaine rahditohs, bet tas to ne buhtu darrijs; tad winna Zeetfirdiba un neschehligs Prahts taps pasluddinahts un winsch pats strahpehts pehz tam, ka ta Leeta rahdifees pee Ismekleschanas.

S. 551.

Katram Zilwekam peenahkabs Slibfchus iswilft no Uhdena, zaur Zwaifeem apflahpuschus Zilwekus isnest ahra, tahdus kas irr pakahruschees nogreest un bes

wiffas Uskawefchanas Glahbschanu un Paligu mekleht. Kas leedsahs fcho wiffeem Zilwekeem peenahfamu Miblestibas = Darbu darriht, tas teek strahpehts no Pollizeies ta fa irr pelnijis. Kam irr sinnams, fa nelaulatas Seewifchfas fawu Gruhnteezibu flehpi un kas to ne darra sinnamu Pagasta = Teesai, tas teek strahpehts pehz Pollizeies Liffumeem.

S. 552.

Kas to ne melle, fa ahrprahfigi Landis teek paglabhati, un kas ja irr wajjadfigs winnus ne nowedd pee Teefas, teek strahpehts pehz Pollizeies = Liffumeem.

S. 553.

Neweenam Eenneekam naw lauts, Ewehrus turreht, ta fa Lahfchus, Wilkus, un zittus. Ja winsch tomehr to darra, tad buhs tohs Ewehrus nokaut un winnu Ahdas pahrdohht tam Pagastam par Labbu, pee fa tas peederr kas Teesai to Pahrkafpeju irr peerahdijis, un schim Pollizeies = Strahpe teek uslikta. Ja tahdi Ewehri kam Skahdi irr darrijuschi; tad tam kas winnus turreja buhs arri to atlihdsinaht.

S. 554.

Kas tahdus Mahjas = Lohpus turr kam nitna Dabba irr, un kas, kad winsch to manna, ne gahda wiffu Skahdi nowehrft; tam buhs wiffu Skahdi kas zaur to noteek neween atlihdsinaht, bet par Strahpi arri I Rubbulu Kappara = Naudas makfahht eefsch Pagasta = Lahdes.

S. 555.

Kas tohs Pollizeies = Liffunus, kas traffu Sunnu deht irr dohti, ne behda; tas taps strahpehts no Pollizeies.

S. 556.

Kas Sunnus usrihd us Zilwekeem, tam buhs tahdu Strahpi dabbut kahdu buhs pelnijis.

S. 557.

Kas zaur ahtru Braufschanu moi Jahschanu kahdu Zilweku eewaino, tam irr jaismakfa Dseedeschanas = Nauda un turklaht tam wehl jazeesch 2 Rubbuli Kappara = Naudas kas makfajami eefsch ta Gewainota Pagasta = Lahdes.

S. 558.

Kas ohtram Zilwekam eet wirsu ar nahwigeem Draudeem; tas ne ween teek strahpehts, bet arridsan, ja irr wajjadfigs, nodohht appafsch Pollizeies = Sargaschanas.

S. 559.

Kas ehdamas un dserramas Leetas wiltigi fajauz; tam schahs Leetas teef nonemtas un pahrdohdas Pagasta-Lahdei par Rabbu. Bet kas turr un pahrdohd tahdas ehdamas un dserramas Leetas, kas Zilweku=Wesselibai irr kaitigas; tee kriht eefsch Vollizeies=Strahpes.

S. 560.

Kas ne irr paklausigs teem Vollizeies Likkumeem, kas irr dohti us to, ka warr isfargatees no lihpanahm Sehrgahm, ta ka no Bakkeh u. t. j. p.; tas irr strahpejams pehz tam, ka winsch woi wairaf woi masaf irr apwainojees.

B. Par tahdahm Pahrkahpschanahm kas eet prett teem Likkumeem kas irr dohti deht drohshas Mantasturrechanas.

S. 561.

Katra Skahde, kas kam eefsch Pagasta teef darrita pee winna Mantahm, woi tas nu buhtu notizzis tihfchi woi netihfchi; zif ween warr buht irr jaatlihdina no ta, kas to Skahdi irr padarrijis un turklaht tam arri wehl zittu peenahkamu Strahpi warr uslikt.

S. 562.

Zfkats, kas wiltigi fo darra, zaur fo zittam kahda Skahde pee winna Mantahm noteek; teef strahpehts pehz Teesas=Likkumeem, un tam arridsan irr jaatlihdina wiffa Skahde, ja tahdu buhtu padarrijis.

S. 563.

Kad kas famus Lohpus, Cirgus, Zuhkas un zittus Lohpus, kas Skahdi darra, uslaisch woi usdsenn us zitta Zilweka Labbibu, us zitta Zilweka Plawahm un Gannibahm, woi arridsan, kad kas pee Sagschanas teef nokerts; tad tam, kam ta Skahde noteek, ta Walla irr, to peelaistu Lohpu fihlaht un to nokertu Sagli faseet; jo zaur tahdu Apzeetinaschanu ween tas, kam ta Skahde irr notikkusi, warr parahdiht to, kas winnam Skahdi darrija. Kam us tahdu Wihsi kahds Lohps teef apfihlahts, tam ne buhs pretti turretees; bet to apfihlatu Leetu ispirkt un to padarritu Skahdi aismakfaht. Ja Abbi ne salihgst par to, tad tam Apfihlatam gan lauts, zaur Teesu to Skahdi list takfeereht. Turpretti tam, kas irr nokerts ka ihstais Sagnis, ne buhs ween atlihdinaht to Skahdi, bet arridsan iszeest to Strahpi, fo Teesa winnam usliks pehz tam, ka ta Leeta un winna Nedarbs rahdisees.

S. 564.

Kas Lauka- un Gatwas- jeb Dbnizes- Wahrtinus irr atwehriß un ne atkal aise-
wehriß, un kas zaur to irr palizzis wainigs, ka Lohpi un Sirgi woi eeffreen eeffsch Lab-
bibas, woi iskliht no Mahjahm, woi ka zitta kahda Skahde zaur to noteek pee Lau-
keem un Plawahm; tam arri tas irr jazeesch, ka winsch tohp apkikhlahts un tam ta pa-
darrita Skahde jaatlihdina.

S. 565.

Bet tam Apkikhlatam par Labbu un lai tas pahrleeku ne zeeftu, kad winsch ne ka
ne sinna no tahs Apkikhlaschanas, teek pawehlehts: ka tam kas ohtru irr apkikhajis pee-
nahkajs, schim tuhdalin Sinnu par to doht, ja winsch to pasihst, un ja to ne pasihst,
tad winnam buhs bes Kaweschanas Pagasta-Teesai Sinnu par to doht, lai ta treijas
Swehtdeenäs to pasluddina Basnizä un lai ta arridsan to padarritu Skahdi usnemn.
Ja tas apkikhlahts Zilweks, pehz tahm Sluddinaschanahm tanni no Teefahm nospreestä
Laikä atfauzahs, gribbedams sawu apkikhlatu Leetu atpirkt; tad winnam arri wehl flahst
jamaksa ko Kihlatais, kam peederr to apkikhlatu Lohpu usturreht irr isdewis par to.
Ja Abbi ne warr paschi falihgt par to; tad Pagasta-Teesa winnus ischfurr.

Bet ja tas apkikhlahts Zilweks ne atfauzahs; tad Draudschu-Teesa to apkikhlatu
Lohpu woi Leetu pahrdohd zaur Aufzioni woi Uthruhpi un no tahs Naudas, kas nahk,
papreefsch ismaksa tam Kihlatajam sawu Skahdi un Isdewumu; kas tad wehl pahri
paleek teek eeliktß Pagasta-Lahde.

S. 566.

Kas Meschös, Gannibäs un Plawäs, woi arridsan us Lauka Ugguni usfurr un
aiseedams to ne isdsesch; teek strahpehts no Pollizeies un ja Skahde irr notiffusi; tad
winnam ta arri jaatlihdina zil warredams.

S. 567.

Sagshana, tas irr sweschas Mantas fleppena Panemschana ar to wiltigu Pa-
dohmu to paturrecht, pirmureisi teek strahpeta ar Pollizeies-Strahpehm un ar tahs no-
neintas Mantas Utdohschanu ja schihß Mantas Wehrtiba ne welf lihds 5 Sudraba Rub-
buleem. Ja ta sagta Manta wairs naw atdabbujama; tad tam Saglim winnas Wehr-
tiba irr janostrahda. Bet kad tas pats Saglis atkal sohgt un kad tahs sagtas Mantas
Wehrtiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbuleem welf; tad tahds Saglis teek nodohst tahm
Teefahm kas Kafladarbus isteefa.

S. 568.

Kas Laukus apsohg tãpatt kã tas, kas sagdams fur eelauschahs, tee teef padohiti appaksch Kasladarbu Jsteefaschanas, kaut arri tahs sagtãs Leetas Wehrtiba ne buhtu bijusi leela.

S. 569.

Kas ar Sagleem fabeedrojahs us Sagschanu, tãpatt teef strahpehts kã tee Sagli; bet Slehpejeem un tahdeem kas sinnaja par to un palihdseja, ta Strahpe teef nospreesta pehz tam, ka winni woi wairak woi masak irr wainigi.

S. 570.

Kas sinnadams tihscha Prahtã sagtãs Leetas pehrk, teef turrehts par tahdu, kas lihds irr sadfis.

S. 571.

Ja kas Leetas pretti nemm, fo pretti nemt irr tappis aisleegts zaur Slubbinschanu, un ja kas Leetas woi pehrk woi Kihlam nemm no tahdeem Laudim, kam tahdas Leetas pawiffam ne warr peederreht, woi arridsan no tahdeem kas winnas dahwa par pahrleeku lehtu Naudu, tas arridsan irr strahpejams; jo winnam waijadseja Teefai tahdus Zilwekus usdoht par tahdeem, par kurreem nelabbas Dohmas irr.

S. 572.

Kad Utstlehgu Falleis bez ta Kunga woi Zilweka Sinnas, kam ta Utstlehga peederr, to atdarra, woi jaunu Utstlehgasbehrnu pataifa, woi muhkejamu Delsi neustizsamam Zilwekam dohd Rohkã; tad winnam ne ween kã warredamam buhs atlihdsinaht to zaur winnu notikkuschu Stahdi, bet winsch wehl teef nodohits us Jsteefaschanu.

S. 573.

Kas kahdas sweschas Leetas atrohn un tahs Teefai ne usdohd, tam buhs tapt strahpetam pehz Teefas-Rikkumeem un to Stahdi atlihdsinaht.

S. 574.

Kad kas pee Pahrdohschanas, Virkschanas, woi pee zittahm kahdam Saderreschanahm ohtram pahrahi darra un winnu peekrahpi jeb peewitt; tad tahds eekriht eeksch Pollizeies-Jsteefaschanas; un no Teefahm teef strahpehts, ja tahs Leetas Wehrtiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbukeem wesk.

S. 575.

Peekrahpeji un Wiltneeki teef strahpeti tãpatt kã Sagli.

S. 576.

Kad kahds fweſchu Mantu weſt pee fewim ar Patwarru; tad winnam ne ween irr jaatdohd fo winſch us tahdu Wiſſi laupidams irr nehmiſ, bet winnam arri Pollizeies-Strahpe teef uſliſta.

S. 577.

Kas zaur Beedinaſchanu woi zaur kahdu wiltigu Geteiſſchanu, ka tam kas peenahfotees, fo iſſpeeſch no zitta kahda Zilweka; tam buhs fluht noſtrahpetam pehz tam, ka winſch daudſ woi maſ irr iſſpeediſ no ohtra.

S. 578.

Ja kas par aiſleenetu Naudu leelakuſ Prazenteeſ jeb Intreſſeeſ nemm, ne ka Likkumi nowehl; woi ja tam, kas nemm us Parradu jaapfohlahſ, to atdohd ar leelaku Mehru woi to atdohd labbaku ne ka winſch irr dabbuiſ; woi arridiſan ja kas few leef fohliht un nemm Prazenteeſ no Prazentehm, jeb Augluſ no Augteem; woi ja taſ Parradudeweis Prezzi eedohd Naudaſ Weeta un tahdu Prezzi pahri pahr winnaſ Wehrtibu Naudaſ ſpreeſch; tapatt arri ja taſ Parradudeweis wehl ihpaſchaſ Dahwanas jeb Kuffuluſ leef fohliteeſ un tahdaſ arri fanemm; woi ja zitiſ us nahkoſcha Ruddena Genahkumu fo aiſdohd ar to Norunnaſchanu, ka tad tam Parradunehmejam buhs winnam to Prezzi atlaiſt appaſſch Wehrtibaſ; tad wiſſahm ſchahdahm tahdahm Norunnaſchanahm un Saderreſchanahm ne ween buhs buht neleetiſahm un buhs iſniht; bet ta turklaht iſrahdita Auglu Plehſchana, ta ka nu winna Teefaſ preeſſcha tifiſ atraſta woi maſaka woi leelaka, arridiſan tifiſ ſtrahpeta woi ar Pollizeies-Strahpi woi no Kafladarbu Teefaſ. Pagafſta-Teefaſ pehz fawa Teefaſ-Ummata peenahkaſ pretti turreteeſ tahdeem, kaſ Pagafſta-Beedruſ applehſch zaur tahdu wiltigu Auglumemſchanu.

S. 579.

Wiſſa Kahrtuſpehleſchana un wiſſaſ Laimesſpehleſ teef aiſleegtaſ, un kaſ tam pretti darrihſ, taſ zeeſchi tifiſ ſtrahpehtſ. Krohdſineeki, kaſ Kahrtas un Kaulinuſ turr un dohd us tahdu Spehleſchanu, un pee kam Kahrtas teef atraſtaſ, arridiſan zeeſchi tapſ noſtrahpeti.

S. 580.

Kas tahdeem Zilwekeem, kaſ wehl irr Behrnukahrtâ, dohd us Parradu woi arridiſan fo pehrſ no winneem; tam buhs to paſaudeht fo winſch irr dewiſ, to atlihdſi-naht fo irr pirziſ, un turklaht wehl Strahpi dabbuht.

S. 581.

Kas Seewahm fo dohd us Parradu, woi Rabbibu pehrf no winnahim, bes winnu Wihru Sinnas; tas neween saude to, fo winsch irr dewis, un tam ne ween jaatlighsina fo winsch irr pirzis, bet tahds wehl wirsü tiks pahrmahzihts ar Pollizeies-Strahpi. Tapatt arri buhs notift teem kas no neatdalliteem, jebchu peeauguscheem Dehleem fo pehrf, kas winnu Wezzakeem peederr.

S. 582.

Ja kas Munderimus jeb zittas pee Karrabuhfchanas peederredamas Leetas pehrf no Caldateem; tad tas taps strahpehts tà kà tee par wissu Kreewusemmi dohti Teefas-Likkumi to nosakka.

S. 583.

Deenestneeki, kas farous Kungus jeb Saimneekus peeKrahpi, tà kà tee, kas Ne-taisnibu darra pee ustizetas Mantas; teef sohdi pehz teem Likkunneem, kas irr dohti deht Sagfchanas.

S. 584.

Deht wiltiga Mehra un Swarra un deht Prezzu wiltigas Sajaukschanas, kà no-teef pee Kannapejeem un Linneem, irr jaturrahs pehz teem tadeht dohteem sinnameem Teefas-Likkunneem.

S. 585.

Kas sewim peenemm sweschu winnam ne peederrigu Wahrdu un kas zitta Zilweka Paschporti usrahda par farwu; taps strahpehts, un ja zaur to Skahde buhtu notiffusi, tad tahds Kafladarbu-Teesai taps nodohs, pehz tam, kà ta Skahde bija leelaka woi masaka.

S. 586.

Kas zaur neapdohmigu Dshwofchanu ar Ugguni irr wainigs pee kahda Ugguns-Grehka; tam kà warredamam buhs atlighsinaht to Skahdi, un wehl kluht strahpetam, woi wairak woi masak pehz tam, kà winsch irr atrafts wainigs.

S. 587.

Ja kas zaur flittu Mahjaskohpschanu, zaur Rihfchanu un Plihtefchanu paleek par Nabbagu un ne spehj maksah; tad tam buhs atstrahdaht to, fo winsch irr palizzis Parrada, un arri wehl zeest tahdu Pollizeies-Strahpi kahdu buhs pelnijs.

S. 588.

Teem kas bes augstu Waldineeku Sinnas apfahrt staiga Dahwanas falaffidami, buhs fluht fanemteem un nosubtiteem us Brugguneisteru = Teesu, lai ta winnus nodohd pee Gubbernementes Waldifchanas.

C. Par tahdahm Pahrfahpfschanahm, kas eet prett Zilweku Gohdu.

S. 589.

Kas, gribbedams ko pelnitees zaur to, ka winsch Nemeeru stary laulateem Draugeem, Raddeem, Kungeem un Deenestneekem zett, un tabeht winnus aprunna; tam buhs fluht strahpetam pehz sawas Sirdsnifnibas, un atlihdsinaht wissu zaur to, warr buht, padarritu Skahdi.

S. 590.

Kas ohtru nepateeki apfuhds par tahdu, kas Polliceies Liffumus effoht pahrfahpis; tas teek nostrahpehts. Tahds, kas ohtru netaifni usfuhds, itt ka tas Rafludarbu buhtu darrijs, tas teek nodohts pats Rafladarbu = Teesai.

S. 591.

Kas zittu apfimeij un winnam Gohdu nogreesch woi zaur Mehdischanu, woi zaur nelabbu Wallodu, woi zaur Negohdaraksteem; tam buhs fluht peespeestam, pehz tam, ka ta Waina irr, woi to Apfimeetu peeluhgt, woi Gohdaleezibu winnam isdoht, woi appakkat nemt sawu nelabbu Wahrdu; woi arridsan, kad ta Waina irr leelaka, tad tahdam buhs fluht strahpetam ar Zeetumu un ar zittahm Meefas = Strahpehm.

S. 592.

Ja tas Mehditais pats sawu Rohku leek klahd pee ta, ko winsch apfimeij; tad winnam par tahdu Warrasdarbu irr jaiszeesch ta Strahpe, kas stahw us Kaufchanu.

S. 593.

Kas Bandes = Behrneem pahrmett winnu Dsimumu, woi kas zittu isfimeij deht winna Ammata un Darrifchanas; tahdi teek turreti lihds Lammatajeem un teem Lammaschanas = Strahpi irr jazeesch.

S. 594.

To paschu Strahpi arridsan tas dabbu, kas apfmeetas Seewischkas lamma winnu Buhfchanas pehz.

D. Par tahdam Pahrfahpfschanahm kas eet prett gohdigu un faunigu Dsihwofschanu.

S. 595.

Kas irr peedsehrees lihds Neatjehgfschanai, un tahds teef atrasts us Gelahm un Keelzellehm woi us Plazzeem un eefsch Krohgeem; tahdu, kad winsch ne kahdu zittu Skahdi ne irr darrijis, buhs pahrmahziht woi zeeschaki woi weeglafi, kad atkal irr atjehdsees. Ja tahds irr Kildas zehlis un Lehrumu jeb Trohkfni taisijis, woi turkflaht wehl kahwees un warr buht zittu Zilweku eewainojis; tad tahdam buhs atlihdinaht to padarritu Skahdi un Pollizeies = Strahpi iszeest. Bet ja tahds Peedsehrees buhtu padarrijis wehl leelaku Blehdibu; tad winsch teef nodohs Rafladarbu = Teesai.

S. 596.

Krohdsineekeem irr aisleegts pee 5 Rubbutu Papihru = Naudas Strahpes, Swehtdeenäs, Basnizaslaikā Brandwihnu un Allu iskrohgeht.

S. 597.

Seewischkas, kas neschkihsti un beskaunigi dsihwo, woi wisseem sinnoht sawu Gohdu pahrdohd par Naudu; teef strahpetas pehz Pollizeies = Likkumeem, kad winnas zittu Nafschanu ne behda.

S. 598.

Pagasta = Teesai pee kurras ta Pollizeies = Waldischana irr, buhs luhfoht us to, ka Wihrischki un Seewischkas ne eet kohpā pehrtees un tai buhs tohs, kas par to ne behda strahpeht.

Padohms, kà buhs israubsiht to Kommissihji, kas tohp eezelta us to, lai tohs jaunus Semneeku = Likkumus eewedd eefsch Widsemmes; un kà schai Kommissihjei buhs sawu uswehletu Darbu isdarriht.

S. 599.

Weenai Kommissihjei buhs tapt eezeltai tai Gubernementes Pilssehtā Rihgā. Schi Kommissihje to jaunu Semneeku Buhfchanu eeweddihs eefsch Widsemmes, un sinnahs un waldis par schahm Leetahm kamehr ta Brihwlaischana gluschi buhs pabeigta; tas irr lihds 1832tram Gaddam, fur arridsan schahs Kommissihjes = Darbs buhs pabeigts. Bet lihds schim Laikam winnas Darbs un Anmats irr: buht Nomohdā

un zeeti raudsīht us to, ka wīss kas jadarra, teef darrīhts ittīn tā kà schinnīs jaundīs Rīffundīs irr pawehlehts.

§. 600.

Schi Kommissīhje stahw tīf ween appaksch Keiserīskas Gohdibas; wīnna tahs wīnnaī nahfdanas Pawehleschanas, kas irr appakschrakstītas ar wīssaugstaka Keisera Wahrda, dabbu no paschas Keiserīskas Gohdibas un tai pasemmīgu Sīnnu un Altbildefchanu dohd zaur wīssaugstaku Wīdsemmes Teefas-Leetu Walditaju.

§. 601.

Pee schahs Kommissīhjes peederr weens Preekfchfehdetais un feschī Affefferi jeb Peefehdetaji, lihds ar teem waijadsiigem Sekretahreem un Skrihwereem, tā kà ta apstīprinata Teefas-Rulle to israhda eefsch Munstura D.

§. 602.

Wīdsemmes Gubernators jau zaur sawu Ammatu irr schahs Kommissīhjes Preekfchfehdetais.

§. 603.

Peefehdetaji jeb Affefferi pee schahs Kommissīhjes irr: Tas Landrahts kas īknehneschds Rītterschapts-Leetas walda, weens Rahts no Wīdsemmes Kammeral-Teefas, trihs no Wīdsemmes Leelkungeem kas irr israudstīti us to, weens no Rīhges Rahts-Kungeem, kas arrīdsan ihpafchi irr israudstīhts us to un kas arri irr wīssas Wīdsemmes Pīltschetu-Pahrstahweis.

§. 604.

Tas wīssaugstakais Teefas-Leetu Walditais to Rahti no Kammeral-Teefas israuga us scho Darrīschanu.

§. 605.

Teē, kas no Leelkungu Puffes teef israudstīti us to, teef noswehrynati pee Gubbernementes-Waldīschanas, pīrīs wīnna sawu Ammatu usfahfufchi.

§. 606.

No katra Wīdsemmes Aprīnka un no Sāhmusemmes dīwi Leelkungi teef israudstīti, kas nosubhtījami pee tahs Kommissīhjes. Wīnna pīrma Israudstīschana notēef lihds ar to pīrma Kreīsrīktera jeb Kreīsteefas Preekfchfehdetaja Israudstīschanu us tahdu Wīhstī, ka katra Wīdsemmes-Teefa jeb katrīs Aprīnkīs weenu Kungu nosakka par tahdu. Schīs tomehr ne teef israudstīhts īs teem pee Leelkungu Konwentes peederredameem Kungeem, bet īs teem zītteem Mūīschneefkeem no Leelkungu Rahtas. Us preekfchu

ta İbraudſiſchana notiſs Landagâ, un tanni Starpâ no weenas Landagas lihds ohtram, ta notiſs tâ kâ Landagas=Likkumi to noſaffa. No ſcheem feſcheem Teefaskungeem pee tahs Geweſchanas=Teefas jeb Kommiſſiſjes, tiffai trihs tur ſehdehs un ſpreedihs weenâ un tai paſchâ Laikâ. Winni apmihjahs eekſch ſawa Ummata tâ, kâ Leelkungu Konventis to noſazzihſ.

S. 607.

Scho ſawu Ummatu winni walda lihds tai pirmi nahkamai ſimmamai Landagai; fur janni teef iſraudſiti winnu Weetâ, kad tohs wezzus wairs ne paturr, woi arridſan kad winni paſchi ne gribb palift ilgafi.

S. 608.

Tee Kanzeleiſes=Kungi un Strihveri, kaſ irr peenemmami pee ſchahs Geweſchanas=Kommiſſiſjes, teef eezelti no winnas Preekſchſehdetaja un peenemi par to Lohni, kaſ Nullè irr noſazzita.

S. 609.

Tee no Leelkungu Puſſes iſraudſiti Preeſchdetaji, kamehr ſtahw Ummatâ, dabbu 2 Rubbukus un 50 Kappeekus Uſturra=Naudas par Deenu, fo Ritterſchaptſ=Kaſſa teem makſa, un tee arri 4 Paſtes=Sirgus dabbu bes Makſas, kad atbrauz un kad aisbrauz.

S. 610.

Kad taſ Gubernatorſ zaur kahdam Teefas preekſchâ peenemmigahm Miſkaweſchanahm pawiffam ne warr buht ſawa Preekſchſehdetaja Ummatâ un ja winna Weetâ naw zits kaſ zaur Keiſeriſku Gohdibu irr tappis eezelts; tad nahk winna Weetâ taſ, kaſ eekſch zittahm Semmes=Waldiſchanas Leetahm arweenu irr winna Weetneekſ, tâ kâ tee wiſſuaugſtaki Gubernementes=Waldiſchanas=Likkumi to preekſchraſta. Bet kad taſ Gubernator� us iſſafu Laiku ween teef aiſkawehts buht ſawa Preekſchſehdetaja Ummatâ, woi kad zaur zittahm Gubernementes=Dariſchanahm ne warr nahkt tai noſazzitâ Deenâ; tad winna Weetâ taſ Landrahts, kaſ ikmeheſchds Ritterſchaptſ=Leetas walda, irr taſ Preekſchſehdetais.

S. 611.

Kad taſ pee ſchahs Geweſchanas=Kommiſſiſjes peederredams Rahts no Kammeral=Teefas ne warr flaht buht, aiſkawehts zaur tahdeem Kawekleem, kaſ Teefas preekſchâ irr peenemmami; tad wiſſuaugſtais Teefaslectu Walditais zittu no Kammeral=Teefas Kungeem noſubta winna Weetâ.

S. 612.

Kad weenam no teem pee schahs Kommissihjes nosuhriteem Leelungeem nohst japa-leef us kahdu Laifu, woi arridsan kad winsch pawiffam atkahpjahs un jauns irr ja-Israuga winna Weetâ; tad tiffam, kamehr winsch woi atnahf woi jauns irr israudsihts winna Weetâ, tas stahw winna Weetâ kas lihds ar winnu tiffe israudsihts no ta pascha Aprinka.

S. 613.

Tee ihsteni pee Geweschanas-Kommissihjes peederredami Affefferi, tikpatt kâ winnu Weetneeki, ne drihft atstahtes no sawa Ammata, pirms tee winnu Weetâ eezelti jauni Beedri sawu Darbu irr usfahfushi.

S. 614.

Tam Kommissihjes Preekschfehdetajam ta Walla irr, tohs Affefferus kâ arridsan tohs Kanzleies-Kungus un Strihwerus, kad luhdsahs, atlaist us 28 Deenam.

S. 615.

Teem Kommissihjes-Beedreem irr weenadas Wallas un winneem wisseem arridsan weenadi peenahfahs sawu Darbu un Amnatu apfohpt.

Kas tai Kommissihjei peenahfahs darriht.

S. 616.

Tahs Geweschanas-Kommissihjes Darbs irr schis, prohti tai irr jaluhku us to, ka wiffi Widsemnes Semneeki teef atlaisti brihwi un ka winni tahs teem schelligi eedoh-tas Wallas arridsan dabbu, pehz teem Preekschraaksteem kas atrohnami tannis no Kei-ferikas Gohdibas apstiprinatôs Semneeku Likkunds. Schi Kommissihje ar to winnai peeliftu Warru tik labbi Muischneekem buhs par Patwehrumu, kâ arridsan buhs par Apghadachanu, ka Meers un kahrtiga Dsihwoschana eefsch Gubernementes ne teef fajaukta, bet usturreta.

S. 617.

Ka nu to wiffulabbaki warretu isdarriht, ta Geweschanas-Kommissihje:

Pirmâ Kahrtâ gahdahs un pawehlehs, ka tee jauni Likkumi eefsch Patweeschu un Jggaunu Wallodas teef sluddinati un ka itt ihpafchi tee Semneeki pilnigu un labbu Sapraschanu par scheem Likkumeem warr dabbuht.

Dhtrâ Kahrtâ winna pawehlehs tahm daschadahm Teesahm, lai tahs winnai Simu dohd par to, ka tahs us Brihwlaischanu dohtas Pawehleschanas teef

isbarritas; un pehz schahs Einnaß wianna tahdus kas irr pakuhtri usßubbinahs darriht pehz winneem, un tahdus kas teem ne grihb paklausiht sawaldihß.

Trefchâ Kahrtâ wianna aisgreesihs wiffu, kas tai jaunahs Buhfchanahs Gewefchanaï irr pretti un to aiskawe, un fo ne warreja papreefsch redjeht un sinnaht.

Zettortâ Kahrtâ wianna luhfohs us to, ka teem preefschrafsiteem Zsteefaschanahs Liffuneem teef paklausihts, tik labbi no teem kas suhdshahs, kâ arri no tahm Teefahm, kas tahs Suhdsibahs isßchfirr; un ka tadeht neweena no tahm augstakahm Teefahm eefsch Strihdibahs=Leetahm fo nospreefsch, kad fchi Leeta ne papreefsch irr bijufi eefuhdsjeta pee semnakas Teefahs un no schahs irr tappufi ismekleta. Kad tapehz par to, ka tâ naw notizzis, taptu suhdsehts; tad winnai peenahfahs, ne ween tahs waijadfigas Parwehleschanahs par to doht, bet arridsan atrahdiht no sewis tahdus Suhdsjetajus, kas tahm ezejtahm Teefahm garram eedami fo grihb eefuhdsjeh peee paschas Kommissihjes, un tohs peeturreht, darriht pehz Liffumu Preefschrafsiteem.

Peektâ Kahrtâ wianna pretti nems, tâ kâ S. 42trâ irr nosajzihts tahs Einnaß fo wianna dabbu no tahdeem Zschfihrejem, kam buhs ismekleht kahdu Rohbeschu=Strihdibu starp kahdas Krohna un kahdas Muischneeka Muischas; un ja winnu Padohmi ne faetohs, tad ta Kommissihje kâ augstakais Zschfihreis par to nospreedihs, tâ kâ par scho Nospreefschanu wairs ne warr augstaku Teefu mekleht.

Sestâ Kahrtâ un beidsiht, wianna pahrluhfohs un apstiprinahs tohs no Mehrischanahs=Teefahs israktitas Waffu=jeb Klausifchanahs=Grahmatas, tomehr bes ka ta Mehrischanahs patti winnai buhtu japahrluhfo no jauna. Ta Kommissihje schahs Waffu=Grahmatas wissaugstakam Teefahs=Leetu Walditajam leef preefschâ, lai tas sawu Wahrdu winnahm appafschâ raksta un tahs apsegele, un kad wehl tahs Kommissihjes Preefschfehdehtais un tas Landrahts, kas ifmehneschdß Ritterfchapts=Leetas walda sawus Wahrduß arri irr peeliffufchi turflaht; tad schahs Grahmatas no Kommissihjes irr jafubta appakkal us Mehrischanahs=Teefu, lai fchi tahs isbalta. Pee Krohna=Muischu Waffas=Grahmatahm tas pee Kommissihjes buhdams Kammeralteefahs=Rahts Landrahta Weetâ sawu Wahrdu raksta appafschâ, un pee Rahtes=un Pilssehtas Muischahm tas pee Kommissihjes sehdedams Nihges Rahtes=Kungs tâpatt darra.

S. 618.

Kad nu tai Geweschanas-Kommissihjei peenahkaks gahdaht par to, ka tee Semneeku Likkums dohti Preekschrafsti taisni un pilnigi teef isdarriti; tad winnai it ihpafchi arri irr jadsennahs pehz tam, ka winna patti schohs Likkumus skaidri isprastu, un ka arridsan zaur peederrigahm Sluddinaschanahm nowehrstu wissu Nesapraschanu un Sajaukschanu, kas kautkur warretu atrastees. Tomehr tahdahm Sluddinaschanahm ne buhs ne kad buht prettim teem wissuaugstaki apstipriateem Likkumeem, bet ween, ka S. 617 irr fazzihts, winnu Sapraschanu atweeglinaht un isstaidroht.

S. 619.

Ja pee scho jaunnu Likkumu Gezelschanas un pee Darrischanas pehz winneem ne dohmajoht gadditohs, ka zittas winnu Nosazzischanas buhtu tahdas, no kurru Isdarrischanas teescham woi Muischneeku- woi Semneeku-Kahrtai kahde Stahde zeltohs, un ja tad tahs Geweschanas-Kommissihjes Padohms buhtu schis ka gan waijadsetu pee wissuaugstaka Waldineeka luhgtees; lai kahdi no scheem Likkumeem zittadi taptu zelti; tad tai Kommissihjei buhs, ta ka S. 620 un 638 mahza, tahdu Likkumu Isdarrischanu tuhdaht apturreht un to Sinnu no tam lihds ar sawu isteiktu Padohmu zaur tahs Kommissihjes Preekschfehdetaju tam wissuaugstakam Teefasleetu Walditajam zelt preekscha, kas, ja winna Padohms faeetahs ar Kommissihjes Padohma, pawehl, lai ta noteef. Bet ja winna Padohms ne faeetahs ar Kommissihjes Padohma; tad winsch paschai Keiserikkai Gohdibai pasemmigu Sinnu par to aislaisch un gaida, kas winnam tiks pawehlehts. Bet wehra leekams irr, ka tahdi pahrzeltami Likkumi ne buhs buht no teem, kas peederr pee schis Buhfchanas Grunts-Likkumeem; ta ka tee irr, kas Semneeku ihpafschu Brihwibu nosakka; un arridsan tee, kas Muischneekam to Wallu dohd un farga, ka winsch ar sawu Grunti un Semni warr padarriht ka gribbedams; woi arridsan tee, kas leef, ka tee Semneeki pakahrtam un ne us reisi buhs kluht atlaisi brihwi; un tee, kas nosakka, ka tahm Teefahm buhs eetaifitees; woi arridsan tee, kas preekschrafsta ka buhs katru Leetu isteefahst katras Teefas preekscha. Schee tahdi Likkumi irr ne aiskarrami un ne warr ne kad kluht pahrtaititi.

Kommissihjes Preekschfehdetajam ta Walla peederr, apturreht Kommissihjes Spreedumu, kad tas irr winna Padohmam pretti; kaut gan tee zitti Sungi eefsch Kommissihjes wissi ar tahdu Spreedumu buhtu ar Meeru. Tas Preekschfehdetais tam wissuaugstakam Teefasleetu Walditajam Sinnu dohd, kas pehz tam ka winsch to turr par Labbu — woi pawehl ka ta Leeta wehl ohtrureis teef ismekleta un pahrrunnata, un

tad Kommissihjes Spreedums tuhbalin teef isbarrichts, — woi winsch tà fà §. 620 irr preekschrafftichts paschai Keiseriskai Gohdibai to leef preekschâ un winnas Pawehleschanu par to luhdsjahs.

Za tas notiftu, tad teem Kommissihjes Pesehdetajeem no Leelfungu Kahrtas ta Walla peederr, par tahdu zaur to Preekschfehdetaja nowehletu Apturrefchanu tam Landmarschalkam un tai Landrahtu Beedribai Sinnu doht; kas bes Kawefchanas kahdu Padohmu par scho Leetu nodohd tam wisbaugstakam Teefasleetu Walditajam.

§. 620.

Za ta Gewefchanas-Kommissihje pee jaunu Liffumu Gezelschanas atrastu, ka tee Teefas-Liffumi kas lihds schin irr dohti, tà falkoht fo mestu Zeltâ, un ka tur wehl kas buhtu wairaf apdohmajams; tad winna pehz §. 619ta to leef preekschâ tam wisbaugstakam Teefasleetu Walditajam, kas, bes Kawefchanas atkal paschai Keiseriskai Gohdibai to zelt preekschâ, un tahs Kommissihjes Isstahstifchanu klagt leef, gaididams kahdas augstas Keiseriskas Pawehleschanas par to winsch dabbuhs, un kas, kad tohs irr dabbujis, Kommissihjei winnas Isdarrifchanu uswehl.

§. 621.

Kad ta Kommissihje atrohd, ka kahda wehl us preekschu dohdama Pawehleschana, kas nahks woi no paschas Keiseriskas Gohdibas woi no augstwaldidama Enata woi no teem Ministereem, scheem jauneem Liffuneem irr prettim, un arridsan prettim tahm Brihwibahm, kas Semneeku kahrtai zaur teem irr dohtas; tad winna zaur Gubernementes Waldifchanu wiffahm Gubernementes Teefahm preekschrafftâ, tahdas Pawehleschanas Isdarrifchanu tiffam apturreht kamehr jaunas wiffuaugstakas Pawehleschanas par to buhs nahfufchas, kas to Leetu ischkfirr.

§. 622.

Pa tam Etarpam ta Kommissihje pehz §. 620 zaur wisbaugstaku Teefasleetu Walditaju paschai Keiseriskai Gohdibai Sinnu par scho Notiffumu zelt preekschâ, wiffu to Leetu skaidri isstahstidama, un arri Sinnu dohd tahm Teefahm woi tam Ministeram, no furreem ta Pawehleschana irr dohta. Zâ tad winna sagaida to wisbaugstaku Ischkfirfchanu.

§. 623.

Gan warr zerreht, ka wifs tas Labbums, kas Semneefeem irr nodohmahts un wehlehts zaur scho winnu jaunu Buhfchanu, wehl jo deenas jo wairaf rahdisees un wairofees, kad schee muhsu Semneeti labbaki taps mahziti un peeaug eefsch Gohda Dith-

wofchanas. Tadeht ni tai Gewefchanas-Zeefai = jeb Kommiſſihjei peeberr ta Walla ſinnabt par Widſemmes Skohlu-Waldifchanu un lihds gahdaht pee tahs zaur tabdu labbaku Skohlu-Ufkohpfchanu kas jauneem Landim no ſemmakas Kahrtas palih-dſehs pee leelakas Gudribas. Winnai par to irr jaapdohmajahs un jafarunnajahs ar ta Miniftera kas Lauſchu labbaku Mahziſchanu par wiſſu Kreewu-Walſti ſagahda un walda, un fur irr waijadſigs, tur winna paſchai Keiſerifkai Gohdibai weenu Dokladu jeb paſemnigu Sinnu par to zelt preeſchâ.

S. 624.

Eekſch wiſſahm tahdahm Zſteefſchanas = Leetahm, par furrahm tee lihds ſchim dohti un wehl taggad ſpehzigi Zeefas = Liffumi wehl ne noſakka, kâ buhs tahdas Leetas iſteefahht, tur tahm Zeefahm eekſch Gubernementes kam ta Peespeeschanas Warra irr, peenahkabs, bes Prettirunnafchanas to padarriht, kas winnahm tiks usdohts no Gewefchanas = Kommiſſihjes.

S. 625.

Kammeral-Zeefai peenahkabs bes Kawefchanas isdarriht wiſſu un ſewiſchki to, ko eekſch Krohnaſemneeku = Leetahm Kommiſſihje praffihſ no winnas.

S. 626.

Za buhtu waijadſigs; tad ta Kommiſſihje arri warr praffiht Karra = Spehâ Paligu, un tad tahm weetigahm Wirſibahm buhs bes Kawefchanas tahdahm Uſaizinaſchanahm paklauſiht.

S. 627.

Za Kommiſſihje, tik driht kâ irr eezelta, noſakka tahs Deenas un to Laifu, kad winna ſawu Zeefu turrehs; un ja itin irr waijadſigs tad winna wehl ihpaſchi ſanahk ikreis, kad winnas Preeſchſehdetais woi ſcha Weetneeks winnu ſaazina.

Kahdâ Kahrtâ Kommiſſihjes Darrifchanas teek nodarritas.

S. 628.

Zem Kommiſſihjes Spreedunneem un winnas Notaiſſchanahm tad ween warr Spehks buht, kad wiſſunafaki peezi no winnas Beedreem ſawu Padohmu irr demuſchi klaht. Tomehr eekſch tahm Leetahm, kas S. 619tâ un 620tâ irr peeminnetas, wiſſeem winnas Beedreem waijaga buht kohpâ, ja winnas Moſazziſchanahm Spehks buhs buht.

S. 629.

Tahs Uffases, Pawehleschanas, Mesleschanas, arweenu Wahrdu wiffas Grahmatas un wiffi Nafsti, fo Kommissihje dabbu, tahs winnas Preekschsehdetais, woi winna Weetneeks, woi arridsan tas wezzakais no winnas Beedreem fanemim. Sanemtas un assegeletas tahs teef eedohtas Kanzleije, lai winna tahs eesihme tanni Teefas-Grahmatâ, kas wiffus eesuhitus Nafstus usrahda, un lai winna tahs fataifa us to, ka wiffai Kommissihjei warr fluht listas preekschâ.

S. 630.

Tas Sekretahrs faraksta ar ihseem Wahrdeem to, kas stahw tannis eesuhitâs Grahmatâs, un winnam irr jaatbild par to, ka tas, fo winsch irr usnehmis ar ihseem Wahrdeem effoht taisns, un ka tur ne kas ne truhkstoht. Ne weenam no Kommissihjes-Beedreem arri naw aisleegts, tahs eesuhitâs Grahmatas paschas praffiht, kad winnam buhs doht sawu Padohmu par to tur eekscha stahwedamu Leetu.

S. 631.

Wiffas Leetas teef preekschâ nemtas pehz Kahrtas, un pehz ta Nummura, appaksch kâ tahs irr eesihmetas tanni Usrahdischanas Grahmatâ. Ja kahda sawada Waijadsiba to Preekschsehdetaju speesch zittadi darriht; tad tã gan warr notift bet arri waijaga eerakstih tai Teefas-Grahmatâ, kapehz tã irr notizzis.

S. 632.

Geesch Kommissihjes Kanzleijes teef turreta tahda Deenas-Grahmata, fur ihdeenâs wiff teef eesihmehts, kas pee Kommissihjes irr eenahzis un meklets, un arri wiff kas no Kommissihjes irr aisgahjis, jeb kas irr isdarrihts un isdohts jeb atbildehts us tahm eenahfuschahm Leetahm.

S. 633.

Kommissihjes Sekretahram peenahkabs, par katru Teefastureschamu wehl ihpaschu Protokollu turreht, un tur eekscha farakstih: a) tohs Kommissihjes Beedrus kas katrà reise bijuschi flah; b) kad kahds no teem ne irr bijis flah, kapehz winsch naw bijis; c) to Stundi ap furru ta Teefa katrà reise irr fahfusi; d) tahs Leetas, kas irr nemtas preekschâ; e) tohs Spreedumus un f) to Stundu ap furru katrà Teefastureschama irr beigusees. Schim Protokollum Kommissihjes Preekschsehdetais un tee flahbuhdami Beedri sawus Wahrdu leef appakschâ un Sekretahrs to arridsan apsihme ar sawu Wahrdu.

S. 634.

Par katru zaur Kommissijhu notafitu Leetu un Spreedumu weens no winnas Beedreem wehl ihpafchu un plaschaku Protokollu usnemn, kam Preekschsehdetais un wiffi klahrbuhdami Beedri farvus Wahrduß raksta appakschâ. Bet kad kahdeem winnu Starpâ zits Padohms bija, ne kâ irr usnemts tannî Spreedumâ; tad tee farvus Wahrduß teem zitteem Wahrdeem ne leek klahrt, bet ihpafchi farwu Padohmu peeraksta un arri peeleeft, kapehz winnu Padohms ne irr fagahjees ar to zittu Kungu Padohmeem.

S. 635.

Wiffahm no Kommissijhes isdohtahm Grahmatahm un Pawehleschanahm tas Preekschsehdetais woi winna Weetneeks, woi arridsan tas Wezzakais no winnas Beedreem farwu Wahrdu leek appakschâ un Sekretahrs tahs arridsan apshime ar farwu Wahrdu un tahs eeraksta tai Grahmatâ, fur teek eesihmetas wiffas islaistas Pawehleschanas un Notaisfchanas.

S. 636.

Pee Kommissijhes Teefastureschanas wiffas Leetas teek usnemtas Rakstos un isdarritas Wahzwalloðâ. Tomehr tahdi Kommissijhes Raksti, kas paschai Keiseriskai Gohdibai teek preekschâ zelti, tâ kâ tahdi kas kahdas Sinnas un Refleschanas pehz teek aislaiisti us zittahm Gubernementehm — bes ween us Kursemmes Gubernementi — teem tahdeem wajjaga buht farakstiteem Kreewu=Walloðâ.

S. 637.

Kommissijhes Preekschsehdetais iswaiza to Peefehdetaju Padohmu pehz schahs Kahrtas; papreeksch tam, no Widsemmes Pilssehtahm nosubtitam Peefehdetajam jafakka farus Padohms; tad teem trim Peefehdetajeem no Leelkungu Puffes; tad tam no Kammeral=Teefas; tad tam Landrahtam, kas iknehneschôs Ritterschapyts=Leetas walba. Wiffspehdigi tas Preekschsehdetais pats farwu Padohmu dohd. Pehz ta Padohma kam tas leelakais Pulkß peekriht, tas Spreedums teek nospreests. Ja gaddahs, ka weenam Padohinam tikpatt dauds peekriht kâ ohtram; tad tas Preekschsehdetais zaur farwu Padohmu to Leetu ischfirr. Tam Sekretahram buhs farwu Padohmu ihpafchi isteift Protokollê, ja tas ne faetohs ar to Kommissijhes Spreedumu.

S. 638.

Tad ween ta Kommissijhe kahdu Nosazzischanu, kas stahw schinnis Riffkunnos warr nozelt us kahdu Laifu, kad tas leelakais Pulkß tahdai Nosazzischanai peekriht.

§. 639.

Za eeksch Robbeschu Etrihdibahm, pehz §. 617 wajjadsetu ka ta Leeta taptu pahraudsita un ismekleta us to Weetu paschu, par fo ta Etrihdiba irr, pirms wehl tas beidsams Spreeduns, pahr fo augstakas Teefas Paliga ne warr mekleht, teef no-spreests; tad Kommissihjes Preekschsehdetajam un winna Weetneekem ta Walla irr, turp aishubriht is Kommissihjes to Preefehdetaju no Kammeral Teefas un weenu no teem Leelungeem; un ja ta Etrihdiba irr us Nahtsmuischahm to Preefehdetaju kas irr no Nihgas Nahts. Scheem ta Leeta japahrrauga un jaismekle un tad jaatbild tai Kommissihjei, ka tee to irr atradduschi. Tee no teem Kommissihjes Affeffereem, kam peekriht sawu Padohmu isteift un kas ne warr paschi buht klaht un sawu Padohmu doht, teem ta Walla irr, saweem zitteem Beedreem, kurrain gribbedami, sawa Weeta sawu Padohmu list isteift.

§. 640.

Tam Preekschsehdetajam woi winna Weetneekam peenahkabs gahdaht par to, ka ne kahda Leeta ne paleef neishchirta zaur Kanzelleies Wainu woi zaur kahda Kommissihjes Beedra Wainu; un tadeht winnam nahkabs pakkal lubkoht ka pee Kommissihjes wifs tohp isdarrihts pa Kahrtam un pehz teem dohteem Preekschraaksteem.

§. 641.

Itgaddus, Jurgos, Kommissihje tai Keiseriskai Gohdibai tam Keiseram atbild un isteiz, zeek no tahm winnai uswehletahm Darrischanahm irr nodarritas. Schinni Urbildeschana jausneimm

Pirmâ Kahrtâ: Kahdi no tahs Kommissihjes Beedreem un Kungeem tanni pagahjuscha Gaddâ irr apmihjuschees.

Dhtrâ Kahrtâ: Ur ihseem Wahrdeem irr jaisteiz: ka tanni pagahjuscha Gaddâ tee Semneeki pamasam jau irr eegahjuschi eeksch Brihwubshanas un kas no tahdas winna Buhshanas Pahrmihschanas pee winneem irr tappis redsams.

Trefschâ Kahrtâ irr jaisteiz, kas fewischki wehl pee tahdas Buhshanas Pahrmihschanas irr gaddijees.

Zettortâ Kahrtâ: Ur ihseem Wahrdeem irr jaisteiz wifs, fo ta Kommissihje irr pawehlejusi, kas winnai irr bijis jadarra un kapehz to darrijusi, un kas no tam irr zehlees un bijis wehrâ leekams.

§. 642.

Schee Urbildeschanas-Naksti teef pahraudsiti no Kommissihjes; to Kommissihjes Beedru Padohmi par winneem teef falassiti, un tee no winneem, kas ar scheem Nak-

steem irr ar Meeru, sawus Wahrbus leef appafschâ. Kad tas irr notizzis, tad tahdi
 Nakti tam wissaugstakam Teefas=Leetu Walditajam teef aissuhititi, un no winna libds
 ar sawu Padohmu paschai Keiseriskai Gohdibai listi preefschâ.

S. 643.

Widsemnes Leelungi few wehl farga to Wallu, fahdus no scheem Liffunneem woi
 pahrtaisiht, woi winneem wehl fo peelikt, tà fâ dsihwodami atraddihš, fa wehl kas
 buhtu wajadsigs un derrigs, un tahdus Peeliffunus — (furreem tomehr ne wajaga
 aistift to Brihwlaischanas un Brihwbuhschanas=Grunti) — wissaugstakai Keise-
 riskai Gohdibai list preefschâ lai ta tohs apstiprina. Bet kad tahdu Apstiprinashanu
 gribb mefleht, tad wajaga no wisseem us Landagu sanahfufcheem Leelungeem — kam
 peederer sawu Padohmu par tahdu Leetu doht — diwahm Dallahm ar to buht ar
 Meeru. Us Krohna=Muischahm tahdas isdohmatas Liffumu Pahrzelschanas un
 tahdi Peeliffumi ween ar Kammeral=Teefas Labbpatischanu warr notift.

Munsteris A.

	Gads peh3 Rikkumu Slud- dinafcha- nað.	Saimneeki.		Deenefneeki un Muischað = Laubið.	
		1ma Dalta.	2tra Dalta.	1ma Dalta.	2tra Dalta.
		Brihwibað Gads.		Brihwibað Gads.	
Rikkumu Sluddinafchana.					
1820	I	—	—	—	—
1821	2	—	—	—	—
1822	3	—	—	—	—
1823	4	1	—	—	—
1824	5	2	1	—	—
1825	6	3	2	1	—
1826	7	4	3	2	1
1827	8	5	4	3	2
1828	9	6	5	4	3
1829	10	—	6	5	4
1830	11	—	—	6	5
1831	12	—	—	—	6
1832	13	—	—	—	—

M u n s t u r i s B.

Ihfa Wahrdu= un Skaitlu= Nulle

to, 18 Gaddâ us Brihwlaischannu isrebfetu Semneeku=Lauschu, no tahs Muifchas N.N.,
tanni N. N. Kreifê un N. N. Draudfê, nobohta pee Draudfchu=Leefas

22tra Ja 18

Mahjas Wahrds.	Staitle.	Saimneeka Wahrds.	Bezzumê.	Saimneezeê Wahrds.	Bezzumê.	Winnu nepeeaugufchi Behrni, fas pee Brihwlai- schanaê ne teek peerehfi- nati, bet bes tam at- laifsi.	Winnu Bezzumê.	
							No wibrifch- fas Kabrtas.	No seewifch- fas Kabrtas.
N. N.	1	Saimneeke N. N.	50	Winna Seewa N. N. . .	45	Dehli N. N. N. N. Meitas N. N. N. N.	10 4 — —	— — 6 4
N. N.	2	Saimneeke N. N.	40	Winna Seewa N. N. . .	30	Dehli N. N. Meita N. N.	9 —	— 4
N. N.	3	Saimneeze Utrait- ne N. N. . .	55	— — —	—	Dehli N. N. N. N. Meitas N. N. N. N. N. N.	13 11 — — —	— — 10 7 5
		Summê . .						

C.

Sadohmata Kirspehlu jeb Draudschu Gedallischana eeksch Kirspehlu-
 jeb Draudschu = Teefahm.

Rihges = Teefâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Steinolm Draudse	13
Slohkes Draudse	957
Dinnaminde Draudse	589
Dohles Draudse	1167
Sallaspils Draudse	513
Skschkilles Draudse	1160
Keelwahrdes un leelas Jumprawas M. Draudse	2105
Whdaschas Draudse	982
Kohpaschas Draudse	865
Masches Draudse	942

9293

Dhtra Draudschu = Teefa.

Mahlpills Draudse	1319
Nihtares Draudse	1528
Krimmulbes Draudse	2234
Lurraides Draudse	1737

Dwehseles.

Skultes Draudse	860
Sigguldes Draudse	1497

9175

Trefcha Draudschu = Teefa.

Suntaschas Draudse	1458
Saunapills Draudse	693
Maddleenes Draudse	1763
Miskraufles Draudse	1021
Kohksneffes Draudse	3256

8191

Walmeres = Teefâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teefa.

Etraupes Draudse	2509
Ummurges Draudse	1972
Diffeles Draudse	919
Kubbenes Draudse	885
Walmeres Draudse	3012

9297

Dhtra Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Limbaschas Draudse	1858
Leepupes Draudse	1238
Sallazes Draudse	905
Allojas Draudse	1056
Maf-Sallazes Draudse	3467
	<hr/>
	8524

Trefcha Draudschu = Teefa.

Mattihfa Draudse	1472
Burtneffes Draudse	2420
Ruhjenes Draudse	4304
	<hr/>
	8196

Zehfu = Teefa jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

Zehfu Draudse	2375
Alhraisches Draudse	1165
Raunes Draudse	3579
Schrbenes Draudse	1819
	<hr/>
	8938

Dhtra Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Laubohnes Draudse	3147
Kaltzenawes Draudse	2821
Bersohnes Draudse	2263
Lasbohnes Draudse	1045
	<hr/>
	9276

Trefcha Draudschu = Teefa.

Zehswaines Draudse	4350
Leefehres Draudse	2063
Taunas-Muischas Draudse	2822
	<hr/>
	9235

Zettorta Draudschu = Teefa.

Leepfalna Draudse	599
Ehrglu Draudse	1810
Westenes Draudse	825
Skuijes Draudse	1598
Peebalgas Draudse	2628
	<hr/>
	7460

Walkes = Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teesa.

	Dwehseles.
Alluksnees Draudse	6866
Dyppekalna Draudse	2529
	<hr/>
	9395

Dhtra Draudschu = Teesa.

Smiltenees Draudse	2548
Gaujenees Draudse	1636
Palzmanees Draudse	1824
	<hr/>
	6008

Trefcha Draudschu = Teesa.

Gulbenees Draudse	4070
Lirses Draudse	2919
	<hr/>
	6989

Zettorta Draudschu = Teesa.

Ruggaschu Draudse	849
Chweles Draudse	988
Chrgemes Draudse	1313
Triffahtes Draudse	2547
Lahs pee Walkes Vasnizas peederris gas Muishas un tahdi Semneeki	192
	<hr/>
	5889

Zehrpates = Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teesa.

	Dwehseles.
Lajusses Draudse	3080
Lorma Draudse	2068
Marias Draudse	2244
Koddawerres Draudse	2200
Pallamoises Draudse	1674
	<hr/>
	11266

Dhtra Draudschu = Teesa.

Kurfi Draudse	1296
Elfi Draudse	2642
Zehrpattas Draudse	3801
Niggenes Draudse	2551
	<hr/>
	10290

Trefcha Draudschu = Teesa.

Puhjas Draudse	1443
Kanno Draudse	1527
Kenko Draudse	2176
Sangastes Draudse	3188
	<hr/>
	8334

Zettorto Draubschu = Teefa.

	Dwehseles.
Benno Draubse	4197
Rambjas Draubse	2772
Ottepeh Draubse	2326
	<hr/>
	9295

Berrojes = Teefâ jeb Kreifê.

Pirma Draubschu = Teefa.

Rappihnas Draubse	2845
Pelwes Draubse	3308
Rannapeh Draubse	2456
	<hr/>
	8609

Dhtra Draubschu = Teefa.

Waffelinâs Draubse	3847
Rauges Draubse	3517
	<hr/>
	7364

Trefcha Draubschu = Teefa.

Arglas Draubse	1983
Karolas Draubse	1363
Antfena Draubse	3821
	<hr/>
	7167

Pehrnowas = Teefâ jeb Kreifê.

Pirma Draubschu = Teefa.

	Dwehseles.
Pehrnowas Draubse	1796
Testamas Draubse	1643
Audernas Draubse	1963
Torries Draubse	1575
	<hr/>
	6977

Dhtra Draubschu = Teefa.

Wendres Draubse	2328
Mikkeli Draubse	1671
Jakobi Draubse	2793
	<hr/>
	6792

Trefcha Draubschu = Teefa.

Saaras Draubse	1731
Karkuffes Draubse	2081
Allistes Draubse	3471
	<hr/>
	7283

Wellihnes = Teefâ jeb Kreifê.

Pirma Draubschu = Teefa.

Wellihnes Draubse	6234
Wellihnes Jahna Draubse	3397
	<hr/>
	9631

Dhtra Draubschu = Teefa.

	Dwehfeles.
Poltsamas Draubse	4454
Willstwerres Draubse	2917
Kolka Jahni Draubse	2219
	<hr/>
	9590

Trefcha Draubschu = Teefa.

	Dwehfeles.
Vaiste Draubse	3556
Larwastes Draubse	3009
Elmes Draubse	3304
	<hr/>
	9869

Wehrã irr leekams. Muischas, kas irr eefsch wairaf kã weenas Draubses, woi eefsch
 diwahm Kreifehm; tahs neballitas peeturahs pee tahs Draubschu = Teefas, fur ta
 Muischa patti peederr.

D.

L o h n e s = R u l l e

preeksch tahm, no Augsta Krohna nolohnejamahm Teefahm par Semneeku Duhfchanu eeksch Widsemmes.

	Zeef peedert pee tahs Teefahs.	Wee- nam.	Wiffeem.	Zeef kohpâ iñeefâ.
Kreis = Teefa.				
Kreisrikters jeb Preekschfehdetais	I	400	400	—
Divi Peefehdetaji no Keelkungu = Rahrtas	2	300	600	—
Divi Peefehdetaji no Semneeku = Rahrtas	2	80	160	—
Weens Sekretahrs	I	300	300	—
Weens Protokollists	I	120	120	—
Weens Kanzellists	I	80	80	—
Weens Teefas = Sullainis	I	30	30	—
Kanzeleies = Waijadfibas, Siltums, Swezzes	—	—	120	—
Par to Ruhmi, ja us to nekahds Krohna = Nams ne irr	—	100	100	—
	—	—	1910	—
<p>Wehrâ irr leekams. Tee 100 Rubb. Sud. Naud. par to Teefas = Ruhmi, un tee 120 Rubb. Sud. Naud. par tahm Kanzeleies = Waijadfibahm, par Siltumu un par Swezzehm peekriht tam Sekretahram, kam tomehr peenahfahs par to tif labbi isluhkoht tahdu Ruhmi, ar to Kreisrikters irr ar Meeru, kâ arri gahdaht par tahm Kanzeleies = Waijadfibahm, par Siltumu un par Swezzehm.</p> <p>Tas iñeefâ par 5 Kreisteefahm kad Sahmusemme peerehkene . . . . .</p>				
	—	—	—	9550
Dygerikts = Modakta eeksch Semneeku Leetahm.				
Weens Sekretahrs no Keelkungu = Rahrtas	I	400	400	—
Weens Kanzellists	I	100	100	—
Kanzeleies = Waijadfibas	—	100	100	—
	—	—	—	600

E

No. der Einträge	Name des Eintrags	No. des Eintrags	No. des Eintrags	No. des Eintrags
10	Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1810 Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1810	1810	1810	1810
11	Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1811 Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1811	1811	1811	1811
12	Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1812 Hilfsgeld für die Kriegswunden, 1812	1812	1812	1812

E.

	Kad ta Leeta eefahkta.	Kahda Pehrmindera Leeta un to Aisfahwejamu Wahrbi.	Bezžumš.
<p>Munfuriš tahš Pehrmin- deru Grahmatas, kas pee Pagasta-Leefas irr turrama.</p> <p>§. 382.</p>	<p>1819 imā Merži.</p>	<p>Aufchiz (Mikkela, Saimneeka) Utraitne. Anne, pehz Tehwa Wahrda, Dubbelt.</p> <p>Behrni:</p> <p>1) Kriščjahnš . . . . .</p> <p>2) Cewe . . . . .</p>	<p>12 Gadduš.</p> <p>10 —</p>
	<p>1820 imā We- wruar- deenā.</p>	<p>Arndt (Anne, pehz Tehwa Wahrda, Berg- bohm). Utraitniš Jahn Andrees Arndts Kentineekš.</p> <p>Behrni:</p> <p>1) Fridbriks . . . . .</p> <p>2) Sappe . . . . .</p>	<p>11 Gadduš.</p> <p>7 —</p>
	<p>1821 3ščā Oktob.</p>	<p>Arps (Truhte) pehz Tehwa Wahrda, Krampe, pehz bijuščā Wihra Wahrda, Dšchrwe.</p> <p>Dehls:</p> <p>Jahnš, Sweschumā . . . . .</p>	<p>31 Gadduš.</p>

E.

To Weetneeku Pehrminderu un Nisstahwetaju Wahrbi.	Kad ta atstahta Manta irr tikfusi usnemta.	Kas pehz tam irr isdarrihts.	Zif leela irr to Nis- stahwejamu Manta.	Kad irr atbildchts par to Mantas Wal- bischanu.	Kad ta Lecta irr beigta.
Utraitnes Weetneeks Peter Skultis Kroh- dsineeks. Pehrminders Andreess Krastin Mahjas- Saimneeks.	1819, 5ta Merz M. Deena.	1819, 14ta Merz M. Deena irr peenesta ta Aufziones Nauda ar 200 Rubb. Sub.Naud. 1819, 18ta Aprilli irr eenahfufchi, 100 Rubb. Papihra Nd. (S. N.) kas us Parradu bij is- dohti. 1827, 1ma Dez. Krischjahn Anschizam irr ismaksata winna Mantas-Dalka. 1829, 5ta Juhli D. Gewai Anschizei irr ismaksata winna Mantas-Dalka.	Katräm no teem Nis- stahweja- meem peederr 100 Rubbuki Papihra Naud. (S. N.)	1820 1ma Merzi. 1827 1ma Merzi.	1829 5ta Juhlij.
Pehrminders to Nis- stahwejamu Tehws. Pee Dallischanas irr eezeltts par Pehrmin- deru Peter Kalwin Melbers.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.
Nisstahwetais, Fahn Neekstin, Deenestneeks.	---	---	---	---	---

Munsturis G. Iuhko S. 522.

			I s d a h w a		M e l l e	
Uswahrds, Krisfibaswahrds.	Draudse.	Muischa.	Kentes= Weetu.	Winnas Keelum̄s.	Deenesneeku.	Kahds tas Deenes̄s irr.

<p>Das, zum Jahr ...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>
<p>Uswahrds, Kristibawahrds, Zilts.</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>Zif wegs?</p>	<p>Dsimtene.</p>	<p>Draudse.</p>	<p>Muischa.</p>	<p>Pagast.</p>	<p>Peh Dfih We</p>
<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>...</p>

Likkumu = Rahditais.

57 — 60			
60 — 60			
71 — 80		Pirma Dalka.	
71 — 77		Brihwlaifchana.	
77 — 77			Lappä.
	Pirma Nodalka.	Likkumi, kas ar ihseem Wahrdeem norahda, ka ta Dfintsbuh-	
		schana buhs tapt nozelka. Numuri I. libds XV.	5 — 9
	Dhtra Nodalka.	Likkumi, kas wehl plafchaki mahza, ka Widssemmes dsinteem	
		Laudim buhs eenahkt eeksch Brihwlauschu Kahrtu. S. i libds S. 28.	10 — 16
	Trefcha Nodalka.	Likkumi, deht pirmas Mahju Altdohschanas, deht Mahju-	
		mantas un deht Parradeem. S. 29 — S. 38.	16 — 20
	Zettorta Nodalka.	Likkumi par Semneeku Klausfchanahm, pirmis wehl irr at-	
		laisfi par brihweem. S. 39 — S. 46.	20 — 23

Dhtra Dalka.**Brihw buh fchana.**

	Pirma Nodalka.	Zhpafchas Widssemmes Semneeku Brihwibas un par Semneeku-	
		Pagasteem. S. 47 — S. 71.	24 — 29
	Dhtra Nodalka.	Par Pagastu Sanahfchanahm un par tahm Walkahm, kas fa-	
		nahfuscham Pagastam peederr. S. 72 — S. 87.	29 — 32
	Trefcha Nodalka.	Par Pagasta=Wezzakeem. S. 88 — S. 96.	32 — 34
	Zettorta Nodalka.	Par Pagasta=Teefahm. S. 97 — S. 133.	34 — 44
	Peekta Nodalka.	Par Muishas=Pollizeies Waldischannu. S. 134 — S. 156.	44 — 48
	Sesta Nodalka.	Par Draudschu=Teefahm. S. 157 — S. 182.	49 — 55
	Septita Nodalka.	Par Kreisteefahm. S. 183 — S. 196.	55 — 58
	Ustota Nodalka.	Par Dpgerikts=Nodalku eeksch Semneeku Teefasleectahm.	
		S. 197 — S. 203.	58 — 61

Trefcha Dalka.

Teefaschanas = un Zsteefaschanas = Likkumi.

	Pirma Grammata,	kas mahza, ka Teefaschanas preeksch Teefahm buhs	
		usfahkt un iswest. S. 204 — S. 350.	62 — 106

	Lappâ.
Pirma Nobalka, kas mahza, ka eeksch Semneeku Jsteefafchanahm ihpaschi	
buhs notikt katras Teefas Preefschâ. S. 205 — S. 247.	63 — 75
A. Pagasta = Teefas Preefschâ. S. 205 — S. 215.	63 — 65
B. Draudschu = Teefas Preefschâ. S. 216 — S. 231.	65 — 71
C. Kreisteefas Preefschâ. S. 232 — S. 243.	71 — 74
D. Dpgerikts = Nobalkas Preefschâ. S. 244 — S. 247.	74 — 75
Dhtra Nobalka. Wehl plaschakas Nosazzifchanas par kahdahm ihpaschahm,	
pee Teefafchanas wehrâ nemmamahm Leetahm. S. 248 — S. 313.	75 — 93
Par Termihneem. S. 248.	75 — 76
Par Peewalkas Dohfchanahm. S. 249.	76
Par Apgalwofchanahm. S. 250.	77
Pee kurras Teefas jafuhfs. S. 251 un S. 252.	77 — 79
Par nepaklaufigu Nohstpalikfchanu preefsch Teefas. S. 253 — S. 257.	79 — 80
Par usazinateem Wisstahwetajee eeksch Teefafchanas = Leetahm.	
S. 258 un par neusazinateem S. 259.	80
Par tahdeem, kas irr gattawi Teefafchanu usnemt, fur winnam ne	
peederretu. S. 260.	81
Par eefahftahm Teefafchanahm, kad tee kas teefajahs, nomirft.	
S. 261.	81
Par Parahdischanahm pee Teefahm. S. 262.	81
Par Parahdischanu, kad kas ne leedfahs. S. 263 — S. 268.	81 — 82
Par Parahdischanahm zaur Leezibas = Raksteem. S. 269 — S. 283.	82 — 85
Par Parahdischanahm zaur Leezineekeem. S. 284 — S. 298.	86 — 89
Par Parahdischanahm zaur Apraudsifchanu us Weetas. S. 299	
un S. 300.	89
Par Parahdischanahm zaur Ewehrestibu. S. 301 — S. 304.	89 — 90
Par Teefas = Spreedumeem. S. 305 — S. 310.	90 — 91
Par Neezibahm un Neeleetibahm eeksch Teefafchanas = Leetahm. S. 311.	91 — 92
Par Skahdesmaksafchanu un par zittahm Jsmaksafchanahm. S. 312	
un S. 313.	92 — 93
Trefcha Nobalka. Par kahdahm sawadahm Jsteefafchanahm. S. 314 — S. 350.	93 — 106
A. Par Parradu = Jsteefafchanu zaur Konkursi. S. 314 — S. 327.	93 — 100
B. Jsteefafchana zaur Peespeefchanu, un woi Zilweka = woi Mantas =	
Apzeetinaschanu. S. 328 — S. 339.	100 — 102
C. Jsteefafchana par kaupijumu un Skahdi. S. 340 un S. 341.	102 — 103
D. Jsteefafchana zaur Jsaizinaschanu us Teefu. S. 342 un S. 343.	103 — 104
E. Jsteefafchana par Nohbescheem. S. 344 un 345.	104

801 — 131	F. Par atlikfufchas Mantas = Dallifchanu. S. 346 un S. 347.	105
001 — 001	Peelikkumb. Par Atlaulafchanu un par to keetu Jeteefafchanu kas	
071 — 001	Bahrneem peederr. S. 348 — S. 350.	105 — 106
	Dhtra Gramata. Likkumi par tabdu Brihwibu un Waku Jeteefafchanu,	
	kas Semneekem irr sawâ starpâ, jeb kas winneem irr weenam prett dhtru.	
271 — 271	S. 351 — S. 497.	107 — 144
	Pirma Nodalla. Par Laulibas Brihwibu un par nelaulatu Lauschu Behneem.	
871 — 871	S. 352 — S. 369.	107 — 110
	Dhtra Nodalla. Par Pehrminderu-Buhfchanu un par zitteem Uistahwetajeem.	
881 — 881	S. 370 — S. 388.	111 — 115
	Trefcha Nodalla. Par to Waku kas ikkatram irr par sawahin Mantahm.	
171 — 171	S. 389 — S. 398.	115 — 118
	Zettorta Nodalla. Jeteefafchana pee atlikfufchas Mantas = Dallifchanas.	
281 — 281	S. 399 — S. 444.	118 — 128
381 — 381	A. Kad Nomirris patš ne fo par to naw nosazzijis. S. 400 — S. 420.	119 — 123
	B. Kad tas, kas to atstahj, patš fo irr nosazzijis. S. 421 — S. 438.	123 — 127
481 — 481	C. Par Updahwinafchanahm. S. 439 — S. 444.	127 — 128
	Peekta Nodalla. Par to Waku, Saderrefchanas zelt. S. 445 — S. 497.	128 — 144
491 — 491	A. Par Saderrefchanahr Deenestur pehz. S. 448 — S. 478.	129 — 136
591 — 591	B. Par Rentes Saderrefchanahm. S. 479 — S. 497.	136 — 144
	Trefcha Gramata. Pollizeies Likkumi. S. 498 — S. 598.	145 — 183
	Pirma Nodalla. Par Semneeku Pagasta sunnamahm Dohfchanahm un Klausifchanahm. S. 498 — S. 525.	145 — 170
	A. Nekruhfschu = Dohfchana. S. 498 — S. 513.	145 — 148
	B. Par Semneeku Labbibas Magasthnehm. S. 514.	148 — 152
	C. Par Pagasta-Lahdi. S. 515.	152 — 154
	D. Par Skohlahm. S. 516 un S. 517.	154 — 161
	E. Par to Daku, kas Semneekem irr japeeleek pee Mahzitaja un Skohlmeiftera = Teefas un par to, kas Pagastam kohpâ irr jabuhwe. S. 518 un S. 519.	162 — 164
	F. Par Nabbagu = Apkohpfchanu. S. 520.	164 — 165
	G. Par abraphtigu un arri tabdu Lauschu Kohpfchanu kas irr pahnemti no lippigas Gehrgas. S. 521.	165
	H. Par Pagasta-Mehfleri. S. 522.	165 — 166

	Lappä.
I. Par Ugguns = Grehku un eebegguscheem Metcheem. S. 523.	167 — 168
K. Par Lohpu = un Sirgu = Schragur. S. 524.	168 — 169
Peelikkums par Krohgeem un par Jekrohge = ann. S. 525.	169 — 170
Dhtra Nodakka. Likkumi par tahdahm Pahrfahpschanahm kas Uzzim redsoht un Uusim dsirdohf eet prett Polizeies Likkumeem. S. 526 — S. 543.	170 — 173
A. Par tahdahm Pahrfahpschanahm kas irr pretti Semmes Meeram un drohschai un peenahkamai Dshwofchanai. S. 526 — S. 539.	170 — 172
B. Par Uggrehkofchanahm prett Tizzibas = Draudsehm un Vasuizahm. S. 540 — S. 543.	172 — 173
Trefcha Nodakka. Par tahdahm Pahrfahpschanahm prett Polizeies-Likkumeem, kas wairak noteet fleppen. S. 544 — S. 598.	173 — 183
A. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku drohschu Dshwofchanu un prett teem Polizeies-Likkumeem, kas irr dohti deht Dshwibas un Wesseltbas. S. 544 — S. 560.	173 — 177
B. Par tahdahm, kas eet prett teem Likkumeem, kas irr dohti deht drohschas Mantasturrefchanas. S. 561 — S. 588.	177 — 182
C. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku Gohdu. S. 589 — S. 594.	182
D. Par tahdahm, kas eet prett gohdigu un kaunigu Dshwofchanu. S. 595 — S. 598.	183
Padohms, ka buhs israudsiht to Geweschanas Kommissihji, un ka winnai buhs sawu Darbu isdarriht. S. 599 — S. 643.	183 — 194
Munsturi un Nullek. A. — G.	195 — 210

Mitau, 1820.

Gedruckt bey Johann Friedrich Steffenhagen und Sohn,
Hurländischen Regierungs-Buchdruckern.

